BX 8606.5 .H31 1940 Copy 2

HE MAU HAAWINA

MALUNA 8 KE KUMUHANA 0 KA MUOKUAURAU

Ka Ekalesia o Iesu Karisto o Ka Poe Hoano o Na La Hope Nei THE LIBRARY UNIVERSITY TROVO, UTAR Adl . 2606.5

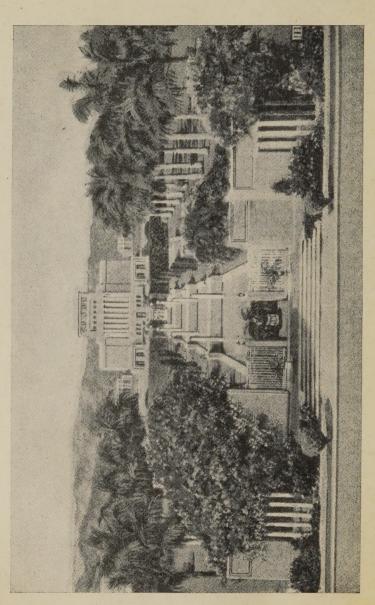
HE MAU HAAWINA

Maluna O Ke Kumuhana O Ka Mookuauhau

No NA KULA SABATI O HAWAII

Ka Ekalesia o Iesu Karisto o Ka Poe Hoano o Na La Hope Nei

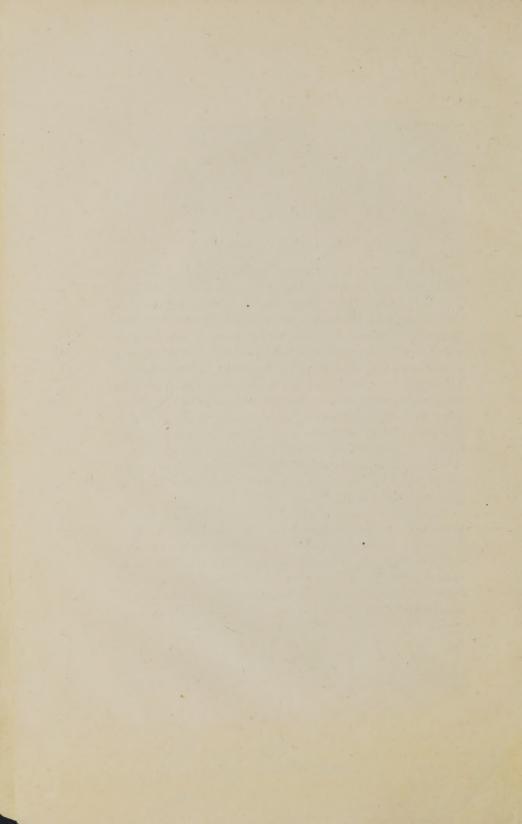
THE LIBRARY
BRIGHAM YOUNG UNIVERSITY,
PROVO, UTAH

PREFACE

HE MAU OLELO HOAKAKA.

Ua Olelo mai la ke Kaulo o Iosepa Kamika ia kakou, na hoahanau o ka Ekalesia o Iesu Karisto o Ka Poe Hoano o Na La Hope Nei, "O ka haawina nui a koikoi a ke Akua i kau mai ai maluna o kakou, oia no ko kakou imi ana i ko kakou poe make." Ina ua oiaio keia, a ua oiaio no, he mea pono loa i kela a me keia hoahanau e hoomaopopo i kana hana pono e hana ai no ka pomaikai o kona poe make. He mea kupono loa e ike ai oia i ke ano o ka imi ana, a me ke kakau ana o ka mookuauhau o kona poe make. He mea pono hoi e hoomaopopo oia i na hana lawelawe ana e hana ai no lakou, iloko o ka Halelaa. E ao ia oia ma ke ano pono, e pono ai, e ka Ekalesia, o na mooolelo ana e hana ai e pili ana i kona poe make. A o ka mea nui loa oia no ke kanu ia ana iloko o kona puuwai i ke aloha i kona poe make, a me ka iini make ole e hana i na hana e hookiekie ia ai lakou.

Iloko o keia mau haawina ua hoao ia e kokua i na hoahanau ma keia mau mea a pau. A ke noi nei makou i Ke Akua Nana no e hoopomaikai mai ia oukou, i ko oukou ao ana i keia mau haawina, i alakai ia oukou ma ke ala e loaa ai ka hoomaopopo ana i na mea kupono e hana ai, a i hanau ai hoi iloko o ko oukou mau naau ka iini e hoopapau i ke koena o ko oukou mau la ma ka imi ana i ka pono o ko oukou poe make.

PAPA KUHIKUHI

		loao
	E Hele Laelae Ka Paahao	
2.	Ka Hoolala Ia Ana O Ka Hana E Ola Ai Kanaka	9
3.	Ka Waiwai A Me Ka Mana O Ka Iini	12
4.	Na Pomaikai O Ka Poe Kupaa	15
	Ko Kakou Mau Kupuna Maikai—Elima Makuakane Kaulana	16
6.	Na Pomaikai O Aberahama Isaaka A Me Iakoba	18
7.	Ka Hua O Iosepa—O Oukou Na Hawaii He Mau Hua Oukou Na Iosepa	20
8.	Ua Helu Ia O Iseraela Mamuli O Ko Lakou Mau Mookuauhau	23
9.	Owai Ka Poe Hawaii?	27
10.	Ke Koena O Ka Hua A Iosepa	30
11.	Na Mamo A Eparaima A Me Davida	33
	Ka Laina Mookuauhau O Na Hoahanau O Na La Hope Nei	37
13.	Ka Hoihoi Ia Ana Mai O Ka Oihanakahuna	39
14.	Ka Mana A Me Ka Misiona O Elaika	40
15.	Ke Kauoha E Kukulu I Halelaa—Ka Halelaa O Kirtland	44
16.	Ka Bapetiso No Ka Poe Make	46
	Ka Pomaikai Laa O Ka Halelaa (Endowments)	
	Ka Berita O Ka Mare Mau Loa	
19.	He Kaula Mawaena O Ka Poe Maori Ma New Zealand	53
	Ke Ao Ana O Ka La O Na Mama A Lehi	
	Ka Poe Nana E Alakai I Ka Hana I Ka La Apopo	
	Ka Hooilina (Heir) A Me Ka Pilikoko Iloko O Na Hana O Ka Halelaa	
	Iseraela O Na La Hope Nei	
	Mamuli O Na Buke Mooolelo	
	Na Mooolelo Moakaka A Pololei	
	No Ka Poe Hea Kakou E Hana Ai I Na Hana O Ka Halelaa	
	Kou Moolelo Ponoi	
28.	Ka Pedigree Chart	75
	Ka Mooolelo Ohana Pakahi	
	Ka Hana Ia Ana O Na Pepa Halelaa	
	Na Mooolelo Pono A Oiaio	
	Na Mea E Hana Papalua Ole Ia Ai Ka Hana	
	Ka Loaa Ana A Me Ka Hooponopono Ia Ana O Na La Hanau	
	Ke Kaulahao O Na Sila Ana	
	Na Buke Mooolelo O Ka Ekalesia	
	Ka Church Record Archive	
	Na Ala E Loaa Ai Ka Ike E Pili Ana I Ko Kakou Poe Make—Na Leka A Me Na Launa Ana	
38	No Keaha Kakou E Hele Ai I Ka Halelaa	
	Na Microfilm Records, Oia Hoi Na Mooolelo I Paikii Ia	
	Owai Ka Poe Kupono E Hana I Na Hana O Ka Halelaa?	

HE MAU HAAWINA

Maluna O Ke Kumuhana O Ka Mookuauhua NO NAKULA SABATI O HAWAII

Ka Ekalesia o Iesu Karisto o Ka Poe Hoano o Na La Hope Nei

Published yearly by the Deseret Sunday School Union Board, and printed at Salt Lake City, Utah, U. S. A. Copyright 1940, by George D. Pyper, for the Deseret Sunday School Union Board

Haawina 1 E HELE LAELAE KA PAAHAO

He Mea kupono loa i kela a me keia hoahanau e hana i na hana o ka halelaa nona iho,alaila, no ka pomaikai o kona mau kupuna. I mea e hiki ai ke hana ia ka hana laahia o ka halelaa, he mea pono loa e ao mua ia ma ke ano o ka hana, na hana e hana ia ai, ke ano o ka houluulu ia ana a me ka hoomakaukau ia ana o na mookuauhau, a pela aku. Ua wae ia kakou e hana i keia hana mamua o ko kakou hanau ia ana ma ke kino nei, a nolaila pehea kakou e hooko ai ka misiona nui i kau ia mai maluna o kakou, e ko kakou Makua Iloko o ka Lani.

Ko Kakou Ae Like Mamua O Ko Kakou Hanau Ia Ana Ma Ke Kino. Ma kela ahakuka nui i malama ia me na unhane, i ka wa i hana ia ai ka honua, ua hoakaka ia ka Euanelio ia kakou. Ua hoike ia hoi ia kakou e pili ana i kona mau loina a me kona mau kanawai. Ua ike hoi kakou i na lawelawepaa e pono ai no kela a me keia, mamua o kona komo ana iloko o ka nani o ke aupuni o ke Akua. Ua ike hoi kakou, ina kakou e malama a hooko i keia mau mea a pau, e hoi hou ana kakou imua o ke alo o ko kakou Makua Lani a e noho ana kakou me ia iloko o kona nani, a e hoonani ia ana kakou e ku like me ia, ma ka mana a me ka nani.

Ua hoike pu ia ia kakou e komo ana ka hewa a me ka make mawaena o na keiki a kanaka, a e hoeha ia ana lakou mamuli o ko lakou hahai i ke ala o ka hewa. Ua hoike pu ia ia kakou, mamuli o ka hewa e lawe ia ana ka Euanelio mai ka honua aku, no na manawa loihi. He mea maopopo hoi ua hoike ia mai ia kakou e pili ana i ka Hoolapai, a e pili ana i Kona make ana no kakou. Ua

hoakaka ia ia kakou, e ili mai ana maluna o kakou ka mana o ka Oihanaka huna, ina kakou e hooko pono na hana i haawi ia mai, a mamuli o ka mana o keia Oihanakahuna e ola ai kakou, a pela ko kakou poe make e ola ai mao kakou nei, mamuli o ka mana o keia Oihanakahuna hookahi, nolaila, "Ua kau ia mai la maluna o kakou kekahi misiona koikoi e pili ana i ka lahui kanaka. Mamuli o keia loina, me ka Haku ma ke poo, e lilo ai kakou i poe hoola ma ka Mauna o Ziona, ua lokahi kakou a pau ma ke misiona o ka hoola ana i ka lehulehu o na uhane i hiki ole ke helu ia. O ka hana keia a ka Haku i wae ai nona iho, a o Kona nani pookela no ia. Pela hoi, o ka hana nui keia no kanaka, nana no i wae, kona ala ia e loaa ai ka hauoli, kana hana no ia, a o ke ala no ia e hoonani ia ai oia." (John A. Widtsoe)

Mamua o ka Hana ia ana o ka Honua. Ua olelo mai la o Brigham Young "O ke ala e hoola ai i ko kakou poe kupuna ua hoomaka no ia ma ke Aupuni o ka Lani." Wahi hoi o ke Kaula o Iosepa Kamika: "E manao ana paha oukou o keia ano o ka hana ana he hoopololeo loa ia, aka, ke hai aku nei au ia oukou he mea ia e hooko ai ka makemake o ke Akua, ma ka hooko pololei ana i ka lawelawepaa a me ka hoomakaukau ana a ka Haku i hoolala a hoomakaukau ai mamua o ka hookumu ia ana o keia ao nei no ka hoola ana i ka poe make e make ana me ka ike ole i ka Euanelio." (Berita A Me Na Kauoha 128:5).

Ma keia mau olelo moakaka loa o ka Haku, e maopopo ai na hoahanau a pau o ka lakou hana pono mua, e hoomaopopo ke ano o ka hana a ke Akua i hoolala ai no ka hoola ia ana o ko la lakou poe make, a o ka lua e hooko pono aku ia hana me ke luhi ole a me ke kaukai ole.

Aole O Lakou Manawa E Loaa a e Lawelawe Ai. Ua luhulehu loa na keiki a ke Akua i noho ai ma ka honua nei me ka lohe ole i ka Euanelio, eia na be poe pono kekahi hapa o lakou, he poe e hoao ana e kokua i ko lakou mau hoa ma na mea a pau, he poe aloha i ke Akua, e like me ka naauao i haawi ia ia lakou. Ua hoomakaukau ke Akua i ala no lakou e loaa ai i ka pono o ka Euanelio. Ua hooikaika no lakou e hoomakaukau i ka honua no kakou, a e hana i wahi maikai no kakou e noho ai. Ua kanu no lakou, a ke ai nei kakou, ua kukulu no lakou a ke noho nei kakou iloko o na hale a lakou i kukulu ai, aka aole i loaa ia lakou ka piha o ka Euanelio o ko kakou Hoola.

Ua hoakaka mai ke Kaula O Iosepa Kamika, o ka poe a pau i loaa ka iini e hoomana i ke Akua a e malama i na hana maikai a pau, e hiki mai ana ka wa e lohe ai lakou ka hai ia ana o ka Euanelio, a ina lakou e hoolohe ka Euanelio ma ke ao uhane e lilo ana lakou i mau hooilina no ke ola mau loa, a e hoao ana lakou e hana e like me ke ao ana o ka Euanelio. Nolaila ke noonoo nui nei kekahi hapa nui o ka poe make no kakou ka poe e ola nei ma ka honua nei, ke kali nei lakou me ka iini nui no na hana a kakou e hana ai no lakou. Malia paha e nonoi mau ana lakou imua o ka nohoalii o ko kakou Makua Lani, e hoohuli ia ko kakou mau naau e noonoo a e kokua ia lakou.

Ina Ua Hiki Na Makua Ke Kamaiilio, Mai Ia Kakou. Ua olelo mai la o Brigham Young "'Heaha na mea a na makua e olelo mai ai ina ua hiki ia lakou ke kamaiilio mai, mai ka make mai? Aole anei lakou e olelo mai ai. Ua moe makou maanei no na kaukani makahiki, maanei iloko o ka halepaahao, e kali ana i ka hiki ana mai o keia kau? Eia no makou, ua hoopaa ia me na kaulahao, e launa ana me ka poe maemae ole?' Heaha ka lakou e hawanawana ai iloko o ko kakou mau pepeiao? Ina

ua haawi ia ia lakou ka mana, alaila, e lohe ana ko kakou mau pepeiao i na hekili o ka Lani, pehea kakou e ike a hoomaopopo ai ke koikoi o keia hana a kakou e hana nei. Ke nana mai nei ka lehulehu o ka Lani i keia poe kakaikahi, a e hoao ana lakou e hoeueu ia kakou e hana no ka hoola ia ana o ka ohana a kanaka. Pela hoi na diabolo o Gehena, e nana nei i keia poe, a e hoao ikaika ana e hoohiolo ia kakou. I Ko'u wa e noonoo ai maluna o keia hana e makemake ana au e loaa i na hekili ehiku mai ka lani mai, e hoala i keia poe kanaka." (Discourses Brigham Young aoao 618)

Ka Euanelio I Ka Poe Make. Mamua o ka make ana o President Joseph F. Smith, ua hoike ia mai la iaia, ke ao o na uhane. Ua ike oia i ka launa ana o ka Haku me lakou mahope o kona make ana. Mailoko mai o ka poe pono o ia ao o na uhane, ua wae oia i kona mau misiona, oia hoi ka poe i paa ka Oihanakahuna ma ka honua nei, e hai i ka Euanelio i na uhane a pau e noho ana ma ia ao. A mai ia manawa a hiki i keia wa ua hai ia ka Euanelio ia lakou. e hoike akau ana i ke ala e hele laelae ai ka poe pio, a e hoolana ana i na puuwai o ka poe i hoopaahao ia. "Pela i hai ia ai ka Euanelio i ka poe i make iloko o ko lakou mau hewa me ka ike ole i ka Oiaio, a i ole iloko o ka hewa mamuli o ko lakou hoole ana i na kaula. Ua ao ia lakou ka manaoio i ke Akau. ka mihi ana o ko lakou mau hewa, ka bapetiso ana o hai no ke kalaia ana o na hala, ke kau ana o na lima o hai no ka haawina o ka Uhane Hemolele, a me na loina e ae a pau o ka Euanelio e pono ai no lakou, no ko lakou hoomakaukau ana ia lakou iho, i hiki ai ia lakou ke hookolokolo ia e like me kanaka ma ka io, a e ola hoi lakou e like me ke Akua ma ka uhane. * * * Ua ike hoi au, o na lunakahiko o keia kau, i kupaa ma ka pono, i ko lakou wa i haalele ai i keia ola ana, hoomau no lakou i ka lakou hana ma ka hai ana i ka Euanelio o ka mihi, a me ka hoola ia ana mao ka mohai o ke Keiki Hanau Kahi a Ke Akua, i ka poe e noho ana ma ka pouli a malalo o ka nohopio o ka hewa me ke ao nui o na uhane o ka poe make. O Ka poe make e miki ana e hoola ia ana lakou mamuli o ka lawelawe ia ana iloko o ka hale o ke Akua, a mahope o ko lakou uku ana i ka hoopai a me ko lakou holoi ia ana a maemae, e uku ia ana lakou mamuli o ka lakou mau hana, no ka mea he mau hooilina lakou no ka hoola ia ana."—Gospel Doctrine aoao 599-6-1).

Ka Kakou Hana E Hana Ai. olelo mai la o Joseph F. Smith: hana no ko kakou poe make, i kau ia mai maluna o kakou e Iosepa Kamika me ka ao ikaika ana, e ao ana ia kakou he mea pono ia kakou e nana pono i ko kakou poe kupuna i make me ka ike ole i ka Euanelio, a e hana i ka hana no lakou me ka hemahema ole. He mea pono e lawelawe ia na lawelawepaa mana o ka Euanelio i hoike ia mai he mea ia e hauoli ai, a no ka hoola ia ana o ka poe i noho maluna o keia honua i ka wa e hiki ole ai lakou ke ike i ka euanelio, a ua make lakou me ka ike ole ia mea, a e kali ana lakou no kakou, ka lakou mau keiki, ka poe e ola nei ma ke kau i hiki ai ke hana ia keia mau lawelawepaa, e hana i na hana e pono ai no ko lakou hookuu ia ana mailoko aku o ka hale-paahao. Mamuli o ka kakou hana no lakou e haule ai na kaula hao o ka lakou nohopio ana mai o lakou aku, a e hoopuehu ia ka pouli mai o lakou aku, i kau ia mai ka malamalama maluna o lakou a e lohe ai lakou ma ke ao ùhane e pili ana i ka hana i hana ia ai, e ko lakou mau keiki, maanei, a e hauoli pu ai lakou me oukou i ka oukou hana ana i keia mau hana pono."-(Gospel Doctrine aoao 593)

Ke mahuahua nei keia hana nani o ka hoola ia ana o ko kakou mau kupuna mailoko mai o ka halepaahao, a e hele ana a laula loa, a e nui ana na kaukani o na uhane o kanaka e hauoli ana a e olioli ana mamuli o na hana a kakou e hana ai no lakou. Ua ike no ke Kaula ka nui a me ka nani a me ka laula o keia hana, no ka mea, ua olelo mai la ia: "O ka hana i oi aku mamua o na hana e ai a pau ma keia honua, a ke Akua i kau mai ai maluna o kakou, oia no ko kakou huli ana i ko kakou poe make."

E Nee Kakou Imua. "E na hoahanau, aole anei kakou e nee imua iloko o keia hana nui? E hele imua aole ihope? E koa, e na hoahanau a imua, imua i ka lanakila! E hauoli ko oukou mau naau, a e olioli nui hoi. E hooho ae ko ka honua me ka mele ana. E oli ae ka poe make i na halelu o ka hoomaikai mau loa i ke Alii Imanuela, ka mea nana i ihooholo mamua aku o ka honua, i ka mea e hiki ai ia kakou ke hoolapanai ia lakou mailoko mai o ko lakou mau halepaahao; no ka mea, e hele laelae na pio."—(Berita A Me Na Kauoha 128: 22)

Na Ninau

- 1. Ua ola anei kakou a pau mamua o ka hana ia ana o ka honua?
- 2. Ua ike anei kakou i na hana i hoolala ia ai?
 - 3. Ua kuokoa anei kakou ia wa?
- 4. Ua ae anei kakou e kokua i na hana a pau i hoolala ia ai no ka pono o na keiki a kanaka?
- 5. Heaha kekahi hana koikoi i kau ia mai maluna o kakou i keia kau?
- 6. Pehea la kakou e hooko ai i keia hana?
- 7. Heaha ka hopena o ke kaukai a me ka molowa?
- 8. Heaha ka kakou hana e hana ai no ka hoomakaukau ana ia kakou iho e hooko pono ai i keia hana nui i kau ia mai maluna o kakou?
- 9. Ina aole kakou e hana i keia hana no ko kakou poe make, heaka ko kakou hoopai?

Haawina 2

KA HOOLA LA IA ANA O KA HANA E OLA AI KANAKA, MAMUA O KA HANA IA ANA O KEIA HONUA.

Ka Aha Kuka Ma Ka Lani. Ua noho kakou a pau me ko kakou Makua Lani mamua o ka hana ia ana o keia ao. Ua hanau ko kakou mau uhane malaila.

Ua kamaaina kakou kekahi me kekahi. Ua launa kakou me ko kakou Makua, a ua ike kakou kekahi o na hana mana a Kona lima i hana ai. Ua piha ka Palapala Hemolele me na pauku e hoike moakaka ana ua noho io ko kakou mau uhane me ke Akua mamua o ko kakou hanau ia ana. E heluhelu oukou i na pauku i hoike ia malalo iho (Ioane 1:1; Ioane 3:13; Ioane 6:38; Ioane 8:56; 16:27; 17:3; Petero I 1:19 Epeso 1:3; Hebera 12:9; Hoikeana 12:7; Iuda 6:)

I ka wa a na Akua i manao ai e hana i honua kahi e noho ai i na uhane i noho pu ai me lakou, ua kahea aku la lakou i na uhane a pau e akoakoa mai iloko o kekahi aha kuka nui, a ua hoike ia aku i na uhane i na mea a na Akua i manao ai e hana, no ka pono o na uhane e noho pu ana me lakou. Mahope o ka hoike aku ana ia mau mea i na uhane, ua hoike ia aku ia lakou, e manao ana na Akua e hoouna aku i ka honua i kekahi o lakou e haawi i kona ola i hoolapanai no na kanaka a pau e noho aku ana maluna o ka honua, a ua noi ia aku ina e ae ana kekahi o lakou e hana ia hana. Ua ku mai la kekahi o na uhane. oia hoi, o Satana a ua olelo mai la ia: "Eia no au, e hoouna aku ia'u a o wau aku ana Kau keiki, a e hoolapanai au i na kanaka a pau, i nalowale ole ai hookahi uhane, a e hana io na au ia mea; no ia mea, e haawi mai ia'u i Kou hanohano." Ua ku mai la hoi kekahi o na uhane oia hoi ke Keiki Punahele O Iesu Karisto, a olelo mai la Ia: "Eia no au, e hoouna ia'u-E ka Makua, o Kou makemake ke hana ia, Nou ka nani a mau loa aku." "No ia mea, no ke kipi kue ana o kela Satana Ia'u, a imi iho la e hoopau ae i ka mana koho o ke kanaka, * * * mao ka mana la o Ka'u Hanaukahi, kauoha aku la au e kiola ia oia ilalo."

"Huhu iho la ka lua, a malama ole i kona mahele mua o ke ola ana; a ma ia la, he nui ka poe i hahai aku mahope ona."—(Mose 4:1; Aberahama 3:27-28.)

Ua olelo mai la o President Joseph F. Smith: "Ua makemake no kakou e ike

maihea mai kakou i hele mai ai a mahea kakou e hele aku ai? Maihea mai kakou? Mai ke Akua mai. Ua ola ko kakou mau uhane mamua o ko lakou hele ana mai i keia ao. Ua noho lakou iloko o na ahakuka o na lani mamua o ka hookumu ia ana o keia honua. O Kakou pu malaila. Ua mele pu kakou me ka lehulehu o na kanaka lani, me ka olioli i ka wa i hookumuia ai ka honua, a i ka wa i hoolala ia ai na mea e pili ana i ko kakou noho ana maluna o ka honua a me ko kakou hoola ja ana. Malaila io no kakou; ua hoihoi kakou. a ua lawelawe pu kakou ma keia mau mea a pau. Malaila io hoi kakou, me na aha kuka i kela wa kupaianaha, ka wa i haawi aku o Satana ia ia iho i hoola no ke ao nei, ina e haawi ia mai ia ia ka nanai o ka Makua no ia hana ana. Aka ua olelo mai la o Iesu, "E ka Makua e hana ia Kou makemake, a ia Oe ka nani a mau loa aku." A Nolaila, no ko Satana kue ana i ke Akua, a no kona imi ana e hoopau ia ka mana koho o kanaka, ua hoole ka Makua ia ia, a ua hoolei ia iwaho, ua wae ia o Iesu. Aole he kanalua, malaila io no kakou, a ua lawelawe pu kakou ma ia mau mea a pau, ua makemake io no kakou e kokua ma ka hooko ia ana o keia mau mea a pau i hoolala ia, ua maopopo no kakou ia mau mea, a ua hana ia keia mau mea no ko kakou pono, a e hooko ia ana ia mau mea."—(Gospel Doctrine, p. 114-115.)

Ka Hana Ia Ana O Ka Honua. Mahope o keia aha kuka nui mawaena o na uhane ma ka Lani, ua iho mal la na Akua, a ua hana iho la Lakou i keia honua, i wahi no na uhane e hanau ai ma ka io. Ua hana hoi lakou i ka la, ka mahina a me na hoku, e hoomalamalama i ka honua i ke ao a i ka po. Ua hana ia ka lepo a me ka wai. Ua kanu ia na mea ulu iloko o ka lepo o ka honua i mau mea ai kupono na kanaka. Ua hana ia na holoholona, na manu o ka lewa a me na ia o ke kai, no ka pono a me ka pomaikai o kanaka. A mahope loa aku ua hana ia ke kanaka e ku like ai me ke Akua ma ke kino. Ua haawi ia keia mau mea a pau iloko o kona

lima, a ua kauoha ia mai la ia e hoohua a e hoopiha i ka honua.

Alaila ua haawi ia ia ia he mau kanawai a he mau kauoha, ua berita pu ke Akua me ia, e hoouna mai i ka honua kekahi Mea Hoola nona, he mea i wae ia e haawi i Kona ola no ka hoolapanai ana i na kanaka a pau. A ua olelo aku ke Akua ia ia, ina e malama oia i na kauoha a me na kanawai a pau, e hiki mai ana he wa e hoihoi hou ia ai oia i kona home mua kahi ana i hoouna ia mai, a e noho pu ai oia me kona Makua no ka wa mau loa.

Ka Make Ana O Ke Kanaka Mua. Mahope o ko ke Akua hana ana i ke kanaka mua, oia hoi, o Adamu, ua hoomoe ihola, ia, ua unuhi ia kekahi iwi, mai kona aoao mai, a ua hana ia he wahine nana mailoko mai o kona aoao. Ua hoonoho ke Akua ia laua iloko o kekahi mahinaai nani i kapa ia o Edena. Ua haawi ia na kauoha, na kanawai, a me na berita ia laua. Ua hoike piha aku ke Akua ia laua i ka laua mea e hana ai. Ua hoakaka ia ia laua i na pomaikai a laua e loaa ai, ina laua e malama i na mea a pau, ua hoike pu ia hoi ia laua ka hoopai e ili mai ana maluna o laua, ina laua e uhai a malama ole i na Kauoha a me na kanawai.

O kekahi kanawai mua i haawi ia ia laua, oia hoi keia "Ehoohua a e hoopiha i ka honua." a o kekahi hoi, "Mai ai olua i ka hua o ka laau e ike ai ka pono a me ka hewa." me ka olelo ana aku ia laua "I ka la a olua e ai ai e make ai olua."

Mamuli o ka hoowalewale o ka mea Maalea ia laua, ua ai laua i ka hua o ka laau i papa ia, a ia la ua make io no lalaua. Hoea hou mai la ke Akua imua o laua, a ua hoike mai la ia ia laua e pili ana i ka Mea Hoolapanai i wae ia, me ka hoeueu ana ia laua, a me ke kauoha ana ia laua e kaumaha aku i mohai imua Ona ma ka ino o keia Mea Hoola, oia hoi o Iesu Karisto. A ma ia manawa aku ua hoomaka laua e hoohua a e hoopiha i ka honua me ka laua mau hua. O ka hoomaka ana la no keia o

ke ola ana o ke kanaka maluna o ka honua e like me ka mea i hoolala mua ia e na Akua, mamua o ka hookumu ia ana o ke ao nei.

He aha Ka Manao Nui O keia Mau Mea a Pau i Hana Ia A I Hoolala Ia? O kakou a pau he poe keiki no kakou na Ke Akua. Oia io no ko kakou makua maoli ma ka uhane. Ua noho mua kakou me ia. Ua ao ia kakou ua haawi ia ke kuokoa ia kakou, ua haawi ia na kanawai a me na kauoha ia kakou, ua ike no kakou na mea a pau, a ua ae aku kakou e malama ia mau mea, a e kokua ma ka hooko ia ana o na mea i hoolala ia. O ke kumu o keia mau mea, oia no ka lawe ia ana mai o ke ola ia kakou. Ua mahele ia ko kakou ola iloko o na mahele ekolu, oia hoi; ke ola mua ana ma ka uhane. He ola maoli kela, ua hana kakou, ua ao ia kakou, ua ai kakou, ua ike a ua hoomaopopo no kakou, he ola mau io no ia; Ka mahele elua, oia no keia ola ana ma ke kino ma ka honua nei; a o ke kolu oia no ke ola ana mahope o ko kakou make ana, a me ko kakou alahou ana mai ka make mai. Ua hookumu ia na kanawai a me na kauoha e alakai a e hoomalu ia kakou, ma keia mau mahele a pau o ke ola ana. Ina kakou e malama i keia mau kanawai, e hauoli ana kakou, e hoomahuahua ia ana kakou, e ola ana kakou. Ina kakou e uhai i heia mau kanawai, e luuluu ana kakou, e nele ana kakou, e hoopai ia ana kakou, e make ana kakou. Ua hoike ia mai ma ka olelo a Ke Akua, ke kuma i hana ia ai keia mau mea a pau, oia iho la keia: "No ka mea, aia hoi, o keia Ka'u hana a me Ko'u nani—e lawe mai i ka palaho ole ana a me ke ola mau loa o ke kanaka."-(Mose 1:39.)

O ka kakou hana pono, na lala o keia ekalesia, oia no keia, e hana i na mea a pau, i hiki ai ia kakou ke hana, no ka hoola ia ana o kakou iho, ko kakou mau ohana, ko kakou mau hoaaloha, a me ko kakou poe make. O ke ala io no keia e ike ai kakou ka hauoli, a e holo mua ai ma na mea o ko ke kino a me ko ka uhane.

Na Ninau

- 1. Ua ola ia anei kakou mamua o ko kakou hanau ia ana ma ke kino?
 - 2. Héaha ka kakou hana ma i ola na?
- 3. Ua kuokoa anei kakou ma kela ola ana?
- 4. Ua komo pu anei kakou iloko o na kukakuka ana o na Akua?
- 5. Heaha ka Satana i make make ai, no ka lilo ana i Mea Hoola no kanaka?
- 6. Heaka ka Iesu i hoike aku ai i ka Makua no Kona hoolapanai ana i kanaka?
- 7. No keaha la i hoole ia ai ka manao o Satana?
- 8. Heaha na kanawai a me na kauoha i haawi ia ia Adamu?
- 9. Heaha na mea i hoolala ia no ka hoola ia ana o kanaka a pau?

- 10. Heaha ka hopena o ka hana hewa?
- 11. Heaha ka hopena o ka malama i ke kanawai?
- 12. He aha na hana kupono a na hoahanau o keia Ekalesia e hana ai?

No na mea hou e pili ana i ko kakou noho mua ana, i hoike ia mai e ke Akua ma Kana olelo, e heluhelu oukou i na pauku i hoike ia malalo iho:

O Iesu ka Hanau Mua—Berita A Me Na Kauoha 93:21, 23, 28.

O Iesu ka mea nana i hana i ka honua —Moke 1:27-29; Berita A Me Na Kauoha 76:22-24.

Ke Kaua ma ka lani-Hoikeana 12:3-4, 7-12; Berita A Me Na Kauoha 76:25-30. Satana—Moke 1:12-22; 4:1-4. Na Ike Mua—Aberahama 3:22-28.

KA WAIWAI A ME KA MANA O KA IINI.

Haawina 3

Ina na Iini Oe E Hana Kekahi Hana Ua Hiki no Oe Ke Hana. Aia no mawaena o na hoahanau kekahi mau lala e olelo mau ana, aole hiki ia'u ke hana i na hana o ka halelaa, no ka mea, aole i loaa mai ia'u i na mookuauhau o ko'u mau kupuna, aole hoi hiki ia'u ke loaa ia mau mookuauhau no ka mea, aole i kakau ia ma kekahi wahi. Aole hiki ia'u ke hele i ka halelaa no ka mea aole i lawe ke kala no ke ala hele. Aole kupono au e hele i ka halelaa, no ka mea, aole au i malama i na kanawai a pau o ka Euanelio. Aole he pono no'u e hele i ka halelaa i keia wa, oiai aole i pau na la o kou auana ana a me ko'u lealea ana. E kali no au a hiki i na la o ko'u elemakule ana, i ka wa e pau ai ka ikaika a me ka jini o ke kino, alaila, au e hele e hana i na hana o ka halelaa.

He mea maopopo maoli o ka mea e iini ole ana e hana i kekahi hana aole loa oia e hana ana ia hana, no ka mea e hanau ana ka hana mailoko mai o ka iini. O ka poe a pau e iini ana e hana i kekahi hana, e maalahi ana ka hana ana. Ua olelo ia e ka poe naauao, ua hiki no ke kanaka ke hana i na hana a

pau ana i makemake ai e hana, ina ua lawa kona iini no ia mea. O ke kanaka e iini ana e hana i ka pono, e pono ana kana mau hana a pau, a he ola a he hauoli kona hopena, aka o ke kanaka e iini ana i ka hewa, e lilo ana oia he kanaka hewa ma na ano a pau, a he luuluu a he make kona haawina.

Ka Leo O Kekahi Kaula. Ma kekahi halawai mookuauhau i malama ia ma Preston, Idaho, ua olelo aku o President Heber J. Grant i na olelo malalo iho: "Ua nui ko'u hauoli iloko o keia hana mookuauhau. I ko'u hoomaopopo ana o kekahi hana nui a o kekahi pomaikai nui i haawi ia ia kakou, oia no ko kakou hana ana i na hana o ka halelaa no ko kakou poe kupuna i make me ka ike ole i ka Euanelio.

"Ua ike au e hiki ana kakou ke hana i na hana a pau a kakou i makemake ai e hana, ina he hana ia i ku i naauao. Ke manao nei au o ka mea i kapa ia he noeau, e like me ka olelo o kekahi poe, ka pomaikai ia no ka hooikaika ana. Ke manaoio nei au o ka mea e makemake ana e hana i na hana o ka halelaa, e imi ana oia a e loaa ana he ala e hana

ia hana. O ka mea nui, oia no ka iini.

"O keia hana mookuauhau he hana kupanaha no ia ia'u. He mea kupanaha ke ano o ka hoomakaukau ia ana o na ala e hooko ia hana, i hana ia no ka poe e iini ana a e hoao ana e hana i ka ĥana. He mea kupaianaha loa ia'u ka wehe ja ana o ke ala no ka'u wahine, e loaa i na mookuauhau o kona poe kupuna. Ua loaa mai ia makou na buke a me na mea e ae ma ke ano kupaianaha loa: I ka wa a makou i manao ai ua ku mai la ka pa pohaku imua o makou, ma kekahi olelo ana, ma kekaki ano ua hana ia he puka iloko o ua pa pohaku nei, a ua hiki makou ke hele ma kekahi aoao o ka pa, a malaila i loaa ai ia makou na mea waiwai i makemake ia."

Ka Pomaikai O Ka Poe Hooikaika. "Ke manaoio nei au o kela a me keia o oukou e hooholo ana e hana i ka hana, e wehe ana ke Akua i ala hele no oukou e hana ai ika hana. Aole kekahi pauku e ae iloko o ka Buke A Moramona i oi aku kona maikai a me kona oiaio, a i oi aku kona komo maoli iloko o ko'u puuwai, ko'u naau a me ko'u kino, mamua o kela olelo o Nepai, i ka wa ana i hele aku ai i Ierusalema e kii i na papa keleawe ma ka lima o Labana. Mahope o ko lakou hoao ana e kii ia mau papa a ua loaa ole, e makemake ana kona mau hoahanau e hoi hou i ka halelewa o ko lakou makuakane ma ka waonahele, olelo aku la o Nepai ia lakou aole oia e hoi hou aku, aka e noho ana oia a hiki ka hooko ia ana o ka mea a ka Haku i kauoha mai ai ia lakou e hana. Ua olelo aku la oia ia lakou, aole i haawi mai ke Akua kekahi kauoha ia lakou me kona hoomakaukau ole i alahele no lakou e hana ia hana.-(Nepai 1 3:7)

E Loaa Io No Ia Oukou He Ala. "Ina aole oukou e makemake ana e hana i na hana o ka halelaa, me oukou ia, ina aole i komo ka iini iloko o ko oukou mau puuwai, aole e hana ia ana ka hana. Aka ina e ike oukou ma ko oukou mau naau a ma ko oukou mau puuwai, o keia hana ka hana ia i oi aku kona waiwai mamua o na hana e ae a pau, a kekahi hoahanau o na La Hoe Nei i

hiki ai ke hana, e imi ana oukou he ala e hana ia hana. O ka olelo ao keia a'u i makemake ai e hoopaa iloko o oukou a pau."—(Deseret News, Dec. 20, 1930)

Ua Hoomakaukau Ia Ke Alahele. Ua nui hewahewa na hoahanau i hiki ai ke hoike aku, ua wehe ia he alahele no lakou. He mea ano kupaianaha maole ke ano o ko ke Akua hoomakaukau ana i na alahele no kona mau hoahanau. Ua hoouna ke Akua ia Nepai i Ierusalem e kii i na papa,ua hoao no lakou me kona mau keikuaana ma na alahele a pau, e loaa i na papa, aka aole lakou i loaa, ua imi ia ko lakou ola, ua aihue ia ko lakou mau waiwai, ua pepehi ia lakou e na kauwa o Labana, aka aole i pau ka manoio o Nepai, aole i pau kona hoao ana e hooko i ke kauoha o ke Akua, aole hoi i pau kona hilinai ana iloko o ka lima mana a ke Akua, ua hoomau oia a ua hooikaika oia ma na ano a pau, a no ia hooikaika ana a me ia manaoio ana, ua hoala ke Akua ke ala, a ua loaa io no ka mea i makemake ia, a ua hooko ia ka makemake o ke Akua. Pela hoi i hoopomaikai nui ke Akua i ka poe i huli me ka luhi ole i ko lakou mau mookuauhau. Aole i hele pouli ka ohana a Lehi i ka aina i olelo mua ia no lakou, aka ua hoomakaukau ke Akua ka moolelo o ko lakou mau kupuna, a ua haawi oia ia mookuauhau iloko o ko lakou mau lima, a mamuli oia buke moolelo ua ike lakou i na olelo ao o ke Akua, a ua ike hoi lakou i ko lakou mau kupuna.

Pela hoi ke Akua i hoomakaukau ai i na mookuauhau o ko kakou mau kupuna. Ua nui ka poe i haawi ai i na makahiki loihi, a me na kala lehulehu loa, ma ke kakau ana a me ka hoululu ia ana o na mookuauhau o ko lakou mau kupuna, me ko lakou ike ole i ke kumu o ko lakou hana ana ia hana. Ua ike ke Akua i na mea a pau mai kinohi a hiki i ka pau ana o Kana hana ma ka honua nei, a ua mana loa oia, ua piha kona naauao, no keaha la kakou e kanalua ai.

Ua hoomakaukau ke Akua i na mea a pau no kakou e ola ai, a pela hoi i hoomakau ia na ala e ola ai ko kakou poe make, ka poe i ike ole ka Euanelio, aka lohe ai ma ke ao o nauhane, a i manaoio, a i iini e hooko e like me ka mea hiki ia lakou ke hana. E hoomakaukau ana oia i ala e loaa ai i ko kakou lima, i na mookuauhau, i hiki ai kakou ke hana ka hana a pau no ka poe pono a manaoio o lakou. Aka aole loa oia e hana ana ka hana ke ole kakou e iini a e hooko aku i ko kakou mahele o ka hana. E uku ia mai ana kakou e like me ka kakou hana, a me ko kakou iini ana e hana.

Ua Makemake Ko Kakau Poe Make E Hana Ia Ka Hana. Aole lakou i makemake Ko Kakau Mau Olelo pale, a me ko kakou molowa a kaukae wale. Ina ua nawaliwali ko kakou manaoio i na olelo pomaikai o ka Haku, a ua nawaliwali hoi ko kakou iini e loaa i na mookuauhau o ko kakou mau kupuna. alaila, e loaa ana ia kakou na kumu he nui no ka hoopau ana i ka imi ana, e ulu mai ana na olelo pale lehulehu iloko o ko kakou naau, a e olelo ana kakou aole i hiki ke loaa na mookuauhau o na kupuna. Aka ua kauoha mai la ka Haku ia kakou, aole oia e kauoha mai ia kakou e hana kekahi hana i hiki ole ke hana ia. Ua hoike pinepine mai ko kakou mau mua ia kakou, aole loa i hiki ia kakou ke hemolele ia, aole hoi i hiki ko kakou poe make ke hoohemolele ia. ke ole keia hana iloko o ka halelaa. Ina ua ike kou kupuna make, ua kakau ia hekahi mooolelo o kona ohana, a ua malama ia ma kekahi waihona-buke, a i ole ua hiki, paha ke kuai ia kela buke, aole nae oe e hoao e kuai, aole oe e hoao e imi i kahi e loaa ai ia ike, heaha kau olelo i kou kupuna i kou wa e make ai a halawai oe me ia ma kela ao. Aole anei oe e uwe ana a e luuluu ana, ina e hoohala i kou mau la a pau maluna o ka honua me kaimi ole ana i ko lakou pono a me ko lakou ola? Ua kauoha mai la ke Akua ia kakou e hana i ka hana, ke kali nei ka poe make ia kakou, aja no ko lakou ola a me ko lakou hauoli maloko o ko kakou lima. Heaha ka kakou hana pono e hana ai?

Ka Leialii a Me Ka Pomaikai O Ka Hooko Ana I Ka Hana. E hoike aku

ana au ia oukou e pili ana i kekahi luahine ma Ziona. Ua ilihune loa oia, he wahine hana oia ma na home, a ma na keena like ole. O kana hana e holoi i na papahele a me na pukaaniani o na keena a me na home. He uuku loa kona uku la. Aka ua hoomanawanui oia, ua hoole oia i kona mau makemake iho, a ua hoululu oia i na kala e lawa ai no ka hoouna ana i kona home mua ma Europa, e uku i kekahi kanaka noeau ma ka imi ana i na mookuauhau, e huli i na mookuauhau o kona mau kupuna. Ua loaa mai iaia he 1900 inoa o kona mau kupuna. Ua hooikaika oia ma ka hele ana i ka halelaa e hana i na hana no lakou. Ua uku oia i kekahi poe e kokua iaia ma ka hana ana i ka hana no na kane, oiai he wahine kane make oia. Ua kuaililo aku oia i kona home a me na mea a pau, a ua hoolilo oia ia mau kala ma ka hana ana i na hana o ka halelaa no kona ohana. Pela oia i hana ai no na makahiki loihi a hiki i ka pau wale ana o ka hana. Ka bapetiso, ka pomaikailaa a me na sila a pau. I ka pau ana o ka hana ua hele oia i ka Peresidena o ka halelaa a ua olelo aku iaia, "Ua pauka hana a pau no ko'u poe make heaha hou ka'u e hana ai," olelo ka peresedena iaia "Ua maikai loa, ua pau kauhana, na ke Akua e hoopomaikai ia oe." Ua ano luahine loa oia, a aole i hala na la he nu, make iho la ia, me ka hauoli a me ka olioli nui. Pehea ok oukou manao, aole anei oia e hauoli loa ana mekona poe make, iloko o ke aupuni o Kona Makua?

I kekahi manawa ua hele aku kekahi kanaka waiwai imua o ka Haku a ua ninau aku "E Ke kumu maikai e, heaha la ka'u mea e hana ai, i loaa ia'u ke ola loa?" Olelo aku la ka Haku iaia "Ehoi aku oe, e kuai lilo aku i kou waiwai a pau, a e haawi aku i ka poe ilihune, alaila e loaa ia oe ka waiwai ma ka lani."

Na Ninau

- 1. Ua hiki anei ke hana ia kekahi hana ke ole ka iini e hana ia hana?
 - 2. Ua lawa anei ka iini, wale no?
 - 3. Heaha ka hopena o "Hiki Ole"?

- 4. Pehea ko, oukou manao ua hiki anei ke hana ia na mea a pau ina ua lawa ka iini e hana?
 - 5. Heaha ka hope o "kaukae"?
 - 6. Pehea ko oukou manao he mea

maikai anei ka hoopanee ana o ko kakou hele ana i ka halelaa a hiki i ko kakou elemakule ana?

7. He hana kupono anei ka hana o ka halelaa no ka poe opio?

Haawina 4

NA POMAIKAI O KA POE KUPAA.

Ka Pomaikai I Oi Aku Mamua O Na Pomaikai E Ae A Pau. I ka hoomaka ia ana o keia hana kumahao i keia mau la hope nei, ua noi aku o David Whitmer i ke Akua, nana no e hoike mai ia ia ikana hana nui e hana ai; a ua pane mai la ke Akua ia ia; "E imi oe e kukulu iko'u Ziona. A ina oe e malama i ko'u mau kauoha, a e hoomanawanui a hiki ika hopena, e loaa no ia oe ke ola mau loa, oia hoi, ka ka haawina i oi loa aku mamua o na haawina e ae o ke Akua." (Berita A Me Na Kauoha 14:6, 7.)

Ma keia olelo a ke Akua e maopopo ai kakou, o ka pomaikai pookela mamua o na pomaikai e ae a pau, oia no ke ola mau loa. Ina kakou e makemake ana ke ola mau loa, e hana kakou me ka ikaika a me ka luhi ole, e pono ai. E imi mau kakou e kukulu ia Ziona maluna o ka honua, a e hooikaika kakou e hoopomaikai ia ai ko kakou mau hoalauna. Ina kakou e hana pela e hoomahuahua mau ia ko kakou ike, ko kakou mana a me ko kakou pono, a ma ia mau mea e like auanei ai kakou me ke Akua a me Iesu Karisto. Ua Olelo mai la o Iesu "E hemolele oukou e like me ka hemolele o ko oukou Makua ma ka Lani.' O kela ko kakou pono nui e imi ai, e like ai kakou me ko kakou Makua ma ka Lani. Pela kakou e loaa ai ke ola mau loa.

Ko Kakou Mau Makua I Loaa Ai Ke Ola Mau Loa. O Adamu, i kapa ia o Mikaela, ma ka noho mua ana, ua lilo oia ka makua o na ohana a pau o ka honua; o Enoka, Noa a me kekahi mau makualii pono e ae, ua kupaa lakou ma ka pono, a no ia kupaa ana ua ae ia lakou e ala, mai ka make mai, mahope koke o ko Iesu Karisto ala ana mai, mai ka

luapao o ka make mai. Olelo mai la o Iesu e pili ana ia Aberahama, "ua komo oia iloko o kona nani, a ua noho oia iluna o kona nohoalii." (Berita A Me Na Kauoha 132:29.) E ili mai hoi na pomaikai ana i loaa ai iluna o kona mau mamo, no keia ao a no kela ao e hiki mai ana, a e mahuahua ai auanei lakou e like me na hoku o ka Lani

Na Pomaikai O Aberahama. O na keiki a pau a Aberahama, i malama i na kauoha a pau, e like me kona malama ana, e loaa no ia lakou na pomaikai ana i loaa ai. Ina e malama lakou i na kanawai a pau, e hookiekie ia auanei lakou iloko o ke Aupuni Celesetiela, a e hooili ia maluna o lakou na pomaikai a pau i hoomakaukau ia e ko lakou Makua aloha. Ua olelo mua mai ai ka Mea Hoola: "O ka mea lanakila, e haawi no au ia ia, e noho pu me a'u ma ko'u nohoalii, me a'u i lanakila ai, a ua noho pu me ko'u Makua ma kona nohalii." (Hoikeana 3:21.)

Na Pomaikai O Isaaka A Me Iakoba. Ua kau ia na pomaikai o Aberahama maluna o Isaaka laua me Iakoba e like me ko laua kupaa ana. Ina kakou e heluhelu i ka mooolelo e pili ana i ko laua ola ana e ike ana kakou ua aloha nui ia laua e ke Akua. Ua piha no laua me na kinaunau, aka ua hooikaika no laua, a ua hoomanawanui no laua a hiki i ka hopena, a ua haawi ia mai ia laua na pomaikai he nui wale, ua olelo mai la ka Haku e pili ana ia laua i keia mau la: "ua komo aku laua iloko o ko laua kookiekie ia ana, e like la me na olelo hoopomaikai, a ke noho nei maluna o na nohoalii, a aole he mau anela,

aka, mau Akua." (Berita A Me Na

Kauoha 132:37.)

He Mau Akua Lakou. Ua okoa loa ko kakou lilo ana i mau anela a me ko kakou lilo ana i mau Akua. Aole i malama na anela i na kanawai a pau a ke Akua. Okekahi kanawai a lakou i malama ole ai oia no ka Berita mau loa o ka mare. A Mamuli o ko lakou mare ole ana iloko o ka Berita Mau Loa o ka mare, ua lilo lakou he mau anela, aole loa lakou e lilo ana i mau Akua. (Berita A Me Na Kauoha 132:16-17.)

E Noho Lakou Me Ka Makua A Me Ke Keiki. Ua kuokoa kela kanaka a me keja kanaka e wae e like me kona makemake iho, a e hana e like me ka noonoo o kona naau iho-e wae i ke ala o ke ola mau loa, a i ole ke ala o ka make. Olelo mai la o Peresidena John Taylor ua hoomakukau ia he mau mahele nani like ole e ko kakou Makua Lani no kana mau keiki e ku like me ko lakou kupaa ana ma ka pono, wahi ana: "O ka poe i makaukua e hoolohe aku ia ia a e noho malalo o ka mana o ka Uhane o ke Akua, a e alakai ia e na loina o ka hoike ana a me ke malamalama o ka Lani, a e ae aku a malama i kana mau kauoha i na wa a pau, a e hooko i kona mau manao a pau ma ka honua nei, a e hooko pono i ke kanawai Celesetiela, ua hoomakaukau Oia he nani Celesetiele no lakou, a e noho pu lakou me ia no ke ao mau loa a mau loa."

"A pehea ka poe malama ole? Aole lakou i makaukau e hele aku ilaila; aole

hiki ia lakou ke hele aku ilaila, aia no he kowa nui mawaena o lakou."

Na Waiwai Mau Loa. Mamuli o kou mau makua a me kou hanau ia ana, kou komo ana iloko o ka Ekalesia a me na pomaikai nui ia haawi ia ia oe, ua hiki no oe ke uku ia mai me ka uku nui pookela, oia hoi ka uku a ke ola Mau Loa.

E hoomau oe me ka pono, e hooko i kou misiona me ka pono a me ka maikai, e malama i na kanawai a pau o ka Euanelio, a e hooko i Kona mau oihana lawelawepaa a pau. "Alaila e waiwai io no oe, no ka mea, o ka mea e loaa ai ke ola mau loa ua waiwai no ia."

Na Manao N ui A Me Na Ninua

 Heaha ka makana a ke Akua i oi aku mamua o na makana e ae a pau?

2. Heaha ka mano o na olelo "Na

waiwai o ke Ao mau loa"?

3. E Hoike mai i na inoa o kekahi o kou mau kupuna kaulana i loaa i ko lakou hoonani ia?

4. Heaha ka mano o na olelo "He

Anela o ke Akua"?

5. Heaha ka like ole mawaena o na olelo 'Anela' a me 'Akua?'

6. Heaha na pomaikai i olelo mua ia no Aberahama?

7. Ua hiki anei ka poe pono a pau ke loaa na pomaikai i like me Aberahama?

8. Ua hiki anei kekahi kanaka ke loaa ke ola mau me ka malama ole ana i na kanakai a pau a ke Akua i haawi mai ai?

Haawina 5

KO KAKOU MAU KUPUNA MAKAI—ELIMA MAKUAKANE KAULANA

Mikaela, a i ole o Adamu, Ke Keikialii O Na Mea A Pau. "A o keia ka mookuauhau o na keiki a Adamu, oia ke keiki a ke Akua, ka mea a ke Akua ponoi i kamaiilio pu ai." (Moke 6: 21) "A ua hiki mai ka make maluna o ko kakou mau kupuna, eia nae ua hoomaapopo no kakou ia lakou, a aole e hiki ke hoole, a he oiaio, ua hoomaopopo kakou i ka mua o na mea a pau, oia hoi o Adamu. No ka mea, he buke hoomanao no ko kaku i kakau ai mawaena o kakou" (Moke 6: 44-45) "A ua malama ia kekahi mookuauhau o na keiki o ke Akua. A o keia ka buke o na hanauna a Adamu i ka ia ana: Ma ka la a ke Akua i hana ai ke kanaka, ma ke ano like o ke Akua i hana ai Ia ia ia." (Moke 6: 7-8-9.)

He kupuna kaulana o Adamu, Ma-

mua o ka hana ia ana o keia honua ua kapa ia oia o Mikaela, ke keikialii nui, a nana no e noho poo ai maluna o na ohana a pau o ka honua. Ua paio oia me Lukapela a ua lanakila maluna ona. E hele hou ana o Adamu i ka honua nei mamua o ka hele hou ana mai o Iesu, ke alii nui, e noho hoomalu ai maluna o ka honua. E oluolu oukoue heluhelu i na me a pau i pai ia iloko o ka Palapala Hemolele e pili ana i keia mau mea. (Berta A Me Na Kauoha 29:36, 88:112-115).

Seta Ka Makualii Nui Elua. O Seta ke keiki, kupaa loa mawaena o na keiki a pau o Adamu. Ua piha o Adamu i ka 130 makahiki i kona wa i hanau ai. Ua ulu ae oia a kanaka makua, a ua ku like loa oia me kono makuakane, ma na mea a pau. Ua kapa ia oia "he kanaka i piha me ka nani". Hoike mai la ke Akua Ia ia iho ia Seta. Ua hooili ia ka pomaikai o ka hanau mua maluna ona, a ua haawi na kuleana o ka Oihanakahuna ia ia a me kona mau mamo a hiki aku i ka hopena o ka honua.

Ua wanana o Seta i na la a pau ona. I ka hanau ia ana mai o kana keiki o Enosa ua ao aku oia ia ia ma na ala a pau o ke Akua, a ua lilo o Enosa he kanaka pono loa. "Alaila hoomaka aku la keia poe kanaka e kahea i ka inoa o ka Haku, a hoomaikai mai la ka Haku ia lakou: A ua malama ia kekahi buke hoomanao, a ua hoopaa ia iloko olaila ma ka olelo a Adamu, no ka mea, ua haawi ia i ka poe a pau e kahea ana i ke Akua e kakou mao ka Uhane la o ka hoikeana." (Moke 6:4-6)

Enoka. Me Ke Kulanakauhale Nani O Ziona. O Enoka he keiki oia na Iareda. A ua ao aku kona makua ia ia ma'na ala a pau o ke Akua. Ka hiku oia o na kanaka nana i paa ka Oihanakahuna Makualii, mai na makua mai. Ua hoopaa ia ka Oihanakahuna ona e Adamu, i ka piha ana o kona mau makahiki i ka 25. Ua lehulelu loa na kanaka maluna o ka honua i kona mau la, a ua nui ka mana o Satana maluna o lakou, ua nui na kaua a me na paio ana mawaena o lakou.

Ia Enoka e hele ana ma ke alanui,

ua kehea mai la ke Akua ia ia me ka i ana mai: "Enoka ka'u keiki, e wanana aku oe i keia poe kanaka", a ua kulou iho la o Enoka i ka honua, a ninau aku la ia, "Nokeaha la i oluolu ia au imua o kou alo, oiai he wahi keiki wale no au * * * no keaha la au i lilo ai i kauwa nau? olelo mai la ka Haku ia Enoka; E hele a e hana e like me ka'u i kauoha ai ia oe, a aole he kanaka nana oe e hoeha. E oaka ae oe i kou waha, a e piha auanei ia, a e haawi no au ia oe i ka olelo ana, no ka mea, aia no na io a pau iloko o ko'u lima, a e hana no au e like me ka'u i manao ai he pono."

Mamuli o keia hoamana ia ana ua hele aku o Enoka e hai i ka Euanelio, a e kahea aku i na kanaka e mihi, a no ka nui o kona mana ua makau a haalulu na kanaka hewa imua ona, a ua nui na hana kupaianaha i hana ia e ia. (Moke 7:7-13.

Ua ike keia kaula kamahao i na mea a pau e hiki mai ana a hiki wale i ka hopena o ka honua. Ua olelo mua mai ai ka Haku ia ia e hanau mai ka Mesia a me Noa hoi mailoko mai o na Loina o kona poe mamo. I ka piha ana a kona mau makahiki he 430 ua lawe ola ia oia, a me kona kulanakauhala a pau. Ua olelo ia, e iho mai ana a e hui ana ke kulanakauhale o Enoka me ka Ierusalema Hou, i ka hiki elua ana mai o ka Haku o Iesu Karisto i ka honua nei.

Noa, Ka Makuakane Elua O Ka Lahuikanaka. "A eia kekahi, aole i lawe ia aku o Metusala, kekeiki a Enoka, i hooko ia ai na berita a ka Haku, ana i hana ai ia Enoka; no ka mea berita io iho la oia me Enoka o Noa auanei kekahi o na hua o kona puhaka." (Moke 82.)

Ua hoopaa o Metusala i kana moopuna o Noa i ka Oihanakahuna i ka piha ana o kona mau makahiki he umi. Ua hanau mai kela a me keia hanauna mahope o ko Enoka lawe ola ia ana. Ua mahuahua nui ka hewa mawaena o lakou, a ua olelo mai la ka Haku, aole o lakou lua ma ka hewa, ma na hanauna a pau o ka honua. Ua lilo o Noa he kaula nui e like me Enoka, a ua hai luhi ole oia ka Euanelio o ka mihi, i na kanaka a pau o kona mau la no, 120 maka-

hiki. Ua imi ia kona ola, aka, ua hoopakele ke Akua ia ia. "Pela i loaa ai ia Noa ka oluolu ia imua o na maka o ka Haku; no ka mea he kanaka pono o Noa, a ua hemolele iloko o kona hanauna; a hele pu iho la oia me ke Akua." (Moke 8:28.)

I ka 600makahiki o ko Noa ola ana maluna o ka honua ua hiki mai la ke kaiakahinaalii, a ua make ka poe hewa a pau. Ua hoopakele ke Akua ia Noa me kana wahine a me ka laua mau keikikane ekolu, oia o Sema, Hama a me Iapeta. Hoomaka iho la lakou e hoopiha hou a e hoohua hou i ka honua. Mailoko mai o na puhaka o Noa i puka mai ai na lahui a pau o ka honua. Pela no iano like ai o Noa me Adamu. Ua olelo ke kaula o Iosepa Kamika, o Adamu oia no ke Kahunanui mua a o Noa oia no ka lua. O Noa oia no ka Anela o Gebeliela ka mea nana i hoike aku ia Malie no ka hanau ia ana mai o Tesu Karisto.

Sema Ke Keiki A Noa I Wae Ia. Aole kakou i ike i ka mooolelo piha o Sema. He keiki oia na Noa a me kana wahine ka makuahine o Iapeta. Mamuli o kana mau hana pono ua kapa ia oia "he keiki na ke Akua". Ua mare ka

Sema mau keikimahine i na keikikane o ia mau la a ua hanau mai la na kanaka lehulehu. Aole i loihi na makahiki mahope mai o ke kaiakahinalii a hoomaka ae la na keiki a kanaka e hahai hou i na ala o ke hewa.

Ua hooili ia ka pomaikai o ka hanau mua maluna o Sema. "Olelo mai hoi oia, e hoomaikai ia o Iehova, ke Akua o Sema; a o Kanaana kona kauwa. E hoomahuahua auanei ke Akua ia Iapeta, a e noho auanei ia ma na halelewa o Sema." (Kinohi 9:26-27.)

Na Ninau A Me Na Mea E Hana ai

- E hoike piha mai ka mookuauhau o Sema mai ia Adamau mai.
- 2. E heluhelu i ka mokuna 10 o Kinohi a e hoike mai ka mookuauahu o na mamo a Noa.
- 3. E hoike mai i na inoa o na Makualii nui elima mai i Adamu a hiki ia Sema.
- 4. Heaha na hana nui i hana ia ai e lakou?
- 5. Heaha na kuleana a me na mana i hooili ia maluna o lakou?
- 6. Heaha ko lakou pili i na lahui a pau o ka honua?

Haawina 6

NA POMAIKAI O ABERAHAMA ISAAKA A ME IAKOBA.

Na Pomaikai A Ka Haku Ia Aberahama. I ko Aberahama ike ana he mamo ponoi oia na Sema a me Noa, a mamuli o keia koko i kuleana ai oia e loaa mai ka Oihanakahuna, ua kakau oia: "Imi iho la au i ko'u hoolilo ia ana i ka Oihanakahuna, i ku like me ka ke Akua i koho ai no na kupuna e pili ana i na mamao." (Aberahama 1:4). "Imi iho la i na hoopomaikai a na makua, a me ke kuleana o'u e pono ai ke hoolilo ia mai, no ka lawelawe ana ia mau mea." (Aberahama 1:2).

Ua kupaa naue ole o Aberahama. Ua ae aku oia e mohai i kana keiki, o Isaaka maluna o ke kuahu e like me ke kauoha o ke Akua. A ua noho wiwo ole oia imua o na kahuna hoomanakii nana i imi ikaika e lawe i kona ola. Ua hoopakele ke Akua ia ia, a ua berita ke Akua me ia, e hoopomaikai ia ia a me kona mau mamo a hiki i ka hanauna hope loa maluna o ka honua. E hoike ia ana malalo iho na pomaikai lehulehu i hooili ia maluna ona:

Ka Mana O Ka Oihanakahuna. "Mamuli o kou hoolohe ana i ko'u leo e hoopaa au i ko'u berita mawaena ou, kou hua mahope ou a me au no ka berita mau loa, e lilo au i Akua nou a me kau hua mahope ou. E hoolio au ia oe i kahuna lawelawe e paa i Ko'u Iona. E hookau aku au iluna ou i ko'u Inoa, oia hoi ka Oihanakahuna o ko'u Makua. E noho ko'u mana maluna ou, a e alakai ko'u lima ia oe. E like me Noa pela auanei me oe. E hoopomaikai ana au i ka poe nana e hoopomaikai ia oe, a e

hoahewa no au i ka poe nana e hoahewa ia oe. E hoopomaikai no au ia oe me na pomaikai i ana ole ia, a e hoolilo no au i kou inoa he inoa nui imua o na lahui a pau. Mamuli o kou lawelawe ana e hoomaopopo ia kou inoa maluna o ka honua no ka wa pau ole. E lilo oe i pomaikai no kau hua mahope ou, a iloko o ko lakou lima e paa ai lakou i keia hana a me keia oihanakahuna, a e lawe aku i na lahui a pau; a e hoopomaikai auanei au ia lakou mao kou inoa, a ma ou la a me kou Oihanakahuna a mao kau hua la a me ko lakou Oihanakahuna (No ka mea, ke haawi nei au ia oe he berita oia hoi, e mau ai keia kuleana me oe a me kahua ponoi o kou kino) e hoopomaikai auanei ia na ohana a me na lahui a pau o ka honua me na pomaikai a pau o ka Euanelio, oia hoi na pomaikai o ke ola mau loa." —(Moke 2:8-11.)

He Hooilina Mau Loa. "E oaka ae oe i kou maka a e nana aku oe mai kahi au e ku nei i ka akau, i ka hema, i ka hikina a i ke komohana; mai ka muliwai o Aigupita a hiki i ka muliwai nui o Euphrates, a o na aina a pau au e ike ai e haawi auanei au ia oe, e me kau hua i hooilina mau loa no oukou."

He Poe Mamo Nui A Lehulehu. "E lilo io oe i lahui nui a Mana. E lilo o Sarai i makuahine o na lahui; mailoko mai ona e puka mai ai na alii o kanaka. E lilo oe i makuakane o na lahui he nui, e hanau na lahui mailoko mai ou a e puka mau na alii mailoko mai ou. E noho kou hua ma na puka o ko lakou mau enemi. E hoolilo au ia oe he kanaka hua nui, a e hoomahuahua au i kou hua e like me na hoku a me na one ma ke kahakai. E hoolilo au i kau hua e like me ka lepo puehu o ka honua: A ina e hiki ke kanaka ke helu i ka lepo puehu o ka honua, alaila pela no e helu ia ai kau hua. E nana oe i ka lani ano a e helu i na hoku, a ina e hiki ana oe ke helu i ka nui o na hoku, pela auanai ka nui o kau hua."

E Like Auanei Kau Hua Me Keia. "Pela iho la au, o Aberahama, i kamaiilio ai me ke Akua, he maka no he maka, e like me kekahi kanaka e kama-

iilio ai me kekahi, a hai mai la Oia ia'u i na hana a kona mau lima i hana ai; a olelo mai la Oia ia'u: E Ku'u keiki, e Ku'u keki, (aua hoohola ia Kona lima) aia hoi, e hoike aku ana au i keia mau mea a pau ia oe. A kau mai la Oia i kona lima maluna o ko'u mau maka, a ike aku la au i na mea a kona mau lima i hana ai, a he lehulehu lakou; a hoomahuahue ia ae la lakou imua o ko'u mau maka, a aole e hiki ia'u ke ike aku i ka hopena o ia mau mea. He manawa ia o ka po ka wa a ka Haku i olelo mai ai i keia mau olelo ia'u. E hoomahuahua aku no au ia oe, a me kau hua mahope ou, e like me ua mau mea la; a ina e hiki ia oe ke helu i ka nui o ke one, pela auanei ka heluna o kau mau hua." Aberahama 3: 11[,] 12, 14.)

Na Mea A Aberahama I Ike Ai. Ua hoike mai la ke Akua ia Aberahama i na mea pohihihi a kupaianaha o ka lani. Ua hoike ia mai la ia ia ka lehulehu o na hoku, ko lakou malamalama a me ko lakou nani. Ua hoike ia mai ia ia i na kanawai a me na kau o ia mau hoku a pau.

Ua olelo ia e na kanaka kilokilo hoku noeau, o ko kakou la a me kona ohana hoku, he lehulehu loa no lakou, mai ka 100,000 miliona a hiki aku i ka 500,000 miliona. Ina ua like na mamo a Aberahama me kanui o na hoku alaila ua hiki ole ko kakou naau ke hoomaopopo ia heluna, a ua hiki ole io no ke helu ia. Ua kau palena ole ia ka nui o na honua a na Akua i hana ai. Ua hiki ole ka naau nawaliwali o kanaka ke ike i ka hapaliilii o na mea a ke Akua i hana ai. Aka ua hoike mai la ke Akua i keia mau mea ia Aberahama ma ka mana o Kona Uhane. "A ina he mea hiki i ke kanaka ke helu i na hunahuna o ka honua, he oiaio, he mau miliona o na honua e like me keia, aole ia he hoomaka ana o ka heluna o na mea a'u i hana aii." (Moke 7:30) Olelo hou aku la ka Haku ia Moke: "Ua hiki ole lakou ke helu i na honua a'u i hana aia ua lehulehu loa lakou i kanaka; aka ua helu ia e a'u no ka mea, No'u no lakou, a ua ike au ia lakou." (Moke 1: 31, 33, 35.)

Ua Hiki No Oe Ke Loaa I Na Pomaikai O Aberahama. Ma ka hoakaka ana, o keia iho la na pomaikai o Aberahama: E paa mau oia a me kona mau mamo i ka Oihanakahuna, a e lawelawe no ke Akua no ka wa mau loa, a mao ko lakou kupaa ana e loaa ia lakou ke ola mau loa. A ma ia mea e ae ia lakou e noho pu me ke Akua, a e like auanei me ia, a e loaa pu me ia ke mana e hoomalu i ke ao nei. E haawi ia mai ana ia lakou he ilina mau loa maluna o keia honua. Mao na keiki la e hanau ai ia lakou ma keia honua, a me na keiki uhane e hanau ana ia lakou mahope o ko lakou ala ana mai, mai ka make mai, e loaa ia lakou ka mana o ke ola mau loa a me ka hoomahuahua mau loa, a o ka mea pookela loa a lakou e loaa ai, oia no ka mana e hana i na honua hou a e hoopulapula ia mau honua me ka lakou mau keiki iho, a o ko lakou aupuni ponoi no ia e noho

Ua Hana Hou Ke Akua I keia Berita Me Isaaka. Kinohi 17:19-21; 24:60; 25: 11; 26:4. A ua hooili ia na pomaikai o Aberahama a me Isaaka maluna o Iakoba. (Kinohi 27:28-29, 33; 28:3-4; 28:13-15; 32ff12; 35:11-12). Ua hoike ia mai la ia kakou i keia mau la: "No ka mea, o oukou no na keiki, a Iseraela, a me ka hua o Aberahama." Ma ko kakou

kupaa ana a me ka kakou malama ana i na lawelawepaa a pau o ka Euanelio, ua hiki no ke sila ia maluna o kakou i na ae like a me na pomaikai a pau a ka Haku i hoopaa ai maluna o na makua, oia hoi, "na pomaikai o Aberahama, Isaaka a me Iakoba."

Na Ninau

- 1. Owai na makua o Aberahama?
- 2. Ihea kahi oia i hanau ai?
- 3. No keaha la i kauoha ia ai oia e haalele i kona aina hanau?
- 4. Ihea kahi oia i alakai ia <mark>ai e ke</mark> Akua?
- 5. E hoike mai ka laina o kona Oihanakahuna a hiki pono aku ia Adamu.
- 6. Heaha ka manao nui o na pomaikai a ke Akua i haawi ai ia Aberahama?
- 7. Ua ili anei keia mau pomaikai maluna o kana keiki o Isaaka a me kona moopuna o Iakoba?
- 8. Ua hiki anei kakou ke loaa maii keia mau pomaikai?
- 9. Heaha ka kakou hana e hana ai i mea e loaa ai ia mau pomaikai?
- 10. E hana oukou i papa mookuauhau mai ia Sema a hiki ia Iakoba, a e hoike i ko Lipeka, ko Lia, a me ko Lahela wahi iloko oia mookuauhau.

Haawina 7

KA HUA O IOSEPA—O OUKOU NA HAWAIIA HE MAU HUA NO OUKOU NA IOSEPA

He Pomaikai Makualii O Ke Ao Kahiko. Mamua o ko Iakoba make ana ua kahea oia i kana mau keiki imua ona a ua hoopomaikai oia ia lakou. Aole i hoike piha mai ka Baibala i na olelo hoopomaikai ana i haawi ai i kana keiki punahele, o Iosepa, aka ua hoike piha ia iloko o Ka Palapala Hemolele, oia hoi ka Baibala i unuhi ia e ke kaula o Iosepa Kamika. Eia ilalo iho kekahi hapa o na olelo hoopomaika a Iakoba i kana keike o Iosepa. "A ua olelo aku la o Iakoba ia Iosepa, ua ike aku la au i ke Akua Mana Loa ma Luza iloko o ka aina o Kanaana, a ua hoopomaikai oia ia'u a ua olelo mai la oia ia'u, aia hoi,

e hoohua nui au ia oe a e hoomahuahua au ia oe, a e hoolilo au ia oe he mau lahui lehulehu! a na'u no e haawi aku i keia aina i kau poe hua mahope ou i hooilina mau loa no lakou.

"A ano e pili ana i kau mau keikikane elua, o Eparaima a me Manase, nana i hanau mai ia oe ma ka aina o Aigupita, aia hoi na'u no laua, a na ke Akua o ko'u mau kupuna e hoopomaikai ia laua, oia hoi e like me Reubena a me Simiona e hoopomaikai ia auanei laua, no ka mea, na'u no lana; nolaila e kapa ia laua mahope o ko'u inoa. (no ia mea ua kapa ia laua o Iseraela).

"A o kau hua e hanau mai ai mahope

o laua, na'u ia, a e kapa ia lakou mamauli o ka inoa o ko lakou mau hoahanau iloko o ko lakou hooilina, iloko o na ohana, nolaila ua kapa ia laua na ohana

a Eparaima a me Manase."

"A ua olelo aku la o Iakoba ia Iosepa, i ka wa a'u i ike ai i ke Akua o ko'u mau kupuna ma Luza, iloko o ka aina o Kanaana, ua hoohiki mai la oia me a'u, e haawi auanei oia ia'u, a me ka'u hua, ka aina i hooilina mau loa no makou.

"Nolaila, e ka'u keiki, ua hoopomaikai oia ia'u, i ka hoala ia ana ia oe e lilo i kauwa hana na'u, ma ka hoala ia ana o kou hale mai ka make mai;

"A ma ka hoopakele ia ana o ka'u poe kanaka, kou mau hoahanau, mai ka wi weliweli mai o ka aina, nolaila, na ke Akua o kou mau kupuna e hoopomaikai ia oe, a me na hua o kou puhaka, i oi akau ai ko lakou pomaikai mamua o kou hoahanau, a mamua o ko ka hale o kou makuakane:

"No ka mea, ua lanakila oe, a ua kulou ko ka hale o kou makuakane imua ou, i like me ka mea i hoike ia ia oe, mamua o kou kuai ia ana iloko o Aigupita e ka lima o kou mau hoahanau; imua ou, mai kela hanauna a i kela hanauna, imua o ka hua o kou puhaka no ka wa mau loa;

"No ka mea, e lilo auanei oe i malamalama i kou lahui, e hoopakele ia lakou mai ka noho pio ana i na la a lakou e noho kuapaa ai; a e lawe aku i ke ola mau loa ia lakou i ka la a lakou e noho kuapaa ai; a e lawe aku i ke ola mau loa ia lakou i ka la a lakou e kaumaha loa ai malola o ka hewa." (Kinohi 48:3-11. I unihi ia ia e ke Kaula) (Eheluhelu hoi oukou ma Kinohi 49: 22-26; Kanawailua 33:13-17.)

Ka Wanana A Iosepa Ma Aigupita. Ia Iosepa maluna o ka wahi moe o ka make, ua hoike aku oia i kona mau hoahanau e pili ana i kekahi hoike ana a ke Akua i haawi ai ia ia, aole hoi keia iloko o ko kakou Baibala, aka ua hoike moakaka ia e ke Kaula o Lehi, i kona hoopomaika Makualii ana i kana keiki ponoi o Iosepa. "Ano, e Iosepa, ka'u hanau hope e, a'u i lawe mai ai noloko mai o ka waonahele, kahi o'u i hoopili-

kia ia ai; na ka Haku e hoopomaikai ia oe no ka wa pau ole, no ka mea, aole e hoopau loa ia kau poe hua."

"No ka mea, aia hoi, ooe no ka hua o ko'u puhaka, a he mamo no au na Iosepa ka mea i lawe pio ia aku i Aigupita. A ua nani na berita a ka Haku ana

i hana mai ai ia Iosepa;

"Nolaila, ike io o Iosepa i ko kakou la nei. A loaa ia ia he olelo hoopomaikai na ka Haku mai, e hoala mai ka Haku ke Akua i kekahi lala pono i ko ka hale o Iseraela, noloko mai o na hua o kona puhaka; aole o ka Mesia, aka he lala i haihai ia mai; aka hoi, e hoomanao ia ma na berita a ka Haku, e hoike ia ka Mesia ia lakou ma na la mahope, i ka mana a ka Uhane, i ka hoopuka ana aku ia lakou noloko mai o ka pouli i ka malamalama; he oiaio, noloko mai o ka pouli i huna ia, a noloko mai o ka noho pio ana i ke kuokoa.

"No ka mea, hoike io mai la o Iosepa, i ka i ana: E hoala auanei ka Haku ko'u Akua i kahi Mea nana Urima, a e lilo oia i mea nana Urima pookela i ka hua a ko'u puhaka.

"Oiaio, olelo io mai la o Iosepa, penei, wahi a ka Haku, ia'u: Na'u no e hoala i kahi mea nana Urima pookela mailoko mai o na hua a kou puhaka; a e manao nui ia oia mawaena o na hua a kou puhaka. A ia ia a'u e haawi aku i kauoha, i hana oia i kahi hana no ka hua o kou puhaka. kona poe hoahanau, he hana pomaikai nui ia lakou, i ka lawe ia ana mai o lakou i ka ike i na berita a'u i hana aku ai i kou mau kupuna kane.

"A e haawi no au ia ia i hauoha, i hana ole ai oia kekahi hana e, o ka hana wale no a'u e kauoha aku ai ia ia. A e hoolilo au ia ia i mea nui imua o ko'u mau maka, no ka mea, e hana no oia i ka'u hana. A e nui auanei oia e like me Mose, ka mea a'u i olelo aku ai e hoala auanei au ia ia no oukou, e hoola i ko'u poe kanaka, e ko ka hale o Iseraela." (Nepai II 3:3-9) (E heluhelu hoi ke koena o ka mokuna 3 o Nepai II a me Kinohe 50:24-34. I Unuhi ia e ke Kaula o Iosepa Kamika.)

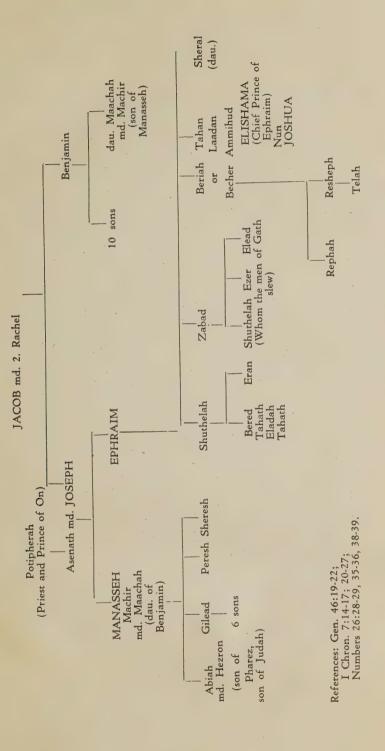
Ka Pomaikai Makualii O Iosepa Ka-

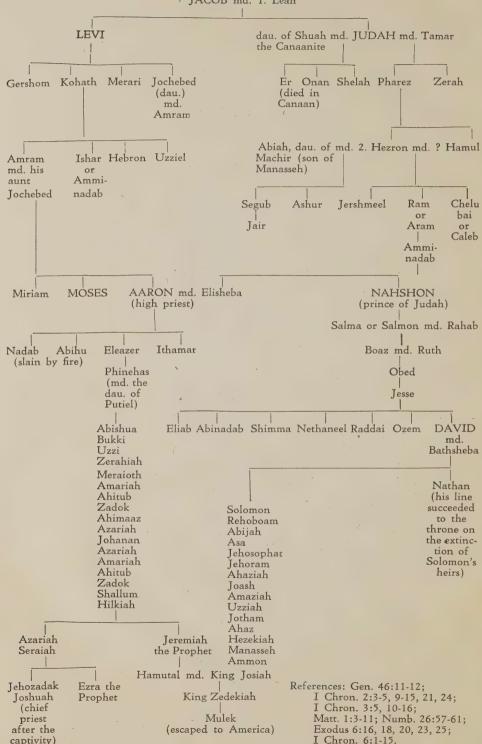
mika. Ua ano like kekahi mau manao iloko o keia pomaikai-Makualii a Iosepa Kamika Makualii maluna o ke poo a kana keiki, ke kaula, me na pomaikai a Iakoba i kana keiki o Iosepa i hoike ia ae iluna, a pela hoi ka pomaikai a Lehi i kana keiki a Iosepa. "Ua hana ka Haku kekahi hana kupaianaha a kamahao mao kou lima la, oia hoi ka mea nana e hoomakaukau i ke ala no na koena o kona poe e komo mai mawaena o ka poe Genetile, me ko lakou piha, i ka wa i hoihoi ia mai, na ohana o Iseraela. Ke hoopomikai nei au ia oe me na pomaikai o kou mau makua o Aberahama, Isaaka, a me Iikoba, a me na pomaikia hoi o kou makuakane o Iosepa ke keiki a Iakoba. Aia hoi, ua nana mai la ia i kona poe mamo i na la hope i ka wa a lakou e hoopuehu kipaku ia e ka poe Genetile, a ua uwe oia imua o ka Haku; ua imi ikaika oia e ike, mai hea mai ke Keiki e hele mai ai, ka mea nana e lawe mai ka olelo a ke Akua, a mao ia mea la e hoomalamalama ia lakou, a e hookomo hou ia lakou iloko o ka pa oiaio, a ua ike kona mau maka ia oe, e ka'u keiki; ua hauoli kona puuwai, a ua kena pono ia kona uhane a ua olelo mai la ia * * * mailoko mai o ko'u hua i hoopuehu ia mawaena o ka poe Genetile, e ala mai auanei kekahi kaula nui, o kona naau he punawai o ka oiaio, e kaei ia kona puhaka me ke kaei o ka pono, a e hooĥolo ia kona lima imua o ke Akua Iakoba me ke apono ia. Nau (Iosepa Kamiki opio) e paa ina ki o keia lawelawe ana, oia hoi, ka oihana peresidena o keia Ekalesia, ma keia ao a no ke ao mau loa, a e ku oe maluna o ka Mauna o Ziona i ka wa e hoi hou mai ai na ohana a Iakoba mai ka aina akau mai, me ka hooho nui, a nau a me kou mau hoahanau, na keiki a Eparaima e hookau ka lei alii maluna o lakou ma ka Inoa o Iesu Karisto."

Ka Hoolapanai O Ka Hale O Iseraela. "Ua wae ia o Aberahama e lilo ka makuakane o ka poe kupaa-ua wae ia kona kau e hanau mai ai ma ka honua nei-ua ike mua oia i na hana a Iosepa ikuai ia ma Aigupita e hana'i. Ua wae mua ia o Iosepa e lilo i mea nana e hoola i ko ka hale o kona makuakane, a ua wae ia ka hua a Iosepa e lilo i hoola ma ke kino a ma ka uhane no ka hale o Iseraela a pau i na la hope. U hoohui ia ka hua a Iosepa iloko o ka hua a pau o na kanaka a pau maluna o ka honua. Ka hapa nui o oukou imua o'u i keia wa, he mau mamo oukou no kela Iosepa i kuai ia. Ua wae mua ia o Iosepa Kamika e hanau mai ma ka honua nei ma ka puhaka o Aberahama, Isaaka, Iakoba a me Iosepa, a pela hoi na Kaula a me na Aposatola; a pela oia i hele mai ai i na la hope nei i kahuna lawelawe, a e paa hoi i na ki o ke kau hope ke kau o ka hooko ana i na mea a pau." (President Brigham Young, i haiolelo ia ma ka Halepoepoe, 9 Oct. 1859.)

Na Ninau

- 1. Heaha na hana a ka Makualii e hana ai?
- 2. E hoike mai ka Inoa o kekahi mau Makualii Nui?
- Heaha ka waiwai o ka pomaikai Makualii ia kakou?
- 4. E helu mai i na pomaikai nui i haawi ia ia Iosepa i kuai ia ma Aigupita.
- Owai o Eparaima a me Manase?
 Heaha na pomaikai nui i haawi ia ia laua e Iakoba?
- 7. Ia wai i haawi ia na pomaikai o ka hanau mua o Iseraela?
- 8. E hoike mai i na pomaikai a Lehi i haawi ai i kana keiki o Iosepa.
- 9. Ua like anei na pomaikai i haawi ia ia Iosepa Kamika e kona makuakane, ka makualii, me na pomaikai a Lehi i haawi ai i keia kau hope o ka honua.
- 11. Ua komo pu anei kakou iloko o no pomaikai a Iakoba i haawi ai ia Iosepa kana keiki?

Haawina 8

UA HELU IA O ISERAELA MAMULI O KO LAKOU MAU MOOKUAUKAU

Ua Kau Ia Na Oihana A Me Na Pomaikai Mamuli O Ka Mookuauhau. Ma ka pomaikai Makualii a Iakoba i haawi ai i kana mau keiki Ua ike no kakou ua haawi ia kekahi mau pomaikai ku kaawale i kekahi o lakou; Penei ia Iuda; E kulou iho hoi na keiki a kou makuakane imua ou,—aole hoi e lilo aku ke kookooalii mai o Iuda aku, aole hoi ka mea wehewehekanawai maiwaena aku o kona mau wawae a hiki mai ai o Silo, a ia ia ke akoakoa ana ae o na kanaka." (Kinohi 49:8-810.)

Mamuli o ka hana hewa ana o Reubena ua lilo kona pomaikai ia hai, a ua nele loa o ia i na pomaikai a ka hanau mua. Oihanaalii I 5:1-2) Ua mahele ia o Levi iloko o Iakoba, a ua hoopuehu ia mawaena o Iseraela. Mahope mai ua haawi ia ka Oihanakahuna ia Levi i hooilina no lakou, a o na mamao o Aaarona wale no ka i ae ia e lawelawe ma na hana o ke Kahuna nui. A mamuli o keia mau pomaikai a me keia mau kuleana, ua imi ikaika ka poe Iseraela e hoomaopopo a e hooiaio ae i ko lakou mau laina mookuauhau.

Mamula O Ka Hale O Ko Lakou Mau Makua. Pela o ka Iseraela a pau i helu ia ma na hanauna. Aia hoi ua kakau ia lakou iloko o ka buke o na alii o ka Iseraela, ao ka Iuda." hanalii I 9:1) Ua hoika ia ka mookuauhau piha o na mamo a Iakoba i hele me ia i Aigupita, he 66 poe, ma Kinohi 46:8-26. Elua makahiki mahope o ko lakou puka ana mai mailoko mai o Aigupita, ua kauoha mai la ke Akua ia Moke e helu i ka nui o na kanaka o Iseraela a e wae kekahi kanaka mailoko mai o kela a me keia ohana e lilo i mau alii a i mau alakai no ka hale o Iseraela. Malalo o ke alakai ana o keia poe i waeia ua helu ia o Iseraela a ua helu ia mamuli o ko lakou mau ohana ponoi. Eia iho malalo ka heluna o na kanaka a pau e like me ko lakou ohana, 74,000 kane o ka ohana a Iuda i piha i ka 20 makahiki a oi; 40,500 o Eparaima, a he 32,200 o ka ohana o Manase; no ka

hale o Iseraela holookoa ua helu ia he 603,350 koa i makaukau e hele i ke kaua. Aole i helu pu ia ka poe o ka ohana a Levi.

Ua Noho Kela A Me Keia Kanaka Malalo iho O ka Hae O Kona Ohana Ponoi. "Olelo mai la o Iehova ia Moke a ia Aarona, i mai la, e noho kela kanaka keia kanaka o na mamo a Iseraela ma kona hae iho, ma ka hae o ko ka hale o ko lakou kupuna:

"Ma ka aoao hikina, ma ka puka ana o ka la e noho ai ka poe no ka hae o ka Iuda hoomoana ana, me ko lakou poe kaua; a o Nahesona ke keiki a Aminadoba ka luna no na mamo a Iuda.

"Ma ka aoao hema ka hae o kahi hoomoana o ka Reubena ma ko lakou poe kaua, a o ka luna a na mamo a Reubena oia a Elizura ke keiki a Sadeusa.

"A hana iho la na mamo a Iseraela e like me na mea a pau a Iehova i kauoha mai ai ia Mose; pela lakou i hoomoana ai ma ko lakou mau hae a pele hoi lakou i hele aku ai, o kela mea keia mea mamuli o ko lakou mau ohana, e like me ko ka hale o ko lakou poe kupuna." (Nehelu 2.)

E Kau Ia Ka Hooilina Mamuli O Ka Ohana O Ko Lakou Makuakane. Mamua o ke komo ana aku o ka hanauna hou o Iseraela iloko o ka aina i olelo mua ia, ua helu hou o Mose ia lakou mamuli o ko lakou mookuauhau. Ua hana o Mose i keia hana a ua helu hou oia ia lakou no kekahi kumu nui a hohonu oia hoi keia:-E mahele ia ana ka aina mawaena o lakou mamuli o ko lakou heluna a me ko lakou ohana"-e mahele ia ana ka aina ma ka hailona ana a e hoili ia ko lakou ilina mamuli o na inoa o na ohana o ko lakou mau makuakane." Ua helu ia o Eparaima a me Manase, me he mea la, he mau ohana maoli no laua ma keia mahele ia ana, aole i haawi ia ia Levi kekahi mahele o ka aina, ua hui pu kona mahele me kekahi o na ohana e ae.

Ua Hoike ia Mai Ke Kanawai O Ka Hooilina O Ka Ohana. O kekahi moopuna hanauna ku lua o Manase, aole ona kekikikane, he mau keikiwahine wale no. Ua make oia ma ka waonahele, ua nonoi aku kana mau keikimahine ia Mose, e haawi ia ka hooilina o ko lakou makua ia lakou, ua noi aku o Mose i ka Haku i kana mea pono e hana ai oiai, ua helu ia na hooilina a pau ma ia manawa mamuli o na inoa o na keikikane, ua pane mai la ka Haku ia ia, penei: "A e olelo aku oe i na mamao a Iseraela, e i aku, ina make kahi kanaka, aole ana keikikane, alaila, e hoolilo oe i kona aina i hooilina no kana keikimahine. Ina hoi aole he kaikamahine nana, e haawi aku oukou i kona aina hooilina no kona mau hoahanau." (Hahelu 27:8-9).

Ua Malama Ia Ka Mooolelo O Na Mare A Pau A Na Kahuna I Hana Ai. Oiai ua hooiliia ka Oihanahahuna iluna o Aaarona a me kona poe hua, a ua ili ke kuleana e paa ia Oihanakahuna mai ka makua a i ke keiki, e hooiaio kela kahuna a me keia kahuna kona kuleana e lawelawe ma ka Oihanakahuna, ma kona hoike piha ana i kona mookuauhau, e pono ai, i ole, aole loa i hiki ia ia ke lawelawe iloko o ka Oihana-

kahuna.

Ua olelo mai la o Josephus, kekahi Iudaio kakau mooolelo kaulana o ke ao kahiko,' ina e makemake kekahi kahuna e lilo kona kuleana lawelawe iloko o ka Oihanakahuna i kana keiki e mare oia kekahi keikiwahine o kona koko ponoi, e pono ai, A nana no e hooiaio aku me na ike maka lehulehu, o kana wahine he koko hanau oia noloko mai o ke koko o kona hale ponoi.

Pela hoi i hana ia ai mawaena o na Iudaio ma Aigupita a ma Alexandria.'

I ka hoi ana mai o na Kahuna mai ka noho pio ana ma Babulona, ua hoole ia kekahi o lakou mamuli o ko lakou mare ana me na wahine o na aina e." O na mamo a na kahuna; o na mamo a Habaia, o na mamo a Koza, o na mamo a Barezilai, nana i lawe i wahine no na kaikamahine a Barezilai, no Gileada, a ua kapaia oia mamuli o ko lakou inoa.

"Imi aku la keia poe i ka lakou kuauhau iwaena o ka poe i kakau ia, aole i loaa ia, a ua hookaawale ia lakou mai

ka Oihanakahuna aku."

"A Olelo aku ke kiaaina ia lakou, aole lakou e ai i na mea i hoolaa loa ia, a ku mai kekahi kahuna me ka Urima a me ka Tumima."

Ua Lehulehu A Pololei Hoi Na Mookuauhau I Malama Ia. Oiai ua ili na pomaikai o ka hanau mua, ke kuleana e hoomalu ma na mea o ko ke kino, a e lawelawe ma na oihana o ka Oihanakahuna, mamuli o ke koko hanau, ua nui a lehulehu na papa kuauhau i malama ia a ikakau ia iloko a ka Berita Kahiko, a me ka Berita Hou. E heluhelu na pauku ma Nahelu 26: Oihanalii I i-9; Pukaana 6:14-25 Mataio 1:1-17; Luka 3:23-38.

Na Ninau

- 1. Heaha ka waiwai ia kakou o ko kahou malama ana i ko kakou mau kuauhau?
- 2. No keaha i kauoha mai ai ke Akua i na keiki a Lehi e hoi hou i Ierusalema a e lawe mai, i ka waonahele, i ka mooolelo ma ka lima o Labana?
- 3. Heaha ke kumu o ko kakou kukulu ana i na halelaa?
- 4. Ina aole o kakou mau mookuauhau ua hiki anei kakou ke hana i ka hana no ko kakou poe make iloko o ka halelaa?
- 5. Maluna o wai ke koikoi o ka malama ana i na mookuauhau o ka ohana.
- 6. Heaha na kumu nui no ka malama ana i na kuauhau i ka wa kahiko?
- 7. E hoike piha mai i ke ano o na pomaikai i hoili ia maluna o ka hanau mua i ka wa kahiko.

OWAI KA POE HAWAII

Haawina 9

Na Mooolelo, Na Kaao a me na Oli Kahiko. He ninau ano nui no keia, o kona haina oiaio a pololei aole paha kakou i ike; aka ua ike maopopo no kakou he mau mamo lakou no ka hale o Iseraela, a nolaila he kuleana maoli no ko lakou e paa ka Oihanakahuna a e lawelawe ma na hana a pau o ka Euanelio o Karisto. He mau hooilina no lakou no na pomaikai a pau a Aberahama, Isaaka a me Iakoba, ua komo pu lakou me na mamo a Lehi, a ma ia mea ua kuleana ai lakou iloko o na pomaikai a Lehi i kana keiki o Iosepa.

I ke ao kahiko aole i hiki na kupuna Hawaii ke kakau lima i ko lakou mau mooolelo a me ko lakou mau kaao, oiai aole o lakou hua palapala. He oiaio ua kahekaha ia kekahi mau mea liilii maluna o na pohaku. Mamuli o ko lakou noho kaawale ana maluna o na mokupuni kaawale loa o ke kai, a me ko lakou launa ole ana me na lahui e ae us poina loa ia ko lakou mau huapalapala, a ua loli loa ko lakou olelo, a hiki i ka wa i like ole ai ko lakou olelo ana me ka olelo an a o ko lakou mau kupuna. Oiai aole i hiki ia lakou ke hoopaa i ko lakou mau moolelo maluna o na buke, a i ole maluna o na ili laau a me na ili o ka holoholona, ua hoopaanaau ia keia mau mea. A ua hai waha ia mai kekahi hanauna i kekahi. Ua akamai maoli no ko lakou mau kahuna malama mooolelo. Ua wae ia a ua ao nui ia lakou ma keia hana noeau. Ua kaulana loa lakou no ka hoopaanaau me ka loli ole e me ke kina ole. O ka malama ia ana o ka moolelo o na Hawaii i ke ao kahiko he hana laa no ia, a o ka poe malama ia mau mooolelo he poe ano hanohano no lakou, a ua hana lakou i ka lakou hana me ka noonoo akahele. Ua nui, lehulehu a nani wale na mooolelo a lakou i malama ai, ua haawi ia mai, mai kekahi i kekahi, a hiki mai ia kakou i keia mau la, a eia no ia mau mea nani ma ko kakou lima i keia manawa.

He oiaio, ua hoololi ia, ua hoohui ia

na mea oiaio me na kaao a me na mea oiaio ole, aka nae, he waiwai loa keia mau mea ia kakou i keia mau la, no ka mea, aia no na hunahuna lehulehu o ka oiaio iloko o lakou. Ina kakou e heluhelu me ka noonoo akahele ua hiki no kakou ke wae i na mea ku i ka oiaoi mailoko mai o lakou. Ia'u no, he hana kupaianaha keia malama ia ana o na kuauhau o ka poe kupuna o keia lahu maikai.

O kekahi o na kanaha kakau mooolelo koko Hawaii ponoi, i hiki ke hilinai ia, oia no o Kapelino a me S. M. Kamakau, mai ia laua mai i loaa ai ia kakou kekahi mau mooolelo nani a pololei. He ano kupanaha maole kekahi o keia mau mooolelo i hoike waha ia no na makahiki loihi loa me ka loli ole

a me ka popolei.

Ua kakau mai la o Judge Abraham Fornander, kekahi haole kakau mooolelo noeau! "Eia ia'u elua paa o ka mele a me ke oli i kapa ia o 'Kapaahulani,' e hoike mai ana i ke kuauahau a me na mea hana nui a Kualii, he alii kaulana o Oahu-hookahi paa mai ka mokupuni a Hawaiimai, kekahi mai Maui mai o ka mele loihi loa keia o na mele Hawaii a pau, he eona haneri me umikumamawalua laina—eia nae aole i loli keia mau mele ma ka huaolelo hookahi; ua pololei loa ka hoomanao ia ana a me ka malama ia ana o ka mooolelo (Hawaiian Antiquities And Folk Lore Vol. 6, p. 240.)

Ke Kaao OHawaii Loa. O keia kaao ua kakau ia e Judge Fornander iloko o kona buke Hawaiian Antiquities and Folk Lore, vol. 6, aoao 266-278. O keia kaao ua piha me na mea nani a oiaio, i ku like loa ai me ka olelo a ke Akua iloko a ka Baibala. A o ka mea ano kupaianaha loa o keia mooolelo a me keia kuauhau, ua ike ia a ua mele ia mamaena o na Hawaii mamua loa o ka hiki ana mai o na lahui haole i Hawaii nei, a mamua o ka lawe ia ana mai o ka Palapala Hemolele mawaena o lakou. E hoike ana au i kekahi mau

inoa o kekahi poe kaulana o keia kuauhau, e hoike pu ana hoi au i kekahi mau inoa o ka Baibala i ku like loa ai me keia mau kanaka o ke kuauahau Hawaii. Aole au e olelo ana ua oiaio a pololei keia mau mea a pau, aka e olelo ana au ua piha no keia mau mea me na mea kupono no kakou e noonoo ai, a malie paha, ke ala no keia e ike moakaka ai kakou ka haina o ka ninau, Owai Ka Poe Hawaii?

O ke Kahikolu o na kupna o Hawaii nei, ekolu lakou—o Kane, Ku a me Lono. O Kane oia no ke kumu, ke aa, ka mea nana i hana i na Akua a me na mea a pau; o Ku oia no ka elele, ke kauwa hana nana i hana i na mea a pau; o Lono oia ka mana, ka mea naauao. Ua hana lakou i ekolu lani. I ka pau anana o ka hana ia ana o ka Lani ua hana lakou i ka honua. Ua hana hoi o Kane i mau uhane e lilo i mau elele nona i ka wa i hana ia ai na hoku. Mahope o ka hana ia ana o ka honua a me na mea a pau maluna o ka honua, ua hana ia o kanaka. Ua hana ia ke kanaka e ku like me Kane. O Ku ka mea nana i hana i ke kanaka, a ua kokua o Lono ia ia. I ka pau ana o ka hana ia ana o ke kino o ke kanaka, ua ha lakou ekolu iloko o kona ihu, ua kapa ia kela ha ana "he maule o Lono," alaila ua kahea aku lakou i ke kanaka a ua ola la ia. Ua kapa aku la lakou i kona inoa o Honuaula a i oleo Kumuhonua, ua hoonohi ia oia maluna o ka aina i kapa ia o Kalana-i-Hauola (Eden), he aina nani i piha me na hua a me holoholna laka a pau. O keia aina o ke kikowaena no ia o ka honua, iwaenakonu no ia o kekahi aina nui a laula i kapa ia o Kahiku-Ku.

Ma ka aoao hikina no ia, a malaila i hoomaka ai na Akua e hana i ka honua. Ma kela aina a ma kela aina wale no i ulu ae ke kapa i papa ia i ka poe a pau, koe wale no ka poe i poni ia. Malaila i noho ai ke kanaka no kekahi manawa aole ana wahine. I ka ike ana o na Akua i ke kanaka aole ana wahine e kokua ia ia, ua iho iho la lakou ilalo i ka honua, hoomoe iho la lakou i ke kanaka a lakou i hana ai, a ua unuhi

mai la lakou i kekahi iwi mai kona aoao mai, ahana iho la lakou i wahine nana mailoko mai o ka aoao o kona kino iho. Kapa aku la lakou ka wahine ma ka inoa o Ke Ola Ku Honua a me Lalo Honua.

O ke kanaka mua a na akua i hana ai, he kanaka kiekie kukilakila no ia, a o ka wahine he wahine ui maole no ia. I kinohi ua noho pu o Kane me Kumuhonua ma ka honua nei. A mahope haawi oia i mau kanawai ia laua a pii ae la ia i ka Lani e noho ai. Ua kapa ia ke kanawai ana i haawi ai o "Laau". Ua ulu ka ulu kapu ma Kalana-i-Hauola. Ua manao ia e na kahuna kahiko o Hawaii nei, ua haule o Kumuhonua a ua ili mai maluna ona i na pilikia lehulehu mamuli o keia laau i hookapu ia.

Maloko o kekahi kaao kahiko o Hawaii ua olelo ia, ua hana ia kekahi uhane ino e Kane, a ua kapa ia kona inoa o Kanaloa. A ua lehulehu loa kona mau hoa uhane ino. Ua kue lakou ia Kane a ua kipi no lakou, no ka mea, aole i ae o Kane e hoomana ia lakou. Mamuli o ko lakou kipi ana ua kipaku ia lakou ilalo i ka po, a ua kapa ia ko lakou luna alakai o Milu oia hoi ke alii o ka make. O Kanaloa hoi kekahi inoa ona. Ua hoowalewale aku o Kanaloa ia Ke Ola Ku Honua. Ua uhaki laua me kana kane o Kumuhonua i ke kanawai a Kane, a no ia hewa ua kipaku ia aku laua i kekahi aina malihini. Ua make o Kumuhonua a ua kanu ia kona kino maluna o ka puu i kapa ia o Kumu Honua Puu.

Ua hoike ia mai ma ka moolelo i na inoa o ekolu keiki kane a Kumuhonua; O Laka, ka hanau mua, (Kaina), ua kapa ia hoi oia ke kuewa wale. Ua pepehi oia i kona kaikaina o Ahu (Abela) a make. He kanaka ino oia ua lilo oia ka makuakane o ka poe aia hoomana ole i ke Akua. O Ahu (Abela) ka hanau elua, he kanaka haahaa aloha i ke Akua oia, ua kukulu oia i mau kuahu a ua kaumaha *aku oia i mau mohai imua o ke Akua. Ua lili o Laka ia ia a ua pepehi aku o Laka ia ia a make. Ua make keiki ole o Ahu. Ha-

nau mai la ke keikikane akolu o Kapli, he kanaka pono ia, a ua lilo oia ka makuakane o ka poe hoomana ke Akua me ka pono a me ka oiaio.

O ka hanauna ehiku mahope mai o Kumuhonua ua kapa ia o Ke Ola i Mauolina a Kane (Enoka). O ke kanaka ia i oi aku kona pono a me kona maikai mamua o na kanaka a pau o kona mau la. Nolaila ua lawe ola ia oia mai ka honua aku me ka ikeole i ka make.

A nee aku ke kuauhau i ka wa o Nuu (Noa) he kanaka hoolohe hoopono imua o ke Akua; ma kona wa i hiki mai ai ke kai nui. Kauoha mai la ke Akua ia ia e hana i hale lana. Ua hoopakeleia oia a me kona hale a pau. Ua make na kanaka a pau maluna o ka honua, a ua lilo o Nuu ka makuakane elua o na kanaka o ka honua. Ua kapa ia ka wahine a Nuu o Lili Noe a i ole o Lili Nuu. Ekolu a Nuu keikikane; ka mua oia no o Nalu Akea (Hama) i kapa ia kamakua o na kanaka e noho ana ma ka aina nui a Kane; ka lua o Nalu Hoohua (Iapeta) ka makuakane a na kanaka ili keokeo; ke kolu o Nalu Manamana (Sema) ke keiki punahele a Nuu, ka makua o nakanaka keokeo maoli.

E nee hou aku kakou he mau hanauna ma ke kuauhau a hiki aku ia Lua Nuu (Aberahama) Ma ke kauoha o ke Akua ua haawi aku oia i ke kanawai o ka Okipoepoe mawaena o kona mau mamo. Ua haalele oia i kona one hanau a ua hele aku la ia i kekahi aina mamao loa. Ka makuakane oia no Ku Nawao (Isemaela) me kana kauwa wahine, a lilo o Ku Nawao i makua no kekahi lahui auwana ma ka aina panoa. Ua hanau mai la hoi ia Lua Nuu o Ka Lani Menehune (Isaaka) me kana wahine a Lua Hiwa (Sarai). Ua lilo na mamo a Menehune he poe kanaka nui a ikaika loa, a o lakou na kupuna o ka poe Hawaii. Ua hanau mai la ia Ka Lani Meneheuna o Aholoholo (Esau) a me Imi Puka Ku, (Iakoba) elua keikikane mahoe, me kana wahine i hele mai ai me ia mai ka aina hikina mai, a i pili koke ia ia. O kekahi inoa hoi o Ka Imi Ku oja no o Kini-Lau-A-Mano.

Mamuli o kona maalea a me kona akamai ua haawi kona makuakane i ka pomaikai nui maluna ona. Ua hanau ia mai la i keia keiki punahele i na keikikane he umikumamalua, a mailoko mai o na puhaka o kana keiki muli loa i hanau mai ai na kanaka Hawaii. Aole no keia o ko'u manao aka ka mano keia o ke mooolelo kahiko o na Hawaii, i haawi ia mai, mai kekahi hanauna i kekahi hanauna.

Ka Hekili Paapaaina (Iuda) oia ka hanau mua, a o Newenewe i Maolina (Iosepa) oia no ka hanau muli loa a Kini-Lau-A-Mano (Iakoba). Ua olelo ia o ka mua oia no ke kupuna o na "alii kapu" (oia hoi na alii hoomalu ma na mea pili kino), a o ka lua oia no ka makua o na "alii wohi" (oia hoi na alii hoomalu ma na mea pili uhane a ome ke kuhina nui) "No ka mea ua oi aku o, Iuda maluna o kona poe hoahanau a nana mai ke alii nui; aka, no Iosepa ko ka hanau mua." (Oihanalii I 5:2). Ua hoohui ia keia mau ohana elua mamuli o ko lakou mare ana penei:

Kane.

Kaheikili (Iuda) Newenewe-i-Maolina Kaokao ka Lani

Wahine

Ka Honua I ke Kapu. Nowelo Hikina Heha ka Moku

Keiki

Heha-ka-moku (w) Kaokao ka Lani Aniani-Ku (Lehi)

Ma keia wahi o ke kuauhau ke ike nei kakou ua poina ia kekahi mau hanauna lehulehu a o ka mea pololei a oiaio a kakou e olelo ai oia keia, o Aniani-Ku (Lehi) he mamo oia no no kanaka i hoike mua ia. "Mai ka manawa o Newenewe a hiki ia Aniani-Ku ua hoopuehu ia ka lakou mau keiki a hiki i na kahakai loa o ka aoao hikina o ka aina. I ka manawa o Aniani ka Lani (Nepai) ke keiki a Aniani Ku (Lehi) ua mamao loa aku ka lahui mai o ko lakou one hanau aku". Ua olelo ia iloko o na kuauhau o Tahiti a me Ha-

waii o Aniani ka Lani (Nepai) oia no ko lakou kupuna.

O kana keiki (Mamo) oia no o Hawaii Loa a i ole o Ke Kowa I Hawaii. Oia no kekahi o na keiki eha o Aniani ka Lani. Ua hanau ia lakou ma ke kahakai hikina o kekahi aina i kapa ia ka aina o ke kai melemele nani. Ma na la o Hawaii Loa i hiki mai ai na kanaka mua i Hawaii nei, a o Hawaii Loa aio no ko lakou alakai. He kanaka laweia nui a kaulana oia. He kanaka auana hoi oia io a ianei maluna o ka moana. I ko lakou hiki ana mai i ka aina ua ike no lakou i kona maikai loa a me kona nani, a ua kapa o Hawaii Loa ka aina mamuli o kona inoa ponoi. Ua noho lakou maluna o ka aina a hiki i ka piha pono ana o ko lakou mau moku me na ia a me na mea ai like ole, alaila hoi hou aku lakou i ko lakou aina hanau no kekahi wa loihi, alaila ua lawe oia i kana wahine a me kona ohana a me na kanaka lehulehu e ae, a ua hele hou aku lakou i ka mokupuni o Hawaii, a ua noho loa ilaila. O Hawaii Loa wale no ka mea nana i lawe mai i kana wahine me kona ohana, no ia mea ua kapa ia oia ke kupuna maoli o ka Lahui Hawaii. (Hawaiian Antiquities and Folk Lore, Vol. 6 aoao 266-278. E nana hoi ma Alma 63:5-8.)

Na keia mooolelo i hoike ia maluna e hooiaio ka olelo o ka Buke a Moramona, ua lawe mai o Lehi me ia i na papa keleawe, a maluna o laila i kahakaha ia ka mookuauhau o kona mau makua a me ka ke Akua hana ana i ka honua. (Nephi I 5:10-18.)

Na Ninau

1. Owai na Hawaii?

- 2. No keaha oe i manao ai he poe mamo lakou no Iseraela?
- 3. Heaha ka waiwai o keia mooolelo o Hawaii Loa?

4. Owai o Hagota?

- 5. No keha oe i mano ai ua hele mai na kupuna o Hawaii mai ia Amerika mai?
- 6. Heaha ka waiwai o na papa keleawe ia Lehi a me kona mau mamo?

Haawina 10

KE KOENA O KA HUA A IOSEPA.

Kekahi Lala I Uhaki Ia. Ua wanana o Iosepa ma Aigupita e hoopuehu ia an ka Hale o Iseraela, a e uhaki ia ana kekahi lala, a e lawe ia ana i kekahi aina mamao loa E hoomanao mau ia ana keia lala ma na berita a ka Haku, a ma na la hope e ike ana lakou i na berita a ka Haku i hana ai me ko lakou mau kupuna.

E Hookoe Ia Kekahi Mahele Liilii. Mamua a ka make ana o Iakoba ua ike oia ua hookoe ia kekahi apana liilii o ke kapakomo onionio o Iosepa me ka anae ole ia, aka o ka hapa nui i hooluu ia iloko o ke koko ua pau i ka anae loa ia. Alaila olelo mai la o Iakoba "Me keia koena o ke kapakomo o ka'u keiki i hookoe ia ai pela e hookoe ia mai ai auanei ke koena o ka hua o ka'u keiki ma ka lima o ke Akua, a e lawe ia aku io na la, oiai e make auanei ka poe i koe o ka hua o Iosepa, e like me ke

koena o kona kapakomo." (Alma 46: 24-26.)

E Kukulu Ia Maluna O Keia Aina. "Aia hoi, ike aku la o Etera i na la o Karisto, a olelo mai la no ia no kekahi Ierusalema Hou maluna iho o keia aina;

A olelo mai la no hoi oia no ko ka hale o Iseraela, a me ka Ierusalema kahi a Lehi e hele mai ai; mahope aku o kona anai ie ana, e kukulu hou ia auanei ia i kulanakauhale hemolele i ka Haku; nolaila, ua hiki ole ke kapa ia he Ierusalema Hou, no ka mea, he kulanakauhale ia i ka wa kahiko, aka, e kukulu hou ia ana ia, a e lilo iho i kulanakauhale hemolele a ka Haku; a e kukuluia auanei ia i ko ka hale o Iseraela;

"E kukulu ia auanei he Ierusalema Hou maluna iho o keia aina, i ke koena o ka hua a Iosepa, no keia mau mea aia no he aka;

No ke mea, Me Iosepa i lawe ai i kona makuakane ilalo iloko o ka aina a Aigupita pela oia i make ai ilaila; nolaila, lawe mai la ka Haku ke koena o ka poe hua a Iosepa, mailoko mai o ka aina o Ierusalema, i hiki ai ia ia ke aloha mai i ka poe hua a Iosepa, i ole ai lakou e make, me ia i aloha mai ai i ka makuakane o Iosepa, i make ole ai ia:

Nolaila, e kukuluia auanei ke koena o ko hale o Iosepa maluna iho i keia aina; a e lilo auanei ia i aina hooilina no lakou, a e kukulu iho auanai i kulanakauhale hemolele i ka Haku, e like me Ierusalema o ka wa kahiko; a e hoohoka hou ole ia lakou ma ia hope aku, a hiki aku i ka hopena, i ka wa o ka honua e pau aku ai."

Maloko O Kekahi Aina Mamao. Ua hoakaka ia me ka moakaka loa ke ano o ka hooko ia ana o keia mau wanana ma ka Buke a Moramona. Ua noho ma Ierusalema na keiki a Iuda, na keiki a Beniamina, me na keiki a Eparaima a me Manase. (Oihanalii I 9; 3) Ua noho hoi ilaila kekahi kaula i kapa ia o Lehi, me kana wahine a Sarai, a me ka laua mau keiki eha o Lamana, Lemuela, Sama a me Nepai. Ma ka makahiki mua a ka noho alii ana o Zedekia ke alii ua kauoha mai la ke Akua ia Lehi e lawe i kona ohana a e hele aku i ka waonahele, e hoopakele i ka luku ia ana e aneane e hiki mai ai maluna o Ierusalema. I hiki ai ia lakou ke hoala i hua maikai no ka Haku maluna o ka aina i olelo mua ia ai, kahi hoi a ka Haku e alakai aku ai ia lakou. Ua kauoha ia lakou e lawe pu me lakou o Isemalla me kona ohana, elua keikikane a me elima keikimahine. Ua hele keia mau ohana elua me Zorama ke kauwa o Labana i ka aina o Amerika.

Ka Mookuauhau O Ko Lakou Mau Makua. Ua lawe pu lakou me lakou i na papa keleawe a Labana, no ka mea maluna o keia mau papa i kahakaha ia na mookuauhau o ko lakou mau kupuna me na makua o Lehi; "nolaial ua ike oia he mamo oia na Iosepa; aia hoi

o kela Iosepa, i kuai ia ma Aigupita." (Nepai I 5; 14) Na Amuleka i hoike moakaka mai e pili ana i na kupuna o Lehi, wahi ana: "Owau no o Amuleka; a o ke keiki wau o Gidona, oia no ke keiki a Isemaela, oia no kekahi mamo na Aminadi.... A he mamo o Aminadi na Nepai, oia no ke keiki a Lehi, ka mea i hele mai ai mailoko mai o ka aina o Ierusalema, he mamo oia na Manase, ke keiki a Iosepa, ka mea i kuai ia iloko o Aigupita ma na lima o kona mau hoahanau." (Alma 10:2-5)

O Ka Ohana A Isemaela No Eparaima Lakou. Olelo mai la o Presedena Franklin D. Richards ua lohe oia kekahi ninau i ninau ia i ke kaula o Iosepa Kamika i ka makahiki 1843 e kekahi lala o ka Ekalesia, "Iosepa, no keaha kakou e kapa nei ka Buke a Momamona ka Laau o Iosepa_iloko o ka lima o Eparaima, oiai ma ka buke iho i olelo mai ai he mamo o Lehi na Manase?" Pane aku la o Iosepa "E hoomanao oe i ka wa a Lehi i lawe aku ai kona ohana i ka waonahele . . . ua lawe pu oia i ka ohana a Isemaela, ka hapa nui o lakou he mau keikimahine. O keia Isamaela a me kona chana no ka ohana lakou o Eparaima, a ua mare na keikikane o Lehi i na keikimahine o Isemaela, a pela lakou i ulu pu ai i mau ohana lehulehu iwaena o ka honua. Ina ua loaa ia kakou na aoao 116 o ka palapala i nalowale i ka lima o Martin Harris alaila ike iho la kakou i na mea a pau e pili ana i keia mea, no ka mea ua hoike moakaka ia ka mookuauhau o Isemaela malaila. Oia ke kumu i hoike ole ia ka mookuauhau o Isemalea, e like me Lehi, iloko o ka Buke a Moramona." (Utah Genealogical Magazine, 23:66)

Hoopalau Ia Na Mamo A Eparaima Me Na Mamo A Manase. Ua hoakaka ia ia kakou ua hoomaopopo ia ka mookuaukau o ka poe Isarela mamuli o ka mookuauhau o ko lakou mau makua. No ia mea ua kapa ia na keiki a Lehi he mau mamo na Manase no ka mea no Manase ko lakou makuakane o Lehi; o na keiki o Isemaela no Epararaima lakou oiai o ko lakou makuakane o Epa-

raima ia. Ma na mookuauhau o na Hawaii ua hoike ia ua kahe hoi kekahi o ke koko o Iuda iloko o na aa o Lehi mamuli o ka wahine paha o Manase, aka o kona chana nae o ka ohana no ia o kona mau makuakane. Ua hoike hou ia iloko o ka moolelo "Owau, o Nepai, ua lawe au kekahi o na keikimahine o Ismaela i wahine mare na'u, a ua lawe hoi ko'u mau hoahanau i kekahi o na keikimahine o Isemael i mau wahire mare no lakou; a pela hoi i lawe ai o Zorama i kekahi o na keikimahine o Isemaela i wahine mare nana, he kauwa hana oia na Iabana, ka mea nana e malama i ka mooolelo, nolaila he mamo paha oia no kekahi o na ohana a Iosepa." Ma keia mea e ike ai kakou elima ohana a Manase, ekolu a Eparaima a me hookahi a Zorama. E mahuahua hou ai ka ikaika o Manase me na keiki elua i hanau ai ia Iakoba ma ka waonahele oia hoi o Iakoba a me Iosepa.

Hoohui Pu Ia Ke Koko O Levi A Me Iuda. O Muleka he mamo oia na Iuda. he keiki oia na Zedekia ke alii o Ierusalema, ua lawe pu ia mai me ia kekahi poe e ae i ka aina i olelo mua ia, a ua mare pu lakou me na ohana a Lehi. Ua ike nokakou ua hanau mai ia Muleka i na keiki a ua noho lakou me na hua a Lehi no ka mea ua olelo mai la o Nepai: "Ano, e hoole anei oukou i ka anai ia ana o Ierusalema? E olelo anei oukou aole i pepehi ia na keiki a Zedekia, o lakou a pau, koe o Muleka wale no? He oiaio, aole anei oukou i ike aia no na hua o Zedekia me kakou, a ua kipaku ia mai mailoko mai o ka aina o Ierusalema? (Helamana 8:21) He keiki o Muleka na Zedekia ka alii a nolaila he mamo ponoi oia na Solomona a me Davida. Aka o ka makuahine a Zedekia oia no o Hamutala kikimahine a ke kaula o Ieremia, he mamo o Ieremia na Aarona a me ka ohana a Levi, nolaila ua kahe iloko o kona mau aa koko ke koko o na Kahuna hoi. Zerahemela ke alii o ka ohana a Muleka i ka wa a lakou i loaa ai i ka poe Nepai, he mamo oia na Muleka (Mosia 25:2). Ma keia mau mea e maopopo ai ke ano o ka hoohui ia ana o na koko like ole ilokoo na mamo a Lehi.

Ua Hoohui Ia Ka Poe Lamana A Me Ka Poe Nepai A Lilo Lakou I Ohana Hookahi. "A eia kekahi, o ua poe la o ko Lamana, ka poe i hui me ko Nepai poe, ua helu pu ia mawaena o ko Nepai poe; a ua lawe ia aku ko lakou poino mai o lakou sku, a lilo iho la ko lakou ili i keokeo e like me ko ko Nepai poe." (Nepai III 2; 14-16)

Mahope o ko Iesu launa ana me ka poe ma ka aina poepoe komohana o ka honua oia hoi na mamo o Lehi, a me Kona hai ana i ka Euanelio ia lakou, ua manoio no lakou a pau, a ua pau lakou a pau i ka bapetiso ia. ma ia mua aku no na makahiki loihi loa ua lilo lakou i ohana hookahi, a ua poina ia ka inoa Lamana. Aka mahope mai oia manawa ua hoomaka lakou e hana hou i na hana hewa a e poina i ka Inoa Hemolele o Iesu, a ia manawa hoala hou mai la lakou i na Inoa Lamana, Lemuela, a me Isemaela a ua kapa ia na kanaka mamuli o kei mau inoa. (Nepai IV 20:38). Aole i loihi loa ua pau na kanaka pono i ka make a koe wale no ka poe hewa i kapa ia ka Poe o Lamana a pela wale aku. Ua ike no kakou ua hui ia na koko like ole iloko o keia koena poe maluna o ka aina i olelo mua ia. Oia hoi na koko o Eparaima, Manase, Levi a me Iuda. Eia no na mamo o keia kanaka o Lehi maluna o ka honua a hiki pono i keia wa. Aole anei o keia ka lala i uhaki ia a i huna ia e ke Akua ma kekahi kihi mamao o Kona kihapai?

Na Ninau

- 1. Owai ka lala i uhaki ia?
- 2. Ihea kahi i huna ia?
- 3. Owai o Muleka?
- 4. Pehea la i komo ai ke koko o Iuda a me Levi iloko o kaohana a Lehi?
- 5. Pehea i hui ai na koko o Iosepa a me Manase iloko o ko Lehi ohana?
- 6. Heaha ka mea i lokahi ai na ohana a pau i ka wa i noho ai o Iesu me lakou?
- 7. No keaha lakou i hoomaka hou ai e mokuahana a lilo hou lakou i mau poe Lamana a pela aku?

8. Heaha ka hopena o ka hana pono a me ka malama kanawai?

9. Heaha ka hopena o ka hewa a me ka uhaki kanawai?

Haawina 11

NA MAMO A EPARAIMA A ME DAVIDA.

O Eparaima Ka Hanau Mua iloko o Iseraela. Ua haawi ia ka hooilina e Iakoba i kana keiki hoolohe o Iosepa. (Oihanaalii I 5; 2) Ua ili aku maluna o kana mau keiki (mokuna 1) Ua helu ia laua me na ohana e ae o Iseraela. (Kinohi 48:5-6) Ma ka hoopomaikai ana o Iakoba ia laua ua hoonoho o Iakoba ka hanau elua maluna o ka hanau mua. E lilo o Manase i lahui nui aka e oi aku ai o Eparaima mamu o Manase a e lehulehu loa kona poe mamo. (Kinohi 48:19) Olelo mai la o Ieremia "no ka mea, he Makua no wau no ka Iseralea, a o Eparaima ka'u hiapo." Ieremia 31:9)

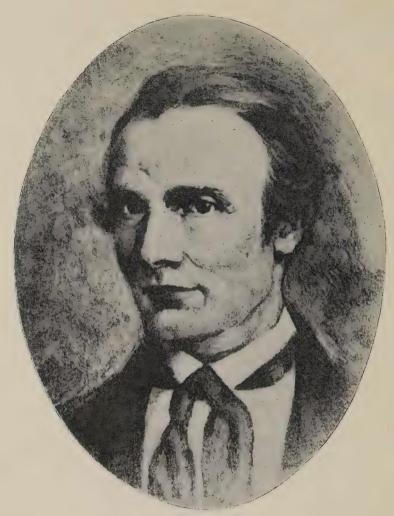
Ua Haawi ia Ka Noholii o Iseraela ia Davida a me Kona poe Mamo. Ua hoike ia ka pomaikai nui a Davida ilokoo keia mau pauku: "Ua hana au i berita me kou poe i wae ia, ua hoohiki aku au no Davida, ka'u kauwa, E hoonoho paa loa wau i kau poe mamo a e hana no hoi au i nohoalii nou no na hanauna a pau. . . E paa mau ko'u lima me ia, a e hooikaika aku ko'u lima ia ia. E ku paa ko'u berita me ia. . . E hoomau loa no wau i kona poe mamo, a me kona nohoalii hoi, e like me na la o ka lani (Halelu 89:2-4, 1920, 28-29, 36)

"Hoohiki mai la o Iehova ia Davida ma ka oiaio, Aole loa oia e huli; mai ia mea aku; o ka hua o kou kino ka'u e hoonoho ai maluna o ko'u nohoalii. Ina emalama kau poe keiki i ko'u berita, a me na kanawai a'u e ao aku ai ia lakou, alaila, o ka lakou keiki o na manawa a pau, e noho no lakou ma kou nohoalii." (Halelu 132:11-12)

Mamua o ko Davida make ana ua houluulu oia i na keikialii a pau o na ohana a pau a olelo aku la oia ia lakou: "Aka hoi, i koho mai ai o Iahova ke Akua o ka Iseraela ia'u imua o ka ohana a pau o ko'u makuakane i alii mau maluna o ka Iseraela: No ka mea i kaho mai oia i ka Iuda i alii; a i ka ohana o ko'u makuakane no ka ohana o Iuda; a iwaena o na keiki o ko'u makuakane i makemake ai oia ia'u e hoolilo i alii maluna o ka Iseraela a pau: A o na keikikane a'u a pau... ua wae mai oia i kuu keiki o Solomona e noho ia maluna o ka nohoalii o ke aupuni o Iehova maluna o ka Iseraela. (Oihanaalii I 28:4-5)

E Nohoalii ai o Karisto Maluna o ka Nohoalii o Davida. Mai ia Solomona a hiki aku ia Zedekia o na alii a pau o Iseraela he mau keki lakou na Davida a me Solomona. Ua ike no kakou ua pakele o Muleka, ke keiki a Zedekia, a ua holo aku la ia Amerika, a ua hui kona poe mamo me na mamo a Nepai. O ka mamo ponoi hope loa a Solomona ma Palesetina oia no o Jechonias, a ua make keiki ole oia, e like me ka wanana. Ua nee aku ke kuleana e nohalii ai maluna o ka nohalii o Iuda i ke keiki a Natana keikikane a Davida a me Bathsheba. O ka inoa o keia keiki oia no o Salathiel ke keiki a Neri. (Mataio 1; 12. Luka 3:27) Mai kana keiki o Zerubabela i ulu mai ai elua laina mookuauhau o ko kakou Hoola o Iesu Karisto- o ka mua o ka laina kuleana maoli e nohoalii ai maluna o ka nohoalii, ka lua ka laina maoli mai ka makua a i ke keiki. Ua hui keia laina elua me Mattham, ke keiki hanai a Eleazer, ke keiki ponoi a Levi. Elua a Levi mau keikikane, hookahi o Heli oia ka makuakane a Malie, ka makuahine a Iesu, ka lua o Iakoba oia ka makuakane a Iosepa, ke kane a Malie. O keia iho la no ka hoakaka pololei ana o na mookuauhau elua o Iesu iloko o Mataio a me Luka. Ina aole a Heli keikikane he mea maopopo ma ka hana maa a na Iudaio, e mare io ai o Iosepa ia

Ua wanawa mua ia e hanau mai o Malie ma ke koko a Davida, a e noho-

OLIVER COWDERY

alii ai oIesu maluna a ka nohoalii o Davida. "E na kanaka, na hoahanau, e hiki mai ia'u ke olelo huna ole aku ia oukou no Davida, ka Makualii, ua make no ia, ua kanu ia hoi, a ke waiho nei no kona halelua io kakou nei, a i keia manawa. No ka mea he kaula ia, a ike i ka hoohiki ana o ke Akua ana i hoohiki ai nona, no kekahi hua o kona puhaka ma ke kino, e hoala mai ia Karisto e noho ma kona nohoalii." (Oihana 2:29-30) Eia hou ae, ua olelo mai la ka anela ia Malie e kapa ia kana Keikikane ke Keiki a ka Mea Kiekie

Loa, a olelo hou mai la ia, "a e haawi hoi nona o Iehova ke Akua i ka nohoalii o Davida o kona makuakane. A mau loa no hoi kona nohoalii ana maluna o ka ohana a Iakoba; a o kona aupuni aole ia e pau." (Luka 1:32-33)

Mamuli o ka Hana Hewa Ana A Davida Ua Lawe Ia Kona Aupuni. Ua lawe ia aku ka pomaikai o Davida mamuli o kona hana hewa ana, ua olelo mai la ke kaula o Iosepa Kamaika: "ua lawe ia ka Oihanakahuna ana i loaa ai, a e lawe ia ana ka nohoalii a me ke aupuni ana i loaa ai a e haawi ia ana

i kekahi mea okoa me ka inoa o Davida, a ke Akua e hoala ai mailoko mai

o kona koko i na la hope."

Aka nae e mau na mamo o Davida no ka wa mau loa, a o kona nohoalii i na hanauna a pau. Ua nalowale ka nohoalii i kekahi okona mau mamo mamuli o ko lakou uhaki ana i na berita, aka ua hoala ia mai la kekahi poe pono e noho ma ka nohalii o Davida.

O Na Ohana Alii o Europa He Mau Mamo Lakou Na Davida. Mawaena o na makahiki 1135-1204 ya noho kekahi kanaka Iudaio noeao a kaulana o MosesMaimonides kona inoa, ua loaa oia kekahi mau palapala mookuauhau e hoike mai ana i ka pilikoko o kekahi mau ohana lehulehu o Europa, me ke koko o Iseraela. Iloko o kekahi palapala ana i kakau ai e pili ana i na olelo o ka Palapala Hemolele e pili ana i na pomaikai a Iakoba maluna o Iuda; "Aole e lilo aku kekookooalii mai o Iuda aku, aole hoi ka mea wehewehe kanawai maiwaena aku o kona mau wawae a hiki mai ai o Silo; a ia ia ke akoakoa ana o na kanaka." Ua olelo mai la o Maimonides ua hooko ia keia wanana e na alii o Europa no ka mea ka hapa nui o lakou he poe mamo io no no Davida ke Alii nui O Iseraela.

Ke Koko A Eparaima Ma Europa. Ua olelo mai la hoi o keia kanaka o Maimonides e pili ana i kekahi alii Palani, a Antenor, ke kupuna a Charlemagne, ka makua o ka hapa nui o na ohana o Europa o keia mau la. Ua nohoalii ai keia kanaka o Antenor maluna o ka poe i kapa ia o na poe Cimmerian, i ka wa o ke kaula o Nehemia. Ua nee aku la kona mau mamo i ke komohana a noho lakou maluna o ka British Isles, ma Palani, ma Germania a me Holland. Ua kapa aku o Moses Maimonides i keia kanaka o Antenor "Ke Keikialii Nui o Eparaima." Ina ua oiaio keia, a i ka nana aku he oiaio no, alaila, ua piha loa io no o Europa me na mamo o Eparaima a me na mamao a Davida.

O Iosepa Kamika No Eparaima Ia. Na na kaula a me na makualii e hoike mai i ke koko o na ohana o ka Ekalesia O Iesu Karisto o Ka Poe Hoana o na La Hope Nei. Ua hoike ia mai la ua hanau mai la o Iosepa Kamika ma na puhaka o Aberahama. (Berita a me Na Kauoha 132:30) a mailoko mai hoi o Iosepa (Nepai III 3:7, 11, 15). Ua ao mai la O Barighama Young, "Ua hoohui ia ka hua o Iosepa me ka hua o ka hapanui o na kanaka maluna o ka honua. Ka hapa nui o ka poe imua ou i keia manawa he mau mamo lakou na Iosepa i kuai ia. Ua wae mua ia o Iosepa Kamika opio e hanau mai ma na puhaka o Aberahama, Isaaka, Iakoba a meIosepa a pela hoi i na Kaula a me na Aposatola." (Journal Discourses 7:280) Eia hou, "O kona laina mai ia Iosepa i kuai ia ma Aigupita ua pololei a ua oiaio, a ua maemae ke koko iloko ona. Oia ke kumu i koho ai ke Akua ia a. . . . Ia ia no ke kuleana a me ka mana ma ke kanawai, no ka mea oia no ka hooilina o ke koko i noho ai maluna o ka honua mai kinohi mai. a i mau ai ma ka laina maemae a oiaio. Ua ike au i na poe e paa nei i ke koko a me ka Oihanakahuna a lawe ai i na ki i ka poe o keia honua. . . . E paa mau na ki me ke Kaula, aole hoi he mana maluna o ka honua a maloko o Gehena nana e lawe aku ia mea mai ona aku. Ina ua malama ko oukou mau kupuna i ko lakou maumookuauhau e like ma na Iudaio o ka wa kahiko ina ua hiki no lakou ke hoike mai i ko lakou laina pololei, a e hoike mai ua iho mai lakou ma ka laina pololei."

Ke Koko Maemae I Olelo Mua Ia. "Ua hoopomaikai ia o Aberahama, a ua olelo ia aku ia ia nana no e houluulu i kana poe hua i na la hope a e hoomaemae a e holoi, ia lakou. Ua aloha aku ke Akua i keia koko mamuli o Kona ae like a me kona berita me lakou. Ua kahe mai la ke koko i olelo mua ia iloko o ko kakou mau makua a hiki i keia wahi. Ua ike au i ka mea nana e paa nei i na ki pololei-aia io no i ke Kaula. Ua malama ia ke koko a ua lawe ia mai la mai ka makua i ke keiki, a ua kiai mau ia e ko kakou Makua ma ka Lani, a ua ike oia i ke kanaka koko maemae—oia ka manao o na olelo o Iosepa no ke aloha o ka Haku i kela

koko. O Eparaima ke kanaka nona ke koko maemae i olelo mua ia iloko ona. Aloha no ka Haku ia Koko." (Utah Genealogical Magazine, Vol. 11, pp. 107-108, 112.)

Ua haawi aku ka Makualii o Iosepa Kamika Makua i keia olelo hoopomaikai maluna o kana keiki o Iosepa, "na pomaikai okou makuakane o Iosepa, ke keiki a Iakoba," a ua olelo aku hoi oia i ka wa a na ohana a Iakoba e hele mai ai mai ka aina mai o ka Akau e ku aku ke Kaula "me kou mau hoahanau, na keiki a Eparaima, a e kau maluna o lakou i na leialii."." Ua olelo aku hoi oia ia Hailama, kana keiki, "Ke hoopomaikai nei au ia oe me na pomaikai hookahi a Iakoba i hoopomaikai ai i kana keiki o Iosepa, no ka mea o oe kona mamo ponoi; o na ohana a Iseraela i ko lakou wa e hele mai ai me na hooho, i Ziona. Ua helu pu ia oe me ka hale o Iosepa."

Ma ka mana o ka oihanakahuna ana i paa ai ua hoopomaikai ai o Oliva Cowdery ia Iosepa ke Kaula, me ka ia ana aku ia ia; "Penei e kakau ia ai nona, na na hanauna a pau e hiki mai ana e hoomaikai ai i kona inoa ma Iseraela, me ka i ana aku, e hoohalike ai ka Haku ia oe meIosepa Ka Mea Nana, ka mea mai ka hale mai o Eparaima, ke kaikaina o Manase . . . ka mea i hoala ia mai mailoko mai o kekahi laau mai ka lala o Iakoba mai ke aa o Iosepa..' Ke Aa O Iese. "No ka mea, a ia kuaia ka laau, he manao no nona, e ulu hou auanei, aole hoi e pau na lala hou. Ina ua elemakule kona aa ma ka honua, a ua make hoi kona kumu ma kalepo; Aka, no ka honi, ana i ka wai e kupu ae ia, a e hookupu aku i na lala, me he laau kanu la." (Ioba 14:7-9)

Ua kakau mai la ke Kaula e pili ana i ka launa mua ana o ka Anela o Moroni me i: "Ua hoike mai la ia i ka mokuna umikumamakahi o Isaia me ka i ana mai ua aneane ia a hooko ia." Ua ulu mai ka ninau heeha na mano nui iloko o keia mokuna i hoike ia mai la e ia. Ua hoike ia malalo keia mau pauku ma ke ano piha: "E kupu mai no ka lala mailoko mai o ke kumu a Iese, a e hoohua nui mai hoi kekahi oha o kona aa. . . . A hiki aku ia la, e puka mai no kekahi lala no Iese, a e ku no na lahuikanaka; a e imi i ko na aina mao na la; a he nani hoi kona wahi hoomaha. A e hiki aku i kela la, e hoohola hou mai ka Haku i Kona lima, e hoala i ke koena o kona poe kanaka, i ka poe e koe ma Asuria, a ma Aigupita, a me Paterosa, ma Kusa a me Elama ma Sinare a me Hamata, a ma na mokupuni o ke kai." (Isaia 11:1, 10-11 Ua wanana mai la ke Kaula O Iosepa Kamiki ua hiki mai la ka la e hooko ia ai keia mau wana. Ua kakau oia i kekahi kanaka ma ka la 4 o Ianueri 1833, ua hiki io mai ka wa e hooko ia ai. Ma ka la 3 o Aperila 1836 ua hoihoi ia mai na ki o ka houluulu ia ana o ka hale o Iseraela, ma ka HaleLaa o Kirtland. (Berita a me na Kauoha 110: 11) (E nana hoi ma Berita a me Na Kauoha 113:1-6)

Na Ninau

1. Heaha ka misiona nui o ka Ohana a Eparaima?

2. He aha ka mano o ka pomaikai o

ka hanau mua?

3. No keaha la i lawe ia ai ka noho-alii o Davida?

4. Pehea kakou e maopopo ai ua hanau o Iosepa Kamika mai ke koko mai a Eparaima?

5. Heaha ka manao o ka wanana a

Isaia e pili ana i ke aa o Iese?

6. I ka wa hea e hooko ia ai keia wanana?

- 7. I ka wa hea, a na wai, i hoihoi mai ai na ki o ka houluulu hou ana o Iseraela?
- 8. Heaha ka waiwai o ko kakou hooiaio ana he poe mamo kakou na Iosepa?

Haawina 12

KA LAINA MOOKUAUHAU O NA HOAHANAU O NA LA HOPE NEI.

Na Kupuna O Ko Kakou Mau Keiki. Ua alakai ia na hoahanau o ka Ekalesia OIesu Karisto o ka Poe Hoano o na La Hope Nei i na awawa o na Mauna Pohaku. He aina hou a malihini, a ma ia aina i hoomaka ai lakou, malalo o ke alakai ia ana o ke Akua, e kukulu i lahui ano hou. He poe lakou i hanau ma na aina like ole i houluulu ia ma na piko o na mauna e hoohua a e hoopulapula ai ka aina. Ua kahe no iloko o ka lakou mau aa koko i na koko like ole o na lahui a pau o Europa.

I kela mau mahina aku nei ua hanau kekahi keiki ma Mauna Pohaku. O kona mau makua ua hanau ma Utah a me Canada. Ua hanau na kupuna eha ma Sweden, Wales, America a me England. Ua kahe iloko o na aa koko o keia mau kupuna eha, ke koko o Denmark, Norway, Germany a me na aina e ae a pau o Europa. Ua hanau mai la kekahi o na kupuna mai ke koko o na alii, kekahi o lakou he poe mahiai, kekahi he poe koa, kekahi he kahuna haiolelo, kekahi he poe pioneer ma na aina o ka honua. Ma keia e maopopo ai kakou ua kahe io no na koko like ole iloko o na aa o keia keiki.

O oukou na Hawaii, i mare me na lahui e ae ua komo iloko o ko oukou mau kino na koko like ole, a ma ia mea ua kuleana ai oukou i na pomaikai o ia mau lahui. O oukou na koko Hawaii ponoi, ua kake ke koko o Iosepa iloko o ko oukou mau kino. He poe mamo mailoko mai o ke koko o Eparaima a me Manase.

Na Kahe Koko Mai Na Lahui Like Ole. I ka wa i hoolaa ia ai ka Halelaa o Salt Lake ua olelo aku o George Q. Kupuniahi: "O ka lahui i like me kakou i houluulu ia mai na lahui like ole a pau, ua hoohui ia me kakou na hana a na lahui a pau. He kakaikahi no kakou, aka ua hui me kakou na lahui a pau o ka honua. Nolaila ua nui ka iini o kela poe ma kela aoao o ka paku o ka make e piliana ia kakou. Ke kahe

nei no iloko o ke koko o ke kanaka hookahi i na koko he kaukani, a e lilo oia i agena no na ohana lehulehu." A na kela a me keia ohana e noonoo ai no na ohana a pau ona, e like me na koko i kahe ai iloko o kona kino. He hana nui a koikoi no keia i hooili ia maluna o kakou na hoahanau o keia Ekalesia. E pono kakou e noonoo akahele no keii hana hemolele.

Ka Houluulu Ia Ana O Ka Poe I wae Ia. Ua hiki mai la ke kauoha a ke Akua, e houluulu ia mai na aina o ka hikina, ke komohana, ka akau a me ka hema, i na lahui a pau. Ua kauoha ia e kii aku i na lahui o na mokupuni o ke kai, a e lawe aku ia lakou a pau i Ziona. E like me kana olelo "e hoihoi ia aku lakou i ka aina o ko lakou hooilina." "A pela no au e houluulu ai i Ko'u poe i wae ia mai na kihi eha o ka honua, o ka poe a pau e manoio mai ana." (Berita A Me Na Kauoha 33:6; 38:31; 42:36; 45:69; 29:7; 110:11) "A i pakele ai oukou mai ka mana o ka enemi, a e houluulu ia mai ai i O'u nei he poe kanaka pono, me ke kina ole a me ka hewa ole." "A e houluulu ia mai auanei ma ia wahi, mai kela a me keia lahuikanaka mai, malalo o ka lani, a oia wale no auanei ka poe kanaka kaua ole ana kekahi i kekahi."

Ua kahea ia na Misiona o ka Ekalesia a ua hoouna ia i United States, Canada, Mexico, South America, Great Britain, Scandinavia, Germany, Switzerland, Holland, France, Belgium, Holy Land, a me na mokupuni o ke kai, e imi ana i ke koko o Iosepa na Mamo a Iseraela a e houluulu ia ana lakou i ka aina houluulu o Eparaima. "Ua hele mai na kaukani lehulehu mai ko lakou noho ilihune ana ma ke ao kahiko i keia aina o Iosepa i hoopomaikai ia, ua lilo lakou i poe waiwai a i poe hauoli i ko lakou loaa ana i na pomaikai i hookau ia maluna o ia aina." (Ka Papa Peresedena Nui Aperila 6 1930) "Ua wae ke akua i manawa e i wahi e houluulu ia keia

lala o Iseraela oia hoi o Iosepa, na mamo a Eparaima; a e hiki mai ana he wa a ke Akua e hoomanao ai ke hoena o ka hale o Iseraela, a aneane e ao mai ia la." (Melvin J. Ballard)

Na Aa o Ko Ko Kakou Lahui. Ua hoike mai ka mea kakau mooolelo o Bancroft i ka makahiki 1852, aia no ma Utah i kela wa he 30,000 kanaka, aneane 7,000 o lakou mai Europe mai. Ma ka British Isles i kela wa aneane he 32,000 hoahanau, he poe hana iloko o na hana like ole o ia aina. 5,000 ma Scotland, 3,000 ma Wales. Ma ka hoike o ka makahiki 1880 no Utah ua hoike ia o ka nui o na Kanaka i hanau ma Beretania he 20,000, a me 8,000 i hanau ma Scandinavia. I ka makahiki 1883, he 123, 506, i hanau ma Utah a he 54,615 i hanau ma na aina e. Mailoko mai o ka nui o na kanaka ma Utah i ka makahiki 1900 ua hanau 2, 360 ma Germany, 1,516 ma Ireland a me 18,-879 ma England. Ua olelo mai la o Andrew Jensen, hope kakauolelo no ka Ekalesia, mawaina o na makahiki 1850-1926, ua hele mai i Utah 3,437 hoahanau mai Norway mai, he 8, 508 mai ia Sweden mai, he 13, 910 mai ia Denmark mai, a ua papalua ka nui o na hoahanau mai ia England mai. Ua manao oia ua kahe ke koko Scandinavia iloko o ka hapa lima o na hoahanau a pau. Olelo hoi oia o ka nui o ka poe i hele mai, mai ia Germany, mai, Swotzerland, Holland, France a me Belgium, ua aneane like me ka heluna mai ia Scandinavia mai. Ua mano oia ua piha he 138,000 i komo iloko o ka Ekalesia ma na aina e a i hele mai i Utah nei. O ka hapa nui o na kanaka e hanau nei i keia wa iloko o ka Ekalesia ua hanau me America. O ka nui o na kanaka i hoike mai i ko lakou aina hanau iloko o ka Ekalesia i ka makahiki 1914, he 355,889. Ua hanau ma America 318,-959,35,393 ma Europe, i43 ma Asia, 353 ma na mokupuni o ke kai, a o 1,026 aole lakou i hoike mai i ka aina kahi a lakou i hanau ai. Ma keia ke ike nei

kakou ua komo ke koko like ole o na aina a pau iloko o na lala o ka Ekalesia, aka o ka hapa nui ua hanau ma na aina i piha me ke koko o ka hale o Iseraela.

Ma na mea i hoike ia maluna ke ike nei kakou aole i hoike mai na lala o ka Ekalesia ma na mokupuni o ke kai i ko lakou wahi i hanau ai. Ua komo nui na lala o keia mau aina iloko o ka Ekalesia. Ua manao ia i keia wa ua aneane hiki aku ka heluna o na hoahanau o ko kakou Eka lesia ma na mokupuni o Polynesia i ka heluna 30,000.

Aia no ke koko o Iosepa iloko o na aa koko o ka hapanui o na lala o keia Ekaleesia. Ua kahe no iloko o lakou ke koko maemae o Aberahama, Isaaka a me Iakoba, a nolaila he poe oukou i wae ia. Ua kau ia maluna o oukou i na pomaikai pookele a pau, a ua lilo oukou i mau alii a i mau keiki alii iloko o ka ohana o ka honua nei, a no ia mea e haaheo a e hauoli mau kakou, a e hana mau kakou i na hana e hoihoi ai ke Akua, a e ili mai ai maluna o kakou i na pomaikai nui mai ka Lani mai.

Na Ninau

- 1. Ua hiki anei oe ke hooiaio mai ua hanau mai la oe e na makua maikai?
- 2. E hana oe i papa mookuauhau e hooiaio mai ana i ka laina polole o kou mau makua.
- 3. E hoike mai i ka nui o na koko iloko o kau keiki, a i ole iloko ou?
- 4. He waiwai anei ka hui ana ma ke kanaka hookahi o na koko lehulehu?
- 5. Pehea la kakou e hoopomaikai ai i ka lehulehu o ko kakou mau kupuna i pau i ka make?
- 6. Ua hiki anei oe ke hana i ka hana iloko o ka Halelaa no kou poe make, ina ua loaa ole ia oe i ko lakou mookuauhau?
- 7. Heaha kau mau hana kupono e hana ai, e lilo ai oe i lala pono maikai no kou mau kupuna?

Haawina 13

Ka HOIHOI IA ANA MAI O KA OIHANAKAHUNA.

Ka Pula Mua Alosepa Kamika. Ua hai pinepine ia ia kakou e pili ana i ko Iosepa Kamika hele ana iloko o ka ululau e pule i ke Akua. Ua ike ole oia i kana mea e hana ai. Ua ike ole oia i ka Ekalesia oiaio. Nolaila ua hele oia imua o ke Akua a ua noi pono aku ia ia e hoike mai i kana mea pono e hana. I kona pule ana i kela kakahiaka maikai aole paha oia i manao e hele kino ana mai ke Akua imua ono, aka ua manaoo maoli e loaa ia ana ka pane pololei no kona ninau. Ua ike no kakou ua hele kino mai la Ke Akua a me Kana Keiki o Iesu Karisto, a ua ku laua imua o Iosepa Kamika, a ua ike oia ia laua me kona mau maka ponoi me he kanaka la e ike ana i kona hoa kanaka. Ua kamaiilio no laua a elua ia ia. Ua kauoha maoli mai la laua ia ia e komo ole iloko o kekahi o na Ekalesia o ia mau la no ka mea ua haalele lakou i ka oiaio, aole hoi a lakou mana e hai i ka Euanelio a e lawelawe ma kana mau hana a pau. O keia no ka hoike ano nui koikoi o na kau a pau o ka noho ana o kanaka maluna o keia honua. Ma keia hoike ana e maopopo ai kakaou, ua lawe io ia ka mana o ke Akua mai ka honua aku, a e hoihoi hou ia mai e pono ai, mamua o ka hiki i na kanaka ke lawelawe ma kana mau hana a pau. Ua kauoha mai la ke Akua ia Iosepa Kamika e noho malie oia a hiki kona kauoha hou ia ana mai, a mao na la auanei e kukulu hou ia ai ka Euanelio oiaio a mana maluna o ka honua.

Ka Hele Ana Mai O Moroni. Ma ke ahiahi o ka la 21 o September 1823, ua hele hou o Iosepa Kamika imua o ke Akua, a ua pule aku ia ia e kala ia kona mau hala a e hoike ia mai ia ia i kana mea e hana ai imua o ke Akua. Ia ia e pule ana loko o kona lumi ua hoea mai la imua ona kekahi kanaka mai ka Lani mai. Ua hoike mai la keia kanaka ia Iosepa he kanaka oia i noho maluna o keia honua i ke ao kahiko, ua make oia a ua ala hou mai ka make mai. Hoike mai la oia ia Iosepa e pili ana i

kekahi mooolelo i huna ia iloko o kekahi puu i kokoke i ka home o Iosepa Kamika. Ua kauoha ia oia e hele aku i kela puu i kapa ia o Kumora a ilaila oia e ike ai i ka mooolelo. Ua hana o Iosepa e like me ke kauoha o ka anela. A ua ike io oia i ka mooolelo. Ua kauoha ia oia e hele aku i ka puu i kela a me kei makahiki, a i kahala ana o na makahiki eha ua haawi ia iloko o ka lima o Iosepa Kamika ka mooolelo a me ka Urima a me Ka Tumima. Ma ka mana o ke Akua ua unuhi ia ka mooolelo a ua pai ia ma ka olelo Beretania, o ka Buke o Moramona iho la no ia. Iloko oia buke ka "piha o Ka Euanelio o Karisto". Ka ĥoomaka ana keia o ka hoihoi ia ana mai o ka oiaio a me ka mana.

Ka Hoihoi ia an mai o ka Oihanakahuna o Aarona. Oiai e unuhi ana o Iosepa Kamika a me Oliva Cowdery ka mooolelo, ua ulu maiiloko o ko laua naau kekahi ninau e pili ana i ka bapetiso, nolaila ua hele laue imua o ke Akua, e like me Kana i kauoha ai ia laua. I ko laua ninau ana, ua ku imua o laua kekahi kanaka mai ka Lani mai. Ua olelo aku la ia ia laua o Ioane kona inoa, ka mea i kapa ia o Ioane ka Bapetite i ka wakahiko. Ua olelo mai la hoi oia ia laua ua hoouna ia mai la ia e Peter, Iakoba a me Ioane. Kau mai la o Ioane i kona mau lima maluna o laua a ua hooili mai la ia i ka Oihanakahuna o Aarona maluna o laua, a kauoha mai la ia ia laua e hoopaa laua kekahi i kekahi i Kahuna iloko o ua oihana-la. Pela no laua i hana ai. A pela i hoihoi ia mai ka mana o ka Oihanakahuna o Oarona i ka honua i keia kau hope o ka honua. A pela i hoamana ia o Iosepa Kamika e bapetiso ai i ka poe manaoio a mihi i ko lakou mau ĥala. Ina aole o keia hoihoi ia ana mai ina aole a Iosepa Kamika mana e hana i keia hana nui a pono. Ua haawia ia mai keia mana ia Iosepa Kamika a me Oliver Cowdery ma ka la 15 o May 1829.

KA Haawi Ia Ana Mai O Na Ki O Ka Oihanakahuna Melchizedek. Kekahi mau la mahope a ka hele ana mai o Ioane ka Bapetite ia lau, ua ike laua i kekahi hihio nani hou. Ua ku hou mai la imua o laua kekahi mau kanaka nani a mana. He mau kanaka hoi keia i noho maluna o ka honua me Iesu i Kona wa e noho kino ana. He mau kanaka i wae ia e Ia. A ua kau ia e Ia ka mana o ke alakai ana a me ka hoomalu ana o ka Ekalesia mahope o Kona lawe ia ana, maluna a lakou. O ko lakou mau inoa oia no o Petero, Iakobo a me Ioane. Ka papa peresidena no ia o ka Ekalesia o Karisto i ke au kahiko. Ua kau lakou i ko lakou mau lima maluna o ko laua mau poo a ua hooili ia ka mana o ka Oihanakahuna Kiekie maluna o laua. O keia oihana ua kapa ia mamuli o ka inoa o kekahi Kahuna hemolele a maikai, o Melchizedek kona inoa. Ma ka mana o keia oihana, ua hiki ke kukulu ia ka Ekalesia ma ka honua, a ua hiki hoi ke lawelawe ia ma kona mau oihana lawelawe a pau.

Ke ike nei kakou ma keia haawina ua hoihoi ia mai ka mana o ka Oihanakahuna O Ioane e Ioane ka Bapetito. O keia Ioane ka mea nana i bapetiso ai i ka Haku o Iesu Karisto. He mamo oia na Levi, a ua hoopaa ia ka mana o ka Oihanakahuna maluna ona e kona makuakane, kekahi kahuna ma ka laina pololei iloko o ke koko o Aarona. Nolaila aole he kanalua ike no kona mana a me kona kuleana e hoihoi mai i na ki ana i paa ai i kona mau la maluna o ka honua. A pela hoi

o Petero, Iakobo a me Ioane. Na ka Haku O Iesu i hoopaa i na ki o ka Oihanakahuna maluna o lakou. A na lakou ponoi i hoopaa maluna o Iosepa Kamika.

Na Ninau

1. Pehea oe e hooiaio ai imua o ko ke ao nei, ua hoike io no Ke Akua Ia ia iho imua of Iosepa Kamika.

2. Heaha na Loina Oiaio o ka Euanelio i hooiaio ia ai ma ka Hoike ana o Ke Akua Ia ia iho me Kana Keiki

imua o Iosepa Kamika.

3. No keaha la i wae ia o Ioane e hoihoi mai i na ki o ka Oihanakahuna

o Aaarona?

4. Heaha na kumu no ka wae ia ana o Petero, Iakobo a me Ioane e hoihoi mai i na ki o ka Oihanakahuna Kiekie ia Iosepa Kamika a me Oliver Cowdery?

5. Heaha na kuelana hana o ka Oi-

hanakahuna o Aarona?

6. Heaha na kuleana lawelawe o ka Oihanakahuna Kiekie o Melchezedek?

7. Heaha ka waiwai o ka Oihanaka-

huna i ke Ekalesia?

8. Heaha na hana lawelawe pono no ka poe ola, i mea no lakou e ola ai ma ke Aupuni o ke Akua?

 Heaha na Hana lawelawe kupono e hana ai no ka poe make, i mea no lakou e hoola ia ai iloko o ko ke Akua

Aupuni?

10. No keaha la oe i manaoio ai ua hiki no ka poe ola ke hana i na hana o ka Ekaelsia no ka pomaikai o ka poe ua make?

Haawina 14

NA MANA A ME KA MISIONA O ELAIKA.

Ka Wanana E Pili Ana I Kona Hiki Ana Mai. "Aia hoi, e hoike auanei au ia oe i ka Oihanakahuna, ma o ka lima la o Elakia (Elijah), ke aKula, mamua o ka hiki ana mai o ka la nui a weliweli o ka Haku; A ekanu no ia iloko o ka naau o na keiki i na olelo hoopomaikai i hai ia i na makua, a e huli ae ka naau o na keiki i ko lakou mau makua.

Ina aole pela, e hoopau wale ia ka honua i Kona hiki ana mai."

Ua olelo ia, o keia mana a Elika oia ka pohaku kia o ka paia poepoe o ka Euanelio. Ina aole o keia mana, ina aole o na hana o ka poe ola no ka poe make, he mea oiaio, a hahau io ia ka honua me ka poino weliweli, a e lilo ka hana o ka poe ola i mea ole. Ua olelo mai la

UA HOIHOI MAI O ELAIKA I NA KI O KA MANA SILA

ke Kaula o Iosepa Kamika, "Aole loa e hiki ka poe ola ke hemolele ia ke ole ka poe make pela hoi e hiki ole ai ka poe make ke hemolele ia ke ole ka poe ola." Nolaila ua papalua ka hana o keia Eka esia, oia hoi na hana e ola ai ka poe ola a me ka hana e hoola ia ai ka poe make ko kakou mau kupuna.

Ke Kaula o Elaika (Elijah). Ma ka mooolelo o ka Palapala Hemolele, ua ike no kakou o keia kaula o Elaika oia no kekahi o na kaula mana, hemolele o ke Akua. Uanoho oia maluna o kahonua i kekahi kau hewa maoli o kanaka. Ua ao aku oia me ka mana i ka Olelo a ke Akua. Ua kahea ikaika aku oia i na kanaka a pau e mihi, a e hoomakaukau no ka halawai ana me ko lakou Hoola. Nana no i hoohoka i na Kahuna o Baala, a mao na la i hoopau

ia ko lakou mana maluna o na keiki a kanaka. He kanaka wiwo ole oia. Ua ku oja imua o na alii nui, a ua hoike aku oja i ko lakou hewa a ua kahea oja ia lakou e mihi a e hoi hou i ka hoomana ana ia Iehova. Ua hoike aku oia i ke Alii oia mau la, oia hoi o Ahaba, e hiki mai ana ka wi mamuli o ka ua ole maluna o ka aina. I ka hiki ana mai o ka ua ole a me kawi ua hanai ia o Elaika, a ua hoohainu ia e ka mana o ke Akua, i make ole ai oia i ka wai ole. He Kaula mana oia. Ua hoola ia ka poe make e ia. Ua haawi ia ka mana ia ia e hoopaa ka ua i ka lani no na mahina loihi. Nana no i kahea i ke ahi e iho mai, ka lani mai, a ua ku haohao loa o kanaka imua ona no ka nui o kona mana a me kona wiwo ole. Mamuli o ke aloha o kekahi wahine kane ole ia ia. a me kona hanai ana ia ia mailoko mai o kona eki palaoa nele, ua hoopomaikai oia i kona eki palaoa, a me kona omole aila, a ua mau kona ai, a ua lawa a hiki i ka pau ana o ka wi ma kona aina. Eia nae he kana haahaa no ia. He kanaka noonoo ole ia ia iho. Ua haawi oia i kona mau la a pau ma ka imi ana i ko ke Akua pono.

Ua Hiki Hou mai o Elaika I Ka Honua Nei. Ua hoike ia mai la i ke Kaula O Iosepa Kamika e pili ana i ka hiki ana mai o Elaika i ka honua nei. Ua ike nae a Iosepa aole he halelaa maluna o ka honua kahi a Elaika e hele mai ai a e hoihoi mai i na ki o kona Oihanakahuna. A nolaila ua hoomaka na hoahanau e kukulu i halelaa no ke Akua. Ua kukulu ia keia halelaa ma Kirtlan Ohaio. Ua hoolaa ia keia halelaa ma ka la 3 o Aperila makahiki 1836. Ua olelo mai la O Iosepa Kamika e pili ana i na mea kupaianaha i ike ia a i hana ia ma kela la: lawe ia ka paku mai ko maua naau ae, a ua wehe ia na maka o ko maua hoomaopopo ana. Ike aku la maua i ka Haku e ku ana maluna o ka paleumauma o ka awai, imua o maua" . . . a ua olelo mai la ia ia maua: "Owau ka mua a me ka hope. Owau ka mea e ola nei, Owau no ka mea i pepehi ia, Owau no ko olua Mea Uwao me ka Makua."

Mahope a ko laua ike ana i ka Haku o Iesu Karisto ua ike iho la laua i na mea kupaianaha he nui wale. Ua ku mai la imua o laua o Mose ka mea nana i alakai i ka ohana o Iseraela mailoko mai o ka noho pio ana ma Aigupita. Ia ia na ki o ka houluulu hou ia ana o na ohana a pau o Iseraela, oiai makona kau i hoopuehu ia ae lakou. Ua hoihoi mai la ia i kela mau ki ia Iosepa a me Oliva, Alaila hele mai la o Elia 'Elias) a hoihoi mai la ia i na ki o ka Euanelio o Aberahama, me kona i ana mai ia laua "mao maua nei, a me ka maua mau hua, e hoopomaikai ia ai na hanauna a pau mahope aku o maua."

I ka pau ana o keia hihio nani ua ku mai la imua o laue kekahi kanaka hou oia hoi o Elaika, ka mea i lawe ola ia i ka lani me ka ike ole ana i ka make, a olelo aku la ia ia laua "Aia hoi ua hiki mai ka piha ana o ka manawa i olelo ia ma o ka waha la o Malaki, e hooiaio ana e hoouna ia mai ana oia (o Elaika) mamua o ka hiki ana mai o ka la nui a weliweli o ka Haku. . . . "Nolaila, ke haawi ia nei na ki o keia kau iloko o ko olua mau lima, a ma keia e ike ai olua, ua kokoke ma ka la nui a weliweli o ka Haku, he oiaio, aia ma na ipuka." (Berita A Me Na Kau-

oha 110:)

No Keaha La I Hoouna Ia Mai Keia Kanaka O Elaika? He ninau ano nui keia, a ua ninau pinepine ia mawaena o na hoahanau a me na kanaka mawaho ae o ka Ekalesia. No keaha la i hoouna ole ia mai kekahi o na Kaula e ae? Ua hoike mai la o Iosepa Kamika na kumu no kona hoouna ia ana mai, wahi ana: "O Elaika oia ke kaula hope nana i paa i na ki o ka oihanakahuna, a nana no, mamua o ka hanauna hope, e hoihoi mai ka mana a e haawi mai i na ki o ka oihanakahuna, i mea e hiki ai ke lawelawe ia na oihana lawelawe a pau o ka euanelio me ka pono. He mea oiaio, ua paa o Iesu ka mana e hoihoi mai i keia pomaikai; aka ua paakiki loa na keiki a Levi. * * * No

keaha la e hoouna ia mai o Elaika? No wa mea Ia ia no na ki a me ka mana e lawelawe ma na hana a pau o ka oihaaole loa e hiki ke lawelawe ia ka oihana kahuna; a i ole i haawi ia ka mana, ole loa e hiki ke lawelawe me ka pono." (Doctrinal History of the Church

4:207)

Na Ki A Elaika I Lawe Mai Ai. O na ki a Elaika i hoihoi mai ai oia no na ki o ka mana sila o ka Oihanakahuna. Wahi hou a Iosepa Kamika, ke Kaula: "O ka mana a me ka misiona o Elaika, oia keia, ia ia no na ki o ka hoika ana, lawelawe, ana, haiolelo ana, na mana a me na pomaikai laa piha o ka Oihanakahuna Melchizedek a me ke Aupuni o ke Akua maluna o ka honua. A e loaa, e paa mau, a e lawelawe i na oihana lawelawe a pau o ke Aupuni o ke Akua, oia hoi ka hoohuli ana o na naau o na makua i na keiki a me na naau o na keiki i na makua, oia hoi lakou e noho nei ma ka lani. * * *

"O keia ka ninau nui, Heah ka oihana a me ka hana nui a Elaika? Oia no kehai o na manao nui a koikoi a ke Akua i hoike mai ai. Nana no e hoouna ia Elaika e sila i na keiki i ko lakou mau makua, a me na makua i

ko lakou mau keiki. * * *

"Ua makemake au a hoomaopopo oukou i keia mea, no ka mea he mea koikoi no ia, a ina e lawe i keia mea, o keia no ka uhane o Elaika, i hiki ai ia kakou ke hoola i ko kakou poe make, e hoohui ia kakou iho me ko kakou mau makua ma ka lani, a e sila aku i ko kakou poe make e ala mai, mai ka make mai, ma ke ala mua ana, a ma keia wahi ua makemake no kakou i ka mana o Elaika e sila i ka poe e noho ana ma ka honua me ka poe e noho nei ma ka lani. O keia iho la no ka mana o Elaika a me na ki o ke Aupuni o Iehova."

Ke Kumu E Hahau Ia Ka Honua Me Ka Poino Nui Ke Ole I Keia Mau Mana. O ka ohana oia ka mea nui ma ko kakou launa ana ma keia honua, e kupaa mau ia e pono ai. E sila ia ke kane a me ka wahine no ka manawa pau ole e pono ai. Ina ua sila ia laua alaila e hanau ka lakou mau keiki a pau iloko o ka berita a e mau ko lakou noho ohana ana no ka wa mau loa. Ina ua mare kekahi paa mare maweho ae o ka Berita Mau Loa, alaila e sila ia laua e pono i, a e sila hoi ko laua mau keiki ia laua e pono ai. A pela hoi e hiki ai ka poe e ola nei ke hana i keia mau hana sila no ko lakou mau kupuna i make. Ma keia ua hiki ke sila ia na ohana a pau kekahi i kekahi a hiki pono aku ia ka wa o Adamu, ko kakou makua mua. Ina aole i hana ia keia hana hemolele alaile e hoahewa ia ka honua holookoa a e hahau ia ka honua me ka poino nui, no kamea, ke ole ka mana o ka Oihanakahuna e sila i kela a me keia hanauna, alaila e poho ai a e haule ai i na hana a pau i hana ia i na kau a pau i hala.

Na Ninau

 Heaha ka mea i kapa ia ka pohaku ki o ka Euanelio? No keaha i kapa ia pela?

2. Pehea la e maopopo ai he kanaka

wiwo ole o Elaika?

3. Heaha kekahi o na hana mana a Elaika I Hana ai?

4. Heaha na ki a me na mana i hoihoi ia mai e Elaika?

5. Nokeaha la i wae ia o Elaika no keia misiona?

6. Heaha ka manao maoli o na olelo, "Na ki o ka mana sila?"

7. Heaha ka waiwai maoli o na sila ana iloko o ka Halelaa o ke Akua?

8. Pehea la e hahau ia ai ka honua me ka poino nui, ina aole hana ia na hana laa, o na pomaikai laa a me na sila iloko o ka Halelaa o ke Akua?

9. Heaha na hana a kakou e hana ai, e pau ai na hana a pau o ka Halelaa i ka hana i, no ko kakou poe make?

Haawina 15

KE KAUOHA E KUKULU I HALE LAA-KA HALELAA O KIRTLAND.

Ua Hiki Mai La Ke Kauoha e Kukulu I Halelaa. "A eia hou, he oiaio, ke olelo aku nei au ia oe, e hele mai ko'u Poe Hoano mai kahi mamao mai:

E hoouna oukou i poe elele mama, he oiaio, he poe elele i koho ia, a olelo aku ia lakou: E hele mai oukou, me ko oukou mau gula a pau, a me ko oukou kala, a me ko oukou pohaku momi, a me ko oukou mau mea kahiko a pau, a me ka poe a pau i loaa ka ike no na mea kahiko e ae ana e hele mai, e hele mai no a e lawe mai i ka laau pahu, a i ka laau-kaa, a ii ka laaupaina, pu me na laau makamae a pau o ka honua."

A me ka hao, me ke keleawe-ulaula, a me ke keleawe, a me ka zinika, a me ko oukou mau mea makamae a pau o ka honua, a e kukulu i hale no Ko'u inoa no ka Mea Kiekie Loa e noho ai iloko olaila;

No ka mea, aole i loaa kehahi wahi ma ka honua nei kahi Ona e hiki mai ai a e hoihoi hou mai ia oukou i ka mea i nalowale, mai ia oukou aku, a i ole ka mea Ana i lawe aku ai, oia hoi ka piha o ka Oihanakahuna;

No ka mea, aole kekahi pahu bapetiso maluna o ka honua nei, i hiki ai ia lakou, Ko'u poe Hoano, ke bapetiso ia no ka poe make;

No ka mea, no Ko'u hale keia, lawelawe-paa, a aole e apono ia e A'u nei, koe wale no ma na la o ko oukou nele, ka wa i hiki ole ai ia oukou ke kukulu ae I kekahi hale No'u."

A e hoike aku no wau i Kuu kauwa, ia Ioseph Kamika, i na mea a pau e pili ana I keia hale, a me ka oihanakahuna olaila, a me ka wahi ona e kukulu ia ai;

Ina e hana oukou me ko oukou ikaika apau, e hoolaa no Au i ua wahi la e hoohemolele ia ai ia." (Berita A Me Na Kauoha 124:25-30, 33-37, 40-44)

He Mau Olelo Ao E Piliana I na Bapetiso No Ka Poe Make. "Eia hou, ke haawi aku nei au ia oukoui kekahi olelo e pili ana i ka bapetiso ana no ko oukou poe make.

He Oiaio, penei ka Kaku e olelo mai nei ia oukou e pili ana i ko oukou poe make: i ka wa o kekahi o oukou e bapetiso ia ai no ko oukou poe make, e noho pu mai kekahi kakauolelo a e lilo oia i mea ike maka i ko oukou mau bapetiso ana; e lohe oia me kona mau papeiao, i hoike ai oia i ka oioio, wahi a ka Haku;

Ma ka oukou kakau ana a pau e kakau ia ia ma ka lani, kela a me keia mea a oukou e hoopaa ai ma ka honua e hoopaa ia no ma ka lani; o kela a me keia mea a oukou e hookuu ai ma ka honua e hookuu ia no ma ka lani;"

"No ka mea ua aneane au e hoihoi hou mai i na mea he nui wale i ka honua nei e pili ana i ka Oihanakahuna, wahi a ka Haku o na lehulehu.

A eia hou, e malama pono ia na mookuauhau a pau i hiki ai ia mau mea ke waiho ia iloko o na waihona buke-mooolelo o Kuu Halelaa Hemolele, a malama ia me ka hoomanao ana ia hanauna aku ia hanauna aku, wahi a ka Haku o na lehuleuh." (Berita A Me Na Kauoha 127:5-9)

Ka Kakou Hana Nui Loa. "Na'u no e wehe ae i ko oukou mau maka e pili ana i ko oukou poe make * * * no ka mea o na uhane a pau i hoolohe ole ai ka Euanelio ma ka honua nei, e malama no lakou e pono ai a i ole e hoahewa ia lakou. He manao eehia, he manao weliweli keia. Aole anei he mea i hiki ai ke hana ia; aole amei he ola mau loa no ko kakou mau makua a me ko kakou mau hoaaloha i make me ka malamba ole ana i na kanawai o ke Keiki a ke Kanaka? * * * O ka hana nui loa a ke Akua i kau mai ai maluna o kakou ma keia honua, oia ko kakou imi ana i ko kakou poe make. Ua olelo mai na Aposatola aole e hiki lakou ke hoonani ia ke ole kakou." (Iosepa Kawika Times and Seasons 5:616)

He Poe Hoola Maluna O Ka Mauna

O Ziona. Ua olelo mai la o Malaki: "Aia hoi, e hoouna aku au ia Elia ke Kaula io oukou la, mamua mai o ka hiki ana o ua la nui weliweli la o Iehova. A e hoohuli ae oia i ka naau o na makua i na keiki, a me ka naau o na keiki i na makua, o hele aku paha au, a hahau i ka honua i ka poino nui."

Ano, o ka huaolelo hoohuli ma keia pauku, o kona mano io oia no o hoopaa a i ole o sila. Heaha la ke kumu o keia misiona nui koikoi? a pehea la ia e hooko ia ai? E haawi ia ana mai na ki, e hiki mai ana ka uhane o Elaika, e kukulu ia auanei ka Euanelio, e houluuluia auanei na hoana o ke Akua, e kukulu ia auanei o Ziona, a e ala mai na hoahanau i mau mea hoola ma ka Mauna o Ziona.

Aka, pehea lakou e lilo ai i mau mea hoola maluna o ka Mauna o Ziona? Mao ko lakou kukulu ana i ko lakou mau Helelaa, a me ko lakou mau pahu-wai bapetiso, a ma ko lakou loaa ana i na oihana-lawlawe-paa a pau, oia hoi na bapetiso ana, na hoopaa ana, na holoi ana, na poni ana, na hoopaa ana a me na mana sila a pau maluna o ko lakou mau poo, no ko lakou mau kupuna a pau i make, e hoala a hoola ia lakou, i hiki ai ia lakou ke ala mai ma ke ala mua ana, mai ka make mai, a e hookiekie ia ia lakou maluna o na nohoali nani me lakou, a o keia io no ke kaula hau nana e hoopaa i na puuwai o na makua i na keiki a o na keiki i na makua, a pela iho la e hooko ia ai ka wanana a me ka misiona o Elaika." (Doctrinal History of the Church 6:183-184)

Ka Misiona O Elaika. Wahi hou a ke kaula o Iosepa Kamika: "Heaha la keia oihana a me keia hana a Elaika? Oia no keikahi o na manao koikoi a nui loa a ke Akua i hoike mai ai. E houna oia ia Elaika e sila i na keiki i na makua a me na makua i na keiki * * * ina aole kakou aole hiki ia lakou kehoo hemolele ia, pela hoi kakou ke ole lakou. * * *

Ua makemake no au ia oukou e ike a hoomaopopo i ka manao maoli o keia mea, no ka mea he koikoi io no ia; ina e loaa ia oukou, o keia ka uhane o Elaika, e hoola kakou i ko kakou poe make, a e hoopaa ia kakou iho me ko kakou mau makua ma ka lani, a e sila i ko kakou poe make i ala mai ai lakou ma ke ala mua ana, mai ka make mai; a ma keia wahi ua makemake no kakou i ka mana o Elaika e sila i ka poe a noho la ma ka honua me ka poe e noho nei ma ka lani. O keia iho la ka mana OElaika a me na ki o ke Aupuni a Iehova.

Nolaila o na mea a oukou e sila ai ma ka honua nei mao ka mana la o Elaika, e sila ia ma ka lanai; a o keia iho la ka mana a Elaika. * * * Ua lawa ka mana o Elaika e hooko ia ai ko kakou kahea ia ana a me ko kakou koho ia ana. * * * Ua hoouna ia o Elaika e hoomakaukau i ke ala a e kukulu i ke aupuni mamua o ka hiki ana mai o ka la nui a ka Haku." (Doctrinal History of the Church 6:251-254)

He Mooolelo I Hiki Ke Apono Ia. "E na hoahanau, aole anei kakou a nee imua iloko o keia hana nui? E hele imua aole ihope? E koa, e na hoahanau, a imua, imua i ka lanakila! * * * E oli ae ka poe make i na halelu o ka hoomaiki mau loa, i ke alii Imanuela, ka Mea nana i hooholo mamua o ka honua, i ka mea e hiki ai ia kakou ke hoolapanai ia lakou mailoko mai o ko lakou mau hale paahao; no ka mea e

hele laelae na pio.

Aia hoi, ua kokoke mai ka la nui o ka Haku, a owai ka mea hiki ke hoomanawanui i ka la o Kona hiki ana mai, a owai ke hiki ke ku i ka wa Ona e hoea mai ai? * * * Nolaila e haawi aku kakou, ma ke ano he ekalesia a he poe kanaka hoi, a he Poe Hoano hoi o na La Hope nei, i ka Haku i mohai iloko o ka pono, a e lawe mai iloko o Kona halelaa, i ka wa e paa pono ai ia, i kekahi buke e paa ana i na mookuauhau o ko kakou poe make, he mea hoi i kupono no ke apono ia mai." (Berita A Me Na Kauhoa 128:22, 24)

Na Ninau

1. Heaha ka mea i loaa ole ma ka honua i ka wa i hoihoi ia mai o ka Euanelio?

- 2. No keaha la e hana ia na bapetiso no ka poe make iloko o ka Halelaa e pono ai?
- 3. Owai ka mea i hoamana ia e hana i keia hana o ka bapetiso no ka poe make?
 - 4. Heaha ka waiwai o ko kakou hana

ana i mooolelo oiaio a piha, o ko ka-kou mau ohana?

5. Heaha kehahi o na hana koikoi o ko kakou Ekalesia i keia mau la?

6. Pehea kakou e lilo ai i mau Hoola

7. Heaha ka manao o ka olelo "E hele laelae na paahao?

Haawina 16

KA BAPETISO NO KA POE MAKE

O Ka Bapetiso He Mea No Ia E Pono Ai No Ka Poe Make. Ma ke kahi hoike ana mai ke Akua mai ia Iosepa Kamika ua heluhelu no kakou pnei: "Aia no he kanawai hiki ole ke hoopau ia, i hooholo ia iloko o ka lanai mamua o ka hookumu ia ana o keia ao, mluna olaila i hookahua ia ai na pomaikai a pau;

A i ka wa e loaa ai ia kakou kekahi pomaikai mai ke Akua maa mao ka hoolohe ana la no ia i kela kanawai kahi i hookahua ia ai ia." (Berta A Me Na

Kauoha 130:20, 21)

Aole loa e hiki ai kekahi kanaka ke hookala i kona mau hala iho. E like me na pauku o ka Palapala Hemolele i hoike ia ae maluna, ke ike nei kakou e kala ia na hala o kanaka mamauli o ko lakou hooko ana i na kanawai i hookahua ia no ke kala ia ana o na hala; a oia kanawai oia ke kanawai o ka bapetiso iloko o ka wai. He kanawai laula keia no na kanaka a pau i hanau ia a i noho ai maluna o keia honu mai ka wa o Adamu a hiki pono aku i ke kanaka hope loa e hanau ia ai maluna o keia honua. A nolaila ina ua bapetiso ole ia kekahi kanaka i kona wa e ola ana e bapetiso ia ai oia mahope o kona make ana e pono ai. Nolaial ke ulu mai nei ka ninau ua hiki anei ke kanaka ua make ke bapetiso ia nona iho? Aole, aka ua hiki kekahi kanaka ola ke bapetiso ia nona. A ina e manaoio ke kanaka make i ka euanelio a e iini iloko o kon a naau e malama i na kanawai a pau o ka euanelio, a e lawe i ka Inoa o Iseu maluna ona, a e mihi i kona mau hewa a pau, alaila mao ka bapetiso ana la o kekahi o kona mau mamao maluna o ka honua, ua hiki ke wehe ia ka puka nona, a e hoomakaukau i ke ala nona e nee aku ai, a e hoohemolele ia ai imua o ke Akua.

Ua Loaa Anei Keia Ao Ana Iloko O Ka Baibala?? Ae ua hoike ia e Paulo kekahi o na Aposatola o Iesu Karisto: "A i ole loa e ala mai ka poe make, pehea la e hana ai ka poe i bapetiso ia no ka poe make? No keaha la i bapetiso ia ai lakou no ka poe make?" Ma keia pauku e maopopo ai kakaou ua ike no na hoahanau ma Korineto i keia mea o ka bapetiso ana o ka poe ola no ka poe make. A ua maa no lakou i ka bapetiso ana no ko lakou poe make. Ma keia e ike ai kakou ua ao ia a ua malama ia keia kanawai e na hoahanau i ka wa o Paulo.

Ua hoike aku o Petero iloko o kona leka mua i na hoahanau, e pili ana i ka hana a Iesu i hana ai oiai e moe ana kona kino iloko o ka luapao, no na la ekolu. Ua hai ia ka euanelio i ka poe make, e Ia. Heaha ka waiwai o ka hai ana o ka euanelio ia lakou ina sole hiki ia lakou ke manaoio a ke hoola ia mao ka bapetiso ana la e ko lakou poe mamo.

Eia ka Petero olelo: "Nolaila hoi i hai ia aku ai ka olelo maikai i ka poe i make i hoohewa ia lakou e kanaka ma ke kino, a i hoala ia hoi lakou e ke Akua ma ka uhane." (Petero 4:6)

Ua ao aku o Iesu Karisto i ka euanelio i na kanaka, a ua hoike aku hoi oia ia lakou, o ka bapetiso ana iloko o ka wai nui he mea io no ia e pono ai, no ka mea ua bapetiso ia oia e Ioane ka Bapetite, i mea e "piha ai ka pono a pau." Eia no ka wai ma ka honua nei, a o na lawelawepaa a pau o ka euanelio he mau mea pili honua no lakou, nolaili ua hiki ole ka poe make ke hoi hou mai i ka honua e bapetiso ia ai ma ke kino, no ka mea ua pau ko lakou noho ana maluna o ka honua ma ke kino, aka ua hiki ka poe ola ke bapetiso ia no lakou, e like me Iesu Karisto i hoola ai i na kanaka a pau mao na hana la ana i hana ai.

Ka Hoike Ana A Keia Mau La Hope No Ka Bapetiso Ana O Ka Poe Ola No Ka Poe Make. Ua nalowale loa ka euanelio a me kona mau loina i ka honua no ka wa loihi loa, nolaila ua hoike hou mai la ke Akua ia Iosepa Kamika, ke kaula, i na mea a pau e pili ana i ka euanelio, a me na kanawai a me na loina a pau e ola ai ke kanaka. Ina kakou e heluhelu ma ka Barita A Me Na Kauoha na mokuna 124, 127, me 128, e ike ai kakou I na mea moakaka loa a ke Akua i hoike mai ai e pili ana i ka bapetiso o ka poe ola no ka poe make.

Maloko o kekahi leka a ke Kaula o Iosepa Kamika i kakau ai i na Aposetola a me na Lunakahiko e hai ana i ka oleo a ke Akua ma Beritania i ka mahina o Okatoga 1840 ua olelo ia:

"Ua hoike mua aku la au i ka loina o ka (bapetiso o ka poe ola no ka poe make) i ka wa au i haiolelo ai i ka halawai hoolewa o Hoahanau Seymour Brunson; a mahope oia manawa ua ao aku au i ka Ekalesia ma ia mea. Ua loaa mai na hoahanau ke kuleana e bapetiso ia no ko lakou mau hoahanau i make ,oia hoi ka poe a lakou i manao ai, ua manaoio lakou a ua hoolohe ka euanelio ,ina ua lohe lakou, a o ka poe i hoolohe i ka euanelio i ko lakou lohe ana i kona hai ia ana ma ke ao o na uhane, ma ka lima hoi o ka poe i wae ia e hai aku ia lakou oiai lakou iloko o ka halepaahao." (Doctrinal Hist. of the Church 4:231) Ua malama ia keia halawai hoolewa ma ka mahina o August 1840.

O Ka Bapetiso O Ka Puka No Ia I Ke Aupuni Celesitiela. Ua pane mai

la ka Papa Peresidena Mua o ka Ekalesia i ka ninau "O ka bapetiso he mea e poni ai anei ia no na aupuni mawaho ae o ke aupuni Celesitiela?" Penei: "O ka bapetiso o ka puka no ia o ke Aupuni Celesitiela o ke Akua, a no ke kala ia ana hoi o nahala. I ka wa a ka Haku i olelo aku ai i kona mau haumana "O ka mea manaoio a bapetiso ia e hoola ia lakou,' 'ua moakaka e kamaiilio ana oia no ke Aupuni Celesitiela, a o ka poe i manaoio ole a i bapetiso ole ia, e hoahewa ia lakou, a e komo lakou iloko o kekahi aupuni okoa. Ua hoike ia mai ka euanelio e hoomakaukau i na kanaka no ke Aupuni Celesitiela. Aole i hoike mai ka Kaku i na hana a na kanaka e hanai e komo aku ai lakou iloko o na nani e ae, a i ole na aupuni ae ae. Ua hoomalu ia kela a me keia aupuni mamuli o ke kanawai, a o ka poe e komo iloko o ia mau aupuni e komo no lakou mamuli o ko lakou malama ana i ke kanawai o ia aupuni. Nolaila o ka poe e hoolohe i ka euanelio ua wae ia lakou no ke Aupuni Celesitiela. O ka poe e komo iloko o ke Aupuni Teresitiela o lakou ka poe maikai o ka honua, ka poe nae i hoole ka euanelio i ko lakou wa i lohe ai, a ka ua maemae lakou a ua noho me ka pono. O ka poe e noho iloko o ke Aupupuni Telesitiela oia no ka poe hewa maemae ole ma ka honua nei. (Berita A Me Na Kauoha 76:72-79; 103:112) Aka nae, e kulou ai kela a me keia kuli a ae aku i kela a me keia alelo, o Iesu io no ka Haku, a e manaoio aku na kanaka a pau Oia io no ka Mea Hoola o ke Ao nei, ka mea nana e hoola i na kanaka a pau, (koe wale no ka poe i hana i ka hewa ku ole i ke kala ia,) mai ka make a me Gehena mai."

O Ka Bapetiso, No Ka Poe No Ia, Nana I Hoolohe I ka Euanelio. Ua hoike ia mai la i ke Kaula o Iosepa Kamika ma ka Halelaa o Kirtland, Ohio, ma ka la 21 o Ianueri 1836, ka hoikeana malolo iho:" O ka poe a pau i make me ka lohe ole ana i ka euanelio, ina he poe manaoio lakou ina ua lohe lakou, e lilo lakou he kupa no ke Au-

puni Celesitiela; pela hoi na kanaka a pau e make ma keia mua aku me ka ike ole ana i ka euanelio, ina he poe manaoio lakou me ko lakou mau puuwai holookoa, ina ua lohe lakou, e lilo lakou i mau kupa no ia aupuni, no ka mea Owau, ka Hakua, Na'u e hookolokolo i ka poe kanaka a pau ,e like me ka lakou mau hana, a e like hoi me na iini o ko lakou mau puuwai." (Doctrinal History of the Church 2:380)

He Loina Nani Wale Keia O Ka Euanelio. Ma keia loina e ike ai kakou i ke aloha wale o ke Akua i Kana mau keiki. O ka poe i noho ole ma ka honua nei i ka wa i hai ia ka euanelio i kanaka, a o ka poe i ike ole ka nani a me ka oiaio o ka euanelio, ka nu hou maikai, ua hoomakaukau ia e ko kakou Mesia, i kekahi ala ma ke ao uhane e hoolohe ai lakou a e ike ai lakou i kona nani, a e loaa ai i kona mau pomaikai a pau ma ka lima o ko lakou poe mamo e noho ana maluna o ka honua. Lua ole ke ahonui, ke aloha a me ka naauao o ko kakou Mea Hoola.

Na Ninau

1. Pehea kakou e maopopo ai o ka

bapetisso he mea ia e pono ai i na kanaka a pau?

- 2. Ua hiki anei ke hai ia ka euanelio i ka poe make?
- 3. Ua hiki anei lakou ke manaoio i ka mea a lakou e lohe ai?
- 4. Ua hiki anei lakou ke bapetiso ia no lakou iho? Ina sole, no keaha la e hiki ole ai?
- 5. Heaha ka Iesu hana i hana ai i ka wa e moe ana Kona kino iloko o ka luapao?
- 6. Heaha ka waiwai o kona hai ana i ka euanelio i ka poe make?
- 7. Aia anei ma ka Palapala Hemolele kekahi pauku e hooiaio ana ka oiaio o ka bapetiso ana o ka poe ola no ka poe make?
- 8. Ihea kahi kupono e hana ia ai keia hana, o ka bapetiso o ka poe ola no ka poe make?
- 9. Ma ka mana hea la e hana ai ko kakou Ekalesia i keia hana o ka poe ola no ka poe make?
- 10. Ina aole kakou i malama i na mookuauhau o ko kakou poe kupuna ua hiki anei kakou ke hana i keia mau hana laahia no lakou?

Haawina 17

KA POMAIKAI LAA O KA HALELAA. (Endowment)

Ka Mooolelo O Ka Pomaikailaa (Endowment). Aia no iloko o ka Ekalesia o Iesu Karisto kekahi mau oihana lawelawe e pili ana i ka piha o ka Oihanakahuna, i hiki ke lawelawe ia iloko o na halelaa i kukuluia no ia mau hana laa wale no. Ua hoike ia kekahi o keia mau mea laa i na kaula kahiko, i ku like me ka mea i hooholo ia mamua o ka hana ia ana o ka honua. Ua kukulu ia na halelaa mua maluna o na maun a iloko hoi o ka waonahele, ma na wahi i hoolaa ia no ia hana, mamua o ke kukuluia ana o na halelaa ku mau.

Ua haawi ia ka piha o ka Euanelio a me na ki o ka Oihanakahuna ia Adamu. "A pela i hoomaka ai ka hai ia ana o ka Euanelio mai kinohi mai, ma ka hai ia ana e na anela hemolele i hoouna ia mai, mai ke alo mai o ke Akua, a ma Kona leo pono, a ma ka haawina o ka Uhane Hemolele.

A pela i hoopaa ia ai na mea a pau ia Adamu, ma kekahi lawelawepaa hemolele, a i hai ia ka Euanelio, a hoouna ia ka olelo kuahaua, e mau ana ia ma ke ao nei, a kiki i kona hopena, a pela iho laia. Amene."

Ua olelo mai la ke Kaula o Iosepa Kamika: "Ua haawi mua ia ka Oihanakahuna is Adamu; us loaa no ia ia ia ka oihana Papa Peresidena Mua, a ia ia no na ki oia oihana ia hanauna aku ia hanauna aku. * * * E lawe ia mai na ki mai ka lani mai, i na wa a pau o ka hoouna ia ana mai o ka Euanelio, e pono ai. I na wa a pau i hoike ia mai

keia mau ki, aia no ia ma ka mana a me ke kuleana o Adamu."

Mai ka wa o Adamau a hiki i ka wa o Mose ua haawi ia paha ka pomaikai laa i ka poe ola i kupaa ma ka pono, no ka mea ua haawi ia ia lakou ke kulenana e hana ia hana. I ko kakou hoomaopopo ana i na pomaikai o Aberahama, Isaaka a me Iaoba, ua haawiia ia lakou ka piha o ka Oihanakahuna. Ua olelo mai la o Brigham Young: "Ua haawi ia ka piha o ka Euanelia i ka poe kakaikahi i hahai ia Enoka." Aole au e olelo ana ua loaa ia Enoka na Halelaa a ua lawelawe lakou iloko olaila, no ka mea aole o kakou moolelo e tolelo ana pela." "Ina ua laa a hemolele lakou, ina sole i hele na keiki a Iseraela iloko o ka waonahele me Mose no kanaha makahiki mamua o ko lakou loaa ana i ka pomaikailaa o ka Oihanakahuna Melchizedek." oiaio ua kukulu io no o Solomona i halelaa no ka lawelawe ana i ka pomaikailaa i haawi ia." (Discourses of Brigham Young, pp. 161, 603, 162.)

Aole I Hana Ia Kekahi Hana No Ka Poe Make Mamua O Ke Alahou Ana Mai O Iesu Mai Ka Make Mai.

Aole i hana ia kekahi hana no ka poe make i na la o Elaika a me na Kaula kahiko e ae. Ma ka halelaa o Solomona ua hana ia na hana lawelawe no ka poe ola wale no, aole no ka poe make. Aole i hiki ke hana ia ka hana no ka poe make a hiki i ke alahou ana mai o Tesu Karisto mai ka make mai a me kona wehi ana i ka puka no ka poe paahao. Na Iesu ponoi i lawe ka Euanelio i ka poe make, a mahope mai o Kona alahou ana mai, ua lawe ia na pomaikai o ka Euanelia i ka poe ola a me ka poe make hoi, no ka mea oia kekahi o na pomaikai o Kona hoolapanai ana o kanaka a pau. I ka wa i hoihoi ia mai o na ki o keia hana laa e Elaika, ua haawi ia mai la keia mau mana a me keia mau pomakai, i na kanaka a pau maluna o ka honua, a pela hoi i na kanaka a pau i noho ai ma ka honua i na kau i hala, a i pau hoi i ka make, ina lakou e hoolohe a e hooko i ka hana o ka Euanelio a Karisto. Aole paha i kukulu ia kekahi Halelaa maluna o ka honua no na hoahanau i ka wa i noho kino ai o Iesu Karisto maluna o ka honua.

Ka Hoomakaukau Ana No Ka Pomaikailaa I Na La Hope Nei. Ua hoolaa ia ka Halelaa o Kirtland ma ka la 27 of Malaki 1836. Mahope koke o ke kukulu ia ana o ka Ekalesia ua hoike ia mai i na hoahanau, ina e kupaa lakou a e noho me ka haahaa, a e kukulu i ka hale o ke Akua ma Ohaio, e haawi io mai ka Haku i Kona kanawai i kona poe kanaka, "e hoopomiakai ia lakou me ka mana mai ke kiekie mai," a e ninini mai maluna o ko lakou mau poo "he pomaikai nui me ka pomaikailaa." Ma ka la 3 o Aperila 1836, ua hoea mai la ka Haku a ua hoomaikai oia i ka Hale i kukulu ia a i hoolaa ia Nona ma iKrtland, me ka i ana mai: "He oiaio, e hauoli nui na naau o na tausani a me na umin tausani mamuli o na pomaikai e ninini ia aku ana, a me ka ĥaawina-laa (Endowment) i hooili ia maluna o Ka'u mau kauwa maloko o keia hale." Alaila ua hele mai o Elaika a ua hoihoi ia mai, e ia, i na ki a pau o kela hana laahia. (Berita A Me Na Kauoha 38:32; 39:15; 43:16; 95:8-8; 105:11; 110:9, 10.)

O ka Halelaa o Kirtland he hale no ia i kukulu ia e na hoahanau i wahi e hiki ai ke Akua ke hoike mai i Kona makemake e pili ana i keia hana laahia, a i wahi nona e hoouna i kana mau kauwa e hoihoi mai i na ki o keia hana koikoi i Kana mau kauwa. A ma kela hale i haawi ia mai la kekahi o na pomaikai mua e hoomakaukau ana i na hoahanau no ka loaa ana mai o na pomaikai piha o ka Oihanakahuna, e lawelawe ia ana iloko o Kona mau Halelaa. Aole i kukulu ia oloko o ka Halelaa o Kirtland kekahi pahu-bapetiso a me na lumi e ae no ka hana ana i na hana no ka poe make, aka nae ua haawi ia kekahi mau pomaikai hapa no ka poe ola ia mau la.

I ke kukulu ia ana o ka Halelaa o Nauvoo ua kukuluia na lumi a me na pono a pau i hoike ia mai la e ke Akua no ka haawiana i na pomaikai-laa piha no ka poe ola. Wahi a ke Akua ia

mau la: "Nolaila, he oiaio, ke olelo aku nei au ia oukou, o ka oukou mau poni ana, a me ko oukou mau holoi ana, a me ko oukou mau bapetiso ana ana no ka poe make, a me ko oukou mau halawai hoano, a me ko oukou mau mea lawelawe hoomanao no ko oukou mau mohai, ma o na keiki la o Levi, a no ko oukou mau keena ma ko oukou mau wahi hemolele loa, kahi hoi a oukou e loaa ai na kamaiilio ana mai, a me ko oukou mau papa kanawai a me na olelo hooholo, no ka hoomaka ana o na hoike ana a me ka hookumu ia ana o Ziona, a no ka nani, ka hanohano, a me ka hoopomaikai-laa ana o Kona mau Kulanakauhale, ua hooholo paa ia mao ke kanawai la o Kuu hale hemolele, ka mea a Ko'u poe kanaka i kauoha mau ia e kukulu i Ko'u inoa hemolele.

A he oiaio, ke olelo aku nei au ia oukou, e kukulu ia kela hale ma Ko'u inoa, i hoike aku ai Au i Ko'u mau lawelawe-paa iloko olaila, i Ko'u poe kanaka;

No ka mea, ke ae nei Au e hoike i Ko'u Ekalesia, i na mea i huna ia mamua aku o ka Kookumu ia ana o ke ao nei, i na mea e pili ana i ke kau o ka hooko ana i na mea o na kau a pau;

A e hoike aku no Au i Ku'u kauwa, ia Iosepa Kamika, i na mea a pau e pili ana i keia hale, a me ka Oihanakahuna olaila, a me ka wahi ona e kukulu ia ai." (Berita A Me Na Kauoha 24:39-42.)

Ka Pomaikai-laa Piha Mua o Keja Mau La. Ma ka la 4 o May 1841, ua kakau ke Kaula iloko o kona buke mooolelo e pili ana i ka lawelawe ia ana o ka pomaikai-laa (endowment) mua. "Ua hoohala au i ka la ma ka lumi maluna o ko'u halekuai, oia ko'u keena ponoi (no ka mea ma ia lumi au e malama nei ko'u mau kakau ana laa. unuhi i na mooolelo kahiko, a loaa i na hoike ana) a ma ko'u keena hana hoi * * * e kuka pu ana me General James Adams o Springfield, a me Makualii Hyrum Smith, Bishop Newel K. Whitney, me George Miller, me Peresedena Brigham Young, a me na lunakahiko

o Heber C. Kimball me Willard Richards, e ao ana ia lakou ma na loina o ka Oihanakahuna, e hana ana i na holoi ana, i na poni ana, no pomaikai-laa a me ka haawi ana i na ki e pili ana i ka Oihanakahuna o Aaarona, a hiki pono aku i ka mahele kiekie o ka Oiĥanakahuna Melchizedek, e hoike aku ana i ke ano o na hana o ka Mea Kahiko O Na La (the Ancient of Days) a me na manao a me na loina ma o lakou la e loaa ai ke kanaka ka piha o na pomaikai i hoomakaukau ia no ka Ekalesia o ka Hanau Kahi, a e ala mai a e noho ai ma ke alo o Elohima ma na ao mau loa. Ma keja aha kuka i kukulu mua ia keia kanawai kahiko ma keia mau la hope nei. O na mea a'u i hoike aku ai i kela aha kuka oia na mea pili uhane, a o ka poe wale no e loaa ana ia mea, oia no ka poe noonoo ma na mea pili uhane: A ua hoike ole ia aku kekahi mea i kela poe kanaka, e hoike ole ia ana i na Hoano a pau o na La Hope Nei, i ka waa lakou i makaukau ai e loaa ia mea, a i kukulu ia kekahi wahi hale kupono, e hoike aku ia mau mea; . . . nolaila e hooikaika na hoahanau ma ke kukulu ana o ka Hale-laa." (Doctrinal Church History 5:1, 2)

Ka Pomaikai-laa Mua no Ka Poe Make Ma Keia Mau La Hope. Ua lehulehu na pomaikai-laa i haawi ia i ka poe ola ma ka Hale-laa o Nauvoo a pela hoi ma ka Endowment House ma Salt Lake City, Utah. Ua mano ia ma na mea a pau i ike ia a i kakau ia, ua haawi ia ka pomaikai-laa mua loa no ka poe make ma ka Halelaa o St. George ma ka la 11, o January 1877. Ua olelo mai la o Brigham Young e pili ana ia mea: "Ano ualoaa ia kakou he Halelaa, e paa ana iloko o na la elua a ekolu paha, a ua lawa kona hana ia ana e hoomaka ia ka hana iloko olaila. oia hoi ka hana i hana ole ia mai na la mai o Adamu, mamuli o ko kakou ike." No ka mea, ua ae ia lakou e "lawelawe aku ia mau oihanalawelawe no makou iho, a me k ahana ana aku hoi na hana e pono ai no ko makou mau makua a me ko makou mau

kupuna i moe ai, me ka loaa ole ana i ka Euanelio." (Discourses, pp. 642, 643)

Na Ninau

- 1. No keaha la i kukulu ia ai ka Halelaa ma Kirtland?
- 2. Heaha no hoike ana a me na ki i haawia iloko o ia Halelaa?
- 3. Ia wai la i haawi ia ai keia mau ki?
- 4. Ua haawi ia anei kekahi mau pomaikai-laa iloko o ka Halelaa o Kirtland?
 - 5. Heaha na hana i hana ia no ka

poe ola a me ka poe make iloko o ka Halelaa o Nauvoo?

- 6. Mahea a i ka wa hea i haawi ia ai ka pomaikai-laa mua no ka poe make ma kei mau la?
- 7. Pehea ko oukou manao, ua hana ia anei na hana o ka poe ola no ka poe make mamua o ke alahou ana mai o Iesu Karisto mai ka make mai?
- 8. Heaha ka Iesu hana i hana ai i ka wa e moe ana Kona kino iloko o ka honua?
- 9. No keha la oia i hai ai ka Euanelio i ka poe make?

Haawina 18

KA BERITA O KA MARE MAU LOA.

He Mea No Ia I Kukulu Ia Ma Ka Lani. Ua ao mai la ke Kaula o Iosepa Kamika, "Ua kukulu ia ka berita mare ma ka lani, ua kukulu ia hoi ma ka mahina ai o Edena; E hana ia no ia ma ka mana o ka Oihanakahuna mau loa, e

pono ai."

O na berita o ka mare mawaena o na Hoano o na La Hope Nei, i hana ia ma ke ano i apono ia e ka Ekalesia, ua berita ia no ka manawa mau loa. O ka mare ana o kekahi ma na kuahu laa a ka hale o ke Akua, ua hana ia no ka wa mau loa, a ua haawi ia mai e ko kakou Makua Lani. Aole no e pau ia berita i ka wa e make ai aka e mau ia a mau loa aku. O ka berita mare mua loa ma keia honua ua hana ia no ka manawa mau loa. Oiai e noho ana o Adamu iloko o ka mahinaai o Edena, mamua o kona ike ana i ka make, ua haawi ia o Eva ia ia i wahine mare nana, aole loa i noonoo ia no ka make, no ka mea, aole i hiki mai ka make i ka honua ia manawa, a ua haawi ia o Eva ia ia no ka wa mau loa.

Na Berita Mare E Pau Ai I Ka Wa OKa Make Ana. O na berita mare a pau i hana ia imua o ke kanawai ua pono ia imua o ke Akua. "A eia hou, he oiaio, ke olelo aku nei Au ia oukou, o ka mea e papa i ka mare ana aole oia i apono ia e ke Akua, no ka mea, ua

kukulu ia ka mare e ke Akua no kanaka;

No ia mea, ua ku ia i ke kanawai e loaa i ke kanaka i hookahi wahine mare, a e lilo laua a elua i io hookahi, a o keia a pau i hooko ai ka honua i ka hopena i kona hana ia ana, A i piha ai ia me ke ana o kanaka, e ku i kona hana ia ana mamua o ka hana ia ana o ka honua." (Berita A Me Na Kauoha 49: 15-17)

Aole he mana o na keiki a kanaka e lawelawe ka berita o ka mare no ka wa mau loa, oiai ua kau palena ia kona mana a hiki ke kaawale ana o ka make, i ka poe i mare ia. Eia iho la ka olelo a ke Akua no ia mea: "Nolaila ina e mare kekahi kanaka i kekahi wahine ma ke ao nei, a ole oia i mare aku ia ia ma O'u nei, aole hoi ma Ka'u olelo a berita aku oia me ia e like ka loihi me kona noho ana ma keia ao, a pela hoi ua wahine la ia ia, aole mana ka laua berita a mare ana hoi i ko laua make ana, a i ko laua kaawale ana mai ke ao nei aku; nolaila, aole laua i paa ma kekahi kanawai i ko laua wa i kaawale ai mai ke ao nei aku:

Nolaila i ka wa a laua e kaawale ai mai ke ao nei aku, aole e mare, aole hoi e haawi ia no ka mare ana; aka e koho ia i mau anela iloko o ka lani oia poe anela hoi he mau kauwa lawelawe, e lawelawe no ka poe kupono no ka nani i nuiloa ae a oi aku ka maikai a me ka mau loa;" (Berita A Me Na Kauoha 132:15-16)

Ka Berita Hou A Mau Loa O Ka Mare. "Eia hou, ke olelo aku nei au ia oe, ina e mare kekahi kanaka i kekahi wahine ma Ka'u olelo, oia hoi, Ko'u, kanawai, a me ka berita hou a mau loa, a ua sila ia aku ia ia laua ma ka Uhane Hemolele o ka olelo hoopomaikai, e ka mea i poni ia, ka mea A'u i koho aku ai no keia mana a me na ki o keia Oihanakahuna, a e olelo ia aku ia ia e puka mai no olua i ke ala mua ana, a ina mahope aku ia o ke ala mua ana, i ke alahouana mahope aku; a e loaa na nohoalii, na aupuni, na aupuni o na keikiailii a me na mana, na wahi e hoomalu ai, na kiekiena a me na hohonu a pau, alaila, e palapala ia iloko o ka buke o ke ola o ke Keikihipa, aole e pepehi kanaka, a ma o ia mea la e hookahe ai i ke koko hala ole, a ina e kupaa olua ma Ko'u berita, a aole e pepehikanaka, a ma o ia mea la e hookahe ai i ke koko hala ole, e hana ia aku no ia laua i na mea a pau o kela a me keia ano a Ka'u kauwa i kau aku ai maluna o laua, iloko o keia manawa a iloko o ka wa mau loa, a he mana piha hoi i ko laua wa e kaawale aku ai mai keao nei aku, a e kaalo no laua i na anela a me na akua i hoonoho i malaila, i ko laua hookiekie ia ana me ka hoonani ia ana ma na mea a pau, e like me ia i sila ia ai maluna o ko laua mau poo, a o ua nani la oia no ka piha pono a me ka hoomau ia ana o na hua no ka wa mau loa a mau loa."

O Keia Ke Kumu-paa nani Nana E Hookiekie Ia Kakou Iloko O Kona Aupuni. O ka berita o ka mare oia io no ke Kumu-paa nani a koikoi o ka Euanelio, ka mea nana e hookiekie ia kakou. Oia no na pomaikai a ke Akua i malama ai no ka poe e lilo i mau keikikane a i mau keikimahine Nana; o ka poe e ae a pau he poe kauwa hana no lakou, no ka poe i wae ia. Aole lakou e lilo i mau lala no ka ohana o ko kakou Makua, ina lakou e hoole i keia berita o ka mare celestiela. He mea

laahia loa keia, a o ke ala no ia e hiki mai ai na keiki uhane o ke Akua i ka honua nei, e hanau ai iloko o na kino honua maoli Mao keia kanawai la e wehi ia ae ka puka no kakou a pau e hoola ia iloko o ke aupuni nani o ka Makau Lani. Ma kekahi olelo ana aku, o ka punawai no keia o ke ola E malama ia keia punawai o ke ola me ka maemae e pono ai, a i ole he make ka hopena.

Ma Keia Berita E Lilo Ai Kakou I mau Hoapaahana Me Ke Akua. Ua hanau no kakou a pau ma ka uhane, ua noho kakou me ko kakou Makua ma ka uhane. Ua nee aku kakou ma na hana a ma ke ao ia ana hoi, a oo ko kakou mau uhane a makaukau kakou no ka hanau ia ana ma ke kino. Oiai aole i hiki ka uhane ke nee aku i kona hoonani ia ana ke ole oia e hanau ma ke kino. No ia mea ua lilo kakou i mau hoapahana me ke Akua, i ko kakou haawi ana i mau kino honua i keia mau keki uhane, a ma ia mea e kokua ai kakou i ke Akua ma ka hoonani ana i ka honua. ...

Ua Olelo mai la o Brigham Young "Aia no he lehulehu o na uhane maemae a laahia e kali nei i ko lakou mau kino, ano heaha ka kakou mea e hana ai? E hoomakaukau i mau kino no lakou, e hana i kekahi hana e hanau ole ai kela poe uhane iloko o na ohana o ka poe hewa, ma kahi a lakou e ao ia ai ma na hana hewa, na moe kolohe a me na hewa like ole o na ano a pau. O ka hana kupono no kela a me keia kanaka pono, oia no ka hoomakaukau ana i mau kino no na uhane e like me ka hiki ia ia ke hana."

O Ka Poe E Malama Ole I keia Kanawai E Hoonele Ana Lakou Ia Lakou Iho I Na Pomaikai Nui. Ina e mare kekahi poe opio a e ae ole lakou e malama i keia kauoha i haawi ia i kinohi oia hoi "E Hoopiha a e hoohua i ka honua", ua hoonele lakou ia lakou iho i na pomaikai pookela o ke Akua, oia hoi na pomaikai o ke ola mau loa, a me ka nee mau loa imua o ke Akua. O ka ohana liilii oia ke mea maamau o keia mau la. Aole ae kekahi mau kane

a me ka lakou mau wahine e lawe maluna iho o lakou i na hana koikoi o ka hanau a me ka malama i na keiki. O keia ke kanawai a ke Akua i haawi ai ia Adamu, aole loa i lawe ia keia kanawai mai ka honua aku i ko kakou la. O ka mea e malama ole ana i keia kauoho ma ka honua nei, pehea la ia e manaoio ai e haawi ana ke Akua i ke ola mau loa a me ka hoohua mau lo ia ia mahope o kona make ana. O keia ke kanawai e hookiekie ia kakou iloko o ke aupunia o ke Akua.

Ina ua mare ia kekahi kane a me kana wahine iloko o ka Halelaa e ka mana o ka Oihanakahuna, i ka wa e hanau ai ka laua mau keiki e hanau no lakou iloko o ka Berita Hou, a e lilo lakou i mau kupa no na pomaikai a pau o ke aupuni o ke Akua. He poe i wae ia, he poe i sila ia maluna o lakou

i na pomaikai pookela a pau.

E hoao kakou na opio o Hawaii e malama i na kanawai o ke Akua, i hiki ai kakou ke komo iloko o ka Hale o ke Akua e mare ai, i lilo ai kakou i poe pono, i poe Berita me ke Akua no ka wa mau loa, i poe i wae ia, e lilo i mau luna hoomalu, no ka hana a ke Akua. O keia no kekahi o na pomaikai i oi aku mamua o na pomaikai e ae a pau. O ka poe malama i keia hana laahia e haawi ia auanei ia lakou i na pomaikai a Aberahama, e lehulehu loa ai ko lakou maumamo e like me ke one ma ke kahakai. E noho hoomalu lakou maluna o ko lakou mau mamo. E nee mau ai laku imua ma na hana a pau, a hiki i ka wa e lilo ai lakou i mau

akua, a e haawi ia ia lakou ka mana e hana i honua kahi a ko lakou mau mamo e noho ai. Aia anei kekahi pomaikai i oi aku mamu o keia? E ala e na Hawaii. E hana, e malama, e hoolohe i ka olelo kauoha a e hooko aku, i mea e ola ai a e hookiekie ia ai.

Na Ninau

- 1. Owai ka paa-mare mua o ka ho-nua nei?
- 2. Heaha ke kauoha nui o ke Akua i haawi ai ia laua?
- 3. He aha na pomaikai nui e loaa ana i kekahi kanaka mailoko mai o kona mare ana.
 - 4. Owai ka poe kupono e mare?
- 5. Heaha ke ano o ka berita mare i apono ia e ke Akua?
- 6. Heaha ka like ole o ka mare ma ke kanawai o ka aina a me ka mare ma ke kanewai o ke Akua.
- 7. E helu mai i na pomaikai i kau ia maluna o ka poe mare ma ka Berita Hou a Mau loa.
- 8. Ua apono ia anei, e ke Akua, ka mare mamuli o ke kanawai o ka aina, a na ka make e kaamale?
- 9. Owai ka poe kupono e hele i ka Halelaa e mare ai?
- 10. Heaha na rula i kau ia no ka poe e manao ana e hele i ka halelaa e mare ai?
- 11. No keaha la e hiki ole ai kakou ke hemolele ia, ke ole ka kakou mau, wahine, ka kakou mau keiki, a me ko kakou mau kupuna?

Haawina 19

HE KAULA MAWAENA O KA POE MAORI MA NEW ZEALAND.

(Ua nui a lehulehu na mooolelo a me na kaao mawaena o ka poe Maori. Ua piha kekahi o ia mau mooolelo me ka oiaio a me ka nani. Oia mau mooolelo ua malama ia no na makahiki lehulehu, iloko o ka naau o na kakuna i wae ia a i ao ia no ia hana.

O ka lahui Maori, he poe nui a ikaika lakou, a mamua o ka hiki ana aku o ka haole (pakeha) mawaena o lakou, ua nui ko lakou aloha a me ko lakou hoolohe i ko lakou mau alii (ragatira) Ma kekahi mea ua ano like lakou me na kaula o kekahi poe o ke ao kahiko. Ua naauao a hoopono hoi kekahi o keia poe rangatira.

Ua hoike mai o Elder Hirini Whaanga, kekahi alii (chief) mailoko mai o kekahi ohana alii kaulana o New Zealand, i noho ai ma Salt Lake City

mamua, ka mooolelo i hoike ia malalo

iho:) (Ua make i keia wa)

HE Makualii Nui o ka poe Maroi. "E o'u mau hoaaloha,—ke makemake nei au e hoike aku ia oukou e pili ana i ka wanana o kekahi o ko'u mau kupuna, o Arama Toiroa kona inoa. Mawaena o ko'u mau kanaka kou lakui ua manao ia o keia kanaka he mea nana io no ia, a ua alakai mau ia makou mamuli o kona mau olelo.

I ka wa e hele mai ai kakahi lahui e ae e kue ia makou, nana no i kahea i kona poe kanaka e akoakoa mai, a ua hoike mai la ia e hele mai ana ka

enemi.

I ka makanhiki 1830 ua hoakoakoa keia kanaka o Arama Toiroa i kana mau keiki, kana mau moopuna a me kona mau ohana pili koko. I kela wa ua komo ka hapanui o kona poe mamo iloko o ka Ekalesia o England, a ao aku keia alii elemakule ia lakou me ka i ana aku:

E o'u mau hoahanau he mea pono ia oukou e haalele i kela Ekalesia, no ka mea aole no ia ka Ekalesia oiaio o ke Akua o ka lani."

KA Ekalesia O Ke Akua Oiaio. I ka lohe ana o keia mau mea ua n inau mai kona poe "Ihea kahi e loaa ai ia makou he ekalesia kahi a makou e hoomana ai i ke Akua oiaio?"

"Ua pane aku la o Arama Toiroa, "E hiki mai ana io oukou la ka hoomana oiaio; e lawe ia mai ana mai ka hikina

HIRINI WHAANGA MAORI CHIEF

mai; oia hoi ma kela aoao o ka lani. Elawe ia mai ana maluna o ka moanakai nui a e lohe ana oukou no kona lawe ia ana mai i Poneke (Wellington)—ma ke poo hema o ka mokupuni aku) a mahope mai e hele mai kona mau elele i Te Mahia. Alaila e hele lakou i ka akau a hiki ia Waiapu aka e hoi mai no lakou i Te Mahia.

Ma Keia Hailona E Ike Ia Ai Lakou. "I ka waehoike ia mai keia 'karakia' (hoomana) ia oukou e maopopo ana no oukou, no ka mea e ku mai ana kekahi a e hooholo ana oia i kona mau lima iluna i ka lani. I ka wa a oukou e ike ai i keia hailona, e komo aku oukou iloko oia hoomana. E komo nui ana oukou iloko oia hoomana, a mahope mai e hele ana hookahi o oukou ma ke ala hookahi a keia mau misiona i hele mai ai oia hoi i kekahi aina mamao loa aku."

Ka Hiki Ana Mai O Na Lunakahiko (Misiona). Ua hala na makahiki lehulehu mahope aku o keia wanana, a hiki i ka makahiki 1884, a ma ia makahiki i hoea mai ai o Elder William Thomas Stewart a me kona mau hoa i Wellington, ka wahi i hoike ia aku e Arama Toiroa.

I ko lakou hele ana ma ka akau ua hiki mai la lakou i Heretaunga a ua launa lakou me na oiwi o ke kaona o Korongata kahi i houluulu ai kekahi poe nui o makou ma ka la Sabati. O kekahi kanaka i halawai ai me makou ma ia wahi oia no kekahi moopuna kane o Arama Toiro o Te Teira Marutu kona inoa.

Ua malama ia kekahi halawai "karakia" "e Elder Stewart a me kona mau hoa. Ua wehi ia ka halawai me ka himeni a me ka pule, a ua hai ia mai ka Euanelio, alaila himeni hou lakou, a ku mai la o Elder Stewart e hookuu i ka halawai ma ka pule. I kona pule ana ua hooholo ae la ia i kona mau lima elua iluna i ka lani a ua noi aku la ia e hoopomaikai ia na kanaka o ia aina."

I ka ike ana o ka moopuna kane a Arama Toiroa i keia hoailona ua ku mai la ia a ua olelo mai la ia lakou, o keia io no ka hoomana a kona kupunakane i wanana ai a e kukulu paa ia ana mawaena o ka lahui o na Maori.

Ua noi aku oia me kana wahine e ae ia e bapetiso ia lakou, a pela i bapetiso ia ai laua me ko laua ohana keiki, e Elder Stewart.

Mahope mai ua hele lakou i Te Mahia, oia hoi ka home mua o Arama Toiroa a me kona poe kanaka. Ua malama ia na halawai malaila, ma ia ano hooahi, i ka ike ana o na alii i na misiona e pule ana me ko lakou mau lima i hooholo ia iluna i ka lanai, ua kahaha no lakou, a ua olelo mai la, "o keia io na ka Ekalesia no kakou, no ka mea, aole anei i wanana mai ko kakou kupuna i aloha nui ia, o Arama Toiroa, e pili ana i keia mea."

I kela makahiki (1884) i-bapetiso ia ko'u ohana iloko o ka Ekalesia o Iesu Karisto o Ka Poe Hoanao o Na La Hope Nei.

Iloko O Ka Hale O Ke Akua Ma Ziona. Ma ka makahiki 1893 ua kupu mai la iloko o ko'u naau ka iini ikaika e hele aku i Ziona, aka aole i ae mai ko'u poe ohana. Ua kue mai la ko'u mau hoahana a me na moopuna. Alaila ua hoike aku no au ia lakou e pili ana i na olelo o Arama Toiroa e pili ana i ka hele ana o kekahi o kona mau mamo maluna o ke kai a hiki aku i ka aina kahi i lawe ia mai ka Euanelio e na Misiona.

I ko makou hoike aku ana ia lakou i keia mau olelo o ka wanana ua ae mai la lakou ia makou e hele, a ua houluulu ae au me ko'u ohana i Ziona, ma kahi a makou e launa nei me ka Ekalesia oiaio a ua ae ia makou e hana iloko o ka Halelaa o ka Haku no ka hoola ia ana a ko makou poe make." (Juvenile Instructor 37:152-153. March 1, 1902)

Na Ninau

- Pehea ko oukou manao, nawai la i hoike mai i keia mea ia Arama Toiroa?
- 2. Heaha ka hoailona i hoike ia mai, he manao nui anei ko keia hoailona?
 - 3. Pehea i hooko ia ai kona wanana?

4. No keaha la i komo nui ai na Maori iloko o keia Ekalesia?

5. Owai ka poe Maori, a maihea mai lakou?

6. Ua pili koko anei lakou ia oukou na Hawaii?

7. Heaha na pomaikai nui o ka Halelaa ma Laie i na mokupuni o ke kai?

Haawina 20

KE AO ANA O KA LA NANI O NA MAMO A LEHI

Na Pomakai i Wanana Ia. O na wanana nui i olelo mua ia e pili ana i na mamo o Lehi e noho nei i keia wa ma America a me na mokupuni o ke kai, oia no keia: Akahi, aole lakou e anai loa ia, aka na lakou e noho maluna o ka aina me kekahi poe e ae a ka Haku e alakia mai ai i kela aina, oia hoi ka ilina i olelo mua ia no lakou e ko lakou kupuna o Lehi. Elua, ma na la hope e lohe ai a e loaa ai ia lakou i ka Euanelio. Ekolu, a ia manawa e hoomaopopo ai lakou i kolakou mau kupuna, a e ike ai lakou, o lakou io no na keiki o ka berita, he mau hooilina no na pomaikai a pau i kau ia maluna o Aberahama, Isaaka a me Iakoba, Iosepa, Eparaima a me Manase. Eha, E lilo ai auanei lakou i poe ili keokeo a he poe i makemake loa ia.

E Lilo Lakou I Poe Hoomahuahua Ma Ka Aina. Ua hoike ia ma ka helu ana o na Ilikini ma America ma ka makahiki 1930, ua hoomaka na lahui Ilikini a pau a mahuahua. I ka wa i hiki mua mai ai na kanaka ili keokeo i Amerika, ua mano ia ua noho ma kahi o hookahi miliona Ilikini ma United States a me Canada. Ma ka makahiki 1930 ua mano ia ma ke keena o na hana Ilikini ma ka United States, ua hiki ka heluna o na Ilikina a pau ma ka United States i ka heluna 300,000, ua manao ia o na kumu i emi loa keia heluna, oia no ka mai, ke kaua, ka wi, na ahulau a me na hewa nui a lakou i hana ai. A mamuli o keia emi loa o na Ilikini ua mano ia e ka hapanui e emi loa ana lakou a hiki i ka wa e make ai lakou a pau, a koe ole kekahi. Aka mamua o ka make ana o Lehi ua wanana oia penei: "Nolaila, no ko'u hoopomaikai ana aole ae aku ka Haku ke Akua e anai loa ia oukou; nolaila, e

aloha no oia ia oukou, a i ka oukou poe hua a mau loa aku." (Nephi II 4:7)

Hoohui Io Ko Lakou Koko Me Na Ili Keokeo. Ua pau loa kekahi mau lahui Ilikini i ka anae loa ia. A ma kekahi hapa nui o na lahui ua hoohui nui ia ke koko o na ili keokeo. O ka hapa nui o ka poe i kapa ia he Ilikini aia no ka hapalua a hiki aku i ka ehiku hapawalu koko Ilikini maoli iloko o ko lakou mau aa koko. Ua malama ia e ke Keena o Na Mea Hana Ilikini o ke Aupuni o America i mooolelo o na mookuahau o kela a me keia Ilikini i hoonoho ia maluna o na aina aupuni. Ua kakau mai la ke kahi hapa-Ilikini i buke e pili ana i na Ilikini o kea mau la, wahi ana iloko o kona buke: "Aole i hiki ke malama ia ke ano o kona ili, no ka mea ua haalele loa na Ilikini opio o keia mau la i ka hana kahiko no ka malama ana i ko lakou koko maemae. Ke mare pinepine lakou i keia wa me na Amerika, a o ka lakou mau keiki he mau keiki ui ola kino ikaika no." Ua manao ia o ka hui ana o na koko o ka poe ili keokeo, me na Ilikini ua oi loa aku ka maikai a me ka naauao o na keiki, a ua oi aku ko lakou holo тиа.

Mamuli o ka hoike o ka United States Census o ka makahiki 1930 ua hoike ia mai la; mai ka makahiki 1870 a hiki i ka makahiki 1930 ua hoomahuahua ia ka heluna o na Ilikini iloko o ka United States, mai ka 280,000 a hiki i ka huina 333,000. A ua hoike ia mai ma na wahi e ae a pau kahi i noho ai na Ilikini, ua mahuahua no ko lakou heluna.

Na Mamo A Lehi Iloko O Ka Ekalesia. Aole au i hiki ke haawi aku ia oukou ka heluna o na hoahanau ili hau-

laula iloko o ka Ekalesia i kei a wa, aka ua hiki no ke haawi ka hoike o ka Ekalesia i ka makahiki 1932, i hana ia e ke keena o ka Presiding Bishop o ka Ekalesia. A eia ihola ia malalo iho: Ka nui o na hoahanau iloko o na buke mooolelo o ka Ekalesia ma na Mokupuni o ke kai, a ma na apana Ilikini hoi: Misiona o Hawaii 13,000, New Zealand Mission 8,000 Samoa Mission 4,000, Mexican Mission 4,000, Tahitian Mission 1,239, Tongan Mission 1,332. Ma ka apana o na Mexico poe ma Salt Lake City 105, ma ka apana ma Washakie, 131, a ma ka apana o Papago Indian Ward ma Arizona he 302. Mailoko mai o ka heluna hookahi kaukani o na Ilikini Catawba o South Carolina ua komo ka hapa kanaeiwa o lakou iloko o ka Ekalesia.

Ka Apana O Ka Ekalesia Ma Washakie. Ekolu mile mai ia Portage aku hiki aku kakou i ke kaona o Washakie, he kaona Ilikini maole no keia. O na lala a pau o ia apana koe wale no ka Bihopa a me ke kumu kula he poe Ilikini maole no lakou. No ka ohana o Shoshone lakou. Mahope o ke kaua ma Battle Creek ma ka makahiki 1863, ma ia kaua i make nui ai na Ilikini, ua hoouna lakou i elima o ko lakou heluna i Deep Creek, e ao ia ma na loina o ka Ekalesia Moramona. Ua hele wawae lakou a hiki i ka pau wale ana o ko lakou mau kamaa. Mahope o ko lakou lohe ana i ka hai ia ana o ka Euanelio ua manaoio lakou, a ua pau lakou elima i ka bapetiso ia. Mahope mai ua kukulu o Brigham Young i kaona Ilikini ma Washakie, a ua hoouna ia na misiona e hai i ka Euanelio ia lakou, a ua bapetiso ia ka hapa nui o na Ilikini o ia kaona. Ua kupaa lakou a me ko lakou mau mamo a hiki i keia la. Ua pookela loa lakou ma ka hele ana i ka pule, ma ka uku ana o ko lakou waiwai hapaumi, a me na hana e ae o ka Ekalesia.

Ka Mooolelo O Yeakah Timbimboo. (He Ilikini) Ma ka hui nui o Aperila 1926, ma Lokopaakai ua kahea o President Heber J. Grant ia Timbimboo, he hoahanau o ka apana o Washakie e

ku mai imua o ke anaina a e haiolelo, a e hoike aku i kona mooolelo. Ua unuhi ia e bihopa George M. Ward. Ua olelo mai la ia, i kona wa opio ua hoouna ia oia i ke komohana e imi i Ka Uhane Nui, a ua ike oia wahi ana, ua noho ka Uhane o ka Haku mawaena o keia poe. I ko lakou hele ana e imi i Ka Uhane Nui, ua hele lakou i ke ao a me ka po, ua nui ko lakou pololi, ko lakou makewai a me ko lakou luhi. I ko lakou loaa ana i na Luna o ka Ekalesia ua bapetiso ia lakou a pau. "A ua Olelo mai la ia ua komo au iloko o ka Ekalesia ua makemake no au e hoolohe a e malama i na kanawai a pau o ka Ekalesia e like me ka hiki ia'u ke hana. Ua hoeueu ia kakou ma keia hui e malama i ka pono a e noho me ka maemae. Mai ka wa a'u i komo ai iloko o keia Ekalesia aole o'u makemake e pepehi kanaka a e hana paha kekahi hana hewa e hoeha ai i ka Uhane o ka Haku."

Ua olelo mai hoi oia ua manao oia o ka poe e noho ana maluna o ka awai ua like lakou me ka Makua o ka Lani, a ua makemake oia e hoolohe i ko lakou ao ana. Ua olelo oia ua mai loa oia i kekahi wa a ua haalele kona uhane i kona kino. Ua hele aku kona kino i ka Makua ma ka Lani, aka aole i ae ke Akua e noho kona uhane me ia, ua hoihoi ia iloko o kona kino. Ua nui no kona hauoli iloko o ka hana o ke Akua. Ua hauoli hoi oia no na hana ana i hana ai nona iho o no kona poe make. Olelo hoi oia ua hiki ole oia ke heluhelu i ka olelo o ke Akua ma ka Palapala Hemolele, nolaila ua hoolohe oia i ke ao ana o kona Bihopa a ua hoao oia e hoomanao mau i na mea ana i lohe ai, i hiki ai iaia ke hoomaopopo i ka olelo o ke Akua. A i kona wa e ku ai iluna e hai i ka olelo a ke Akua, ua hilinae oia maluna o ka Uhane e alakai i kona naau a e kuhikuhi iaia i kana mau mea e ao ai. Ua nui ka hauoli no kona haiolelo.

Ekolu Hanauna Ilikini Iloko O Ka Ekalesia. O ka makuakane o Yeagah Timbimboo oia no o Sagwitch, ua aneane make oia ma ke kaua ana ma Bear River Creek ma ka makahiki 1863. Ua wae ia o Timbimboo i hoakuka akahi no ka bihopa o ka lakou apana o Washakie, a ua noho ma ia oihana mai ka makahiki 1907 a hiki i ka makahiki 1929, a ia wa ua wae ia kana keiki o Moroni Timbimboo no ia oihana. Ma kekahi aha hui i malama ia e ka Genealogical Society o Utah iloko o ka halepoepoe ma Salt Lake City, ma ka la 7 o April 1933, ua hele mai na Ilikini o Washakie a hiki i ka heluna kanaha e kokua ma na hana o ia hui. Ua haiolelo o Yeagha Timbimboo, a me kana keiki o Moroni Timbimboo, a ua hai paanaau mai o ke keiki a Moroni Timbimboo i kekahi mau hoopomaikai i olelo ia iloko o kona Pomaikai Makualii, a ua hoike mai la ia i kekahi buke o kona mau Kupuna me na mookuauhau o ewakaluakumamakolu hanauna o kona mau kupuna. Ma keia mau mea ke ike nei kakou ua hooko ia na wanana o Lehi e pili ana i kona mau mamo. Ke komo nui nei lakou iloko o ka Ekalesia a e hiki io mai ana ka wa e hooko ia ai na wanana a pau e pili ana ia lakou.

Na Ninau

- 1. He aha na kumu no ka emi loa ana o na lahui Ilikini?
- 2. E Hooiaio mai ua hoomaka na mamo o Lehi a mahuahua ae?
- 3. Ina ua hoomaka na mamo o Lehi e pii iluna ma ka heluna heaha na kumu no ia pii ana?
- 4. E hoike mai i na olelo hoopomaikai a Lehi maluna o ke poo o kana mau keiki o Lamana me Lemuela.
- 5. Pehea e ko ai ka wanana a Lehi e pili ana i ka lilo ana o na mamo a Lamana i poe ili keokeo?
- 6. Pehea ko oukou manao, ua koe anei kekahi o na mamo a Nepai maluna o ka honua i keia wa?
- 7. Ina aole, no keaha lakou i anai loa ia?
- 8. Aia ihea ka aina hooilina o ka poe mamao a Lehi?
- 9. No keaha la kakou i manao ai o na kanaka o ka Pakipika he poe mamo lakou no Lehi?

Haawina 21 KA POE NANA E ALAKAI I KA HANA I KA LA APOPO

Ka Poe Opio O Ziona. Ua kakau mai la o Elder David R. Roberts na mea i kakau ia malalo: "Ua olelo mai la o Malaki ke Kaula e pili ana i ka poe pono o ko kakou la: A e hele aku oukou, a e lele olioli, e like me na bipi keiki i kupalu ia." (Malaki 4:2) He mea nani loa ko kakou ike ana i ka hoomaka ia ana o ka hooko ia ana o keia wanana, no ka mea, o na keiki kane a me keikimahine, o ka hale o Eparaima, i houluulu ia ma ka aina o Iosepa, aia no lakou e hana ikaika nei iloko o na Halelaa o ka Haku. Ua loaa ia lakou i ko lakou mau wahi pono iloko o ia mau halelaa; ke imi nei lakou i ko lakou poe make a ke hana nei lakou i ka hana e ola ai ko lakou mau kupuna: e lilo ana lakou i mau Mea Hoola maluna o ka Mauna o Ziona-e hana ana i ka hana i oi aku mamua o na hana e ae a ke ao nei i hana ai, he hana a na kaula o ke au kahiko i himeni a i hauoli ai. Na ka hana iloko o ka Halelaa e hoolilo ia lakou he hanauna hemolele, he lahui laa, a e hoike mai ke Akua ia lakou, i ko lakou manawa, "i na mea i huna ia mamua aku o ka hookumu ia ana o ke ao nei, i na mea e pili ana i ke kau o ka hoko ana i na mea o na kau a pau;" (berita A Me Na Kauoha 124:41) (Utah Genealogical Magazine Vol. 23, p. 120)

Na Kanaka Hana Iloko O Ka Halelaa No Ka Manawa E Hiki Mai Ana. Ua ninau aku la o Susa Young Gates i kona makuakane o Brigham Young ka ninau, peha la e hiki ai ke hoopau i na hana o ka halelaa no ka lehulehu o ko kakou poe make e kali nei ia kakou. Ua pane mai la ia, e hiki mai ana ka manawa e hana ai ka poe akeakamai i na mea hana e hoopokole ai i na hana o ke kino, i mea e lawa ai ko kakou

manawa e hana i na hana o ka halelaa. Ua kakau hoi o Elder Joseph Fielding Smith, o ka Papa Umikumamalua: "Aole e loaa ka molowa, E loaa ana i na ano hana ano hou; aole e like ana ka nui o ka manawa e hoohala ai ma na hana ku mau o kela a me keia la, a e oi aku ka mana e haawi ia ai no na hana a ke Akua. E hana mau ana na hoahanau iloko o na Halelaa e kukulu ia ana mao a maanei o ka aina. Oia hoi, e hoopiha ana lakou i na Halelaa i ka hapa nui o ka manawa." (Way to

Perfection, p. 323)

Iloko O Na Halelaa Lehulehu. Ua noonoo pinepine o Brigham Young e pili ana i keia kumuhana, a ua olelo mai la ia: "O keia ka kakou e hana ai no ka poe noho maluna o keia honua. Ia'u e nana ia mea aole o'u makemake e hoomaha, aka e hana mau i ka la a pau, no ka mea ina kakou e noonoo e pili ana ia mea aole o kakou manawa e hoohala wale ai, no ka mea he hana nui loa no ia. . . . Aia no he mau haneri kaukani o na keiki kane a Iakoba e hana ana iloko o na halelaa. . . . "E hele aku kakou ma ka Inoa o ke Akua o Iserela a e hana i ka hana no lakou (ka poe make) A i ka wa o ka Mileniu, ke kaukani makahiki a na kanaka e aloha ai a e hoomana ai i ke Akua, e hana ai kakou i na halelaa a e hana iloko o ia mau hale no ka poe i moe no na haneri a me na kaukani makahiki-o lakou ka poe i makemake ai e apu i ka Euanelio ina ua hoike ia ia lakou, a e hoala kakou ia lakou a e hana i ke kaula hao a hiki pono aku ia Ada-

Ua hoike mai la hoi oia e pili ana i kekahi wa nani "a hiki mai ke kaukani halelaa, a e komo na kauwa wahine a me na kauwa kane o ka Haku iloko olaila a e lawelawe no lakou iho a no ko lakou mau hoaaloha a hiki wale aku i ka wa o Adamu."

Ua Makemake Loa ia Na Kanaka I ao Ia Ma Keia Hana I keia Wa. Ua ike no kakou ma na mea i hoike ia ae maluna e mahuahua ana keia hana o na halelaa a lilo ia kekahi hana nui hewahewa. Ina e kukulu ia ana na ka-

ukanai o na halelaa, alaila e komo aku ana na kaukani lima hana iloko o ia mau hale e hana ai i na hana olaila. E ao ia a e hoomakaukau ia keia mau lima hana e pono ai. Oiai ka imi ana i na mookuauhau, ke kakau ia ana oia mau inoa maluna o na palapala mookuauhau, a me ka hoomakaukau ia ana o lakou no na hana iloko o ka halelaa, he hana nui loa no ia, a e hoohala ia ana na makahiki, loihi ma ia hana, he mea maopopo lea he mea pono loa ia kakou e ao aku i na kaukani poe ma na loina naauao o keia hana. HE mea kupono loa e lilo kela a me keia hoahanau he kanaka noeau a makaukau loa ma ka imi ana, ke kakau ana a me ka hoomakaukau ana i na mookuauhau, no na hana iloko o ka halelaa. O keia io no kekahi o na hana koikoi loa e kau ia nei maluna o na poohiwi o na hoahanau o ka Ekalesia, ma na wahi a pau o ka honua, i keia kau hope nei. Aole keia he hana no ka poe oo loa wale no, aka he hana kupono loa keia no ka poe opiopio, no ka poe ikaika ma ka naau a pela hoi ma ke kino. He hana kupono loa keia no na keikikane a me na keikimahine o ko kakou Ekalesia. E ala e na Hawaii, na opio, ke kali nei ka poe make ia oukou, mai kaukai kakou a hiki mai ka napoopoo ana o ka la.

E Maemae Oukou. Ua pinepine ko, ke Akua kauoha ana mai ia kakou "e-maemae oukou ka poe e paa nei i na ipu o ka Haku." Ua kauoha mai la hoi oia ia kakou: "E ku oukou ma ke kuokoa a oukou i hookuokoa ia aku ai ;mai hoohihia ia oukou iho iloko ka hewa, aka, e hoomaemae i ko oukou mau lima, a hiki mai ka Haku;"

Ina e makemake ana kekahi hoahanau e komo iloko o ka halelaa a e lawelawe i na hana laahia o ia hale, na hana i oi aku mamua o na hana e ae a pau, e malama oia i na kanawai a pau o ka Euanelio e pono ai. Aole loa he pono ke komo ka mea maemae ole iloko o ka hale maemae o ke Akua, no ka mea o kona hale laa no ia, ka wahi no ia e hoomaha ai oia maluna o keia honua. He mea kupono loa i kela a me keia hoahanau e manao ana e noi aku

i kona Bihopa a i kona peresidena paha e ae ia oia e hele i ka halelaa, e malama i ka Olelo Nauao, e uku piha i kona waiwai hapaumi, e noho me ka maemae a me ka moikolohe ole, e aloha aku i kona hoahanau me ia i aloha ai ia ia iho. Ina e hana i na hoahanau pela e lilo koke ana keia honua i paradaiso maoli, a e hiki koke ana mai ka la e hoihoi hou mai ai ka Haku e noho alii ai maluna o ka honua.

E Hoomakaukau Kakou Ia Kakou Iho No Na Hana Nui E Hiki Mai Ana, a No Ke Alaki Ana I Ka Hana O Ke

Aupuni O Ke Akua:

He Mea pono i kela a me keia opio o ka Ekalesia e hoaahu ia ia iho me ka aahu piha o ke Akua. Ua ike ke Akua i ka nui o na hoowalewale o Kakana i na keiki a kanaka i na la hope, a no ia mea ua kauleo pinepine mai la oia ia kakou, e kue ikaika i kona hoowalewale ana mai, i ole haawi pio aku ia ia. Ma ka mokuna 27 o ka Berita A Me Na Kauoha ua hoke mai la ia ia Kakou i ka kakou hana e hana ai e lanakila aku ai kakou maluna o na hoowalewale a e hoomakaukau ia kakou iho no ke alakai ana i ka hana a ke Akua maluna o ka honua.

"No ia mea, e hapai ae i ko olua mau naau a e hauoli, a e kaei i ko olua mau puhaka, a e lawe maluna o olua i Ko'u aahu koa holokoa, i hiki ai ia olua ke kupaa ma ka la ino, oiai ua hana olua i na mea a pau i hiki ai ia olua ke ku.

"Nolaila, e ku me ko olua mau puhaka i kaei ia me ka oiaio, me ke kau ana i ka paleumauma o ka pono, a o ko olua mau wawae i hawele ia me ka makaukau o ka Euanelio o ka maluhia, ke mea A'u i hoouna aku ai i Ko'u mau anela e haawi ia olua,

"Me ka lawe pu ana i ka palekaua o ka manaoio, ka mea hoi e hiki ai ia olua ke kinai i na ihe wela a pau o ka

poe hewa;

"A e lawe i ka mahiola o ke ola mau loa a me ka pahikaua o Ku-u Uhane, ka mea A'u e ninini aku ai maluna o olua, a e lokahi e pili ana i na mea a pau a olua e nonoi mai ai Ia'u, a e kupaa a hiki aku Au, a e kaili ia auanei olua iluna, a ma kahi A'u e noho ai malaila pu auanei olua." (Berita A Me Na Kauoha 27: 15018)

Na Ninau

1. Heaha na pomaikai a na opio o keia mau la i loaa ai, a ko lakou mau makua i loaa ole ai?

2. E Hoike mai i ka mahuahua o na hana o na Halelaa e hiki koke mai

ana?

- 3. E hoike mai i ka waiwai o ko kakou lawelawe ana i keia hana iloko o na Halelaa ma keia mua aku.
- 4. No keaha la i lilo ai ko kakou noho ana me ka maemae imea e pono ai ke lilo kakou i mau alakai no ka hana o ka Ekalesia?
- 5. Heaha ka hopena o ko kakou lawelawe ana i na hana i papa ia?
- 6. Pehea la kakou e hoopakele ia kakou iho i na hoowalewale maalea o Kakana?
- 7. Ina ua hoohaumia ia ka "Punawai O Ke Ola" ua hiki anei ke puapuai mai ka wai maemae?
- 8. Ua hiki anei kakou ke loaa ka hauoli a me ka holo mua ma na hana maikai a pau ina kakou e hele ma ke ala o ka hewa a me ka uhai kanawai?

Haawina 22

KA HOOILINA (HEIR) A ME KA PILIKOKO ILOKO O NA HANA O KA HALELAA.

Ka like Ole Mawaena o Ka Mea Nana I Hana a me Ka Hooilina.

I ka wa i hoomaka ai na hana iloko o ka Halelaa no kapoe make, ua kakau ia ka mea nana i hana i ka hana wale no. Nolaiala i ka hoomaka ia ana o ka hana iloko o ka Endowment House a me ka St. George Temple, mahope o kona hoolaa ia ana, ua kakou ia ka inoa o ke mea nana i hana i ka hana, wale no, no na bapetiso ana, na sila ana a me na pomaikailaa. Aole i kakau ia ka inoa o kekahi hooilina (heir),

Ua mahuahua loa na buke mooolelo

o ka poe i lawelawe ia iloko o na halelaa, a no ia mea ua hoomaka ia ka hana ia ana o kekahi papa kuhikuhi no ia mau inoa. Ua hoomaka ia ke kakau ia ana o kela a me keia inoa iloko o ka papakuhikuhi, aka ua ike ia e nui ana a e lehulehu ana ka nui o na buke papakuhikuhi. A Nolaila ua noonoo ia ka mea kupono e hana ai i ole nui loa ka hana a nui loa hoi na buke kuhikuhi. Mahope o ko lakou noonoo akahele ana ua hooholo lakou e wae kekahi hooilina no kela a me keia ohana, a e kakau ai iloko o ka buke moolelo, i na inoa a pau o ia ohana malalo iho o keja hooilina. Ina ua lehulehu loa ka nui o na hana lawelawe no kekahi ohana ua hiki ke kakau ia keia mau inoa a pau iloko o ka buke mooolelo malalo iho o ka hooilina, a o ka inoa o ka hooilina wale no ka i kakau ia iloko o ka papakuhikuhi. He mea no keia e hoopokole ai ka nui o ka hana.

Ka Manao O Ka Hooilina (Heir). I ka hoomaka ia ana o ka hana ua ano kanalua kekahi poe, no ka mea ua hoomaopopo ole lakou ka manao maoli o ka hooilina. A nolaila ua hana ia kekahi rula e maopopo ai a e hahai ai e ka poe hana a pau iloko o ka hale-laa. Oia rula ua hoike ia malalo iho: "O ka Hooilina oia no ke kane hanau mua o ka ohana, i bapetiso ia iloko o ka Ekalesia i kona wa e ola ana." Ina aole i bapetiso ia kekahi kane o ka ohana iloko o ka Ekalesia alaila e lilo ka wahine hanau mua i bapetiso ia i hooilina no ka ohana, a hiki i ka wa e hanau mai ai kana keikikane a e bapetiso ia oia iloko o ka Ekalesia alaila e lilo oia i hooilina no ka ohana.

Aole Kupono E Hoololi Mau Ia Ka Hooilina. I ka wa e homaka ai kekahi ohana e hana i na hana no ka poe make iloko o ka hale-laa, he mea kupono loa e noonooakahele lakou a e wae me ke akahele i ke kane hanau mua loa o ko lakou ohana, i bapetiso ia i kona ola ana, a e hoolilo ia i hooilina no ka ohana. Mahope o ka wae pono ia ana o keia hooilina e like me ka rula i hoike ia aku maluna, aole kupono e hoololi ia ka hooilina, aka e homau i

ka hana ana o ka hana no ka poe make no ia ohana, iloko o ka halelaa, malalo iho o keia inoa o ka "Hooilina." O ka manao nui wale o keia kohoia ana o ka "Hooilina" oia no ka hanaia ana o ka hana me ka maalahi a me ka huikau ole. I mea hoi e maalahi ai ka malama ia ana o na buke moolelo o ka Halelaa.

Ina ua wae ia ke kanaka pololei ole no ka "Hooilina", a ua ike ka ohana aole i wae ia ke kanaka pololei, a ua hoomapopo ia ke kanaka pololei no ia "Hooilina", alaila ua hiki no ke wae ia ke kanaka pololei, a e kakau ia kona inoa maluna o na palapala paihakahaka ia no na hana o ka halelaa, pela hoi ma na aoao a pau o ka buke mooolelo o ka ohana. A e kakau ia hoi ma kekahi aoao mua o ka buke mooolelo o ka ohana i keia mau olelo: e hookomo ia ka la a me ka makahiki i hana ia ai: "Mamua aku o ka la—makahiki—o ka "Hooilina o keia ohana oia no o

la aku ooia ka "Hooilina" no ka mea ua ike ia mamuli o ka rula o ka Ekalesia oia no ka mea kupono e lilo i "Hooilina no keia ohana."

He mea maikai hoi ke hoike aku ka ohana i ke kakauolelo o ka halelaa, no keia hoololi ia ana, i hiki ai oia ke hoomaopopo i kana mea e hana ai no na buke mooolelo o ka halelaa.

Aole I Oi Aku Na Pomaikai A Me Na Kuleaa o ka "Hooilina" Mamua O Na Lala E Ae O Ka Ohana. E Like me ka mea i hoike ia aku maluna o ke kumu o ka wae ia ana o ka "Hooilina," i mea e hiki ai ke maalahi a ke hoopololei ai i ka mookuauhau o ka ohana a me ka mooolelo o ka Halelaa. O kekahi kumu hoi i wae ia ai oia keia, i hiki ai ke hoike ia ka pilikoko o ka "Hooilina" i kela a me keia kanaka make i kakau ia maluna o na pepa paihakahaka o ka halelaa. Ua kau like ia ke koikoi o ka hana ana o ka poe ola no ko lakou poe make maluna o na lala a pau o ka ohana. Ina ua ola ka makuakane o ka ohana nana no e alakai i na hana a e noho malu maluna o na lala o ka ohana ma keia hana nui iloko o ka halelaa.

He mea maikai loa ke kukulu ia ana o na hui ohana no kela a me keia ohana nui o ka Ekalesia. Ina ua hana ia pela alaila he mea pono loa e alakai ka peresidena oia ahahui ohana i na hana a

pau iloko o ka halelaa.

Ka Hoomaopopo Ana I na Pilikoko o Ka Poe Make No Na Hana O Ka Halelaa. Aole i hiki ke hoike pololei loa ia na pilikoko o ka poe make a pau, oiai ua hoomaopopo ole ia ka pili o ka "Hooilina", i ka poe i make, i kekahi manawa. Ka hapanui o ka poe lawelawe iloko o ka halelaa ua kakau lakou ka pilikoko me ka huaolelo "relative". Ua makemake loa ia e hoike piha ia ka pili, o ka "Hooilina" i ka mea make, ina he hiki no ia ke haawi ia.

Papa Pilikoko. I mea e hiki ai ke hoike ia mai ka pili maole o ka "Hooilina", i kela a me keia kanaka make, i kakau ia maluna o na paihakahaka o ka halelaa, ua hoike ia malalo na inoa o na pilikoko like ole o ka ohana.

O na makua o ka makuakane a me ka makuahine o ka "Hooilina" oia no kona kupunakane a me kona kupunawahine, a nolaila oia no ko lakou moopunakane,

grandson.

O na makua o ke kupunakane a me ke kupuanawahine o ka "hooilina" oia no kona greatgrandfather a me greatgrandmother nolaila he great grand-son oia no laua.

O na makua o ke great-grandfather a me ke great-grandmother, oia no kona second great-grandfather a me second great-grandmother, a nolaila he second great-grandson oia no laua.

Heirship Table

The children of the heirs brothers or sisters are his nephews or nieces; he is uncle to them.

The children of the heir's nephews or nieces are his grandnephews or grandnieces, therefore he is grand uncle to them.

The children of the heir's grandnephews or grandnieces are his great grandnephews or great-grandpieces, therefore he is a great-granduncle to them. The children of the heir's great-grandnephews or great-grandnieces are his 2nd great-grand nephews and 2nd great-grandnieces he is 2nd greatgranduncle to them.

The heir's father's brother or sister is his uncle or aunt he is nephew to

them.

The heir's grandfather's or grandmother's brother or sister is his grand-uncle or grand-aunt, therefore he is grand-nephew to them.

The heir's great-grandfather's brother or sister is his great-granduncle or great-grandaunt he is great-grand-

nephew to them.

The heir's 2nd great-grandfather's brother or sister is his 2nd great-granduncle or 2nd great-grandaunt, he is 2nd great-grandnephew to them.

The children of the heir's uncle or aunt are his cousins, he is cousin to them.

The children of the heir's (1st) cousins are his 2nd cousins, he is 2nd cousin to them.

The children of the heir's 2nd cousins are his 3rd cousins he is 3rd cousin to them.

The children of the heir's granduncle or grandaunt are his 2nd cousins and he is 2nd cousin to them.

The children of the heir's Ireat-granduncle or aunt are his 3rd cousins and he is 3rd to them.

The children of the heir's 2nd greatgrand-uncle or aunt are his 4th cousins, he is 4th cousin to them, etc.

In case the heir is a female, the equivalent female terms should be used such as granddaughter, niece, aunt, sister, etc.

Na Ninau

- 1. Owai ka "Hooilina" ponoi o ka
- 2. Heaha ke kumu o ka wae ia ana o ka "Hooilina"?
- 3. Ua oi aku anei ka hanoahano a me na pomaikai o ka "Hooilina" mamua o na lala e ae o ka ohana?"
 - 4. Ina ua makemake ia e hoololi ka

"Hooilina" heaha ka mea pololei a

pono e hana ai?

5. Heaha na kumu kupopo no ka hoololi ia ana o ka "Hooilina" o kekahi ohana? 6. He mea pono anei ka hoomaopopo ana a me ke kakau ana i ka pili maoli o ka "Hooilina" i kela a me keia kanaka make i kakau ia iloko o ka mooolel?

Haawina 23

ISERAELA O NA LA HOPE NEI

E Kukulu ia Ke Aupuni. He mea pono loa ia kakou e hoopakele ia kakou iho mai ka hewa ae. Aole o kakou manawa e hoohala wale ai ma ka hana hewa ana, poho loa no ia manawa. Ina kakou e nana i na hana a ko ke ao nei e hana nei i keia wa, ke kaua, no lono o ke kaua, na hana hewa ana o kela a me keia ano, a hoomaopopo hoi ka nui o na hana i koe, i kau ia mai maluna o ko kakou mau poohiwi, e ike ana kakou ua pokole loa ka manawa, a ua nui hewahewa na hana, aole loa e hiki ia kakou ke haawi kekahi ola manawa waiwai loa no ka hana ana i na hana e pomaiki ole ai, a e holo ole ai ka hana a ke Akua imua.

E Nui Ana Na Hoololi Ana A Me Na Mea Hou E Hiki Mai Ana. Ke ike nei kakou i ka nui o na hana kupaianaha o keia mau la. Ua ulu ae na kanaka o ke ao nei ma ke akamai. Ua nui hewahewa na pomaikai o keia mau Ka automobile, na moku nui, na moku lele, na kaaahi, na telepona, na radio, a me na mea e ae he nui i haawi ia mai no ka pomaikai o kanaka. Eia no imua o ko kakou ipuka na la e hooko ia ai na wanana nui o na kaula e pili ana i na la hope. Ua kau ia mai la maluna o ko kakou mau poohiwi ka hana nui o ke kukulu ia ana o ke Aupuni o ke Akua maluna o ka honua. Nolaila, he mea pono loa ia kakou e hana me ka luhi ole, a me ka pono maoli, i ole hiki mai ka po mamua o ka pau ana o ka hana. E hoao ia ana na haipule. E hiki mai ana i na mea e hooeha ia kakou, e hoao ia ana kakou ma na ano a pau. Aka ina kakou e hooikaika a e hana me ka luhi ole a me ka paupauaho ole e lanakila ana kakou.

E Hai Ia Ka Euanelio I Ka Hale O Iseraela. Ua nui na berita a me na ae

like a ka Haku i hana ai me ka Hale O Iseraela ma na la hope. Ua nui na wanana o na kaula e pili ana ia lakou, ke ike nei kakou e hooko ia ana keia mau wanana a pau. Ke ike nei kakou e hai mua ia ana ka Euanelio i na Genetile, alâila e hai ia ana i ka Hale O Iseraela.

E nee aku ana keia aupuni imua, no ka mea ua wanana ia pela e ke Akua, e kukulu ia ana o Ziona me ka nani maoli a me ka mana. E piha ana ia me ka ike, ka malamalama, a me na haawina a pau e hoomakaukau i na naau o na keiki a kanaka no ka launa pu ana me Ke Akua a me na kanaka Celesitiela e ae. E ao ia keia mau haawina e pono ai. E apu kakou i keia mau mea nani a pau, e kupaa ma ka aoao o ka oiaio, e malama kakou i na kanawai Celesitiela alaila e lanakila ana o Ziona maluna o kona mau enimi e pau, e hai ia ana ka Euanelio i na kanaka a pau, a e hoomakaukau ia ana ka houna no ka nohoalii ana mai o ka Haku o Iesu Karisto.

Ka Hoola Ia Ana O Ka Poe Lamana. Ua wehi ia ka puka i ka poe o Lamana ma na piko o na mauna, a e hoomaka ana lakou a manaoio a e hoolohe i ka Euanelio. E hoopiha ia ana ko lakou mau alii me ka Uhane a ke Akua, a e ala mai ana lakou iloko o ko lakou ikaika, a e hanau mai ana he lahui i ka la hookahi, no ka mea he poe mamo lakou no Aberahama, a e hoola ia ana lakou me ka Hale o Iseraela, no ka mea, pela i olelo mai ai ka Haku, a ua haawi ia ia mau pomaikai i ko lakou mau kupuna.

Ka Hoihoi Ia Ana Mai AMe Ka Hoopomaikai Ia Ana O Na Ohana He Umi. Eia hou hoi na ohana he umi o Iseraela, aole kakou i ike kekahi mea e pili ana ia lakou koe wale no na mea i hoike ia mai e na kaula. Aia no mawaena o lakou na kaula, a mahope mai e hele mai lakou a e hahau i na pokaku, a e kahe mai na mauna hau imua o ko lakou mau alo, e kukulu ia ana he ala nui imua o lakou a e holo mai ana lakou i Ziona, e loaa ana ia lakou ko lakou mau pomaikailaa, a e kauia ana ka leialii maluna o ko lakou mau poo e na keiki o Eparaima. E loaa ana ia lakou ko lakou mau pomaikai ma ka lima o Eparaima, ka hua mua o ke Aupuni a ke Akua i keia hanauna, a e hoopaaia na kane i ka Oihanakahuna ma Ziona, e like me na hoike ana a ke Akua.

E Hoohuli Ia Ana Ka Poe Iudaio I Ka Oiaio. Eia hou, eia no o Iuda, oia hoi ka ohana a Iseraela kahi i hanau ai ka Haku O Iesu Karisto. Ua pinepine ko'u ike ana ia lakou e ku ana iloko o ko lakou mau hale halawai, me ko lakou mau maka i hoohuli ia i ka hikina, e kahea ana i ka inoa o ko lakou Elohima, e wehe hou ia ka puka o ke kulanakauhale o Ierusalema ia lakou, ko lakou hooilina no ia mai na makua mai, a e hoouna mai ko lakou Shilo, ko lakou alii nana e hoopakele ia lakou.

Aole a lakou manaoio iloko o Iesu Karisto, ua kau ka manaoio ole maluna o lakou, a e mau ia a hiki i ko lakou hoi ana i ko lakou home a i ko lakou kukulu hou ana ka halelaa nani, i oi aku ka nani mamua o ka halelaa mua, a mahope mai e hele mai ana ka Haku O Iesu Karisto io lakou la, a e hoike aku ana oia i na kina iloko o kona lima a ma kona aoao, a e olelo aku ana lakou ia ia "maihea keia mau kina i loaa ai ia Oe?" Alaila e pane mai ana oia. "Iloko o ka hale o Ko'u mau hoaaloha." Alaila e hoomaka ka weheia ana o ko lakou mau maka pouli, a e mihi a e uwe no lakou a me ka lakou mau wahine mare, a ia manawa e lawe aku ai lakou ia Iesu Karisto i Mesia no lakou, a e hoomaka no lakou e ike i kahi a lakou ii auwana ai no na kaukani makahiki elua.

He Poe Lakou No Ka Hua O Aberahama. "Ke mahalo nei au I ke Akua, ua kokoke mai ka la e hoihoi ia mai ai

ka poe Iudaio. Ua makemake au e pule no lakou. He aloha no ko'u no lakou no ka mea he poe hua lakou no Aberahama, a he lala no ka hale o Iseraela, a ua mau na olelo hoopomaikai o ke Akua me lakou. He oiaio ua haule lakou mamuli o ka manaojo ole. a ua lawe ia ke aupuni a ua haawi ia i ka poe Gentile.... Ano, ma na la hope, e lawe ia ke aupuni o ke Akua mai ka poe Gentile aku, a e hoihoi ia i kela a me keia lala a pau o ka hale o Iseraela; a i ka wa e hoihoi ia ia lakou e hoihoi ia ana me kona mau haawina, kona mau pomaikai a me kona Oihanakahuna e like me ia i paa ai mamua o kona lawe ia ana mai o lakou aku....

"Nolaila e kupaa kakou a e imi ikaika e kukulu ia ke aupuni o ke Akua
me ka pono a e hooko i na hana a pau,
a e hoao e hoola ia kakou iho, ka kakou
mau wahine, ka kakou mau keiki, ko
kakou mau mamo a me ko kakou mau
hoaaloha, a me ka hale o Iseralea, a
pela pu hoi ka poe Genetile ina lakou
e hoolohe mai, alaila e hauoli ana kakou me ko kakou uku a kakou e loaa
ai ma keia ola ana a me kela ao aku
hoi." (President Wilford Woodruff
Journal of Discourses, 45:231 erc)

Na Ninau

- 1. Heaha kekahi o na hoololi ia ana ma ke ao nei mai ka wa i haawi ia keia haiolelo maka mahina o February 1857 a hiki i keia wa?
- 2. Ua hai ia anei ka Euanelio i ka Poe Lamana?
- 3. He aha na mea i hana ia e kokua ia na Iudaio e hoi hou i Ierusalema?
- 4. Heaha ka hana pono o na hoahanau a pau e hana ai no ke kokua ana i ke kukulu ia ana o Ziona?
- 5. I Ka Wa Hea E Hoolohe ai ka poe Iudai i ka Oiaio?
- 6. He aha na mea a kakou i ike ai e pili ana i ka hoihoi ia ana mai o na Ohana he Umi?
- 7. Heaha kekahi o na hana nui loa e hana ia ana ma keia mua koke aku?

Haawina 24

MAMULI O NA BUKE MOOOLELO

Ka Mea Nui E Noonoo Ai: "A e like me na mookuauhau i hoopaa ia ma ka honua, e pili ana i ko oukou poe make, a i hana ia me ka pololei, pela no hoi na mookuauhau i hoopaa ia ma ka lani."

Ua kauoha ia kakou ma ka hoikeana e malama kekahi mooolelo oiaio a pono o na oihanalawelawe a pau i hana ia no ko kakou poe make. Aole i manao ia he mau mooolelo keia ku i ka wa, aka e mau ia mau mea mai kela hanauna i kela hanauna. Ina ua hana ia ko kakou mau mooolelo me ka pololei, alaila, e hookolokolo ia ko kakou poe make ma na na mea iloko o keia mau mooolelo, e like me ko lakou hoopono. A mamuli o na hana e hana ia ana, me keia mau mooolelo, e lilo ana lakou i mau, mooolelo laahia, a o ko kakou mau mea waiwai loa io no lakou.

1. E Kakau Ia Na Oihanalawelawe, e pono ai. I ka hoomaka ia ana o ka hana iloko o na halelaa, ua ao mai la ka Haku i ke Kaula, a ua ao aku oia i na lala o ka Ekalesia, e malama ia kekahi mooolelo oiaio o na oihana lawelawe a pau, i hana ia no ka, poe make, e pono ai. Ka hoike mua loa e pili ana ka bapetiso o ka poe ola no ka poe make ua hoike ia ma ka mahina o August, 1840. A ua hoomaka ia ka bapetiso ana no ka poe make ma ia mahina ae. I ka hoomaka ia ana o keia hana, aole i maopopo lea ia ka waiwai a me ke ano o ka malama ia ana o ka mooolelo. Ua hana ia ka mooolelo pokole wale no, ua hoike ia ka inoa o ka mea nana i hana, (oia hoi ka proxy) ka inoa o ka mea make i bapetiso ia, e ia, a me kona pili koko ia lakou. Ma kekahi o na mooolelo mua ma Nauvoo aole i kakau ia ka la a me ka makahiki i hana ia ai.

Ma ka la 1 o September, 1842, ua kakau ke Kaula i na hoahanau penei:

"He oiaiao, penei ka Haku e olelo mai nei ia oukou e pili ana i ko oukou poe make: i ka wa a kekahi o oukou e bapetiso ia ai no ko oukou poe make, e noho pu mai kekahi kakauolelo, a e lilo oia i mea ike maka i ko oukou mau bapetiso ana; e lohe oia me kono mau pepeiao, i hoike ai oia i ka mea oiaio, wahi a ka Kaku;

Ma ka oukou kakau ana a pau e kakau ia ia ma ka lani, kela a me keia mea a oukou e hoopaa ai ma ka honua nei e hoopaaia no ma ka lani; o kela a me keia mea a oukou e hookuu ai ma ka honua e hookuu ia no ma ka lani;

A eia hou, e malama pono ia na mookuauhau a pau i hiki ai ia mau mea ke waiho ia iloko o na waihona buke-mooolelo o Kuu Halelaa Hemolele, e malama ia me ka hoomanao ana ia hanauna aku ia hanauna aku, wahi a ka Haku o na lehulehu." (Berita A Me Na Kauoha 127:6-9)

2. 7 Ike Maka Ia Na Mooolelo A Pau E Pono Ai. Elima la mahope mai ua leka hou aku ke Kaula: "Oia hoi, ua hai ia aku iloko o ka'u leka mua he mea pono e loaa he kakauolelo, e lilo i mea ike maka, a e lohe no hoi me kona mau pepeiao, i hana ai oia i mookuauhau oiaio imua o ka Haku.

"Ano, e pili ana i keia mea, (he mea paakiki no hookahi kakauolelo e noho pu mai i na manawa a pau a e hana i na hana a pau. I mea e kapae ai i keia pilikia, he hiki ke koho ja kekahi kakauolelo iloko o kela a me keia apana o ke kulanakauhale, he mea i makaukau pono no ke kakau pololei ana i ka mooolelo; a e akahele loa oia a pololei hoi ma ke kakau ana i na hana a pau, e hooiaio ana iloko o kana mookuauahau ua ike oia me kona mau maka, a ua lohe oia me kona mau pepeiai, e hoike pu ana i ka la a me na inoa, a pela aku, a me ka mooolelo o ua hana holookoa la; e hoike ana hoi i na inoa o kekahi poe ekolu malaila ia manawa, ina he poe kekahi malaila, he poe hoi e hiki ke hooiaio i ua hana la i kela a me keia manawa e kahea ia ai, i hooiaio ia ai kela a me keia olelo ma ka

waha o na hoike elua a akolu paha.

"Alaila, e loaa ke kakauolelo nui, ia ia e haawi ia aku ai keia mau mookuauhau e ae, i hoopili pu ia me na palapala hoojajo maluna ae o ko lakou mau inoa ponoi, e hooiaio ana he ioaio ka mookuauhau a lakou i hana ai. Alaila, e hiki no ke kakauolelo nui o ka Ekalesia ke hookomo i ka mookuauhau iloko o ka buke mooolelo nui o ka Ekalesia, me na palapala hooiaio a me na ike maka a pau, me kana hoakaka ponoi no hoi, ua manaoio oia he oiaio ka hoakaka a me na mookuauhau maluna ae, mamuli o kona hoomaopopo ana i ke kulana mau a me ke koho ia ana o ua poe kanaka la e ka Ekalesia. A i ka wa e pau ai keia i ka hana ia iloko o ka buke mooolelo nui o ka Ekalesia, ua hemolele no ia mookuauhau, a e hooko auanei ia i ka lawelawepaa me he mea la ua ike maoli oia me kona mau maka, a lohe hoi me kona mau pepeiao, a hana iho la i mookuauhau o ia mea hookahi iloko o ka buke mooolelo nui o ka Ekalesia.

"E manao ana paha oukou o keia ano o ka hana he hoopololei loa ia aka, ke hai aku nei au ia oukou he mea ia e hooko ai i ka makemake o ke Akua, ma ka hooko pololei ana i ka lawelawepaa a me ka hoomakaukau ana a ka Haku i hoolala a hoomakaukau ai mamua o ka hookumu ia ana o ke ao nei, no ka hoola ana i ka poe make e make ana me ka ike ole i ka Euanelio." (Berita A Me Na Kauoha 128:2-5)

3. O Na Mea I Kakau Ole Ia Ma Ka Honua. Ua hoomau aku ka olelo o ke Kaula, penei: "Ano, o ke ano maoli o keia lawelawe-paa aia no ia iloko o ka mana o ka Oihanakahuna, ma ka hoike ana o Karisto, maloko olaila i haawi ia ai, o ka mea a oukou e e hoopaa ai ma ka honua nei e kakau ia no ma ka lani, a o ka mea a oukou e hookuu ai ma ka honua nei e hookua ia ma ka lani. A i ole, ma kekahi olelo ana, e lawe ana hoi i ka unuhi ana ma kekahi nanaina okoa, o ka mea a oukou e kakau ai ma ka honua nei e kakau ia no ma ka lani, a o ka mea a oukou e kakau ole ai ma ka honua nei aole e kakau ia ma ka

lani; no ka mea, mailoko mai o na buke e hookolokolo ia ai ko oukou poe make, mamuli o ka lakou mau hana ponoi.

* * * A e like me na mookuauahau i hoopaa ia ma ka honua e pili ana i ko oukou poe make, a i hana ia me ka pololei, pela no hoi na mookuauhau i hoopaa ia ma ka lani." (Berita A Me Na Kauoha 128:8, 14)

4. I Hana Ia Me Ke Pololei. Ma ma mea i hoike ia ae maluna, ua ike kakou, ina e apono ka Haku i na mooolelo i hana ia, e hana ia me ka oiaio a me ka pololei e pono ai. Ua hana ke Akua i na mea hoopono a pau, e hoopololei ai ka hana ia ana o keia mooolelo. E noho mai na hoike e pono ai, e ike ai a e lohe pono ai lakou i na hana i hana ia. Maluna o ko lakou hoike e hooiaio ia ai na mooolelo o ka halelaa.

Ma na mea i hoike ia maluna ke ike nei kakou, i ka wa i hana ia ai na mooolelo me ka oiaio ole, aole loa e hookolokolo ia ka poe make mamuli o ka mea i hoopaa hewa ia, aka mamuli o na mooolelo i hana ia me ka oiaio. Eia hou ae, ina aole i hoopaa ia ka mooolelo o ka lawelawe-paa i hana ia me ka pololei ma ka honua nei, mamuli o ka olelo o ke Kaula, aole ia i hoopaa ia ma ka lani.

Mamuli o keia mau mea oiaio, ke ike nei kakou, o ke kakau pololei ia ana o ka lawelawe-paa i hana ia iloko o ka mooolelo, ua like kona waiwai me ka lawelawe maoli ia ana o ia hana. Ua like a like ka waiwai o ka hoopaa ia ana o ka mea i hana ia iloko o ka buke mooolelo, me ka hana ia ana o ia hana.

5. Ka Kakou Hana Pono Mau O Ka Hoopololei Ia Ana O Na Mea Hewa Iloko O Ka Mooolelo. I ka hoomaka ia ana o ka hana iloko o na halelaa, aole i like ka pololei o na mooolelo me na mooolelo i malama ia i keia mau la. Ua ike no kakou i keia wa, e hoomaopopo lea ia kela a me keia kanaka make, i manao ia e lawelawe nona iloko o ka halelaa. E hookaawale pono ia oia, e huikau ole me kekahi kanaka make e ae. I ka wa i hoomaka ai ka hana ma Nauvoo, ua kakau ia iloko o ka

mooolelo i ka inoa o ka mea make, i ka la, ka mahina a me ka makahiki i hanau ai, wale no. Ua hoopaa ia na wahine i mare i ke kane mamuli o ka inoa o ka lakou mau kane, oia hoi ua kakau ia ko lakou mau inoa mua me ka inoa o ka lakou mau kane. Oiai ua mare ia kekahi mau wahine elua a ekolu paha manawa, ua nui loa ka huikau o ka mooolelo.

Mamuli o keia huikau, mahope mai, ua kakau ia ka inoa hanau o ka wahine, a ina ua sila ia oia i kana kane mare, ua kakau pu ia ka inoa o kana kane me

kona inoa hanau ponoi.

Ke hoao nei ka Genealogical Societty of Utah i keia manawa e hoopololei i keia mau mooolelo o ka Halelaa o Nauvoo. Ke hoao nei lakou e huli i ka inoa hanau o kela a me keia wahine, a me na mea e ae e pili ana i ka la a me ka wahi i hanau ai, a me na mea e ae e hoopololei a e hooiaio ai ka buke mooolelo o ia mau la. O ka mea i makemake ia oia no ka inoa piha, ka wa a me ka wahi i hanau ai, ke wa i make ai, ka inoa o ka makuakane a me ka makuahine, ka wa mare a a me ka inoa o kana kane a i ole o kana wahine.

A pela hoi, he mea pono e hoopololei ia na mooolelo o kela a me keia halelaa, ina ua hewa ka mooolelo. Aka e hooiaio piha ka oiaio o na mea i hoike ia mai, mamua o ka hoololi ia ana o ka mooolelo kahiko.

Ina ua ike kekahi mau lala o ka Ekalesia, ua hoouna ia ka mea oiaio ole i ke halelaa a ua kakau hewa ia maloko o na buke mooolelo o ka halelaa, he mea pono loa e hoouna lakou i na mea oiaio i ka Genealogical Society of Utah. Malaila e hoopololei ia ai na mooolelo iloko o ko lakou lima, a na lakou e hoopololei ai hoi ma na buke o ka halelaa. Ma ka lokahi o na hoahanau a pau wale no, e hiki ai ke hoopololei ia ai keia mau mooolelo waiwai loa. He hana nui a waiwai loa keia.

Ma na mea a pau i hoike ia ae makuna ke ike nei kakou, o keia malama ia ana o na buke mookuauhau he hana nui a koikoi no ia. Ua kau ia keia hana maluna o ko kakou mau poohiwi e ko kakou Akua. Pehea la oukou e na hoahanau Hawaii? Ke malama nei anei oukou i ko oukou mau buke mookuauhau o ko oukou mau ohana, aole paha? Ke hoao nei anei oukou e hoomakaukau ia oukou iho no ka hana o ka halelaa o ke Akua, aole paha? Ko, oukou mau ninau keia e pane ai. Aia no iloko o ko oukou mau lima ke ola a me ka make. E akahele kakou aole i nui ka manawa i koe. E ala, e hana!

Haawina 25

NA MOOOLELO MOAKAKA A POLOLEI

Ke Kumuhana: Ke kakau ia ana o na mookuauhau a me na moolelo halelaa me na hewa ole mamuli o kekakau moakaka ana a i ole ma ke kakau ana ma ka typewriter.

Ua nui hewahewa na mea hewa i kakau ia iloko o na mookuauhau i hoouna ia i na halelaa, kekahi mamuli o ka awiwi loa o ka hana ia ana, kekahi mamuli o ke ano moakaka ole o ka lima kakau a me ka pela ana o na inoa, kekahi mamuli o ka haule maole ana o kekahi hapa o ka mooolelo, a me ka heluhelu ole ia ana mamua o ka hoouna ia ana i ka halelaa. O ka hope o keia mau hewa oia no ka hana papalua

a papakolu ia ana o ka hana, a me ka pololei ole o ka mooolelo e like me ke ao ana o ke Akua.

1. Na Hewa Maamau. Ua noho o Elder Harry H. Russell i luna no ka Temple Index Bureau no na makahiki loihi, a ua helu oia i na miliona o na mooolelo o na poe make, a ua hookomo oia iloko o ka pahu mooolelo ka Index Bureau. Mailoko mai o keia hana ana i hana ai, ua ike oia i na kumu nui no na hewa iloko o keia mau mooolelo. Ua hoike ia maanei na kumu ana i hoike mai ai:

"Lima kakau maikai ole;" "na hoopololei ana i hiki ole ke heluhelu ia;"

ke kakau piha ole ana o na mea a pau i ike ia; aole i kiko ia ka 'i' a hoopiha ia ka 't;' kakau pu ia ana ka 't' a me ka'i' i ka wa i kakau pu ia iloko o ka huaolelo hookahi; kakau ia ana o ka 'u' ma kahi O ka 'n;' ke kakau ia ana o ka 'g' e like me ka 'y;' ke kakau ia ana o ka hua 'S' e like me ka hua nui 'L;' ke kakau ia ana o ka hua '7' e like me ka hua '9;' ke kakau ia ana ka hua '5' e like me ka hua '3.' Mamuli o keia mau kakau pololei ole ana ua nui na hewa iloko o na mooolelo o ka halelaa. Aia no ka nui o keia hana maluna o na hoahanau, e hoopololei a e kakau pololei i ka lakou mau mooolelo. Ina e makemake ana oukou e pololei ai na hana, alaila, e hoouna mai i na mooolelo pololei. Aole pono oukou e manao ua hiki ke hana ia na hana mana ma ka hoao ana e heluhelu i ko oukou mau lima kakau, oiai ina e akahele oukou alaila, e moakaka ka lima kakau o ka mooolelo, a e pololei ana ka mooolelo i kakau ia ma ko oukou mooolelo."

I kekahi mau makahiki i hala ua loaa kekahi kanaka imi mooolelo i kekahi inoa o ka ohana Bingham iloko o na buke mooolelo o Sheffield Yorkshire, e hoike ana mai ua mare o Thomas Bingham i kekahi wahine ana i manao ai ua kakau ia o Anna Stenton. Mahope mai ua heluhelu ia e kekahi kanaka akamai ma ia hana a ua kapa ia oia o Anne Fenton. O ka hua nui mua a ke kanaka mua i kakau ai ua heluhelu oia he 'S' oiai ua kakau ia ma ke ano kakau ana o ke ao kahiko penei "ff." Ua manao ka mea mua i kamaaina ole ai me na kakau kahiko o ka "f" mua he "S" no ia, o ka "f" elua he "t" no ia. He mea maopopo ua nui ka hana (a ua nui na hewa i hana ia ma ka huli ana i na mookuauhau o keia wahine nana i mare ia Thomas Bingham, mamuli o keia kakau hewa ia ana o ka inoa pololei.

Na Mea E Hana Ai E Hawa Ole Ai Ka Mooolelo. Aole kupono e ae ia kekahi mea lima kakau moakaka ole e kakau i ka mooolelo. O ka poe e makemake ana e kakau i na mooolelo no ka

halelaa, a me na buke mooolelo o ka Elalesia, e ao ikaika no lakou e hiki ai ia lakou ke kakau me ka lima kakau maikai a moakaka. E pono lakou e kakau i na "a" a me na "o" me ka pololei, a pela hoi na hua e ae. Ina e hoao mau e hoomaikai ai ko oukou lima kakau e lilo ana ia he lima kakau moakaka a maikai loa. O ka mea nui e hooholo ai oukou, e kakou ia ana ko oukou mau mooolelo me ka moakaka a me ka pololei. Mahope o ke kakau ia ana o ka mooolelo, e heluhelu oukou me ke akahele e hoomaopopo ina ua komo kekahi mau hewa iloko o ka mooolelo, a e hoomaopopo hoi ina ua moakaka a maikai ke kakau ia ana.

Na Mea E Maikai Ai Na Mooolelo i Kakau Ia Maluna O Ka Typewriter. O keia ka la o na typewriter, a ke manaoio no makou ua kokoke mai ka manawae kakau ia ka hapanui o na moolelo no na hana o ka halelaa me ka typewriter. Nolaila o ka poe opiopio a pau, he mea maikai loa ia, e ao lakou i ke kakau ana maluna o ka typewriter, alaila e lilo io oia i mea kupono loa e malama i na mooolelo like ole, me ka pololei a me ka moakaka.

Ina ua kakau ia ka mooolelo me ka typewriter, alaila ua hoopololei ia ka hapa nui o na hewa i hoike ia ae maluna, no ka mea ina ua kakau ia maluna o ka typewrite aole e hiki ana ke hoohewa ia na hua i kakau ia. Ma ka typewrite aole hiki ke kahau ia ka "u" no ka "n," ka "a" no ka "o," ka "tt" no ka "ll," ka "S" no ka "L." Ua oi loa aku ka moakaka o ka mooolelo i kakau ia maluna o ka typewriter mamua o ka lima kakau maikia loa. Aole i hiki ke hoohewa ia ma na ano a pau.

Aka, ua nui na hewa e ae i hiki ke hana ia me ka typewriter, ina aole i akahele loa ka mea nana e kakau i ka mooolelo. Penei: ua hiki ke kiko ia ka "r" ma kahi o ka "t" no ka mea ua kokoke no ia mau hua ma ka typewriter, pela hoi ka "j" a me ke "k." Ina ua kiko hewa ia kekahi hua alaila ua hoololi loa ia ka inoa, a ua lilo ia he mea e huhewa ai na mea a pau o ka mooolelo. Nolaila o ka mea kupono loa e hana

ai oia hoi keia; e hana me ke akahele a me ka noonoo, a mahope o ka pau ana o ke kakau ia ana o ka mooolelo, e heluhelu akahele hou ia ka mooolelo e pono ai, i mea e maopopo ai ina paha ua hewa ma kekahi mau mea, he mea no keia e pono ai, i mea e pololei ai ka mooolelo, o ka mooolelo pololei ole aole ia he moolelo.

Na Ano Lima Kakau Likeole. Ua ike no oukou a pau aole i like na lima kakau o ka poe a pau. Ka lima o kekahi poe ua okoa loa, aole i ku like me kekahi lima kakau ku mau, a no ia mea ua hiki ole ke hoomaopopo ka hua i kakau ia, a ma ia ano e komo nui ai na mea hewa iloko o ka mooolelo. O ka poe e mano ana e lilo lakou i poe kakau mooolelo he mea pono loa e hoao lakou e kakau ko lakou mau hua palapala e like me ka mau i hike ke heluhelu ia me ka hewa ole.

I ka wa kahiko aole i like ka lima kakau o kanaka, me ka lima kakau o keia mau la, a no ia mea ua hiki ole ka poe o keia mau la ke ike ka hua i kakau ia. E like me keia ka hua "e" o ia mau makahiki, ua ano like me ka hua "o." Ina ua kakau ia ka inoa "Been" a ua hewa ka mea kakau me kona manao ana o ka "e" he "o" no

ia, alaila e lilo ana ka inoa "Beeń" he "Boon," a e huhewa ana ka moolelo. Ua nui no na mea like ole o ka lima kakau o ka wa kahiko me ka lima kakau o keia mau la. Ma keia mau mea ke ike nei kakou he mea kupono loa e kakau ia ka mooolelo me ka lima kakau moakaka loa, i hiki ole ke hoohewa ia. A o ka mea maikai loa, e kakau ia ma ka typewriter. Ina oukou e heluhelu ana kekahi mooolelo i kakau ia e kekahi poe, a e kakau ana oukou i na mea i kakau ia iloko o ko oukou mooolele a i ole maluna o na mooolelo halelaa, e akahele loa oukoui i ole kakau hewa ia a ma ia mea e hoololi loa ai ka inoa.

E manao ana paha kekahi o oukou aole keia he mea nui, aka, ina ua hewa ka mooolelo, aole ia he mooolelo. A ina e kakau hewa ia ka inoa o kekahi o ko kakou mau kupuna pehea e hoopololei ia ai ma ia mua aku, a pehea hoi e lilo ai ko kakou buke mooolelo i mooolelo oiaio. Ina ua kakauia ka inoa o "Kamehameha" ma keia ano "Kamohamoha," ua hiki anei oukou ke ike o ka Moi nui no ia o ko oukou lahui, a ua hiki anei oukou ke ike ka inoa o kona mau makua a me kana mau keiki, oiai ua hoomaopopo ole oukou owai la ia kanaka.

Haawina 26

NO KA POE HEA KAKOU E HANA AI I NA HANA O KA HALELAA?

Ke Kumuhana: Heaha ke kuleana hana iloko o ka halelaa o kela a me keia hoahanau, a no wai la oia e hana ai i ka hana o ka halelaa.

Aole i moakaka i na hoahanau a pau (heaha ko lakou kuleana hana, no ko lakou poe make, iloko o ka halelaa o ke Akua, oiai ua kaupalena ia ka hana. E hoike ia ana iloko o keia haawina na rula i hana ia e hoike ana ia oukou ka oukou hana i ae-ia, no ko oukou poe make, a me ka oukou mau mooolelo e huli ai a e malama ai no ka poe make.

1. Na Rula E Hahai Ai I Ko Oukou

Imi Ana I Na Mookuauhau o Ka Poe Make. Ma na rula o ka halelaa ua ae ia kela a me keia kanaka e hana i na hana o ka halelaa no kona koko ponoi wale no. Aole i ae ia e hana lakou i na hana no na "hoaaloha," a me na kanaka mawaho ae o ko lakou ohana ponoi, ke ole e noi aku lakou i ka Peresidena o ka halelaa a ae mai oia e hana ia ka hana no ia poe "hoaaloha."

U hooholo ia e na luna o ka Genealogical Society of Utah, aole ia he mea pono e lawe wale ia na inoa o ka poe make no lakou na inoa i kulike ai me kou inoa, a i hanau paha ma kahi o kou mau kupuna i hanau ai, me kou ike ole ana he poe pili koko maole no lakou ia oe. He mea kupono loa e hooiaio maole aku he poe pili koko io no lakou i kou ohana, i hiki ai oe ka hana i na hana sila no lakou me ka hewa ole.

He mea kupon o loa i kela a me keia hoahanau e imi i na inoa a pau i manao ia he mau hoahanau lakou, a e kakau iloko o ka mooolelo o ka ohana. Aka he mea pono hoi e kakau ia ka inoa o ka makuakane a me ka makuahine, a me na keiki a pau o kela a me keia ohana, i hiki ai ke ike ia ka pili koko maole o ka "Heir," (Hooilina) i kela a me keia kanaka make. Ina ua ike ia ka makuakane a me ka makuahine o kela a me keia kanaka make, alaila, ua hiki ke ike ia kona pili koko maole a ua hiki ke hana ia na hana o ka halelaa me ka hewa ole. Ua hiki ke sila ia ka wahine i kana kane a me na keiki i ko lakou mau makua. Ua ike no kakou aole loa ia he mea pono e sila hewa ia kekahi wahine i kekahi kanaka, oiai aole laua i mare i ka wa e ola ana, aole ia he mea pono e sila hewa ia kehahi keiki i kekahi kanaka oiai aole ia o kona makua ponoi. A no ia mea, he mea pono loa e hooiaio ka pili koko maole o kela a me keia kanaka make mamua o ka hana ia ana o ka hana o ka halelaa nona. He hana laahia loa keia; aole loa i hiki ke hana ia me ka pupuahulu a me ke akahele ole.

2. Ua Hoike Ia Mai Ka Mea Kupono E Hana Ai. Ma ka Hui Nui i malama ia ma Salt Lake City, Utah, ma ka mahina o April makahiki 1894, ua kahea o President Wilford Woodruff ia George Q. Cannon, e ku mai a e heluhelu i na hoahanau i akoakoa mai iloko oia hui, i ka mokuna 128 o ka Berita A Me Na Kauoha. Mahope mai oia heluhelu ia ana, ua ku mai la ia a ua haiolelo mai la i na hoahanau, wahi ana ia manawa:

"E makemake ana au e hoakaka aku ia oukou i na mea a kakou e hana ai i keia wa * * * * Aole kakou i hana i keia mau mea a pau no ka hooko ia ana o na hoikeana o ke Akua ia kakou, ma ka sila ana o na puuwai o na makua

i na keiki a me na keiki i na makua. * * * Ua pule au no keia mea, a ua pule hoi ko'u mau hoahanau, * * * a o ka hana pono au i makemake ai, i kela kanaka a me keia kanaka nana i noho peresidena ai maluna o kekahi halelaa, ina, aole hoike mai ke Akua kekahi mea e ae, oia hoi keia, e sila ia kela a me keia kanaka i kona makua ponoi. I ka wa e hana ia ai ka endowment (pomaikailaa) no kekahi kanaka, e sila ia oia i kona makuakane ponoi, aole ia Wilford Woodruff, aole hoi i kekahi kanaka mawaho ae o kona ohana ponoi. O keia ka makemake o ke Akua i keia poe kanaka. * * *

"Ma ko'u pule ana, ua hoike mai la ka Haku ia'u, o ka'u hana pono keia e kauoha aku ia Iseraela a pau, e hooko pono lakou i keia loina i hooko ia ka wanana, a'u e haawi aku nei keia poe kanaka. Ke olelo aku nei au i na kanaka a pau e hana ana iloko o na halelaa, e hooko pono i keia ao ana, alaila e nee ana kakou i hookahi kikoo imua. Ua kukakuka makou me ko'u mau hoakuka e pili ana i keia mea, a ua lokahi no makou maluna o keia mea, a mahope mai ua hoike aku no makou i na Aposatola a pau, a ua hoike mai ka Haku ia lakou a pau, oia io no ka Olelo a ke Akua ia lakou. Aole au i ike kekahi mea iloko o keia Ekalesia i oi aku ka lokahi mamua a keia loina. Ua lokahi lakou a pau ma ia mea, a o ka kakou mea pono ia e hana. O kekahi Loina kupono keia no kakou e hahai ai mai keia manawa aku. * * *

"Ua makemake no makou i na Hoahanau o Na La Hope mai keia manawa aku e imi i ko lakou mau laina kuauhau e like me ka hiki ia lakou ke hana, a e sila ia i ko lakou mau makuakane a me ko lakou mau makuahine. E sila ia na keiki i ko lakou mau makua a e hoopiha ikeia kaulahao e like me ka hiki ia oukou ke hana. O ka makemake keia o ke Akua i keia poe kanaka." (Genealogical Magazine 13:148-149)

3. Ka Kakou Hana Pono E Imi I Ko Kakou Laina Kuauhau. Mahope koke o ko President Woodruff hoike ana i keia i na hoahanau ua olelo mai la o President George Q. Cannon:

"Ua ili maluna o kakou i ke koikoi o ka imi ana i ko kakou laina kuauhau: o ka kakou hana pono e hana ai. e sila ia i ko kakou mau makua, i malama ia ko kakou laina kuauhau: i hiki ai ia kakou ke malama i ko kakou mau ohana ma ka laina pololei. * * * O kekahi hana maamau mawaena o kekahi o na hoahanau, kekahi o na kane o me na wahine, oia hoi keia, e hoakoakoa i na inoa o na ohana, me ka nana ole, he pili koko paha aole paha, a e lawelawe i na hana no lakou. Aka ua hiki no oukou ke ike i keia wa, o ka kakou hana maikai e hahai i ka olelo a ke Akua ia kakou. He mea no ia e akahele ai kakou e loaa ka pili koko maoli, a e loaa hoi na inoa o na keikikane a me na keikamahine o na keiki a kanaka, e sila pono ia i ko lakou mau makua. * * * He mea no ia e hoakaka i ka laina kuau hau, * * * a e ike ana kakou e moakaka ana i na mea a pau, a e hahai kela a me keia kanaka i kona laina kuauahau a e ike ana kakou i ko kakou pili ia lakou.

"Na keja kauoha i haawi ia e ke Akua i kana kauwa ,ia Wilford Woodruff, e hoomakaukau ia kakou e hele aku me ka makaukau e hoohanohano i ko kakou poe make, a e hana i na mea a pau, i hiki ai ia kakou ke hana, no ko lakou hoola ia ana, e hoopaa ia ana ko kakou aloha maluna o ko kakou mau kupuna aole maluna o na kupuna o hai. Ma ko kakou hoohanohano ana i ko kakou mau kupuna me keia e malama hoi ana kakou i kela kanawai kahiko, maluna ona i kau ia ai kekahi mau pomaikai nui:" E hoomaikai oe i kou makuakane, a me kou makuahine; i loihi ai kou mau la maluna o ka aina a Iehova o kou Akua i haawi mai ai

ia oe."

4. Ka Kakou Misiona Palua. Aole i hiki ia kakou ke hoomaopopo hewa i na olelo ao moakaka loa e like me keia. Me keia hoike ana, mai ka Haku mai, ua kahea ia kakou a pau no kekahi misiona palua:

1. E imi i ko kakou mau kuauhau, oia hoi ko kakou mau laina makua a

pau, e huli iloko o na mooolelo a pau, no na inoa o ko kakou poe kupuna, a hiki aku i ka hanauna mua loa; alaila e kakau ia keia mau kuauhau, ka makuakane ka makuahine a me na keiki ma ka ohana hookahi, kela a me keia ohana a pau; a pela e hana ai na kuauhau mai kekahi ohana i kekahi ohana.

2. E sila i kela ohana keiki a me keia ohana keiki i ko lakou mau makua, a pela e sila ia ai kela hanauna i kela ĥanauna a hiki aku i ka ohana mua loa i loaa ai ia kakou. I mea e hiki ai ia kakou ke hana i na sila, e hana mua ia na bapetiso a me na pomaikailaa e pono ai. O ka sila ana ma ke kuahu laa o ka halelaa oia no ka oihana lawelawe kiekie hemolele loa.

5. Aole He Ala E Ae Mawaho Ae O Ke Ala A Ke Akua I Hana Ai. Aole he ala e ae e hoola i ko kakou poe make, o ke ala a ke Akua i hana ai wale no. Aole hiki ia kakou ke kala ia kakou iho no ko kakou hana ole ana e like me ka ke Akua i kauoha mai ia kakou e hana. He mea maikai ko kakou kokua ana ia hai aka o ka kakou hana koikoi e hana no ka pomaikai o ko kakou mau ohana iho. Olelo mai la o Brigham Young:

"Ano, oukou na keiki a pau, ke nana nei anei oukou no ka hoola ia ana o ko oukou mau makua? No ka mea, ua loaa ia ko kakou mau kupuna ka olelo paa, aole e poina ko lakou hua ia lakou. Ia oukou na keiki o na makua, e nana pono oukou i keia mau mea. E komo oukou iloko o na Halelaa a e lawelawe no ko oukou mau kupuna."

6. Na Mea A Ko Kakou Poe Make I Makemake Ai Ia Kakou E Hana, Ina paha ooe kekahi kanaka make iloko o ke ao o na uhane, e kali ana no kou mau hoahanau e ola ana maluna o ka honua e hana i kekahi mau hana nou e ola ai. No wai ka hana kupono au i makemake ai ia lakou e hana? lawa anei ko lakou hoohala ana i ko lakou manawa no ka hana ana no ka poe i pili ole ia lakou, a e hoonele ana i ko lakou hana nou iho. A i ole, aole anei oe e makemake ana ia lakou e imi i ka mookuauhau o kou laina koko iho,

e imi i na inoa o kou mau ohana a pau o kela hanauna a me keia hanauna, a e sila aku ia lakou a pau mai kekahi hanauna i kekahi hanauna. O ka mea a ka poe make i makemake ai oia no kou hana ana i ka hana, aole lakou e makemake ana e lohe i na olelo pale, a me na kumu o kou hana ole ana i ka hana e ola ai lakou.

Ua hoike mua loa ke Kaula o Iosepa Kamika, i ka kakou hana pono e hana

ai:

"Ua makemake au ia oukou e hoomaopopo i keia mea, no ka mea he koikoi no ia; a ina oukou e ae a loaa ia mea, oia hoi ka uhane o Elaika, i hiki ai ia kakou ke hoola i ko kakou poe make, a e hoopaa ia kakou iho me ko kakou mau makua ma ka lani, a e sila i ko kakou poe make e ala mai ma ke alahou mua ana. * * *

"A eia hou: Ka loina a i ole ka mana sila o Elaika oia keia: Ina ua loaa ia oe ka mana e sil a ma ka honua a ma ka lani hoi, alaila e naauao kakou. O ka mea mua e hana ai, e hele a e sila ma ka honua i kau mau keikikane a me kau mau keikiwahine ia oe iho, a ia oe iho i kou mau makua ma ka nani mau loa." (Doctrinal History of the Church 6:252, 253.)

Haawina 27

KOU MOOOLEO PONOI

Ke Kumuhana: Heaha na la nui a me na mea nui iloko o ke ola ana o kekahi Hoano o na La Hope, i kupono e kakau ia iloko o kona mooolelo?

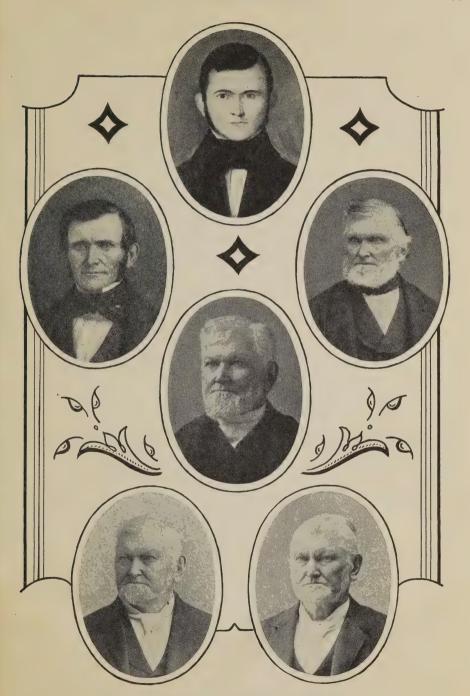
U ao mau no ko kakou Makua iloko o ka Lani i kana mau keiki pono, a hana i mooolelo o na mea nui iloko o ka lakou ola ana. Mawaena o na hana a pau o kekahai ola ma ka honua, ua oi loa aku ke koikoi o kekahi mau mea mamua o kekahi. Heaha na mea kupono e kakau ia iloko o ka kakou mau mooolelo?

1. Ka Mooolelo o Kou Ola Ana. O kela a me keia la o kou ola ana o kekahi aoao no ia o ka mooolelo o kou noho ana ma ka honua. Na kau mau hana i kela a me keia la e alakai ai i kau mau hana ma na la e hiki mai ana. He mea hoi ia e alakai ai i na hana o kou mau mamo. I kela a me keia la ua ulu mai na ninau ano nui, a e hooholo oe i kela a me keia la e wae maweena o ka pono a me ka hewa. Ina e hooholo oe e hana i ka pono, a e lanakila maluna o ka hewa, e ulu ana oe me ka ikaika a me ka pono. Mailoko mai o na mea liilii e ulu mai ai na mea nui. O ka hoahanau i lanakila maluna o ka hewa a me ka hoowalewale i kela a me keia la, ua nui kona ikaika a me kona pono, a ua hoola ia oia mamuli o kona lanakila ana maluna o na mea liilii o kela a me keia la. He mea maikai loa e kakau ia keia mau mea iloko o kou mooolelo, no ka pono o kou mau hoa e hele mai ana, i mea e ike ai lakou, a e hoomaopopo ai lakou, i ke ala au i hele ai, a i na rula au i ike ai, he pono ia nou, i hiki ai lakou ke hoohalike i ka lakou hana ana me kau hana ana, a ma ia mea ,e hooikaika ia lakou e lanakila maluna o na hewa a me na hoowalewale.

2. Na Mea Nui Loa. Aole i like ka waiwai o na mea kupono a pau au e kakau ai iloko o kou mooolelo. Oiai o ka mooolelo au e kakau ai, e malama ia ana no na makahiki loihi loa, a e haawi ia ana mai kekahi hanauna i kekahi hanauna, he mea pono loa e kakau ia me ke akahele a me ka piha pono, a me ka pololei, a me ke kakau ole ana i na mea liilii waiwai ole. Aole waiwai ke kakau ia ana o ko oukou mau hewa, ina aole i ao keia mau hewa ia oe e hoopono ma ia mua aku. Aole waiwai keia mau mea i kou mau mamo.

Ua hoike mai la o Joseph Fielding Smith, ka mea malama mooolelo no ka Ekalesia, i na mea kupono e kakau ia iloko o ko kakou mau mooolelo iho:

"He mea no ia e pono ai e malama kakou i mooolelo piha pololei o ka ka-

MOOOLELO KII O WILFORD WOODRUFF

kou ohana, a e kakau pololei i na la o ka hanau ana, ka mare ana, ka make ana, a me na oihanalawelawe me na mea nui e ae. He mea pono e kakau ia, e kakou iho, I na mea nui a pau o ko kakou mau ola. Aole kakou i hana pela. Ua malama kekahi poe he mooolelo i ano like me keia. Ua ala au i keia kakahiaka, ua hoopono ia i ka wahi moe, ua holoi ia na pa, ua hele i ke kii onioni, ua hoi mai mai ke kii onioni mai, ua hele e hiamoe e pela wale aku." Aole waiwai o kela. Ina ua hana oe kekahi hana waiwai i kela la, e kakau ia mea, malia paha hewaiwai no ia i ka poe e hele mai ana mahope. Ina ua hana ko kakou mau kupuna i keia mea ina ua kokua nui ia kakou i ka imi ana i na mookuauahau o ko kakou poe make.

"Ma na la o Adamu, ua malama ia no mooolelo. Ma na la o Nepai, ua hauoli loa ka poe i ko lakou loaa ana i na mookuauhau o ko lakou mau makua, a he mau haneri makahiki mahope o ko lakou pae ana mai ma ka Aina i olelo mua ia, ua hiki no na kanaka ke ala mai a e olelo aku, "He mamo au na, Nepai, a i ole o Iakoba, a i ole o Zorama," no ka mea, ua malama no

lakou i na moolelo.

"Ua like a like ia'u ka waiwai o ko'u hoomapopo ana i ka la a'u i bapetiso ia ai me ko'u ike ana i ka la a'u i hanau ai. No keaha? No ka mea he mea nui no ia ma ko'u ola ana, he mea nui no ia iloko o ko'u mooolelo.

"Heaha ka manao o ka olelo, he mooolelo waiwai piha? O ka manao oia no keia, na la o ka hanau ana, ka mare ana, ka make ana, na lanui akolu iloko o ke ola o kela a me keia kanaka. O kekahi mau mea nui e ae iloko o ke ola o na hoahanau o ka Ekalesia oia no, ka la o ka hoopomaikai ia ana, ka bapetiso ia ana, ka hoopaa ia ana i ka Oihnakahuna, a me na mea a ae e pili ana i ko kakou pono, a i ka pono o ka poe e hiki mai ana mahope.

"Ina au e ninau aku ia oukou, e ku mai a e hoike mai ia'u ,heaha ka la o kou bapetiso ia ana, owai ka mea nana i hoopaa ia oe i lala iloko o ka Ekalesia, owai ka mea nana i hoolilo ia oe i ka oihanakahuna. Owai ka mea i hiki ke ku mai a hai mai ia'u ka haina? Ua aneane like ka waiwai o ka hanau ia ana iloko o keia Ekalesia me ka hanau ia ana ma ke kino, aka nae aole kakou i noonoo nui e pili ana ia mea. Hele mai na hoahanau i ka halelaa e lawelawe ika hana malaila, aole lakou i ike i ko lakou wa i bapetisoia ai, ua koho wale no lakou i ka la, ka mahina a me kahi i hana ia a aole lakou i ike. Aole he mea pono e hilinai wale no kakou maluna o na moolelo o ka Ekalesia, no ka mea, malie paha e nalowale a i ole e hoopau ia kekahi o keia mau mooolelo i ke ahi.

"He waiwai keia mau mooolelo, ua kau ia maluna o ka Ekalesia ke koikoi o ka malama ia ana o kela a me keia mooolelo, no kela a me keia hoahanau, kona wa i hanau ai, kona hoopomaikai ia ana i kona wa pepe, kona hoopaa ia ana, a pela aku, he mea pono hoi i kela a me keia lala e hoopaa a e malama ia mau mooolelo, no ka mea, e makemake ana paha oia ia mea i kekahi manawa i hiki ole ai oia ke loaa mai ka Ekalesia mai." (Utah Genealogical Magazine 16:55-59.)

- 3. Ka Wa Kupono E Kakau Ai Ka Mooolelo. Maalahi ka haina. Mahope koke o ka hana ia ana o ka mea i makemake ia e kakau. Ua hiki ole ke ike ia ka waiwai o na mooolelo o na Pioneer i kakau ia i kela a me keia la, a hoike mai ana i na mea i hana ia i kela a me keia la. Aole i hiki kekahi mea ke hilinai maluna o kona hoopaanau ia ana o na mea i hana ia, ina ua hala na la lehulehu. Nolaila e kakau ia kela a me keia mea i ka wa i hana ia ai, a i ole mahope koke aku o kona hana ia ana, e pono ai.
- 4. Ka Mooolelo O Kou Ola Iho. E like me na mea i hoike ia maluna, he mea pono loa i kela a me keia hoahanau e malama i mooolelo o kona ola. E hoike i na la nui a me na hana nui o kona ola ana. Ka la hanau, ka la make, ka la o ka mare ana, ka manawa i bapetiso ia ai kona wa i kahea ia ai i kekahi mau hana nui, na hana nui pili

kino ana i hana ai, na kula ana i hele ai, na aina ana i ike ai a me ka manawa ana i hele ai ia mau aina, na olelo ana i ao ai, na oihana iloko o ka Ekalesia ana i paa ai, na hana nui ana i hana ai loko o na aha hui like ole, na wahi ana i noho ai, na hana mana ana i ike ai, na luna nui o ka Ekalesia a me ka aina ana i kamaaina ai, ka hana ana i hana ai iloko o ka halelaa a pela eku.

I ka hoomaka ia ana o ka Ekalesia ma Nauvoo ua kauoha ia na hoahanau e kakau i mooolelo o ka lakou mau hana iho, ua haawi ia keia mau mea i ko lakou kolama o ka Oihanakahuna a ua kakau ia iloko o ka buke mooolelo o ke kolama. Eia no kekahi o keia mau buke mooolelo iloko o ko kakou mau lima i keia wa, ka hapa nui o lakou aia no ma ka Church Historian keena. Aole

i hiki ia makou ke hoike aku i ka waiwai o keia mau mooolelo i na lala o ka Ekalesia, i ko lakou imi ana i ka mooolelo o ko lakou mau kupuna pioneer. Pehea kou manao, aole anei e hauoli loa ai kekahi hoahanau ina oia e loaa iloko o kekahi o keia mau mooolelo ke kuauhau piha o kekahi o kona mau kupuna, me na la, na mahine, a na mea a pau e pili ana i kona mau kupuna? Pela hoi e hauoli ai kou mau mamo ma keia mua aku, ina oe e hana i mooolelo o kou mau la kou mau kupuna a me kau mau hana nui. O kekahi no keia o na hana waiwai a koikoi loa a ke Akua i kauoha mai ai ia kakou. Ano, e na hoahanau e hoomaka i ke kakau ia ana o kou mooolelo iho. E kakau ma ke ano piha, pololei a oiaio. E hoomaka i keia la, ano.

Haawina 28

KA PEDIGREE CHART

Ke Kumuhana: Pehea la e kakau ai ke Kuauhau o ko kakou mau Kupuna.

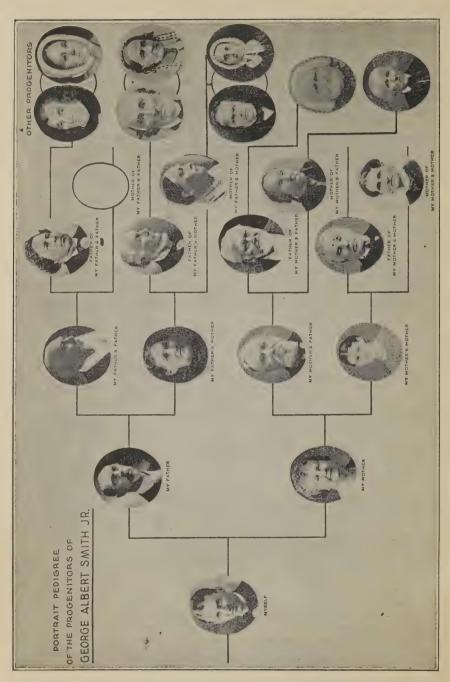
He nui a lehulehu na kupuna o kakou a pati. Aia no ke koikoi o ko lakou hana ia ana iloko o ka halelaa maluna o ko kakou mau poohiwi. I mea e hiki ai ia kakou ke ike i ko kakou mau kupuna a me ko lakou pili koko ia lakou, e kakau i Pedigree Chart e hoike mai ana i ko lakou pili.

 Ka Manao o ka Pedigree Chart. He makuakane a he makuahine ko kela a me keia o kakou. He makuakane hoi a he makuahine hoi ko ko kakou makuakane a me ko ko kakou makuahine, a pela hoi ko ko kakou mau kupuna a pau. Eha o kakou kupuna ponoi, ewalu kupuna kualua, umukumamaono kupuna kukolu, kanakolukumamalua kupuna kuha a pela aku. Ina kakou e helu i mau hanauna ewakalua i hala, a e helu i ko kakou mau kupuna iloko oia mau hanauna, e hiki ana ka heluna o ko kakou mau kupuna i ka miliona a oi. A o ka mea oiaio ina aole hookahi o lakou aole i hiki ia kakou ke hanau ia ma ka honu anei, he mau makua io no lakou no kakou ma ke kino, a ina ua hiki ke lawe ia hookahi o lakou, aole kakou i hanau ma ka honua nei. Ua nui ko kakou aie ia lakou, mao lakou la i hanau ai kakou, mao lakou la i loaa ai ia kakou ke kino a me ka naau ikaika, a me na mea pili kino a pau.

Mamuli o ka lehulehu loa o ko kakou mau kupuna, ua lilo ko kakou hoomaopopo ana a me ko kakou hoike moakaka ana i ko kakou pili me lakou, i mea nui a paakiki loa. Ina kakou e olelo aku, o kela kanaka o ko'u kupuna kaulua ia, aole i lawa kela e hoakaka pono i kela kenaka no ka mea, ewalu au kupunakane kulua. Ua hiki no oe ke olelo aku o ka makuakane ia o ka makuahine o ka makuahine o kou makuakane. Aka he ano paakiki loa keia ano hoakaka ana o kou pili iaia, a ina kakou e nee hou aku he mau hanauna hou ihope, e oi aku ana ka paakiki o ka hoike ana i kou pili i kou mau kupuna.

Ina ua hana ia ko kakou pedigree chart, alaila, ua moakaka na mea a pau. O ka pedigree chart he mau laina pololei no ia e hoike ana me ka moakaka loa i kou pili i na kanaka a pau i kakau ia maluna o ka chart. Ua hiki ke

kakau ia he kanakolu makua (Kupuna) maluna o ka chart hookahi, a ua hiki no oe a me na mea a pau ke ike i kou pili ia lakou a pau, aole he mea e kanalua ai a e pohihihi ai.

2. He Diagram Chart o Kou Mau Makua. He mea maikai e haawi i kela a me keia lala o ka papa he chart e hoike ana elima hanauna o kekahi ohana. (Ina ua loaa kekahi papa elele he mea maikai e kakau ia maluna o ia papaele he chart e hoike ana i keia mau hanauna elima). E hoomaka ia keia pedigree chart me ke kakau ia ana o kou inoa ponoi maluna o ka laina ekahi, ina he wahine ka mea e kakau ana e kakau oia i kona inoa maiden. (Oia hoi ka inoa o kona makuakane) Malalo iho o kona inoa e kakau ia ka mooolelo i noi ia a e hoopiha na wahi hakahaka a pau oia hoi ka la hanau a pela wale aku, a malalo loa mai e kakau i ka inoa o ke kane a i ole o ka wahine. Alaila e kakau ka inoa o ka makuakane ma ka laina 2, e kakau pu hoi ka mookuauhau o ka makuakane malalo iho o kona inoa, ma ka laina 3 e kakau ia ka inoa a me ka mookuauhau o ka makuahine. Ma ka laina 4 e kakau ia ka inoa o ka makuakane o kou makuakane, a ma ka laina 5 e kakau ia ka inoa o ka makuahine o kou makuakane, e kakau pu ia ko laua mookuauhau malalo mai o ko laua mau in oa. A pela e hana ai me ka makuakane o kona makuahine ma ka laina 6 a me ka makuahine o kona makuahine ma ka laina 7. A pela e hana ia ai no na makua a pau a hiki i ka piha pono ana o ka chart mua, e haawi ana i ka mookuauhau piha o lakou a pau. Ua lawa keia chart mua no elima hanauna piha o kou mau makua.

Ina e hana pono oe i keia chart e ike ana oe e hoike ia ana kou mau makua a pau me ka moakaka loa, a hiki aku i kou kupuna kukolu, ma ka olelo beritani kou 2nd great-grandparent, Ina e nana oe i ka chart, e ike ana oe o ka inoa wale no ka mea i kakau ia ma ka laina hope o keia chart. Aole kupono e hoao e kakau ia kekahi mookuauhau maluna o keia laina hope, no ka mea, ua haiki loa. E helu ia keia chart ma

ke kihi maluna o ka chart, chart No. 1. Ina ua ike oe i na hanauna mahope aku o keia poe i kakau ia ma ka laina hope, alaila e lawe kekahi chart hou. a e kakau ma ke kihi maluna aku. Chart No. 2, a e kakau ka inoa i kakau ia ma ka laina 16 ma ka Chart No. 1, maluna o ka laina No. 1 maluna o ka chart No. 2, a e kakau oe maluna oia inoa ma kahi i hoomakau ia no ia kakau ana. o ka inoa ma ka laina ekahi o keia chart, o ka inoa hookahi no ia i kakau ia ma ka lania 16 o ka Chart No. 1, alaila, e hoomau i ke kakau ia ana o kona mau kupuna e like me ke kakau ia ana ma ka chart No. 1, a hiki wale aku i ke kakau ia ana o na kupuna a pau au i ike ai.

3. Ua Hoike Moakaka Ia Na Pili Koko. Ma keia chart e ike ia na mea a pau e pili ana i kou mau kupuna a me ko lakou pili maole ia oe. Aole i pohihihhi a paakiki, ua hiki no ka mea e nana ana ke ike moakaka i na hanauna a pau a me na mea apau e pili ana i ko lakou kuauhau. Ua hiki no ke hoike aku i na hanauna a pau o kou ohana me ka hoakaka ole.

Aia hoi kekahi waiwai hou o keia pedigree chart. I ke kakau ia ana o ko kakou mau kupuna maluna o keia chart, e hoike ia mai ana ia kakou i ko kakou poe a me ko lakou mau ohana, e lawelawe aku ai kakou iloko o ka halelaa, no ka mea, o ko kakou mau pili koko ponoi no lakou. Ua hoike pu ia mai ia kakou, o ka kakou hana kupono e imi aku e hoomaopopo i ke kuauhau o lakou a pau a me ko lakou mau ohana, ka kakou hana kupono loa no keia.

4. E Haawi ana ke Ola i Keia Mau Kanaka Maluna o Ka Pedigree Chart. O keia mau inoa i kakau ia maluna o kela chart, he mau inoa wale no ia o kekahi kanaka. Ka hapa nui o lakou ua pau i ka make me ko kakou ike ole a kamaina ole me lakou. Ina o ka inoa wale no ka mea a kakou e ike ai e pili ana i keia poe make, aole a kakou hoihoi a hauoli loa me lakou. He mea maopopo o lakou io no kou mau kupuna, a ina aole lakou aole hoi oe i hanau ma ka honua, a no ia mea, ua nui kou

iini a me kou aloha ia lakou, o kou koko ponoi no lakou. Aka ua wanana ia e "hoohuli ia ana ka naau o na makua i na keiki a o na keiki i na makua." Pehea la e hooko ia ai keia wanana?

E like me kou ohana e ola nei, ina ua kamaaina loa oe me lakou a me ka lakou mau hana a me ko lakou ano, ua nui no kou aloha ia lakou, ua like kou aloha a me kou hoihoi ia lakou e like me kou kamaaina ana a me kou hoomaopopo ana ia lakou, a pela hoi me kou poe make. Nolaila e ĥuli i na mea a pau e pili ana ia lakou-aole o ka inoa, ka la i hanau ai a me na mea e ae i kakau ia maluna o ka chart-aka e imi ikaika e hoomaopopo i kona ano, i na hana ana i hana ai. Kona aloha, kona naauao, kona ano, ka nui o kona kino, kona ikaika, na oihana ana i paa ai, kona waiwai a ilihune paha, na hana ana i hana ai no ka pono o kona ohana a me kona poe mamo, a pela wale aku. Ina he mea hiki ke hana ia, he mea no ia e hauoli loa ai oukou, ina e hiki ana oukou ke kakau i mooolelo piha o na kanaka a pau no lakou na inoa he kanakolu i kakau ia maluna o kou chart No. 1.

5. Ke Kuauahu Kii. O kekahi mea e hauoli ai, a e ulu ae ai ke aloha iloko o ko kakou mau naau, no ko kakou poe kupuna, oia no ko kakou imi ana e loaa i mau kii o lakou. Ke ike nei au he hana paakiki loa keia i na Hawaii, aka ua hiki no ke loaa kekahi o lakou. Ua hiki ke hoemi ia ka nui o keia mau kii, i kupono no ka mea i makemake ia. Ua hana ia kekahi kuauhau chart no na kii o ko kakou mau kupuna, i ku like ai me ka pedigree chart i hoike ia ae maluna. Ma ka laina 1 e hookomo ai i kou kii ponoi, ma ka laina elua ke kii o kou makuakane, ma ka laina ekolu ke kii o kou makuahine, a pela oe e hana ai me na kii o kou mau kupuna e ae, e like me ka hiki ia oe ke hana.

He mea oiaio aole paha i hiki ka hapanui o oukou ke loaa i na kii o ko oukou mau kupuna, aka ua loaa no kekahi, a he mea maikai loa e pai ia keia mau kii ma ke ano kupono i hiki ke hana ia ke Kuauahua Kii nou, a no kou mau mamo e hiki mai ana. Ina aole kakou e hana i keia manawa e like ana ko kakou mau mamo me kakou i keia manawa, e nele ana lakou i ko kakou mau kii ole, aole lakou e ike ana i ko kakou ano, e like me ko kakou ike ole ana i ke ano o ka helehelena o ko kakou mau kupuna. Ano e hoomaka kakou e malama me ka oiaio a me ka piha i ko kakou mau kuauhau, no ko lakou pono a me ka pono o ko kakou mau mamo e hiki mai ana mahope o kakou. Ua kau mai ke Akua i keia hana kupaianaha a nani maluna o kakou i keia hanauna hope nei.

Haawina 29

KA MOOOLELO OHANA PAKAHI

Ke Kumuhana: Pehea la e hana a e hoopiha pono i ka Mooolelo Ohana Pakahi.

Ua manao ia, e ke Akua, o ka launa ana o ka makuahine, ka makuakane a me na keiki o ko laua ohana, he launa mau loa no ia, ina ua hana ia ma ka mana o ka Oihanakahuna, a ina e noho lakou me ka malama mau ana i na kauoha. O ka ohana, oia no ka pohaku kumu o na hana mookuauhau a pau. O ka "Family Group Record" oia no ke ano o ke kakau ia ana o ke kuauhau o kela a me keia ohana, i apono ia e ka Ekalesia.

1. Na Ao Ana E Pili Ana I Ka Hana ia ana o ka Mooolelo Papa Ohana. E ao aku i kela a me keia lala e hoopiha, nona iho, kekahi "Family Group Record" o kona ohana ponoi. Ina ua mare oia, o keia kuauhau o ke kuauhau no ia o kona ohana keiki ponoi; ina aole oia i mare, alaila, e hana oia ke kuauhau o ka ohana o kona mau makua ponoi. E ao pono aku i na mea a pau e pili ana i keia kuauhau, a e hoopiha pono na mea a pau i noi ia. He mea maikai e hoike aku ke kumu kekahi "Family Group Record" i hana ia a hoopiha pono ia, i mea e ike ai na

lala a pau ke ano pololei o ka hana ia ana.

2. Maihea mai na Mea I Kakau ia iloko o ka "Family Group Record." E kakau moakaka ia ka inoa o ka mea nona ke kuauhaui, a i ole, ka inoa a me ka aoao o ka buke mooolelo kahi i loaa ai na mea i kakau ia iloko o ke kuauhau.

Na Inoa. E kakau ia na inoa a pau me ka piha e like me kona kahea ia ana—e kakau mua ka inoa i haawi ia e na makua, a mahope mai ka inoa ohana. E kakau ia ka inoa makua (maiden name) wale no o ka wahine mare. Mai hoopokole ke kakau ia ana o kekahi inoa. Mai kakau hapa i na inoa o na keiki, e kakau pu me ka inoa makua. Aole pono e kakau ka hua wale no, e kakau ka inoa piha. Mai kiko (ditto) kekahi inoa pela hoi kekahi la.

Na La A Me Na Makahiki. E kakau mua ka la, alaila ka mahine, alaila ka makaniki. Aole kupono e kakau ia ka mahine ma kona helu, e kakau piha ka

inoa o ka mahina.

Na Wahi. E kakau ia penei: ka mua ke kaona, alaila ke kalana, a mahope mai ka inoa o ke mokuaina, e like me keia: Laie, Oahu, Territory Hawaii. Ina ua hanau kou mau kupuna ma kekahi aina okoa, e nana iloko o ka buke o na hale leka oia aina, alaila, e loaa ka inoa o ke kalana. Ua hiki no ke kiko ia (ditto) na wahi i hanau ia ai.

Ka Hooilina (Heir). O ka hooilina o kela a me keia ohana oia no ke kane hanau mua i bapetiso ia iloko o ka Ekalesia i kona wa e ola ana. E hoike ia, i na manawa a pau, i ka pili koko maole o ka hooilina i ke "Kane Mare" a me ka "Wahine Mare." Ina aole hiki ke hoike ia ka pili maole, alaila aole e kakau kekahi mea ma ia wahi o ka mooolelo.

Ina e hana ia ana ka mookuauhau o kekahi kane mare a i ole wahine mare, i loaa kona pomaikailaa, (endowment) i kona wa e ola ana, nona iho, aole pono e kakau ia ka hooilina (Heir). E kakau ma kahi o ka heir ka huaolelo "Self." E kakau ia ka inoa o ka hooilina (heir) no ka hana ana no ka poe

make wale no, aole no ka poe ola. Ina e ola ana ke kane mare a i ole ka wahine mare, aole nae i loaa kona pomaikai laa (endowment) e waiho hakahaka ia keia wahi o ka hooilina (heir).

Na Wa O Na Lawelawepaa I Hana Ia Ai. E hooikaika e loaa i na la o ka bapetiso ia ana, ka pomaikailaa, na sila ana a me na mea a ae i noi ia ma ka mooolelo. Ina aole i loaa keia mau mea ma ka mooolelo o ka ohana, e imi iloko o na mooolelo o ka Misiona a me ka apana, a me ka apana kahi i noho ai ke kanaka i ka wa i hana ia ai keia

mau lawelawepaa.

Na Keiki Hanai (Adopted). E kakau ia na mea oiaio wale no maluna o ka Family Group sheet. Ina ua hanai ia (adopted) kekahi keiki, a ua ike ia kona mau makua ponoi, e kakau ia kela mau inoa maluna o kekahi family group sheet me na inoa o ko lakou mau makua ponoi. Ina he mau keiki hanai lakou, aole nae i ike ia ka inoa o na makua ponoi, alaila, e kakau ia ko lakou mau inoa maluna o ka pepa me na makua hanai, a makahi i kakau ia ka huaolelo children, e kakau ia ka hua olelo mamua o ka inoa, "hanai ia" (adopted).

Na Inoa O Na Makua. I na manawa a pau, ina he mea hiki no ia ke hana ia, e kakau ia ka inoa o ka makuahane a me ka inoa o ka makuahine o ke "kane mare" maluna o ka Family Group Sheet. E kakau ia ka inoa ohana (maiden name) o ka makuahine. E kakau ia hoi keia mau mea e pili ana i ka "Wahine Mare." Ina ua ike ia ka inoa mua o ka makuahine e kakau i kela inoa; ina ua ike ia ka inoa ohana o ka wahine mare wale no, aole i ike ia ka inoa mua, e kakau ka huaolelo "Miss" mamua o kona inoa ohana.

Ka La Hanau. Ina he mea hiki, e kakau ia ka la hanau o kela o me keia kanaka, ma ke ano piha loa. Ina aole i ike ia ka la hanau, aole hoi i hiki ke loaa, mahope o kou imi ana a me kou hoao ikaika ana e loaa ia ike, ua hiki no ke koho ia ka la hanau mamuli o na rula kupono i apono ia, penei:

KA OHANA O JOSEPH CHRISTENSON

Ina ua ike ia ka la hanau a i ole ka la i bapetiso ia ai, a i ole i hoopomaikai ia ai ke keiki hanau mua, e like me keia, 3rd o June, 1812, ua hiki no ke koho ia ua hanau ia ka makuakane he 26 makahiki mamua oia la hanau o kana keiki makahiapo, oia hoi ka makahiki 1786, alaila e kakau ia keia la iloko o ka mooolelo e like me keia, "about 1796." A ma ia ano hoi e koho ai kakou ua hanau ka makuahine he 22 makahiki mamua o ka hanau ia ana mai o kana keiki mua. Ina aole i-ike ia ka makahiapo o ka ohana, alaila, e helu ihope he 32 makahiki a e kakau ia kela la o ka la hanau ia o ka makuakane, a he 28 makahiki i hope no ka la hanau o ka makuahine . Ina wa a pau e kakau ia ai keia mau la i koho ia pela, e kakau pu me ka huaolelo "about."

Ina ua ike ia ka la i mare ai kekahi poe, aole nae i ike ia ka la hanau, ua hiki ke koho ia ka la hanau o ke kane, he 25 makahiki mamua o kona mare ana, a he 21 makahiki mamua o ka mare ana no ka wahine.

Ina ua ike ia ka la i hanau ai a me ka la hoi i mare ai, e kakau ia ka la i hanau ai iloko o ka mooolelo ma kona wahi pono, a e kakau pu ia ai ka la i mare ai maluna o ka la i hanau ai, e kakau pu me ka la i mare ai ka huolelo "md." Ina ua kakau ia ka la i hoopomaikai "christened" ia ai, ma kahi o ka la i hanau ia ai, e kakau pu ka huaolelo "chr" mamua o ka la.

Ka La I Make Ai. E kakau ia ka la a me ka mahine a me ka makahiki i make ai, ina he mea ia e hiki ai, ina ua ike ia ka makahiki wale no i make ai, e kakau ia kela makahiki. Ina ua ike ole ia ka wa i make ai, aka ua ike ia ka wa i nalo ai, ua hiki ke kakau ia kela la me ke kakau pu ia ana ka huaolelo "bur," ina ua ike ia ka wa i kakau ia kona palapala hooilina ua hiki ke kakau ia kela ma kahi o ka make, me na huaolelo mamua mai o ka la "will pr."

Ina ua hoomaopopo ia ua make io no ke kanaka, aole nae ia ike ia kona wa i make ai ,aole hoi i hiki ke koho ia ,mamuli o kekahi mau mea i hoomaopopo ia, kona wa i make ai, alaila ua hiki no ke kakau ia ma kahi o ka make, ma ka mooolelo, i ka huaolele ::dead."

Na Mooolelo Kupono No Ka Hookomo Ia Ana Iloko O Ka Archives O Ka Ekalesia. He mea pono loa e kakau ia na mooolelo a pau me ka moakaka a me ka pololei loa. O ka mea maikai loa e kakau ia me ka typewriter, ina he mea hiki. E hooikaika e kakau i na mea a pau me ka oiaio, a me ke kina ole. Ua makemake loa ia, e houluulu ia ma ka Archives o ka Ekalesia, (E hoike piha ana i na mea a pau e pili ana i ka Archive ma keia mua aku), i na kuauhau piha o kela a me keia hoahanau a me kela a me keia ohana a pau o ka Ekalesia, a mahope mai na kuauhau o na kupuna a pau o na hoahanau a pau. Ua makemake ia maluna o keia mooolelo i na mea a pau i ike ia no kela a me keia hoahanau, oia hoi, na mea e hoike mai a e hooiaio ai i kela a me keia oia hoi, ka la hanau, ka wahi i hanau ai, ka wa i make ai, na inoa o na makua, ka wahine a me na keiki, ka wa i bapetiso ia ai, ka wa i loaa ai ka pomaikailaa (Endowment) a pela wale aku. Ua hana ia e ka Ekalesia i na paihakahaka kupono no ka hana ia ana o keia mau kuauhau. Ua noi ia na hoahanau a pau e hana i keia mau kuauhau maluna o na pepa kupono, i hana ia a i apono ia e ka Ekalesia. I ka wa i hoopiha ia e hoouna kekahi copy i ka Genealogical Society o Utah. I hiki ke hoopaa ia iloko o ka waihona mooolelo nui o ka Ekalesia, no ka pomaikai o na hoahanau a pau o ka Ekalesia. O keia kekahi noi koikoi, e ol uolu na hoahanau a pau e hoolohe a e kokua mai i keia hana maikai loa. Aole he kaki no keia mau hana, ua noa i ka poe a pau.

Ke Kuauhau Ohana Kupono. He mea maikai loa, a he mea hoi i kauoha ia e ke Akua, e malama kela a me keia ohana i mooolelo o ko lakou mau ohana ponoi. Ua hiki no kela a me keia ohana ke malama ia olelo me ka nui ole o ka hana a me ka nui ole o ka lilo, a he mea no ia e pono ai, no kela a me keia hoahanau o ka Ekalesia.

Ua hoomakaukau ia na pepa a me

na buke kupono no ka malama ia ana o keia mooolelo. Ua hiki ke kuai ia keia mau mea a pau ma ke keena buke ma Salt Lake City, oia hoi ka Deseret Book Store a me ka Genealogical Society of Utah. He mea maikai e kuai kela a me keia ohana i keia mau mea. Ua hiki ke hoopiha ia na pepa e like me ke ao ia ana, alaila ua hiki ke kuai ia ka buke kupono e paa ai i keia mau pepa; aole i pii loa ke kumukuai o keia mau mea.

E kakau mua ia iloko o kou family record kou kuauhau ponoi, ke kane mare, ka wahine mare, a me na keiki. Alaila ina ua mare ka oukou mau keiki alaila e hana i Family Group Sheet, no kela a me keia keiki i mare ia, me ka lakou mau keiki, pela e hana ai no na

kupuna, kou mau makua, a hiki aku i ka hanauna mua loa. E kakau ia kela a me keia Family Group Sheet me ka noeau a me ka piha pono. I ka wa e hana ia ai na hana o ka halelaa no ia kanaka, alaila, e kakau ia ka la a me na mea a pau e pili ana ia hana ia ana. Ina e hana i na hoahanau e like me ka mea i ao ia, maluna o na pepa i apono ia, alaila e loaa ana i kela a me keia ohana kekahi mooolelo o ko lakou ohana i piha i ka hemolele imua o ka Kaku. He mea ia e hauoli ai oukou, a e hauoli ai hoi ko oukou mau mamo. Ano ka wa e hoomaka ai, aole hookahi o kakou i ike i kona wa e kahea ia ai i ke ala o ka make. E hooikaika kakou oi kau ka la. Aole kakou i ike ka wa e hiki mai ai ka po.

Haawina 30

KA HANA IA ANA O NA PEPA HALELAA

Ke Kumuhana. Ke ano o ka hana ia ana o na mooolelo e kupono ai, no ke Keena Hoapono Mooolelo (Index Bu-

reau) a me na halelaa.

1. Na Pepa Kupono E Hana Ai. I keia wa ekolu pepa halelaa e hana ai. Oia hoi ka pepa no na bapetiso a me na pomaikailaa (endowments), ka pepa no ka Sila ana o na paa-mare, a me ka pepa kupono no ka sila ana o na keiki i na makua. O keia ihola na pepa i hoomakaukau ia, e ka Ekalesia, no na hoahanau a pau e manao ana e hana i na hana o ka halelaa no ko lakou poe make. Ua mano ia ma keia mua koke aku, e noi aku i na hoahanau a pau, e kakau i na mooolelo a pau i kakau mua ia maluna o na pepa ekolu i hoike ia maluna, maluna o na family group rec**ord,** i hoakaka ia iloko o ka haawina 29. Ma keia mau pepa e kakau ia na mea a pau e pili ana i kela a me keia kanaka, a oia hoi he ohana hookahi no ia, i hoike piha ia maluna o ka pepa hookahi, he mea no ia e kokua nui i ka hoomaopopo pono ana i ke kanaka i kakau ia, a i manao ia ai hoi e hana i na hana o ka halelaa nona. Ina he mea hiki, ua makemake loa ia e kakau ia

keia mau mooolelo maluna o ka family group sheet, me ka typewriter, a i ole me ka lima kakau moakaka loa, i hiki ke hookomo ia keia mau kuauhau iloko o ka waihona mooolelo o ka Ekalesia. Aka nae ua manao ia e mau na pepa sila elua, e like me ka mau.

2. Ka Sila Ana O Ka Wahine I Kana Kane. E heluhelu i na mea hoakaka, a me na olelo ao a pau maluna o ka pepa sila e pono ai, a e hana e like me ke ao ia ana. E kakau ia na mea a pau i noi ia, e pono ai. Eia ilalo iho kekahi mau mea i makemake ia:

a. Ka Inoa a me ka hale leka o ka mea nona ka Hana. E kakau ia keia mau mea maluna o kela a me keia pepa, me ka haule ole ma kekahi pepa.

b. Ka Inoa O Ka Hooilina (Heir). E kakau ia ka inoa piha o ka hooilina maluna o kela a me keia pepa e pono ai. E kakau like ia kela inoa i na wa a pau. Aole i lawa ke kakau ia ana o na hua o ka inoa wale no. Ina ua make ka hooilina e kakau ka hua (d-) mahope o kona inoa. E wae ia ka hooilina mamuli o na rula i hoike ia ma ka haawina 29. Ina aole i bapetiso ia kekahi kane ma ka ohana, alaila o ka

wahine hanau mua i bapetiso ia, oia ihho la no ka hooilina. E kakau ia kona inoa makuakane (maiden name) me ka piha. Ina ua sila ia oia i kana kane, alaila, e kakau pu ia ka inoa o kana kane mare, ina aole oia i sila i kana kane, alaila, e kakau ia kona inoa makua wale no.

c. E KaKau Ia Na Pepa Sila Mai Na Family Record Wale No. E kakau ia na pepa sila mai na mea i kakau ia iloko o na family group sheets, aole mai na pepa pomaikailaa (endowment) mai, no ka mea, kekahi manawa, aole i hoike piha ia na mea a pau maluna o ka pepa pomaikailaa. He mea maikai e hana ia na sila mahope koke o ka hana ia ana o na pomaikailaa. Aole ia he mea kupono e kali a loihi loa, mahope o ka pomaikailaa, mamua o ka hana ia ana o na sila o na wahine i ka lakou mau kane.

d. Na Inoa Piha. E kakau mua ia ka inoa o ke kanemare, a me na mea a pau e pili ana ia kane, alaila ka inoa ohana (maiden) piha o ka wahine, ma ka laina malalo mai o ke kane. Ina aole i ike ia ka inoa ohana o ka wahine, e kakau ka inoa i kapa ia i ka wa i hana ia ai ka pomaikailaa. Ina ua oi aku mamua o ka wahine hookahi, e sila ia ana i ke kane hookahi, e kakau i ko lakou mau inoa a pau malalo iho o kona inoa, e like me kona mare ana ia

e. Na Rula No Ka Sila Ana. Ma ka sila ana o ka poe make, e sila ia ka wahine i kana kane mare, aole hiki ke sila ia oia i kekahi kane e ae, me ka ae ole o ka peresidena o ka halelaa. O ka poe i mare ia i ko lakou wa e ola ana o lakou ka poe kupono e sila ia. O ka poe i mare ole i ko lakou wa e ola ana, aole loa i hiki ke sila ia lakou me ka ae ole o ka peresidena o ka halelaa.

Ua hiki ke kakau ia elima paa mare ma ka pepa hookahi, e waiho hakahaka i hookahi laina mawaena o kela a me keia paa-mare.

O na rula a pau i hoike ia iloko o na haawina i hala, e pili ana i ke kakau ana i na la, na mahina, na makahiki, a me na mea e ae e pili ana i ka mea i make, ua kupono e malama ia i ka hana ia ana o na pepa sila. E kakau like ia na mea a pau maluna o na pepa sila, me na mea i kakau ia maluna o na pepa pomaikailaa, no ia hana hookahi.

f. E Kakau Ia Ka Wa O Ka Pomaikailaa E Pono Ai. O kekahi hana a ka ohana nona ka hana e hana ai, oia no ke kakau ia ana o ka la, ka mahina a me ka makahiki, i hana ia ai ka pomaikailaa no ka mea e sila ia ana. E kakau ia keia mau mea mamua o ka lawe ia ana o ka pepa i ka halelaa no ka sila ana.

g. Ka Panehakahaka No Ka Mea Make. Ina e ku ana kekahi pili koko i panehakahaka no ka mea make, i ka wa i sila ia ai, alaila e hana ia ke kahapea (X) ma ka laina o ka mea make, a ma ka aoao hema o ka pepa, e like me na mea i hoike ia ma ka pepa.

3. Ka Sila Ia Ana O Na Keiki I Na Makua. Aole i like keia pepa me ka pepa o ka sila ana o ka wahine i kana kanemare, a he mea kupono e hoakaka ia keia pepa ia oukou.

a. Na Inoa O Na Makua. E kakau ia na inoa o na makua ma ke ano piha pono. E kakau ia ka inoa o ka makuahine mamua o kona mare ana, a pela hoi ka inoa pu o kana kane, no ka mea ua sila ia laua ma ka halelaa.

b. Ka Wa I Sila Ia Ai Na Makua. E sila mua ia na makua e pono ai, a e kakau ia ka la, ka mahina, a me ka makahiki i sila ia ai, mamua o ka sila ia ana o na keiki, i ko lakou mau makua.

c. Na Mea E Kakau Ai No Na Keiki. E sila ia na keiki a pau o ka ohana i ka manawa hookahi, ina he mea hiki no ia ke hanai ia. Mamua o ka sila ia ana o na keiki i ko lakou mau makua, e lawelawe mua ia na lawelawepaa e ae i kupono ia lakou, oia hoi ka bapetiso a me ka pomaikailaa. E pono ke kakau ia na inoa o na keiki a pau, mamuli o ke ano a me ka wa o ko lakou hanau ia ana, o ka makahiapo ka mua, alaila, na keiki a pau mahope ona, e like me ko lakou hanau ana. E kakau ia ka hua "m" no na kane, a me ka hua "f" no na wahine o ka ohana, ma ka laina i hoomakaukau ia no ia mea.

d- O na keiki a pau i ola ma ka honua, a piha i ko lakou mau makahiki i ka ewalu a oi makahiki, ua kupono lakou e bapetiso ia a e loaa hoi ka pomaikailaa. O na kane e ola nei, i piha i ka 21 makahiki a oi, a me na wahine i piha i ka 18 makahiki a oi, aole i hiki ia lakou ke sila ia i ko lakou mau makua a hiki i ko lakou loaa ana i ko lakou pomaikailaa iloko o ka halelaa. E pono e kakau ia ka wa i loaa kela a me keia keiki i kona pomaikailaa. Ina ua make ke keiki mamua o kona piha ana i ka 8 makahiki, ua kupono ole no ka bapetiso ana, e kakau ia ka huolelo "child" ma ka wahi i hoomakaukau ia no ka la o kona pomaikailaa. O ka la i bapetiso ia ai ma ka pepa o na sila, no ka poe ola wale no ia, ua hiki ke waiho hakahaka ia no ka poe make.

e. Na Keiki Hanai. Ina e manoa ana e sila i kekahi keiki i kekahi kanaka aole no ia o kona makua ponoi, e hoike ia no kela mea e pono ai maluna o ka pepa sila o ka halelaa, a e ae mai ka peresidena o ka halelaa ia sila ana e

ponoai.

f. Aole he mea pono e aihue i ko hai pomaikai. Aole o kakou kuleana e lawe i na keiki o ka poe make, a e sila lakou i kekahi ohana okoa, e pono e sila ia i na makua ponoi, a pela hoi aole o kakou kuleana e lawe ka wahine o kekahi kanaka make a e sila ia oia i kekahi mea a ae. He Mea pono loa e hoike aku i ko kakou aloha i ka poe make, a e hana i ke mea oiaio a pololei no lakou, ka mea e ola ai a e hauoli ai lakou ma ka wa pau ole.

4. Na Sila A Me Na Pomaikailaa No Ka Poe Ola. O ka poe e manao ana e hele i ka halelaa no ko lakou mau pomaikai iho, he mea pono ia lakou e hoopiha pono i na laina a pau ma ka aoao hope o ko lakou palapala hoomaikai, (recommend). E hoike ia ka la ka mahina a me ka makahiki i bapetiso ia ai, e pono ai. Ua hiki no ka bihopa, a i ole, ka peresidena o ka apana ke kokua ma keia mea, ma ka imi ana ia mau mea mailoko mai o na buke mooolelo o ka apana. O na makua e hele ana i ka halelaa e sila kekahi i kekahi,

e lawe pu no lakou ka la, ka mahina a me ka makahiki i loaa ka pomaikailaa. O ka poe i mare mua ia ma ke kanawai o ka aina, a e manao ana e hele i ka halelaa e sila ia ai, e lawe pu no me lakou i ka wa a laua i mare mua ia ai.

5. Hooponopono ia ana a Hoapono ia ana Na Sila. Kekahi manawa ua papalua a papakolu ka hana ia ana o na hana lawelawepaa o ka halelaa no ka poe make. Mamuli o ka malama pono ole ia o na mooolelo, e na lala o ka ohana, ua ike ole ia na mea i hana ia ma ka halelaa no ka poe make o ia ohana. No ia mea ua kauoha ia na lala a pau o ka Ekalesia, e hoouna mua i ko lakou mau pepa no ka bapetiso, a me ka pomaikailaa, i ka Index Bureau ma Salt Lake City, e hooponopono ia, i hiki ke nana pono i ka mooolelo e ike ina paha ua hana mua ia ka hana no ia kanaka. Aole i noi ia e hana pela me na sila, aka e hiki mai ana ka wa e hana pela me na sila, i ole hana mau ia ka hana no ke kanaka hookahi. Ke noi nei makou ia oukou e akahele oukou ma na sila ana o ko oukou mau ohana. E malama pono oukou i na mooolelo, i hiki ai oukou ke ike i na wa a pau, i na hana i hana ia, a me na hana i hana ole ia. O na hana i hana ole ia, ka oukou hana laa no ia e hana aku, i hooko ia ke kanawai no ko oukou poe make, i mea no lakou e ola ai, a e hauoli ai. Aka he mea kupono ole e hana mau ia ka hana no ke kanaka ua hana mua ia. Ina aole kakou e malama i ko kakou mau kuauhau, pehea la kakou e maopopo ao i na hana i hana ia, a me na hana i hana ole ia. E noonooo kakou me ka haahaa, e hana kakou me ka ikaika luhi ole.

6. E hana kela a me keia lala o ka papa, i mau pepa e like ka mea i ao ia iloko o keia haawina. E hana i pepa no ka bapetiso a me ka pomaikailaa, e hana i pepa no ka sila ana o na wahine i ka lakou mau kane, e hana i pepa no ka sila ana o na keiki i ko lakou mau makua. Na ke kumu e nana pono i keia mau pepa i hana ia, a e hoopololei ia lakou, a e hoomaopopo ina ua hana ia me ka pololei loa. He mea no keia

ia ke koikoi o ka hana ana i keia mau mea maluna o ko kakou mau poohiwi keia hana nui no oukou iho. Ua kau e makaukau ai oukou no ka hana ana i ponoi, aole hiki ia kakou ke kaukai a na hai e hana no kakou.

Haawina 31

NA MOOOLELO PONO A OIAIO

Ke Kumuhana: Ke koikoi o ka hana e kau ia nei maluna o ka poohiwi o ka poe e hoomakaukau nei i ka mooolelo no na hana iloko o ka halelaa.

"Nolaila, e haawi aku kakou ma ke ano he Ekalesia a he poe kanaka hoi, a he poe Hoano hoi o na La Hope nei, i ka Haku i mohai iloko o ka pono, a e lawe mai iloko o Kona halelaa, i ka wa e paa pono ai ia, i kekahi buke e paa ana i na mookuauhau o ko kakou poe make, he mea hoi i kupono no ke apono ia mai." (Berita A Me Na Kauoha 128:24.)

1. E Hana Ia Ka Mooolelo me Ka Oiaio E Pono Ai. E like me ka mea i hoike ia "like me na mooolelo o ka honua, i hana ia me ka pololei, pela hoi na mooolelo ma ka lani." Aole apono ka Haku i ko kakou mau mooolelo i hana ia me ka pololei ole: aole i apono ia no mooolelo ia kakou iho. Mai poina oukou e hookolokolo ia ana ka poe make ma na mea i kakau ia iloko o na mooolelo o keia honua a me na mooolelo o ka lani. Aole loa i hiki ia kakou ke kakau i ka mea pololei ole iloko o ko kakou mau kuauahua, noka mea he hoopunipuni maole kela. Ina ua kakau hewa kakou me ko kakou ike ole, he mea kupono loa e hoopololei ia ka mooolelo mamua o ko kakou make ana.

2. Ina Ua Hewa Ka Mooolelo. Ka hapa nui o na mea i kakau hewa ia iloko o kela a me keia mooolelo, mamuli no ia o ka pupuahulu a me ka noonoo kupono ole, kekahi manawa mamuli no ia o ko kakou ike ole ke ano pololei o ka hana ana, a i kekahi manawa mamuli no ia o ka molowa maole, a me ke kaukae, a na hai e hana i ka hana no kakou.

Iloko o na buke mooolelo a me na moooolelo ohana i pai maole ia, ua nui na mea hewa kekahi manawa. O ka hapa nui o keia mau hewa mamuli no paha ia o ka like ole o ka mea i manao ia he oiaio no ia. Ma kekahi buke mooolelo ua olelo ia o David Williams he keiki oia na John Williams a me Sarah Emmett, ma kekahi buke okoa ua olelo ia, he keiki o David na Joseph Williams a me Alice Phipps. A ma kekahi wahi e like ole ana paha ka la hanau a me ka inoa o kana wahine a me kana mau keiki.

Ina ua ike ia keia mau hewa like ole iloko o ko kakou mau buke mooolelo, heaha ka mea kupono e hana ai? Ua moakaka ka haina, aole i hiki na mea elua i kakau ia ke hilinai ia, ua hewa kekahi, a malie paha ua hewa na mea elua. O ka mea e hana ai e huli ka mea oiaio a ina e loaa ka mea oiaio alaila e hoopololei ai ka mooolelo i kakau ia.

Oiai o kela a me keia mooolelo ohana, ua hana ia me na mea i loaa ai mailoko mai o na buke e ae, a i ole mai kekahi mau wahi e ae. Nolaila ina ua like ole ka mea i kakau ia iloko o na mooolelo elua no ke kanaka hookahi, he mea kupono loa e huli kakou iloko o ka buke a i ole ma ka wahi kahi i lawe mua ia mai na mea i kakau ia. Maihea mai i lawe ia mai ai? Mai ka baibala mai anei i kakau ia e ka ohana, i na makahiki i hala, inapela o ka ninau ua ike pono anei lakou i ka oiaio o ka mea a lakou i kakau ai. Ua haawi ia mai anei na mea i kakau ia e na kupuna, ua malama ia anei iloko o ko lakou mau naau a i ole ua kakau maole no lakou iloko o ka buke hoomanao. Ina ua kakau ia mai na kaao a me na mooolelo, alaila ua like kona waiwai a me kona oiaio me ka waiwai a me ka oiaio o na kaao a me na mooolelo. E hoao kakou e hooiaio i na mea a pau i kakau ia iloko o ko kakou mau buke kuauhau.

3. Na Buke Mooolelo Oiaio i Hiki

Ke Hilinai Ia. No oukou na Hawaii pehea la e maopopo ai oukou mawaena o na mookuauhau oiaio a me na kaao lapuwale oiaio ole. He ninau ano nui keia, aole au i ike kona haina. Aka ua hiki no kakou ke hilinai maluna o kekahi mau mea i kakau ia, a i hai ia mai, mai na kupuna mai.

Ina ua hoike ia mai na mea e pili ana i kou mau kupuna e kekahi o ko oukou ohana i kamaaina me lakou, a i ike i ka wa a lakou i ola ai a me na hana a lakou i hana ai, he mea maikai no ia, a ua hiki ke hilinai ia a hiki i ka wa i hooiaio ia ua pololei ole. Ina ua kakau maole ia e ko, oukou mau kupuna me ko lakou lima kakau ponoi, alaila ua mano ia e kakou he mea oiaio no ia.

Ekolu wahi ano nui e malalama ia na mookuauhau o na kupuna o na kanaka a pau. (1) na mooolelo a me na kuauhau i malama maole ia e ka ohana poni; (2) na buke i malama ia e ke aupuni, e like me na hanau, na mare ana, na make ana a pela aku; (3) na buke i pai maole ia.

Ka mua mawaena o na Hawaii, ua mahuahua ole. Aole i malalama nui ia na kuauhau e ko oukou mau kupuna. He mea oiaio ua malama ia na mookuauhau o na alii o ko oukou aina a ua waiwai loa no ia mau mea. Eia nae, aole i like keia mau mea a pau i malama ia, no ia mea aole hiki ia kakou ke hilinai, he mea oiaio na mea a pau i haawi ia mai e lakou. Aka ina kakou e hana me ke akahele a me ka noonoo kupono, e ike ana kakou kekahi mau mea oiaio a waiwai loa mailoko mai o keia mau papa kuauhau. Kekahi o na mea kakau kuauhau ua hiki ke hilinai ia, a o kekahi ua hiki ole ke hilinai ia. Ka lua, na buke i malama ia e ke aupuni, ua waiwai loa keia ia kakou, a ua hiki ke hilinai ia ka hapanui o ka manawa. Aia no na buke i malama ia e ka Papa Ola, no na hanau, na make, na mare e pela aku, he mau mooolelo maikai loa ia.

Aia no hoi kekahi mau buke kuauhau maikai iloko o ka Bishop's Museum, aia no kekahi ma ka Territorial Archive. Aia no kekahi mau mooolelo maikai loa iloko o na nupepa kahiko i pai ia ma Hawaii i na makahiki i hala. Aia hoi kekahi mau mooolelo oiaio iloko o na mooolelo i malama ia e na Aha Hookolokolo, e pili ana i na palapala aina (deeds) na mortgages, a pela aku. Ua nui hoi na mea maikai iloko o na buke o na pa ilina kahiko, kahi i kanu ia ai ko oukou poe kupuna. Ke kolu, na buke i pai ia. Ua like ka waiwai a me ka oiaio o keia mau buke me ka waiwai a me ka oioio o na wahi kahi i loaa mua ai na mea i pai ia iloko o ia mau buke. Aole i nui na buke oia ano i pai ia e pili ana i na Hawaii, a me ko lakou mau makua.

O kekahi wahi maikai a kakou e huli ai na mea e pili ana i kekahi o ko kakou mau makua, oia no na buke o ka Ekalesia, e pili ana i ko lakou bapetiso ia ana, a pela aku. O ka ninau ano nui, pehea la lakou e ike ai mawaena o ka mea pololei a me ka mea pololei ole iloko o keia mau mooolelo. He ninau kela, no kela a me keia e pane nona iho. Ina ua loaa ia kakou na mea hooiaio no na mooolelo a kakou i loaa ai, he mea maikai loa ia. No ka mea ma no hoike e hooiaio ia ai na mea a pau.

O ka oukou hana maikai loa e hana ai, oia keia e hana mua ka mooolelo o ko oukou mau makua a oukou i ike a hoomaopopo ai, e hana i ka hana iloko o ka halelaa no lakou, alaila e hoomaka e noonoo a e huli no na kupuna i ano mamao aku, a malie paha e wehe ana ke Akua i alahele no oukou e loaa ai ko lakou mau mookuauhau.

4. Ka Huli Ana I Na Mea Oiaio Hou. I ko oukou imi ana i ko oukou mau mookuauhau, ina aole i like na mea a pau i kakau ia, a i loaa ia oukou, e pili ana i kekahi o ko oukou mau mookuauhau, he mea pono loa ia oukou e huli ikaika no na mea hou, malie paha, e loaa ana ia oukou i ka hoomaopopo ana i na mea oiaio a me na mea oiaio ole. Ina ua like ole elua mea, o ka mea wale no e hiki ai ke hana ia, e koho akahele, a me ka noonoo kupono, ka mea pololei o laua, a na ka uhane o ka oiaio e kuhikuhi mai a e kokua mai.

5. Ke koikoi Maoli O Ka Hana Ia Ana O Ka Buke Mooolelo. Ma na mea i hoike ia maluna ua hiki no na mea a pau ke ike, o ka hana ia ana o kekahi buke mooolelo, aole loa ia he mea lii lii. A aia no maluna o ka mea nana e hana, kekahi hana nui a kaumaha, aia no maluna ona ka oiaio a me ka oiaio

ole o ia mooolelo. E hana imua o ke Akua me ka oiaio a me ka pono. Alaila i ka wa e heluhelu ia kou mooolelo, e kou mau mamo, e ike ana lakou i ka hoopono a me ka naauao maoli o ko lakou kupuna nana i hana i ka mooolelo, a e piha ana ko lakou naau me ka hauoli.

Haawina 32

NA MEA E HANA PAPALUA OLE IA AI KA HANA

Ke Kumuhana: Ke ano o ko oukou kokua ana i ka Index Bureau o ka Ekalesia i mea e papalua ole ai ka hana iloko o ka halelaa.

Mai ka mahina o January makahiki 1927 he hookahi miliona ka nui o na inoa o ka poe make i hana mua ia, a i hoouna hou ia i ka Index Bureau no ka hana hou ia ana. Ina aole o keia keena ina ua pau keia mau inoa i ka hana hou ia iloko o ka halelaa. I keia wa ua nui loa na inoa e hana papalua ia nei iloko o ka halelaa, nolaila he mea maikai loa e lokahi kakou ma ka imi ana i mau ala e pau ai keia hana waiwai ole.

1. Na Hana Papalua Mua. wa i hoomaka ai ka hana ma Nauvoo, ua wae ia ka hanau mua o ka ohana i hooilina, ka hapa nui o ka manawa. keia ano o ka hana ana, ua nui ole na hana i hana papalua ia iloko o ka ohana hookahi. Aka i ka wa i hoomaka ai na hoahanau e hele mawaho ae o ko lakou mau ohana ponoi, e imi ai i ka hana e hana ai iloko o ka helelaa, ua nui hewahewa na hana papalua ia ana. Ma ka makahiki 1841 ua bapetiso ia o George Washington, i make, iloko o ka halelaa, ekolu manawa—hookahi no George Washington peresdena o ka United States, e Stephen Jones, hoaaloha; hookahi hou no General George Washington, e Don Carlos Young, (ke kaikaina o ke Kaula) hoaaloha; a okolu no General George Washington, e John Harrington, hoaaloha. Ua papakolu hoi ka bapetiso ia ana no Martha Washington, ka mua no ka wahine a General George Washington e John Harrington, hoaaloha; hookahi manawa no Martha Washington, e Sarah M. Cleveland, hookahi manawa e John M. Bernhisel. A pela hoi i bapetiso ia ai no ka makuahine a George Washington ma ka makahiki 1841, a hana hou ia ma ka makahiki 1844 ma ka la 29 o July.

2. Na Papalua Ana Mahope Mai. Mamua o ke kukulu ia ana o ka Endowment House ma Salt Lake City, Utah, ua make kekahi hapa nui o ka poe i hoomaka ai ka hana ma ka halelaa o Nauvoo, a i kela wa ua hoomau ka lakou mau keiki a me na ohana i ka hana iloko o ka Endowment House. aole nae lakou i ike i na hana i hana ia e ko lakou mau makua, nolaila ua nui loa hou na hana papalua ia ana. I ke kukulu ia ana o na halelaa ma Utah, ua hoomahuahua ia na hana papalu.a Ina e noho ana kekahi lala o kekahi ohana ma St. George nana no i komo iloko o ia halelaa e hana i ka hana no na lala a pau o kona ohana, ina e noho ana kekahi lala ma Logan ua hana hou oia i ka hana no ia ohana hookahi ma ia halelaa, a pela hoi ma Manti a me Salt Lake City, oiai aole lakou i makaukau ma ka malama ia ana o na mooolelo o na hana iloko o ka ohana.

Mahope mai i ka loaa ana mai o na buke lehulehu e hoike mai ana i na mookuauhau o na ohana like ole, ua mahuahua hou na hana papalua iloko o ka halelaa, no ka mea, na kela lala a me keia lala o ka ohana e kakau i keia mau mookuauhau mailoko mai o na buke, a me ka ike ole o kekahi lala e ae o ka ohana, ua hana ia ka hana iloko o ka halelaa no lakou, alaila hana hou ia

ka hana no ia poe hookahi e kekahi lala e ae, me ka ike ole o ka lala nana i

hana mua i ka hana.

- 3. Ka Temple Index Bureau. I ka ike ana o na luna nui o ka Ekalesia i keia mau papalua ana lehulehu loa, ua noonoo ihola lakou i ka hana maikai e hana ai, i mea e pau ai keia hana poho loa. I ka makahiki 1921, ua wae ia kekahi komite, a ua hoomaka no lakou e imi kekahi ala e pau ai keia hana pono ka mea mua loa a lakou i hoapono ai oia no ka hana ia ana o kekahi papakuhikuhi o na lawelawepaa a pau o kela a me keia halelaa o ka Ekalesia. He hana nui loa keia, a he hana nui hoi o ka lilo, aka ua hoomaka koke ia. I ka makahiki 1927 ua pau keia hana i ka hana ia, a ua kakau ia ma ke keena o ka Ekalesia ka inoa a me na hana i hana ia no kela a me keia kanaka i lawelawe ia iloko o na halelaa a pau. Ua hooholo ia ma ia mua aku, e hoouna mua ia na inoa o ka poe a pau, i makemake ia e hana i mau hana no lakou iloko o ka halela, i ka Index Bureau, ina ua hana mua ia ka hana no lakou, e ike ia ana ia mea, noalaila aole e papalua nui ai ka hana ma i ia hope aku. Mai ia manawa a hiki i ka la hope o July 1940, ua hoouna ia he 11,159,229 inoa i ka Index Bureau e hoapono ia no na hana iloko o ka halelaa, mailoko mai o keia heluna ua hana mua ia ka hana no 1,156,116 o lakou. Ma keia mea e ike ai oukou ka waiwai maoli o ka Index Bureau i ka poe e hana ana i na hana o ka halelaa no ko lakou poe make. Aole nae i pau loa na hana papalua ia ana.
- 4. Na Ano O Ka Hana Papalua Keia Mau La. Aia no i eha ano o ka papalua ana o ka hana i keia wa, i hiki ole ke hooponopono a hoopau ia e ka Index Bureau.
- (a) Ua hiki no kekahi hoahanau ke hoouna mai i kekahi mau inoa no ke apono ia ana, mailoko mai o kona buke mooolelo, a mahope mai hoouna hou ia mau inoa hookahi. me kona poina ana ua hoouna mua ia, a pela e papalua ai ka hana.
 - (b) Ua hiki no kekahi lala o kekahi

ohana ke hoouna mai i kekahi mau inoa no ke apono ia,alaila i kela mau la hookahi no e hoouna mai kekahi lala e ae, i kela mau inoa hookahi, me ka ike ole ua hoouna mua ia e kona hoahanau. Pela hoi e papalua ai ka hana.

(c) O ka rula o ka Index Bureau oia keia, ina hala eono mahina mahope o ke apono ia ana o kekahi papa inoa, ina aole i pau ka endowments i ka hana ia iloko o ka halelaa, e hoouna hou ia ia mauinoa i ka Index Bureau e apono hou ia, ina hala ekolu makahiki mahope o keia apono elua ana, a ua pau ole na hana i ka hana ia, e hoouna hou ia no i ka Index Bureau no ke apono hou ia ana. Ina e hoouna kekahi mau lala e ae o ka ohana i keia mauinoa hookahi, aole nae i hana ia ka hana no kekahi o lakou iloko o ka halelaa, e na mea nana i hoouna i ka papainoa mua, e apono ia ana, a e papalua ia ana ka hana no ia

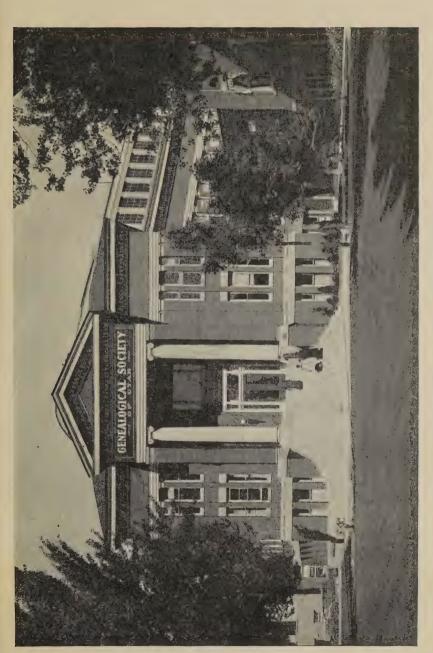
(d) I keia wa, aole i check ia na bapetiso a me na sila iloko o ka halelaa, a ina aole e akahele na lala o kela a me keia ohana, e hana papalua, papakolu

ia ana keia hana no lakou.

Ua maopopo no makou ua hoouna ia kekahi mau papainoa i ka Index Bureau, elua a i kekahi ekolu manawa, ma keia papalua a papakolu ana o ka hana, ua poho ka manawa a ua pii loa ka lilo iluna loa.

Ua nui hoi ka poho o kamanawa a me ke kala,mamuli o ka papalua ana o ka hana ma ka imi ana a me ke kakau ia ana o na mookuauhau iloko o na buke kuauhau. Ina e hooikaika kekahi lala o ka ohana ma ka imi ana i kona mookuauhau, me ka hoolilo ana i na kala he nui, alaila e hana hou ai kekahi lala o ia ohana hookahi, ia mau hana hookaihi, ua hiki no oukou ke ike ka poho a me luhi hewa o ia hana ana.

Ke hoomahuahua ia nei na lala o kela a me keia ohana, ke hele nei lakou io a ianei e noho ai. Ina e komo ka iini iloko o ka naau o kekahi o lakou e hana i na hana o ka halelaa no ko lakou poe make,hoomaka no lakou e hana i ka hana e hiki ai kehooko ia keia makemake, e pela hoi ka hana o na lala e ae

in the Joseph Smith Memorial Building, 80 North Main Street, Salt Lake City, Utah KA HOME O KA GENEALOGICAL SOCIETY OF UTAH

e noho ana ma kekahi wahi e ae. E like me keia ua nui loa ka poe ma Hawaii i pili maoli i ka ohana o Kekaulike, Ina e hana kela lala a me keia lala nona iho, ma ka imi ana a me ka hana ana i na hana o ka halelaa no lakou, he mea maopopo maoli e nui hewahewa ana ka papalua, papakolu, papaha ana paha o ka hana. He poho maoli no keia. A he mea kupono ia na oukou e noonoo ai.

5. Ke Ano Maikai O Ka Malama Ia Ana O Ka Mookuauhau. I keia wa aole i hiki ia kakou ke ike i ka nui o ka papalua ia ana o na hana ma ka imi ana i na mookuauhau, e kela a me keia ohana, oiai ua check ia na pepa halelaa wale no. Nolaila ua nui na pilikia a me na hana hewa ana, a me na papalua ia ana o na hana like ole e pili ana i na inoa o ko kakou poe make, a me ka hana no lakou iloko o ka halelaa.

I keia wa ke hoao nei ka Ekalesia e huli kekahi ala, e kokua i na hoahanau ma keia hana koikoi a hemolele. Ke hoolala ia nei kekahi mau hana e pau ai keia mau hana poho a hooluhi wale. Keia mau papalua hewa ana o ka hana. Eia ilalo kekahi o na mea i hoolala ia a i manao ia e hana ma keia mua aku:

- (a) Ua wae ia kekahi poe makaukau e hoapono a i ole e hoole i na mookuauhau a pau e hoouna ia mai ana, e nana ina paha ua pololei, a ua kupono paha e hana ia ka hana no lakou, a e hooholo hoi ina he kuleana paha ke mea nana i hoouna mai i ka mookuauhau e hana i ka hana iloko o ka halelaa no lakou.
- (b) E kakau ia ana na inoa no ka bapetiso ia a me ka endow ia (Pomaikalaa) no ka poe make, maluna o na family group sheets, e kakau pu ia ana i kahi i loaa ai ia mau inoa. Ma keia e ike ia ai ua malama ia ka mookuauhau me ka pololei. Ina ua apono ia keia mau inoa alaila e check ia ana lakou me na pepa o ka Index Bureau. Ina ua ike ia ma keia check ana ua pau na hana o ka halelaa i ka hana ia no keia poe, a ua hookomo pono it keia mookuauhau o ka ohana iloko o ka waihona mooolelo o ka Ekalesia (Church Record Arch-

- ive), alaila e hoihoi ia keia mau pepa i ka ohana nana i hoouna mai.
- (c) Ina ua hana ole ia ka hana, alaila e hana papalua ia kekahi mau pepa kuhikuhi (Index cards) no kela a me keia kanaka maluna o ka papa inoa, i hana ole ia na hana o ka halelaa nona. Mahope o ka hana ana o keia mau pepa kuhikuhi e hookomo koke ia ana ka lua iloko ka papakuhikuhi o ka Index Bureau, a ma ia mua aku aole loa i hiki ke papalua ke apono ia ana o kela kanaka make no na hana o ka halelaa. oiai ua paa ka pepa kuhikuhi iloko o ka Index Bureau. E hoouna ia ka pepa (card (mua i ka halelaa a ua hiki ke hana ia ka hana o ka halelaa no ia kanak oiai ua lawa na mea i hoike ia maluna o ka mooolelo, a ua apono ia e ka Index Bureau. I ka pau ana o ka hana ma ka halelaa, alaila, e paikii maoli ia ana na pepa e hoike ana i na hana i hana ia ma ka halelaa, alaila, e hoouna ia ana ka pepa (card) mua i ka Index Bureau, e hookomo ia ana ia pepa (card) mua iloko o ka pahu mookuauhau ma kahi o ka pepa (card lua), alaila e unihi ia ka pepa (card lua) a e kakau ia maluna o ia pepa ka la i hana ia ai ka bapetiso a me ka endowment iloko o ka halelaa, a e hoouna ia ana ia pepa i ka ohana nana ka hana, a ma ia pepa (card) e ike ai ka ohana i na hana i hana ia, alaila he mea kupono loa e kakau ia iloko o ka buke mooolelo o ka ohana, i na hana a pau i hana ia, i piha pono a pololei ai ka mooolelo.
- (d) E mau ana e like me ka mau, na pepa i hana mua ia no ka sila ana o na wahine i ka lakou mau kane, a me ka, sila ana o na keiki i ko lakou mau makua.
- (e) Ua hana ia kekahi Papa Kuhikuhi O Na Hooilina. Amalalo o na inoa a pau o na hooilina, ua kakau ia na inoa o ka poe a pau, e hoomalu ana ka hana no ia hooilina. E kakau pu ia ana na inoa o ka poe a pau e hana ana i na hana halelaa malalo o kela a me keia hooilina. A pela e ike ai na ohana a pau i ka poe a pau e hana ana i na hana o ka halela malalo o ko lakou hoo-

ilina. Ma ia mea e hiki ai na ohana ke lokahi ma ka hana an i na hana a me ka hoopau ana o na hana poho a papalua.

Haawina 33

KA LOAA ANA A ME KA HOOPONOPONO IA ANA O NA LA HANAU

Ke Kumuhana: Pehea e loaa ai i na la hanau i nalowale; a ina aole e hiki ke loaa ia mau la, pehea la kakou e hana ai?

O ka mea maikai loa e loaa ka la hanau ponoi, na la i mare ai a me na la i make ai, no ko kakou poe make. Aka aole i hiki ia kakou ke loaa kekahi o keia mau mea, me ka nana ole i ka nui o ko kakou imi ana. Heaha na mea a kakou e hana ai, heaha na mea a kakou e kakau ai ma kahi o ka la hanau, ka la mare a me ka la o ka make ana?

1. Aole I Piha Pono Na Mooolelo I Na Wa A Pau. Ua ike no kakou ina kakou e imi ana i na mookuauhau o ko kakou mau kupuna mua i na makahiki loihi i hala, aole kakou e loaa ana kekahi buke e paa ana ia mau mooolelo. Ma kekahi o na buke mooolelo e loaa ana ka inoa wale no, ma kekahi e kakau ia ana ka inoa a me ka inoa o na makua, aole nae i kakau ia kekahi la e maopopo ai kakou i ko lakou manawa i hanau ai. Ma Hawaii ua ike no kakou aole i ike ko kakou mau kupuna i ke ano o ke kakau ana. Aole o lakou huapalapala aole o lakou buke. Aole i kakau ia hookahi mea e pili ana i ka mooolelo o na kupuna o na Hawaii mamua o ka makahiki 1820. Oia ka makahiki ihiki mua mai ai na misiona i Hawaii nei, a na lakou i hana ka papa huapalapala mua no na Hawaii, a na lakou i hoomaka e ao i na Hawaii i ka heluhelu a me ke kakau. Nolaila o na mooolelo a pau mamua aku o ia manawa, he mau mooolelo i hoopaanaau ia, a i malama ia iloko o ka naau o ka poe i wae ia, a i ao ia, ma ka malama ana me ka mele ana i na mookuauhau. A nolaila he mea ano paakiki loa ka imi ana i na mookuauhau kahiko o na Hawaii. He mea maopopo ua kakau ia kekahi o keia mau mele kuauhau waiwai loa, a mai laila mai i loaa ai ia kakou kekahi mau mea waiwai loa e pili ana i na mookuauhau o na kupuna.

He Mau Olelo Ao No Ke Koho Pono Ana I Na La I Ike Ole Ia. mea e hiki ai ke hana ia ka hana iloko o ka halelaa no kekahi ohana, e loaa ka la hanau, a i ole ka la hanau i koho ia e pono ai. Ina e hiki ke loaa ka la maoli i hanau ai, aole he mea pono e kakau ia kekahi la i koho ia. Ina e huli ikaika ka la i hanau ai o kekahi kanaka, e loaa ana kekahi manawa i na la hanau hoi o kekahi poe e ae. Ina kakou e hooikaika ma ka imi ana e loaa ana ia kakou kekahi ike e pili ana i ko kakou mau kupuna. Ina ua ike ia ka inoa o ke keiki hookahi wale no, mamuli o ko kakou hooikaika ana, kekahi manawa, e loaa ai ka inoa o na makua a me na inoa o na keiki e ae o ka ohana.

Nolaila e hana oukou i rula ma ka oukou mau hana e pili ana i ko oukou mau kuauahau, aole loa oukou e kakau iloko o ko oukou mau buke mookuauhau, i na la i koho ia, me ko oukou hooikaika ole e imi i ka la hanau maoli. No ka mea, kekahi manawa e loaa ole ana kakou i na la hanau a pela aku mamuli o ko kakou molowa maoli, ma ka huli ana.

Ina aole hiki ia oukou ke loaa i na la i hanau ai, a i make ai mahope o ko oukou hooikaika ana, alaila e imi i kekahi mau mea e ae, oia hoi, ka la i bapetiso ia ai, ka la i hoonalo ia ai, ka la i mare ai, ka la i hana ia ai ka hooiliana a pela aku.

Mahope o ko oukou hooikaika ana ina aole i loaa kekahi o keia mau mea i hoike ia maluna, alaila, e hoomaka oukou e koho i ka la hanau, mamuli o kekahi mau mea i hoomaopopo ia. Aole kupono e koho wale i ka la hanau, aka e koho i ka la hanau mamuli o na mea

i ike ia he oiaio no ia. Ina ua ike ia ua ola kou hoahanau i ka wa o kekahi moi paha, a i ole ma ka wa i hana ia ai kekahi hana nui ma ke aupuni, a i ole i ka wa i kau ia mai kekahi mai weliweli maluna o ka lahui, a ua ike ia ua kanaka makua paha oia, a i ole ua opiopio loa oia ia manawa, pela e hoao ai e hoomaopopo i kona manawa i hanau ai,

3. Ke Ano O Ke Koho Ia Ana o Ka La Hanau I Apono Ia. I mea e like ai i ke ano maikai a ano pololei o ke koho ia ana o ka la hanau o kekahi kanaka, ua nana pono ia na kuauhau o kekahi mau ohana i ola ma ka honua nei mawaena o na makahiki 1000 a hiki i keia mau la. Ua nana ia na hanauna he 100. Ua ike ia mamuli o keia huli pono ana, o ka awelike o na makahiki mawaena o kela a me keia hanauna he 32 no ia. Ka awelike o na makahiki o ka makuakane i ka hanau ia ana o kana keiki mua he 26 no ia. Ka awelike o na makahiki o ka makuahine i ka hanau ia ana o kana keiki mua he 22

Nolaila ua apono ia na rula malalo iho:

(a) Ma ke koho ia ana o ka la hanau o ka makuakane, ina ua ike ia ka la hanau o kekahi o kana mau keiki, aole nae i ike ia ke keiki mua paha ia a o ke keiki ekolu paha, e kakau ia kona la hanau he 32 makahiki mamua o ka la hanau o ke keiki, a he 28 makahiki mamua o ka la hanau o ke keiki no ka la hanau o ka makuahine. Penei: ina ua ike ia ua hanau kekahi keiki i ka makahiki 1650 e kakau iloko o ko oukou buke mookuauhau ua hanau ka makuakane "about 1618." A ina ua ike ia ka la hanau o ka makuakane, a ua hanau oia ma ka makahiki 1700, a ua ike ole ka la hanau o ke heiki, e kakau iloko o ka buke kuauhau ua hanau ke keiki "about 1732."

(b) Ina ua hanau ia ke keiki makahiapo o ka ohana ma ka makahiki 1780, a ua ike ole ia ka wa i mare ai a i hanau ai kona mau makua, e helu ihope he 26 makahiki, a e kakau iloko o ka mookuauhau ua hanau ka makuakane "about 1754," a o ka makuahine "about 1758," he 22 makahiki mamua o ka hanau ia ana mai o kana keiki mua.

(c) Ina ua ike ia ka la i mare ai na makua, aole nae i ike ia ka la hanau o na keiki, ua hiki ke kekakau ia ka la hanau o ke keiki mua i hookahi makahiki mahope o ka laua mare ana, a o na keiki e ae, i clua makahiki mawaena o kela a me keia keiki.

Ka hapa nui o ka manawa ua hanau ka makuakane i eha makahiki mamua o ka makuahine. He mea maopopo aole pela na kanaka a pau, aka ina e nana ia no na hanauna loihi, e ike ana oukou, he rula keia i hiki ke hilinai ia mawaena o ka hapanui o na lahui o ka honua i keia wa.

4. Ke Kanawai Kupono No Kela A Me Keia Mea Kakau Mookuauhau. Ke manao nei makou he mea pono loa ia oukou a pau e imi me ka ikaika a me ka oiaio, no na mea a pau e pili ana i ko oukou mau mookuauhau, mamua o ko oukou koho ana, e like me na mea i ao ia maluna. Kekahi manawa ua hiki no ke loaa ia mau mea ina e hooikiaka ma ka huli ana. Nolaila ua manao no makou he mea maikai loa ina e lawe kela a me keia lala o ka papa i na mea e hoike ia ana malelo i kanawai a i ole i rula paa no lakou i ko lakou hana ana i ko lakou mau mookuauhau:

"E hoao mau ana au e hana e like me na rula i kakau ia malalo:

- 1. Aole au e ae ana e oi aku ai ka ike o kekahi kanaka e ae no na mea e pili ana i ko'u ohaha ponoi mamua o ko'u ike. Ina au e ae aku i kekahi kanaka e ae e ike i kekahi mau mea e pili ana i ko'u ohana a'u i ike ole ai, he mea no ia no'u e hilahila ai, a he mea no ia e hoike mai ia'u, ua ano molowa au ma ka hana ana i na hana no ko'u mookuauhau ponoi.
- 2. E huli no au ma na buke a pau a ma na wahi e ae a pau, a'u i manao ai, he wahi no ia e loaa ai kekahi ike e pili anai i ko'u mau kupuna. Aole loa au e hoohemahema ma ka imi ana i ko lakou mau mookuauhau.
- 3. Aole e loaa ana ka huaolelo "hiki ole" iloko o ko'u waha, a iloko paha

o ko'u naau. O ka mea o ko'u poe make i makemake ai, oia no ka hana ia o ka hana, aole o na olelo pale a me ke kaukae.

Haawina 34

KE KAULAHAO O NA SILA ANA

Ke Kumuhana: No keaha la i lilo ai ka sila ana o na ohana kekahi i kekahi i mea nui no keia ao a me ke ao e hiki mai ana?

No keaha la e sila ia ai ka wahine i kana kane? No keaha la he mea pono ia e sila ia na keiki i ko lakou mau makua? No ke aha la e sila ai kakou i na hanauna a pau kekahi i kekahi iloko o keia kaulahao—a hiki wale aku ia Adamu? No keaha la i piha ole ai ka kakou hana iloko o ka halelaa no ko kakou poe make, ina kakou e hana i na bapetiso a me na pomaikai laa, aka aole e hana i na sila ana? A nokeaha hoi kakou e hoohala wale i ko kakou manawa iloko o ka halelaa no ka hana ana i ka hana no na malihini ia kakou, a i ole, no na hoahanau o ko kakou mau hoaaloha, aole nae kakaou i huli i ka mookuauhau o ko kakou mau ohano ponoi, a e hana i ka hana o ka halelaa no lakou? Eia ilalo iho na haina o keia mau ninau ano nui:

1. Heaha Ke Kumu O Ko Kakou Hana Ana I Na Hana O Ka Halelaa. O na oihanalawelawepaa a pau, he mau mea no ia no ka hoomakaukau ana ia kakou e komo iloko o ke Aupuni Celesetiela. Mamuli o ko kakou malama ana i na kanawai a pau a me ko kakou loaa ana i na oihana lawelawe a pau, a me ko kakou hoomanawanui ana a hiki mai i ka hopena, e hoomakaukau kakou ia kakou iho no ka nani kiekie loa o ke aupuni o ka lani. O na oihana lawelawepaa e pono ai ia kakou oia no ka bapetiso ia ana, ka hoopaa ia ana i ka Uhane Hemolele, ka hoolilo ia ana ia ka Oihanakahuna, ka pomaikai laa (endowment), ka sila ana o ka wahine i kana kane, a me ka sila ana o na keiki i ko lakou mau makua. Aole e hiki ke kanaka hookahi ku kaawale ke loaa ka nani kiekie. O ka mahele e loaa ana i na mea kiekie loa oia no ka ohana lokahi.

2. I Mea E Loaa Ai Ka Nani Kiekie Loa. "Iloko o ka nani celestiela aia no he ekolu mau lani, a i ole, mau mahele (degrees).

"A i mea e hiki ai ke loaa ka mahele kiekie loa, he pono ke komo ke kanaka iloko o keia Mahele o ka Oihanakahuna: (oia hoi ka berita hou a mau loa o ka mare):

"A ina aole oia e hana pela, aole e hiki ia ia ke loaa ia mea.

"E Komo ana paha oia iloko o kekahi mahele e ae, aka, oia iho la ka hopena o kona aupuni: aole hiki iaia ke loaa ka hoomahuahua ana." (Berita A Me Na Kauoha 131:1-4.)

"No ka mea, o ka poe a pau e loaa ana kekahi pomaikai mai ko'u lima aku e malama i ke kanawai i hookahuaia ai no ia pomaikai a me na mea e pili ana ia mea, e like me ia i kukulu ia ai mai ka manawa mamua aku o ka hookumu ia ana o keia ao;

"A no ka mea, e pili ana i ka berita hou a mau loa, ua hookumu ia ia no ka piha o Ko'u nani; a o ka mea e loaa ana ka piha o ia mea, e malama i ke kanawai e ponoai, a i ole e hoohewa ia oia, wahi a ka Haku ke Akua." No ka poe e komo ole ana iloko o ka berita ĥou a mau loa o ka mare, ua olelo ia: "Nolaila i ka wa o laua e kaawale ai mai ke ao nei aku, aole laua e mare, aole hoi e haawi ia no ka mare ana; aka, e koho ia i mau anela iloko o ka lani, oia poe anela hoi he mau kauwa lawelawe, e lawelawe no ka poe kupono no ka nani i nui loa ae a oi aku ka maikai a me ka mau loa:

"No ka mea, aole keia poe anela i kupaa ma Ko'u kanawai, nolaila aole hiki ke hoomahuahua ia lakou, aka, e noho kaawale a pakahi, me ka hookiekie ole ia, iloko o ko lakou kulana i hoola ia ai, no ka wa mau loa, a mai keia manawa aku aole he mau akua lakou, aka, he mau anela no ke Akua,

no ka wa mau loa a mau loa." (Berita A Me Na Kauoha 132:5-6, 16-17.)

3. Ke Ala O Ka Piha O Ka Nani. Ua olelo mai la o President Joseph F. Smith: "Ua hoike mai la ke Akua ia kakou i ke ala, a ua haawi mai la hoi Oia ka mana ia kakou, e hana a e hooko pono i ko kakou mau misiona ma ka honua nei, a hoopiha i ko kakou mea i wae ia; no ka mea ua wae ia kakou e like auanei me ke Akua; a ina aole kakou e like me ia aole loa e hiki ai kakou ke noho pu me Ia. Aia a hiki mai ka wa e like ai kakou me ia, e ike ana oukou e hoike ia ana kakou imua ona ma ke ano a kakou i hana ia ai, he kane a he wahine. Aole e hiki ka wahine ke hele pakahi aku ilaila, aole hoi e hele pakahi ke kane, a e loaa ka hoonani ia. Ua hiki no paha laua ke loaa pakahi kekahi mahele o ka nani, aka ina e hookiekie ia laua e hookiekie ia ana mamuli o ke kanawai o ke aupuni celesitiela. Aole e hiki ia laua ke hookiekie ia ma kekahi ano akoa, aole o ka poe ola aole hoi o ka poe make. He mea maikai e ao kakou e pili ana i na kumu o ko kakou kukulu ana i na halelaa, a me na kumu o ko kakou lawelawe ana iloko o ia mau hale, no ka poe ola a me ka poe make. Ke hana nei kakou i keia i mea e like auanei ai kakou me Ia, a e noho mau loa me Ia; i lilo ai kakou i mau keikikane no ke Akua, a i mau hooilina pu me Iesu Karisto."

4. Aole He Nani Ko Na Makua Ke Ole Na Keiki, A Pela Hoi Na Keiki Ke Ole Na Makua. Ua hoakaka mai la o President Brigham Young, aole e hiki kekahi ohana ke hoonani ia ke ole na oihana sila e hoopaa ia lakou kekahi i kekahi. "Ua loaa ia kakou kekahi hana e hana ai i like kona nani, ma kona wahi iho, me ka nani a ka hana a Iesu Karisto i hana ai, ma kona wahi iho. Aole e hiki ke hoonani ia ko kakou mau makua ke ole kakou; aole i hiki ia kakou ke hoonani ia ke ole lakou. Ua hana lakou i ka lakou hana, a ke hiamoe nei lakou. Ua kahea ia kakou i keia manawa e hana i ka kakou hana; a o ka hana ia i oi aku mamua o na

hana e ae a pau a ko honua. * * * E loaa keia kaulahao iloko o ka Oihanakahuna e pono ai; e hookui ia keia mai ka hanauna hope loa e noho ai maluna o ka honua a hiki aku ia Adamu." (Discourses of Brigham Young, page 623.)

5. Ke Ano Makualii O Ka Berita Celesitiela. E maopopo kakou i ka wa e loaa ai keia honua i kona nani paredaiso, e kukulu ia ana ke aupuni o na makualii, a e kukulu ia ana na kupa a pau oia aupuni ma ke ano he ohana nui hookahi no lakou. "O ke ano o ke aupini o ke Akua i keia wa a no ka wa mau loa, he ano aupuni makualii no ia; oia hoi he aupuni no ia e noho hoomalu ai ka makuakane. O kela makuakane a me keia makuakane i hoala ia mai ka make mai, a i loaa ka nani celesetiela piha, e noho hoomalu ia maluna o kana mau keiki, a me na ohana a pau e puka mai ana mailoko mai o lakou no na hanauna a pau, no ka mau loa a me ka mau loa. Ke kamaiilio mau nei kakou e pili ana i ka wa e kanakamakua ai na keiki; a ua manao no kakou i ko lakou wa e kanakamakua ai, ua puka lakou mawaho ae o ka mana hoomalu o ko lakou mau makua. Aka aole i ike ia kekahi rula oia ano ma ke aupuni celesetiela, ma keia au a ma kela au aku. Ma kela kanawai e noho ke keiki malalo o ka malu o kona makuakane a mau loa aku, no na au pau ole." (Parley P. Pratt.)

Ua kukulu ia ke kanawai o na makualii i ka wa o Adamu, a ma kela wa ua noho hoomalu na makuakane maluna o ko lakou mau ohana ma na mea pilikino, a me na mea piliuhane hoi. Ua hoomalu lakou me ke aloha, ka pono a me ka oiaio, no ka mea, he oihanakahuna ia i "hoohui ia me na mana o ka lani a hiki ole ke hookaawale ia." Ina e makaukau ka honua e loaa a e malama i keia ano kanawai, e kukulu ho u ia ana maluna o ka honua.

Ua olelo mai la o President Joseph F. Smith: "Ke kanawai makualii, he kanawai hemolele no ia, a e mau ia no ka manawa pau ole. Aia no he kumu kupono, e ao ia keia loina i na kane,

na wahine a me na keiki i na ohana a pau o ka poe o ke Akua, a e hoao lakou e hoolilo i keia mea, e like me ka mea i hooholo ia, he mea e hoomakaukau ai ia lakou no ka nani kiekie loa a kana mau keiki e loaa ai." (Gospel

Doctrine, page 359.)

6. Ke Ano O Ka Ohana Celesetiela. E noho hoomalu ai ke Akua maluna o na mea a pau, ma ke ano he Luna hoomalu no ke ao nei a pau, a malalo iho ona e nohoalii ai o Iesu Karisto, oiai ka hanau mua ia, a mamuli o kona hoopono ua haawi ia keia mana Iaia. Malalo mai o ka Haku o Iesu ka Hoola e noho hoomalu ai o Adamu maluna o na ohana a pau o keia honua, he kahuna nui a he alii no na ohana o ka honua no ka manawa mau loa. Na keja makua nui e hoomalu maluna o Abela. Seta, Enoka, Noa, Aberahama, Iosepa a pela aku. O kela makuakane a me keia makuakane, nana i malama i na kanawai a i loaa ka nani piha o ke aupuni celesetiela ,e noho hoomalu oia maluna o na keiki a pau i hanau ia iaia ma keia honua, a pela hoi i na keiki a pau e puka mai ana mailoko mai o na puhaka o kana mau keiki ia hanauna aku ia hanauna aku. E hoolohe ana kela a me keia i`na olelo o kona makuakane ponoi, a pela lakou e noho ai me ka lokahi a me ka hoolohe.

"Pela e hoonoho ia a e ili mai ai ka mana mai ka Mea Kahiko o na La me kona mau kupa lehulehu, a hiki i ka hoahanau hope loa o na la hope, i wae ia no ka nohoalii a me ka kookooalii, ina paha o kona aupuni o kana wahine a me ka laua keiki hookahi wale no. Oia iho la no ke ano a me ke kukuluia ana o ka ohana celesetiela, a oia hoi ke ano o na nohoalii, na nohohoomalu, a me na mana, e haawi ia ana i ka poe hana me ka ikaika." (Parley P. Pratt)

7. Ka Sila Ia Ana O Ke Kaulahao O Na Ohana A Pau. I ka wa i hoopau ia na hana a pau o ka halelaa, alaila, e sila ia ana kela a me keia kanaka pono i kona ohana ma kona wahi ponoi iho, a hiki i ka hopena o ka manawa. E sila ia hoi oia me kona mau makua a hiki wale aku ia Adamu, iloko o ke kaula hao pono loa o ka Oihanakahuna Makualii, i hoopaa ia me na apana kaulahao o ka Oihana Kahuna Hemolele i hiki ole ke moku ia no ka wa mau loa a mau loa.

Haawina 35

NA BUKE MOOLELO O KA EKALESIA

Ke Kumuhana: O na buke mooolelo mua hea la i piha me ka ike e pili ana i na mooolelo a me na mookuauhau, i waiwai loa ia kakou:

Ua kaulana ka Ekalesia no kona mau buke mooolelo waiwai. Hele nui mai na kanaka huli mookuauhau mai kela aina a keia aina e heluhelu ia mau buke mooolelo maikai loa. Aia no iloko o keia mau buke ka haina no kekahi mau ninau pohihihi loa e pili ana i na kuauhau.

1. E Malama Ia Kekahi Mooolelo Ekalesia. Mai kinohi mai ua kauoha ia ka Ekalesia e malama i ka mooolelo o na hana i hana ia, oia hoi, na kuauhau o na hoahanau, ko lakou manaoio a me ka lakou mau hana ana i na lawelawepaa i lawelawe ia, na ao ana a pela aku.

2. Mooolelo Ward a Me Branch, Ua malama ia na buke mooolelo iloko o kela a me keia apana o ka Ekalesia i kukulu ia .He mea oiaio, i ke kipaku ia ana o ka Ekalesia mai ko lakou mau home mua ,a me ko lakou hele ana aku iloko o ka waonahele a hiki aku i na awawa o Lokopaakai, ua ano nui na mooolelo i nalowale, aka nae, ua hoopakele ia ka hapanui o ia mau mooolelo waiwai loa. Âia no iloko o ke keena o ka Church Historian kekahi mau mooolelo o kekahi mau apana ma Illinois, Missouri, a me Iowa. Ua aneane piha ehiku kaukani buke mooolelo mai na apana o England, Scotland, Wales, Ireland, Norway, Denmark, Sweden, Holland, Germany, Armenia, Switzerland, France, Mexico, Samoa, New Zealand, Hawaii a me Japan, iloko o

ia keena. Ka hapanui o keia mau buke no na makahiki mamua o ka makahiki 1930. Ua hoomaka ia ka hana ia ana o kekahi papakuhikuhi no na inoa a pau iloko o keia mau buke mooolelo. Ina e pau keia papakuhikuhi i ka hana ia alaila e lilo keia mau buke i mea waiwai loa no kela a me keia hoahanau e hoao ana e huli i na mookuauhau o kona ohana. Aia no ka hapa nui o na buke mooolelo o na apana o Utah iloko o ka lima o na luna o na apana o ka Ekalesia, aka he manaolana ko makou e hoakoakoa koke ia ana keia mau mooolelo waiwai loa iloka ke keena o ka Ekalesia. Ua pai kii ia kekahi o keia mau mooolelo, a aia no ma ka lima o ka Genealogical Society o Utah.

Aia no iloko o na mooolelo o na apana na mookuauhau o na hoahanau, e hoike ana i ka la i hanau ai, kahi i hanau ai, na makua, ka wa i bapetiso ia ai, ka wa i hoopaa ia ai, ka wa i wae ia ai, ka wa i oki ia ai, ka wa i make ai, ka wa i hoolilo ia ai i ka Oihanakahuna, a me na inoa o na keiki. Ina ua malama ia na buke mooolelo e like me ka mea i kauoha ia, ina ua loaa i keia Ekalesia kekahi mau mooolelo

waiwai loa.

3. Mooolelo Waiwai Loa Iloko O Ke Keena O Ka Church Historian. E hoomaka ana me ka makahiki 1907, ua hoouna ia i kela a me keia makahiki i copy o na mooolelo a me na mookuauahau a pau o ka Ekalesia (i ke keena o ka Church Historian, a ua kakau ia lakou mamuli o na Stake a me na ward, alaila, ua hoopaa ia iloko o na buke. A pela i kakau ia ai na mookuauhau o na misiona.

4. Na Mooolelo O Ka Helu Ia Ana O Na Lala O Ka Ekalesia. O kekahi ano maikai loa a hikiwawe loa o ka loaa ana i na manao a pau o kekahi kupunakane kulua, oia no ka huli ana iloko o na census o ka Ekalesia. O ka helu mua ia ana o na lala o ka Ekalesia ua hana ia ma ka makahiki 1914; ka lua 1920; ke kolu 1925: Aia no keia mau census akolu ma ke keena o ka Church Archive. Aia no na pepa o na helu ia ana o na lala o ka Ekalesia no

na makahiki 1930 a me 1935 ma ke keena o ka Bihopa nui o ka Ekalesia.

Aole i like keia mau mooolelo. ka mea i kakau ia iloko o ka census o ka makahiki 1914 oja no: na inoa o na makua, na inoa o na keiki e hoomaka ana me ka hiapo, ka nui o ko lakou makahiki, ka Oihanakahuna o kela a me keia, ka lakou mau hana, ina ua mare ia ,mare ole ia, oki ia ,wahine a i ole kane make, kahi i hanau ia ai, a me ka helu o ka mooolelo iloko o ka buke mooolelo o ka apana. Ua ano oi ike ka piha pono o ka census no ka makahiki 1920, oiai ua noi ia ka inoa o ka makuakane, ka inoa ohana (maiden) o ka makuahine, ka la, ka mahina a me ka makahiki i hanau ai, a me ka hui o ka Ekalesia kahi i kakau ia ai ka inoa o ka lala. Ua ano like na census o na makahiki 1925 a 1930 a me 1935 me ka census o ka makahiki 1920. E hana hou ia ana ka census hou i ka makahiki 1940, a ua manaolana ia e lilo ana ia ka census piha pono loa o na census a pau.

- 5. Ka Journal History o Ka Ekalesia. Ua nui loa na mea maikai i pai ia iloko o ka Journal History o ka Ekalesia. E like me ka inoa o keia buke mooolelo, he mooolelo ia i kakau ia i kela a me keia la, e hoike ia ana mai na mea i hana ia i kela a me keia la, i manao ia ua waiwai a kupono e hoopaa Ua hana ia keia Journal History mailoko mai o na mea i kakau ia iloko o na manuscript (palapala kakau) i kakau ia e na Mea malama mooolelo o ka Ekalesia e hoomaka ana me ka makahiki 1830; a pela hoi na mea i kakau ia e President Young a me kekahi mau luna e ae o ka Ekalesia; a mailoko mai hoi o na mooolelo o kekahi mau hoahanau e ae. Ua kakau pu ia iloko o keia buke kekahi mau mea i pai ia iloko o ka Deseret News, Salt Lake Tribune, Salt Lake Herald, Ogden Standard, Inquirer a pela aku.
- 6. Mooolelo O Na Kolamu O Ka Oihanakahuna. Ua malama ia na mooolelo o na hana o na kolamu o ka Oihanakahuna me ka maikai a ma ke ano piha. Ua malama ia na hoolilo ana i

ka oihanakahuna, na mooolelo o na halawai, e hoike ana i na mea i hana ia, a ua noi ia na lala e kakau i mau mookuauhau o ko lakou mau ohana iho. Ua malama ia na mooolelo o na kolamu mua ma Nauvoo.

Ua nalowale kekahi o keia mau mooolelo, aka ua malama ia kekahi hapa nui o lakou aia no lakou iloko o ke keena o ka Church Historian i keia wa. Ua kakau ia kekahi papakuhikuhi o ka hapa nui o na inoa iloko o keia mau mooolelo, a ua malama ia keia papakuhikuhi iloko o ka Church Archive. Ua pai kii ia ke mooolelo o na kolamu he kanaeiwa mua, a aia no ia mau kii ma ke keena o ka Genealogical Society o Utah.

Aia hoi iloko o ke Church Historian na mooolelo o na kolamu mua o na Kanahiku. Ua kakau ia iloko o keia mau mooolelo ka inoa o kela a me keia lala o ke kolamu, ka inoa o kona mau makua, ka wa a me kahi i hanau ai, ka wa i bapetiso ia ai, ka, wa ka wahi a me ka mea nana i hoolilo iaia i ka oihana-

kahuna, a i ka wa i ae ia e lilo oia i lala no ke kolamu. Ua hiki no oukou ke ike i ka waiwai maoli o keia mau mea i kakau ia.

Ua kakau ia hoi iloko o kekahi o keia mau buke, ka mooolelo o kekahi o na lala o ke kolamu i kakau ia e kona lima ponoi.

7. Na Pomaikai Makualii. E hoomaka ana me ka makahiki 1833, ma ka mahina o December ua hoolilo ia kekahi mau hoahanau i ka oihana Makualii, a ua hoomaka no lakou e haawi i na pomaikai i na lala o ka Ekalesia. I ka hoomaka ia ana o keia pomaikai ua kakau mau ia ka inoa o ka mea e hoopomaikai ia ana, ka wa i hanau ai, ka wahi i hanau ai, ka inoa o kona mau makua. Aia no ka hapanui o keia mau buke makualii mua o ka Ekalesia iloko o ke keena o ka Church Historian. Ua hana ia na pepa papakuhikuhi o na buke 17 mua a aia no keia mau papakuhikuhi iloko o ke keena o ka Church Archive.

Haawina 36

KA CHURCH RECORD ARCHIVE

Ke Kumuhana: E Hoike aku i ka waiwai a me ke ano o ka hana iloko ka Archive.

Ina ua piha pono na buke mooolelo a ina paha ua hana ia me ka maikai a me ka pololei loa ,aole i waiwai ia mau mea a hiki i ka wa i hooponopono ia ia mau moolelo, a i haawi ia iloko o ka lima o na hoahanau, i hiki ai lakou ke heluhelu a e hoomaopopo i na mea i kakau ia iloko olaila. He papalua ka hana o ka Church Archive—o ka mua o ka malama ana i na mooolelo a me na mookuauhau, o ka lua e hooponopono ia mau mooolelo i hiki ke loaa koke i na hoahanau, a i hiki hoi lakou ke hoomaopopo i na mea i kakau ia iloko o ia mau mooolelo.

1. He Central Record Archives. Ua ike ia ke kumu no ke kukulu ia ana o keia Church Record Archive iloko o kekahi o na olelo ao hope o ke Kaula o Iosepa Kamika. Ua hoike mua ia keia mau olelo ao, aka e hoike hou ia ana i kea manawa i mea e noonoo hou ai kakou maluna o ia mau mea:

"A eia hou, e malama pono ia na mookuauhau a pau i hiki ai ia mau mea ke waiho ia iloko o na waihona buke-mooolelo o Kuu Halelaa Hemolele, e malama ia me ka hoomanao ana ia hanauna aku ia hanauna aku, wahi a ka Haku o na lehulehu. (Berita A Me Na Kauoha 127:9)

"Nolaila e haawi aku kakou, ma ke ano he Ekalesia a he poe kanaka hoi, a he poe Hoano hoi o na La Hope Nei, i ka Haku i mohai iloko o ka pono, a e lawe mai kakou iloko o Kona halelaa, i ka wa e paa pono ai ia, i kekahi buke e paa ana i na mookuauhau o ko kakou poe make, he mea hoi i kupono no ke apono ia mai." (Berita A Me Na Kauoha 128:24).

O na mea e pono ai no kela a me keia mooolelo i apono ia oia no keia: E kakau ia na inoa o ka poe make, me na mea e hoomaopopo pono ia kela a me keia mea make. E hoululu ia na inoa a pau iloko o ko lakou mau ohana pakahi, i hiki ke ike ia na sila kupono e hanaia ai. A o ka mea hope e hoike ia iloko o ka mooolelo ua pau na oihana lawelawepaa a pau i ka hana ia no lakou.

Ehiku halelaa iloko o ka Ekalesia i keia wa, a ke kukulu ia nei he mau hale hou i keia manawa, a nolaila ke ike nei kakou, aole no e loaa iloko o kekahi o keia mau hale hookahi ka mooolelo piha a i apono ia o kekahi ohana. E loaa ana na mooolelo e pili ana i kekahi kanaka make iloko o na halelaa like ole. Malie paha e loaa ana ka mooolelo o kona bapetiso ana ma kekahi halelaa, a o kona pomaikai laa ma kekahi halelaa okoa, a o kona mau sila ana ma kekahi halelaa okoa. Aole anei he mea pono a maikai e hana ia kekahi mooolelo me ka mooolelo piha pono i apono ia, ai kakau ia ma ka buke hookahi. Oiai aole i hiki ke kakau ia kela ano record mooolelo ma kekahi o na halelaa, aole anei ia he mea maikai e hana ia kekahi waihona mooolelo o ia ano ma Salt Lake City?

Oia ka mea e hana ia nei i keia wa. Akahi, ke hoohui ia nei i keia wa i na pepa (cards) a pau o ke keena i kapa ia mamua o ka "Church Archive" me na pepa (cards) o ka Temple Index Bureau. Elua, ke hooikaika nei makou e loaa mai kekahi Family Group Sheet no na ohana a pau o ka Ekalesia. E hoopaa ia keia mau mooolelo iloko o ka Archive mamauli o ka hua o ko lakou mau inoa. Akolu, ke hooikaika nei hoi e huli i na mea a pau e pili ana i ka poe i kakau ia maluna o na pepa (cards) o ka Archive, a e kakau ia mau mea maloko o kona mooolelo, oia hoi na mea a pau e homaopopo pono ia ka mea i make, kona ola ana, na hanalawelawe a pau i lawelawe ia nona, ka bapetiso ana, ka sila ana a pela aku. Eha, ma keia mua aku o ka poe e makemake ana e hana ia ka bapetiso ame

ka pomaikai laa no ko lakou poe make, e kakau no lakou i ko lakou mau inoa maluna o na Family Group Sheets e pono ai. Mai keia mau family group sheets a kakau ia ai na card e hoouna ai i ka halelaa, a e malama ia ana keia mau family group sheets iloko o ka Archive.

Ina kakou e lokahi a e hana me ka molowa ole e hiki mai ana ka wa e loaa ia kakou iloko o ka Archive ma Salt Lake City kekahi mookuauhau no ko kakou poe make "i kupono no ke apono ia mai."

2. He Mea Pono E Hana Ia Na Mooolelo Me Ka Maikai A Me Ka Pololei Loa. He mea hewa no ina e hookomo kekahi kanaka i ka mooolelo pono ole a pololei ole iloko o ka Archive o ka Ekalesia E malama ia na mooolelo me ka laahia, a e hana ia mamuli o na rula pololei i apono ia: Mailoko mai o na buke mooolelo e hookolokolo ja ai kakou, a na keja mau mooolelo a kakou e malama nei e hoike mai i ko kakou hoopono a hoopono ole paha ma ka malama ana i ka buke mooolelo. Oiai e malama ia ana keia mau family records iloko o ka Archive mai kekahi hanauna i kekahi hanauna, a e lilo ana ia mau mooolelo, ka mooolelo piha o ka Ekalesia o kela a me keia ohana,, nolaila he mea pono loa i kela a me keia kanaka nana e hana i ka mooolelo; e hana me ke akahele loa, i pololei ai na mea a pau i kakau ia maluna o kona mookuauhau. E hoao hoi oia e kakau i kela a me keia pedigree chart a me kela a me keia family group sheet ma ka lima kakau moakaka a maikai, (ua oia aku ka maikai o ka typewriter) a i pololei ma na ano a pau. Ina aole maikai ka mooolelo i hoouna ia mai aole ae ka Genealogical Society e apono ia mookuauhau.

3. E Malama Ia Keia Mau Mookuauhau Ma Kahi E Hoopilikia Ole Ia E Pono Ai. E Like me ka mea i ao mua ia he mea pono loa e hana ia na mooolelo a pau me ka pololei a me ka piha pono. I keia wa ke noi aku nei makou ia oukou e waiho keia mau mookuaulau ma kahi e loaa ai i na kanaka a

pau, ina he kuleana ko lakou e heluhelu ka mookuauhau. Mahope o kou imi ana ma na wahi a pau no ka ike e pili ana i ko oukou mau mookuauhau, kou hoapono ana i na me a pau i loaa ai, a me kou hooiaio ana he mau mea pololei io no ia, a me kou kakau ana iloko o kou buke mookuauhau, ua lilo ia he buke waiwai maoli i hiki ole ke kuai ia me ke kala. Heaha ka mea kupono e hana ai me ia mau mea, e huna anei ma kahi e ike ole ia, e waiho anei ma kahi e nalowale ai a e pau ai paha i ke ahi? Aole, aole loa.

O ke kakauolelo naauao loa, e hana ana oia i copy o ka moolelo ana i hana ai a e hoouna koke oia i kekahi wahi e malama ia ai me ka maikai, alaila ina nalowale kona copy a ina paha e pau i ke ahi, ua malama ia kekahi copy, ua hiki oie ka kakau i copy hou. Ina ua hoouna ia he copy o ko oukou mau mookuauhau i ka Archive o ka Ekalesia, alaila e malama ia no ia iloko o ke keena maikai ma kahi e pau ole ai i ka mu, ka popo a me ke ahi, makahi hoi e loaa ai iaia a me na kanaka e ae a pau no lakou ke kuleana iloko o ia mookuauhau.

4. Ka Waikai O Ka Archive. E like me ka mea i olelo ia maluna, ua hana ia ka Archive i waihona-buke mooolelo maikai, i hale i hana ia me ka maikai, e pau ole ai na moolelo, aka e malama ia me ka maikai a me ka maalahi. Ke noi nei hoi makou i na ohana a pau o ka Ekalesia e hoouna mai i ka Archive kekahi copy o ko lakou mau family group sheets a pau. Ina ua pau ko oukou mau pedigree charts a me ko oukou mau family group sheets i ka hana ia, a ua hooiaio oukou ua pololei a ua piha pono, e oluolu oukou e hana i copy a e houna mai a ka Archive. Ke malama nei makou i keia mau mookuauhau iloko a na pahu hao, ma kahi e aihue ole ia a e pau ole hoi i ke ahi. E lilo ana ia he mooolelo ku mau no ia ohana, a e kokua ana ia i ka poe e ae i pili koko i kela ohana, i ka huli ana i ko lakou mau mookuauhau.

Ina a waiho oei kekahi mookuauhau maloko o ka Archive, malie paha e hele ana kou mookuauhau a hiki aku i kekahi kanaka iloko o ka mookuauhau alaila ua hiki ole ke hele hou aku iloko o ka mookuauhau, ua pau me ia kanaka, aka, malie paha, e hookomo ana kekahi hoahanau e ae kekahi mookuauhau o ia ohana hookahi, a ua hiki no oja ke hele hou aku mahope he mau hanauna hou, alaila ua hiki no oe ke loaa i ka mea i kakau ia iloko o kona mookuauhau, a ua hiki hoi oia ke loaa i na mea i kakau ia iloko o kou mookuauhau, a ma ia ano e kokua ai oukou kekahi i kekahi. Ua pili koko na ohana a pau o Hawaii, oiai o na Hawaii a pau no ka ohana hookahi no lakou, ina e lokahi kakou ma ka huli ana i na mookuauhau, a ina kakou e waiho i na mea a pau a kakou i ike ai ma kekahi wahi kikowaina, ma kahi i hiki ke kakau ia a hooponopono ia, alaila e hiki mai ana ka wa paha, e maopopo ai kakou i ko kakou pili kekahi i kekahi, a pela hoi ka pili o ko kakou poe make. I ka wa e loaa mai ai kekahi family group sheet mai ia oukou mai e hana ana makou i card no ka papakuhikuhi o ka Archive me na inoa a pau i kakau ia maluna o kou family group sheet, a ina ua kakau ia kela inoa hookahi maluna o kekahi family group sheet okoa ma ka Archive e ike koke ana makou, a ma ia ala e hiki ai ke ike ia ka pili o kela a me keia kanaka iloko o ka Archive me na kanaka e ae iloko o ka Archive.

Na Mooolelo Iloko O Ka Archive. He mea maopopo ia kakou ka poe i huli a i noonoo ma ia mea, o ka poe a pau o na mokupuni Polynesia, oia hoi ka poe i kapa ia he poe Polynesia, he lahui hookahi no lakou, i puka mai ai mai na kupuna hookahi mai. kaawale oukou ma na mokupuni mamao no na makahiki loihi loa. Aole oukou i ike i ko oukou pili ia lakou, aka ua moakaka, hookahi wale no a oukou kupuna i ka wa kahiko. A ua hanau ko oukou mau kupuna i ka aina hookahi. Pehea la kakou e hooiaio ai i keia mea. Mamuli o ko kakou imi ana, a hoakoakoa ana ma kahi hookahi i na mookuauhau o ke poe e noho nei ma kela a me keia mookupuni o ke

kai Pakipika. Ina e hiki ana kakou ke loaa mai i na mookuauhau o na kupuna o ka poe Samoa, Tonga, New Zealand, Tahiti a me Hawaii, a e hoohalike kekahi me kekahi, a e hana i card index o lakou a pau, e hiki mai ana ka wa e ike ai kakou ka wahi i hoohui ia ai keia mau kuauhau, a ma ia mea e ike ai kakou i ko kakou pili ia lakou a me ko lakou pili ia kakou.

Nolaila ua kukulu ia ke Keena Polynesia ma ke keena o ka Genealogical Society o Utah. a e hana ana keia keena i na mea a pau i hiki ai ke hana ia, no ke kokua ana ia oukou ma ka oukou mau hana halelaa a me ko oukou mau mookuauhau. Ua nui a lehulehu na mookuauhau i keia manawa ma ko makou keena, a ke noi aku nei makou ia oukou, e oluolu oukou e hoouna koke

mai ia makou, i copy o ko oukou mau mooolelo a pau. E kakau mua i ko oukou mau pedigree charts a me ko oukou mau family group sheets a e hoouna mai i copy ia makou.

Ua nui na mookuauahu i hoouna ia mai, mai ia Samoa, Tonga, New Zealand a me Tahiti. E like ana ka waiwai a me ka pololei o keia keena e like me ka waiwai a me ka pololei a me ka nui o na mookuauhau a oukou e hoouna mai ia makou, Ke hana nei makou i na mea a pau i hiki ai ia makou ke hana, a o ke koena o ka hana aia no ia ma ka oukou mau lima. E lokahi kakou ma ke kokua ana i keia hana maiki loa. I mea e ola hou mai ai na kanaka o ka Pakipika, a e hoomaopopo ai kakou i na makua o keia poe maikai loa, a me ka lakou pili kekahi i kekahi.

Haawina 37

NA ALA E LOAA AI KA IKE E PILI ANA I KO KAKOU POE MAKE-NA LEKA A ME NA LAUNA ANA

Ke Kumuhana: Aia no iloko o ka lima o kekahi o ko kakou mau ohana ka ike e pili ana i ko kakou poe kupuna i make, pehea la e loaa ai ia ike ia kakou?

Ka Uhane O Ka Huli Ana I Ka Ike E Pili Ana I Ka Poe Make. O ka hapanui o ka poe nana i haawi i ko lakou manawa a me ka lakou kala ma ka huli ana i ka ike e pili ana i na mookuauhau o ko lakou poe make, he poe pono lakou, he poe lili ole, he poe e makemake ana e haawi i na mea a lakou i loaa ai no ka pono o ko lakou mau hoahanau. He poe hoi e hoao ana e hoomana i ke Akua me ka oiaio e like me ka malamalama a lakou i loaa ai. A he poe mahalo hoi i ke Akua no kona kokua ana ia lakou.

Ua olelo mai la o Artemus Ward: "Ke mahalo nei au i ke Akua me ka hauoli a me ka haahaa, no Kona hooloihi ana i ko'u ola e hooko ma ke kanahiku kumamahiku o ko'u mau makahiki, kekahi iini o ko'u naau i hoomaka ia ma ke umi o ko'u makahiki, a ke mahalo aku nei au iaia no kona hoo-

mahuahua ana mai i ko'u waiwai no ka hana ana i keia hana nui a pipii." Kana mau olelo mahalo no keia i ke Akua i ka wa i hoopau ia ka hana ia ana o ka "Mookuauhau o ka Ohana o William Ward. A pela hoi i hauoli ai ka hapa nui o ka poe e hana ana iloko o keia hana.

Ka Iini E Kokua Kekahi I Kekahi. He mea oiaio no o ko kakou huli ana i na mookuauhau o ko kakou mau kupuna he hana nui a laahia no ia. A ina kakou e loaa i na mookuauha u o ko kakou mau kupuna he mea ia no kakou e hauoli ai a e mahalo ai i ke Akua. Aka o keia mau mookuauhau aole no kakou wale no. Ua nui hewahewa ka poe i kuleana ai i keia mau mookuauhau, no ka mea ko lakou koko ponoi no ia. Aole i hiki kekahi o kakou ke manao, no kakou wale no keia mau mookuauhau, a o kakou wale no ka poe i kuleana iloko o ia mau mea. O Oukou na Hawaii, ua pili koko oukou a pau kekahi me kekahi, hookahi wale no a oukou kupuna, a e hiki mai ana ka wa e ike ai oukou i ko oukou pili kekahi

me kekahi. Nolaila he mea kupono loa e lokahi oukou ma ka imi ana a me ka hooponopono ana o ko oukou mau mookuauhau.

Aia no paha kekahi o ko ouku mau ohana ma kekahi wahi mamao, a ua halawai pinepine ole oukou me lakou, malie paha he mau mookuauhau ko lakou au i ike ole ai. Aole hoi kakou, i ike i ko kakou mau pili koko a pau, malie paha ua pili maoli oe me kekahi poe e launa mau ana me oe, me kou ike ole.

Pehea E Loaa Ai Ka Ike E Pili ana I Ko Kakou Ohana Ma Kahi Mamao? Ina ua ike oe e noho ana kekahi o kou ohana ma kekahi wahi ano mamao, o ka mea maikai loa, e hele kino aku e halawai me ia, a e kukakuka ai me ia e pili ana i kou mookuauhau. Aka ina aole hiki ia oe ke hele, alaila he mea pono e kakau leka aku iaia. E hoouna aku iaia kekahi pedigree chart a me na family group sheet e hoike aku ana iaia i kou ohana, alaila e hiki ana oia ke ike ina paha o kou mau kupuna o kona mau kupuna no lakou, Ina aole oe e hoouna aku i kou mookuauhau aole paha oia e hiki ana ke hoomaopopo i ko oukou pili a pili ole paha. He mea maikai hoi kakou e kamaiilio kekahi me kekahu e pili anai i ko kakou mau kupuna, ko lakou mau inoa, ko lakou wahi i hanau ai, ko lakou manawa i hanau ai, ka inoa o ko lakou mau makua a pela aku, no ka mea he mea no keia no kakou e ike ai ina paha ua hanau mai la kakou ma ka ohana hookahi. Ina oukou e hele i kekahi kaona ano malihini ia oukou, e imi aku e ike ina paha e noho ana kekahi o kou ohana malaila.

Eia malalo kekahi mooolelo oiaio e pili ana i kekahi hoahanau ma na mokupuni o Tonga. A ma keia mooolelo e ike ai kakou ka waiwai maole o ko kakou niele mau ana i ko kakou ohana a me ko kakou huli ana mao a maanei e hoomaopopo ai i ko kakou mau mookuauhau.

O John Kalusa, ua noho oia ma Neiafu Vavao Tonga. Ua iini oia e hana i kekahi hana e kokua ai i kona poe make, aole nae oia i ike i ko lakou mau

mookuauhau. Ua ike oia e noho ana kekahi o kona ohana ma kekahi kaona i ano mamao mai kona home aku. Ua hele aku la ia e halawai me ia, ua hoike mai la kela i na mea ana i ike ai e pili ana i kekahi hoahanau e noho ana ma kekahi kaona okoa, ua hele aku o John e halawai me ia, oiai ua malihini keia kanaka ia ia. I ko laua halawai ana aole kekahi mea i loaa ai ia ia e pili ana i kona mookuauhau, aka ua hoike mai la keia kanaka iaia e pili ana i kekahi chief (alii), e noho ana ma kekahi kaona mamao, a olelo mai la ua kanaka la iaia, ua mano oia he ohana no ia nona. Ua hele aku oia e halawai me ua alii nei, a i ko laua kamaiilio ana, ua hoohauoli loa ia oia, no ka mea ua ike oia he ohana maoli no keia kanaka nona. Ua kakau keia alii, me kona lima iho, kona mau mookuauhau, a pau ana i ike ai, a ua hele pololei kona laina ohana a hiki wale aku i ka makahiki 950 A. D. Aole oia i ike kona kumu maoli no ka malama ia ana o keia mookuauhau, aka ua ike no o John Kalusa o ke aloha io no keia o ke Akua iaia, a ua alakai ia kona hoahanau ke alii o ia kaona, e ke Akua.

O ka wahine o keia John Kalusa, o Vii kona inoa, aole ana keiki, ua pa. Ua iini loa nae oia e hanau keiki. I ka wa i hele ai o David O. McKay i kela misiona e hai i ka Euanelio a e kokua i na hoahanau o ka Ekalesia, ua halawai oia me kela mau hoahanau. Mamuli o ka iini o Vii e hanau keiki ua noi aku oia ia President McKay e hoopomaikai iaia. Ua ae aku o Pres. McKay. Ua olelo aku o Pres. McKay iaia e hanau mai ana he keiki kane. I ka hala ana o kekahi makahiki a oi mahope o kona hoopomaikai ia ana, ua hanau io oia he keikikane. Ua manao no laua na keia keiki e kokua ia laua ma ka hana ana no keia mau inoa lehulehu i haawi ia mai la iloko o ko laua lima. Ke hoao nei ko makou keena i keia wa e kokua aku i keia mau hoahanau me keia hana nui iloko o ka halelaa. Ma keia mooolelo e ike ai kakou ka waiwai maole o ko kakou huli ana io a ia nei, a me ko kakou niele ana i ko kakou mau hoa-

hanau e pili ana i ko kakou mau ohana. Ina paha ua kamaaina oukou me kekahi o na hoahanau oo loa, kekahi poe paha i kamaaina me kou mau kupuna. he mea maikai loa e halawai me ia a e niele aku iaia e pili ana i na mea ana i ike ai. Aia no mawaena o na lahui o ka Pakipika kekahi poe i makaukau loa me ka ike e pili ana i na mookuauhau o na kupuna o Hawaii. He mea kupono loa e halawai kekahi o oukou me lakou a e kakau i na mea a lakou i ike ai, mamua o ko lakou make ana, i ole make pu keia ike me lakou. Aole paha i pololei keia mau mea a pau a lakou e hai mai ai ia oukou, aka e hiki ana paha ka wa e hiki ai ia oukou ke ike i na mea pololei a me na mea pololei ole. Ua ike no oukou, i ke ao kahiko ua malama ia keia mau mookuauhau a pau iloko o ka naau o ka poe malama mooolelo. He mea maikai loa a waiwai loa hoi ina e kakau ia keia mau mooolelo a lakou e hoike mai ai ia kakou, no ka mea, ina make lakou aole he ala e ae e loaa ia ike e pili ana i ko oukou mau kupuna.

He mea maopopo ua noho ko oukou mau kupuna ma na mokupuni o Hawaii no na makahiki loihi loa. Aole nae ia ka aina hanau maoli o ko oukou mau kupuna. A ua hele hoi kekahi o ko oukou mau hoahanau i na aina e ae e noho ai, nolaila aole e hiki ia oukou ke manao, ua lawa ko oukou huli ana i ko oukou mau mookuauhau ma na mokupuni o Hawaii wale no. Aole no i ike maopopo lea ia ka aina hanau o na kupuna o Hawaii, nolaila he mea maikai e imi mau kakou ma na buke like ole, a ma na wahi e ae e hoomapopo i na mea a pau i kakau ia e pili ana i keia ninau ano nui, Maihea mai na Hawaii? Malie paha e loaa io ana ia oukou ka haina o ia ninau.

A pehea ko oukou mau hoahanau i hele aku ma na aina e ae e noho ai? Ua ike anei oukou i ko lakou mau mookuauhau? Ua hele anei kekahi lala o kou ohana i ka aina nui o Amerika e noho ai? Ua hele mai anei kekahi o kou mau kupuna mai Ameriaka mai a i ole mai no aina mai o Europa? Ina

pela e huli oukou ma ia mau aina no ko lakou mookuauhau e pono ai. Pehea ka poe i hele aku i Samoa, i Tonga, I New eZaland, I Tahiti a me na mokupuni e ae o ke kai Pakipika. Aole anei lakou he poe pili koko ia oukou?

I kekahi mau makahiki i hala ua hele kekahi o na Hawaii i Samoa i ka misiona. O Manoa a me Pelio kekahi mau misiona i hele aku i Samoa ma kahi o ka makahiki 1890 paha. Ua noho laua ma Samoa, ua mare laua i kekahi mau wahine Samoa, a ua make no laua ma Samoa. Ina paha ua pili kekahi o oukou me laua, ina ua pili oukou i ko laua mau mamo e ola nei paha ma Samoa. I na makahiki i hala ua launa mau na kanaka o keia mau mokupuni kekahi me kekahi. Ua hele mau ko oukou mau kupuna maluna o ka moana mai kekahi mau mokupuni a hiki aku i kekahi. Mai Tahiti i Samoa, mai Samoa, i Tonga, mai Tahiti hoi i Hawaii a pela no lakou i launa mau ai, a pela hoi lakou i mare ai kekahi me kekahi.

Ua nui na papa mookuauhau mawaena o keia poe lahui o na mokupuni, a ma ka nana pono ana a me ka hoohalike ana o keia mau mookuauhau me na mookuauhau o Hawaii, ua ike ia ka pili o kekahi o lakou me na kupuna o Hawaii nei. Ina oukou e huli ikaika ma keia mau mookuauhau, a e hoohalike lakou me ko oukou mau mookuauhau, e hiki mai ana he wa e ike ai oukou, he mau hoahanau io no lakou no

oukou, hookahi koko.

Nolaila ke ike nei kakou aole i hiki ia kakou ke kaupalena i ko kakou huli ana i ko kakou mau mookuauhau i na mokupuni o Hawaii nei wale no. E huli ana kekahi o oukou ma Amerika, kekahi ma na aina o Europa, kekahi ma na mokupuni e ae o ke kai. Ina aole e hiki ia oukou ke hele aku i keia mau aina e huli ai, ua hiki no oukou ke kakau leka aku i kekahi poe e noho ana ma ia mau aina, a na lakou e kokua ia oukou. Ua hiki no oukou ke kakau aku i ke Genealogical Society o Utah, a na lakou e kokua ia oukou, ua hiki hoi oukou ke kuai i na buke i pai ia a e heluhelu ia mau mea. Ke ike nei oukou he hana laula a akea loa keia.

Aole pono oukou e kanalua, aole hoi e haawipio. E hana me ka ikaika a me ka naauao a me ka haahaa a me ke ano haipule. E hilinai i ke Akua, no ka mea, ua ike oia i na mea a pau. Aia no ma Kona lima i na mookuauhau a pau o ko kakou mau kupuna a pau. Ina kakou e hana me ka luhi ole a me ka manaoio Iaia, nana no e kokua mai ia kakou.

Haawina 38

NO KEAHA KAKOU E HELE AI I KA HALELAA

Ke Kumuhana: Heaha na pomaikai a kela a me keia kanaka e hoomau ana i kona hele ana a me kona hoomana ana i ke Akua iloko o ka halelaa?

O ka ae ia ana e hele i ka halelaa he pomaikai nui no ia i haawi ia i ka poe pono wale no. He pomaikai no ia e iini a e imi ai e kela a me keia hoahanau. no ka mea, ma ia wahi e ao ia na loina kiekie o keia ola ana, a malaila hoi e loaa ai i na pomaikai nui o ka-uhane, a me ke kokua nui ia ana e malama i na hana e hauoli ai ma keia ola ana. Ina kakou e hele pinepine i ka halelaa, e kokua nui ana kakou i ka poe e hiki ole ai ke kokua ia lakou iho, oiai ua hala lakou, a ua hiki ole ke hoi hou mai i ka houna nei e hana i na hana e ponoai no lakou iho. Ma ko kakou launa mau ana iloko o ka halelaa, e kokua nui ia mai kakou ma ko kakou hoomakaukau ana ia kakou iho e like me ke Akua, ma ko kakou noho ana ma ka honua nei, i makaukau ai hoi kakou e noho pu me ia i ka pau ana o ko kakou ola ana ma ka honua nei.

1. Na Hoakaka E Pili Ana I ka Endowment (Pomaikailaa). "E haawi ana au i hoakaka pokole ia oukou. O kou endowment oia keia, e loaa mai i na oihana lawelawepaa a pau iloko o ka hale o ka Haku, oia hoi na mea e pono ai nou, mahope o kou haalele ana i keia ola ana, i mea e hiki ai ia oe ke hele imua o ke alo o ke Akua, e maalo ae ana i na anela i hoonoho ia he mau kiai, e hiki ke haawi i na huaolelo ki, na hoailona a me na haawina o ka Oihanakahuna hemolele, a e loaa i kou hookiekie ia ana." (Brigham Young: Discourses aoao 637) Ua olelo mai hoi ke Kaula o Iosepa Kamika: "O na ki he mau hoailona no ia, i hiki ai ia kakou ke

ike mawaena o na uhana a me na kanaka pono a me na uhane hewa, o ka mea i hiki ole ke hoike ia i na Lunakahiko a hiki i ka paa ana o ka halelaa." Alaila e hoomau aku a e kukulu i na halelaa o ka Haku, i mea e hiki ai ia oukou ke loaa i ka endowment i hoomakaukau ia no oukou". Hoike hou mai o Brigham Young, "A e paa i na ki o ka Oihanakahuna mau loa, i hiki ai ia oukou ke loaa mai i na huaolelo a pau, na hoailona, na haawina, a e kamaaina oukou me na kanawai o na anela, a me na kanawai o ke aupuni o ko kakou Makua a me ko kakou Akua, a e ike ai i ka mea e hiki ai ke hele mai kekahi mahele (degree) i kekahi mahele, a e komo piha iloko o ka hauoli o kou Haku." (Discourses aoao 606)

Ua haawi ia kekahi olelo hoakaka maikai iloko o ka buke "Ka Hale O Ka Haku" aoao 99-101, e pono e heluhelu ia me ka noonoo.

"O ka pomaikailaa (endowment) halelaa, i haawi ia iloko o na halelaa o keia mau la, oia no he mau ao ana e pili ana i ka manao ame ka hana o na kau i hala, a me ka waiwai o keia kau nei oia hoi ke kau nui a nani o na kau a pau o kanaka ma keia ao nei. O keia mau ao ana he mau hoakaka no ia e pili ana i na hana nui i hana ia, i ka wa i hana ia ai ka honua nei, ke ano o ko kakou mau makua mua iloko o ka mahinaai o Edena, ko laua hoolohe ole a me ko laua kipaku ia ana mawaho ae o ia home maikai, ko laua noho ana maloko o ke ao mehameha a neoneo, e ai ai ko laua ai ma ka hou o ko laua lai, ke alahele nui o ke ola ka mea e hoolapanai hou ia o kanaka, ka wa o ka haalele nui ana i ka Euanelio, ka hoihoi hou ia ana mai o ka Euanaelio me kona mau mana a me kona mau pomaikai a pau, ke ao ana o ka noho mae mae me ka moekolohe ole ma keia ola ana, a me ka malama piha o ka Euanelio me kona mau kanawai a pau."

"Elike me ka mea e hoike ia ana, ua kukulu ia na halelaa i keia mau la me na lumikupono e haawi ia keia mau olelo ao, o kela lumi a me keia lumi no ka hana i mano ia no ia lumi, a mamuli o keia hana ana ua hiki no ke ao ia kekahi mau papa elua paha i ka wa hookahi.

"Ma ka endowment ua ae like na kanaka lawelawe e malama i kekahi mau berita, oia hoi o kekahi, e noho me ka maemae a me ka moekolohe ole, e kokua i ka poe ilihune, e noho me ke aloha, ka haahaa, e ae aku e kokua me ko kakou kala a me ko kakou naauao i ke kukulu ia ana o ka Euanelio a me ka lulu ia ana o ka oiaio; e noho kupaa ma ka aoao o ka oiaio; a e kokua, e like me ka mea hiki ia, kakou, no ka hoomakaukau ia ana o ka honua no ka hiki ana mai o kona Alii—ka Haku o Iesu Karesito. Ina kakou e hooko i na berita a kakou i berita ai alaila e haawi ia ana mai na pomaikai he nui ia kakou.

Ma na hana a pau o ka halelaa ua ao ia kakou e malama i kamaemae o ka noho ana, ka hoolaa ana o kakou iho no na hana maikai, ka nohokupaa ana ma ka oiaio, e imi mau ka pono o ko kakou aupuni, a e kupaa ma ka aoao o ke Akua. Aole i kaupalena ia na pomaikai o ka halelaa; ua hiki no kela a me keia lala o ka Ekalesia ke komo iloko o ka halelaa o e lawelawe i na hana a pau olaila, ina oia i hoomaikai ia he kanaka pono a maemae no ia."

2. Ka Waiwai O Na Mea Ao Iloko O Ka Pomaikailaa. Ma ka endowment ua ae ia kakou e hoohola aku i ko kakou mau lima ma ka ae like ana e hoomana pono kakou i ke Akua, e malama i Kona mau kanawai a e noho kina ole imua o ke ao nei. Ua olelo mai la o Elder John A. Widtsoe:

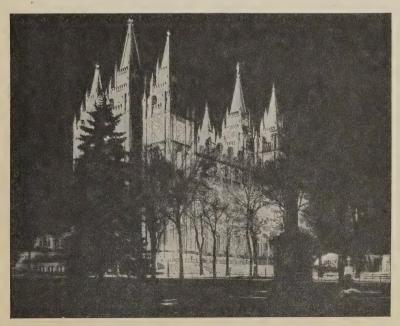
"Aia no iloko o ka endowment na ala a pau e loaa ai i ke ola mau loa, a ua hoakaka ia na mea pohihihi. * * * O keia piha pono o ka manao a me keia ao moakaka ia ana o ka Euanelio iloko o ka halelaa, he mea maikai loa no ia no ka lawe hou ia ana mai i ko kakou mau naau i na mea ojajo o ka Euanelio. Ua mahele ia ka endowment, i hoike ia mai i ke Kaula, iloko o na mahele eha: na lawelawepaa no ka hoomakaukau ia ana; na ao i haawi ia ma ke ano he mau haiolelo a me he mau haawina; na berita a me na aelike; a mahope mai, ka hoao ia ana, e ike i ka nui o ko kakou hoomaopopo ana. He ano kanalua no au, aole paha i hiki ke Kaula o Iosepa, me kona makaukau ole, ke hana nona iho kekahi mea piha pono a nani loa, e like me keia. Ua hoomakaukau ia ka hoahanau, i komo iloko o ka halelaa, no na hana e hana ia ana. Mahope o kona hoomakaukau ia ana alaila ua ao ia oia i kana mea e hana ai. Mahope o kona ao ia ana, ua ae like oia e hooko i na mea i ao ia mai, alaila ua lilo no ia mau mea, i i mau mea ola a oiaio maoli iaia. A mahope o keia mau mea, ua haawi ia na hoao ana, oia hoi na examination, e ike ia ka nui o kona hoomaopopo ana i na mea i ao ia. He mea pono loa i ka poe a pau e komo ana iloko o ka halelaa e hoolohe a e hoomaopopo i keia mau mea a pau, i hana ia me ka piha a me ka naauao, e hoike ia ana kona hoomaka ana a me kona hopena, e hoike pono ana i na kanawai a pau o ke Akua, a o ka hoomana maoli no keia iloko o ka halelaa.

"He kumu kula no au, a o ke ano naauao o ke ao ana i na mea ao o ka halelaa, ua ku like me na mea naauao i ao ia e na kumu kula, he mea noia e hooiaio ana i ko'u naau i ka oiaio o ka hana o ka halelaa. Ke kumu o ko kakou hele ana i ka halelaa ,oia hoi, e ao ia a e hooikaika ia. Pehea la keia i hooko ia ai? Akahi ma na olelo ao maoli, me na haiolelo a me na kamaiilio ana, e like loa me kakou e ao ia ma na lumi o ke kula, eia nae ua oi aku ka maikai, alaila ma ka ike maka maoli, i na kanaka e lawelawe ana, a me na kii a me na mea e ae i hana ia iloko o kela a me keia lumi. Oiai keia mau mea e hoike ia ana, e kokua ana kela a me keia hoahanau iloko o kela a me keia lumi, a e komo pu ana iloko o na hana a pau i kona nee ana mai kekahi lumi i kekahi lumi. Pela e ao ia ai, a pela e hahai ai ke ao ana o ka halelaa i na rula naauao o ko ao ana." (Utah Genealogical Magazine 12:58-59)

3. Na Berita A Me Na Aelike. Aole waiwai kekahi mea i ike ia ina aole kakou e hooko aku ka mea i ike ia. Ina aole i lilo ko kakou mau mea i ike ai i mau mea e pomaikai ai ko kakou nohaho ana mawaena o kanaka, aole waiwai kela ike ia kakou, ua like no ia me ke kino ua make. Ina aole kakou e hooko i na berita a kakou e hana ai iloko o ka halelaa, alaila ua waiwai ole kela mau berita ia kakou pela hoi i ko kakou hoakanaka. Pela hoi e waiwai ole ai kekahi ike ia kakou ina aole kakou e berita aku e hoohana i kela ike no ka pomaikai o kakou iho a me ko kakou mau hoahanau. O ka mea e berita ana e malama i ka pono a e hooko i ke kanawai, e hoomakaukau ana oia i alahele e lilo ai kona ike i mea ola, a i

mea hoi e pomaikai ai i kona ola ana iho a me ke ola ana o kona hoakanaka. O ke kanawai, he mea no ia e pomaikai ai ka mea malama, a e hoahewa i ka mea malama ole. Ina aole o ke kanawai aole holomua. No ia mea, e berita kakou me ke Akua iloko o kona hale hemolele, alaila e hoao kakou me ko kakou ikaika a pau e malama ia mau berita, alaila e nee aku kakou imua, ma ka pono, ma ka ike a me ka naauao, a mamuli o ka kakou hana e alakai ia ko kakou mau hoahanau e aloha aku i ke Akua a e hahai pono i kona ao ana.

4. Ko Kakou Iini Pookela. O ko kakou iini nui loa keia, e like auanei kakou me ko kakou Makua ma ka lani. I mea e lawe mai ai ka hauoli i kanaka a pau, ua haawi o Iesu Karisto i kona ola. Ina kakou e like ana me Ia, e haawi aku no kakou i ko kakou pono no hai, e haawi i ko kakou manawa, a me ko kakou kala, a me ko kakou naauao, no ka pono o ko kakou mau hoa. Ma ka kakou hana ana i ka hana iloko o ka halelaa no ka poe make, ka hana i hiki ole ai lakou ke hana no lakou iho,

Ka HALE LAA O LOKAPAAKAI I KU PO

e like ai kakou me ko kakou mea Hoola, a me ko kakou Makua iloko o ka lani.

"Ina aole o ko'u hoahanau aole hiki ia'u ke pii aku i kahi kiekie loa. Ina aole au e aloha aku iaia aole hiki ia'u ke nana aku i kahi kiekie loa. Ina aole au e kokua aku iaia aole hiki ia'u ke hoapono piha ia. Ina aole oia, aole i hiki ia'u ke hoohalike ia'u iho me ka Haku. Ua hoopaa pu ia kakou a pau, hookahi ohana nui, a ke nee like nei kakou no kela wahi iluna loa." (Elder John A. Widtsoe)

Haawina 39

NA MICROFILM RECORDS, OIA HOI NA MOOOLELO I PAIKII IA

Ke Kumuhana: Ua oi aku ka hikiwawe, ka pololei a me ka maikai o ka hana ana i na copy o na mooolelo me ka microfilm, mamu o ke kakau lima a i ole ka typewrite.

I keia wa ua loaa ia kakou he ano hou a maikai no ka hana ia ana o na copi o na buke mookuauhau. Me ka microfilm ua hiki no kakou ke hele i na aina a pau a e paikii ai i na mookuauhau a me na mooolelo like ole, me ka nui ole o ka lilo a me ka awiwi loa, a me ka pololei loa.

Ke Ano Hou O Ka Hana Ia Ana O Na Copi O Na Mookuauhau. I ka wa mamua loa ua kakau ia ka hapanui o na mookuauhau me ka lima kakau lohi loa, e na monk, alaila ua hana ia ka makini pai buke, a ua holo awiwi loa ka hana ia ana o na mookuauhau like ole a pela hoi i na mooolelo like ole. Ua mahuahua loa ka nui o na mooolei malama ia. I keia wa ua hana ia kekahi ano hou o ka hana ia ana i na mookuauhau, oia hoi ka paikii microfilm, a ke manao nei makou e oi loa aku ana ka holomua a me ka mahuahua o na mookuauhau ma keia mua aku.

Ua hiki ke pai ia na mooolelo like ole maluna o ka microfilm me ka hikiwawe loa, a me ka lilo liilii. Ua hiki no ke pai ia he 30 aoao o kekahi buke iloko o ka minute hookahi. Ua hiki ke pai ia he awalu haneri aoao maluna o ka film hookahi, he hookahi haneri kapuai kona loa. Me keia paikii ua hiki ke pai ia na mooolelo ano like ole a pau. Ua hiki ke hele i na aina a pau a e pai

i na buke mooolelo kahiko loa. E like ana ke copi me ka buke maoli aole hewa iloko ona no ka mea he kii maoli no ia i ku like loa ai me ka buke mua.

Ina ua hele mai ai kou mau kupuna mai ia England mai, ua malama ia ka mookuauhau o lakou iloko o na buke Ekalesia paha o ia aina aole nae i hiki ia oe ke kuai aku ia mau buke. Aka ua hiki no ke kanaka me ka microfil ke hele aku a e paikii i kela mau mooolelo a pau, maluna o ka film i ano like loa me ka film o ke kiionioni, a e hookomo ia mea liilii iloko o ka pakeke o kona kuka, oiai e like me ka mea i olelo ia maluna ua hiki ke pai ia 800 aoao o ka mooolelo maluna o ka papa film hookahi.

Ua mama keia ano mooolelo, ua like ka loihi o kona ola me ka buke maikai loa, ua hiki ole ke pau i ke ahi e like me ka pepa. Ua hiki ke hana ia na kopi lehulehu, e like me ka mea i makemake ia. A o kekahi mea maikai loa ua hiki ke hana ia keia mau mooolelo microfilm me ka nui ole o ka lilo.

Ke Ano O Ka Hana Ia Ana O Keia Film (kii) Mahope o ka hana ia ana o ke kii mua ua hiki ke hana ia na copi oia kii me ka hikiwawe a me ka liilii o ka lilo. Ua hiki ke hoolele ia keia kii maluna o kekahi loli keokeo e like me ke kii onioni, ina ua makemake ia e hana pela. A ua hiki ke kuai ia na reading machine, nana e hoonui i na kii i pai ia i hiki ia oe ke heluhelu e like me kou heluhelu ana na hua kakau iloko o kekahi buke. Ua hiki no oe ke noho iloko o kou noho oluolu, a e heluhelu i na mooolelo i kakau mua ia ma kela

a me keia aina kahi i noho mua ai kou

mau kupuna.

Ua nui ka hoihoi a me ka hauoli o ka poe malama buke a me na mea malama mooolelo i keia reading machine a me keia ano o ka hana ia ana o na copi o na mooolelo like ole. Ua manao no lakou e hiki koke mai ana ka wa e like ai ka nui o na reading machine, e heluhelu ai i keia mau mooolelo kii, e like me ka nui o na typewriter.

Ua nui na moooolelo i paikii ia ma ke aupuni o Germany. Ua pai kii ia kekahi hapa nui o na mooolelo o ko lakou mau hale pule. A ke manao nei makou e hana ana na aupuni e ae o ka honua i keia hana hookahi no. I keia wa aole i nui na hana e hana ia nei ma keia mea no ka mea ua noonoo ka hapanui o na aupuni maluna o ke kaua, aka ina pau keia kaua ma Europa he manolana no ko makou e hoomaka hou ia keia hana, a e hiki mai ana ka wa e hiki ai makou ke kuai na mooolelo waiwai loa o na kupuna o makou a pau, a pela hoi oukou na Hawaii.

Ka Hana I MakeMake Ia E Hana. Ma ka lokahi o ka hana o na ward a me na stake a me na apana like ole, ke manaolana nei ka Genealogical Society o Utah, e hiki ana makou ke hana a i ole ke kuai i mau copi o na buke kahiko iloko o na waihona buke o na aina e, oia hoi na buke kahiko a waiwai loa i aneane e pau ko lakou ola, na buke mooolelo o na hale pule i malama ia no na makahiki loike loa, iloko olaila ka wa i hanau ai, i bapetiso ai, i mare ai a i make ai na kupuna.

I ka nana aku o keia io no na la hope loa. Aia no ka hapanui o na lahuikanaka iloko o ke kaua weliweli. Ke anai ia nei na kulanakauhala, ke hoopahu ia nei na halepule a me na hale waihona buke o kela a me keia aina o Europa, aole kakou i ike i ka wa e pau ai keia mau mookuauhau waiwai loa i ke ahi, a i ole e nalowale ai malalo o na hale pule a me na hale waihona buke e hoopahu ia nei. Aole he wa e kali hou ai, a nolaila ke hooikaika nei ka Genealogical Society o Utah, ma ka hoao ana e kuai a e hana i keia mau moo-

kuauhau oi kau ka la.

Ua hele mai na kupuna o kakou mai na aina like ole a pau, a nolaila ke hoao nei makou e loaa i na mookuauhau mai na aina a pau mai. Ke makemake nei makou e loaa i na copi o na hooilina, na palapala aina, na mare ana, a me na buke mookuauhau like ole i malama ia e na Ekalesia, a me na aupunu a me na hui waihona buke a pau o na aina a pau. Aole i hiki ia kakou ke haule mahope o kekahi poe e ae ma keia hana oiai ua haawi ia i keia Ekalesia e hoola i ka poe make, a aole e hiki ia kakou ke hana i keia hana lua ole ke ole e loaa ia kakou ka mookuauhau o keia poe make. Nolaila imua kakou, imua i ka lanakila. Ua nui na mooolelo waiwai loa o Hawaii i hiki ke pai ia.

Na Kue Ana. He mea maopopo ua ulu mai na mea kue e keakea ai i ka makou hana ma keia mea. Ua ae ia makou e hana i mau kopi o na kaukani o na mooolelo ma ka hale waihona buke o ke aupuni o Denmark, ua kue kekahi o na kahunapule aka ua lanakila ke aupuni maluna o ia mau kue ana. Ua kopi ia kekahi mau kaukani aoao o na mooolelo o Denmark, aka aole i lawa ke kala o na hoahanau mai Denmark e hoomau i ka hana, a i keia wa ua noho kela aina melalo o Germany a ua hiki ole ke hana ia ka hana i keia wa.

Ua aneane pau ka hooponopono ana me Germany no ke kopi o na kaukani mooolelo i pai ia e lakou, aka ua hoomaka ke kaua ma ia aina, a nolaila ua pau kela hana hana no ka manawa, a hiki paha ka pau ana o ke kaua.

Ua makaukau makou e hoomaka ka pai ia ana o na mookuauhau iloko o na apana o ka Ekalesia ma England, a ua lulu ka ohana o George Q. Cannon, he mau kala i lawa no ka pai ana i na mooolelo o ka Isle O Man, kahi i hanau ai o Pukuniahi. Ua kue na kahuna pule o England me ka manao e hiki mai ana ka wa e loaa ole ai lakou ke kala no ke kopi ana i keia mau mooolelo, a ua leka mai no lakou ia makou aole lakou e ae ia makou e pai i ke kii o ia mau buke mookuauhau. I ka hiki aku ana o kekahi kanaka pai kii i ka

Isle o Man aole i ae ia oia e pai i na kii o ia mau mooolelo. Aka aole makou i makau, aole i pau ko makou hooikaika ana e hana i keia hana. Pela hoi ma

Italy a me France.

Na Microfilm Mooolelo I Hana Ia. Ua nui io no na kuee, aka nae, ua holo mua makou ma keia hana nui a maikai. Ua pai kii ia na Census Report o na mokuaina o Utah o na makahiki 1850, 1860, a me 1870, Iowa no na makahiki 1840 a me 1850. Illinois no 1840, New York no 1850 a o Idaho no 1870, ka census mua loa kela no Idaho, pela hoi no Colorado, Montana, Nevada, Wyoming, a me Arizona. Ua pai ia he 100,000 aoao o na mooolelo mua o ka mokuaina o Tennessee; a ua loaa mai, mai ka Holland Society o New York nui, he kanalima a oi o na moo-

olelo Ekalesia mua o ka mokuaina o New York; ua pai ia a i ole kuai ia he mau buke mooolelo ohana a me na mooolelo like ole; ua pai ia ka mooolelo o na sila iloko o ka Halelaa o Salt Lake City a hiki mai i keia manawa, ua pai pu ia hoi na bapetiso i hana ia ma ia halelaa tmai ka hoomaka ana a hiki i ka makahiki 1900, a pela hoi na bapetiso a me na sila iloko o na halelaa e ae o Utah a hiki i ka maka hiki 1900-Ua nui hoi na mooolelo o na branch a me na ward i pai ia, a pela hoi kekahi mau mooolelo like ole e ae. A I keia wa ua nui na mooolelo i pai ia, a ke manaoio nei mokou e lilo ana keia kekahi o nahana waiwai loa no na hoahanau e imi ana i ka ike e pili ana i ko lakou mau kupuna.

Haawina 40

OWAI KA POE KUPONO E HANA I NA HANA O KA HALELAA?

Na Hana O Ka Halelaa. O na hana pono e hana ia iloko ka halelaa no ka poe ola a me poe make: No ka poe ola, ka pomaikailaa (endowment), ka sila ana o ka wahine i kana kane, a me ka sila ana o na keiki i ko lakou mau makua. No ka poe make: Ka bapetiso, ka pomaikailaa, ka sila ana o ka wahine i kana kane a me ka sila ana o na keiki i ko lakou mau makua. Owai ka poe kupuna e hele i ka halelaa no ka lakou mau pomakai iho? Ka haina, o kela hoahanau kane a me keia hoahanau wahine, i piha i na makahiki kupono, a i malama i na kanawai a me na kauoha, o ka Ekalesia. E bapetiso mua ia oia, a e hoopaa mua oia i ka Oihanakahuna Melkesideka ina he kane oia i. Ina ua mare oia ka wahine, a i ole ke kane, he mea maikai loa e hele like laua a elua i ka manawa hookahi, i loaa like ai laua i na pomaikai, a i sila ia laua he kane a he wahine imua o ke Akua. Ina ua hiki ke hele i ka laua mau keiki ia manawa no, he mea maikai loa ia, i hiki ke hana ia na sila anai i ka la hookahi o lakou a

pau, Owai ka poe kupono e hele i ka halelaa e lawelawe i na hana no ka poe make? He mea maikai loa ina e hele pinepine na opio, mai ka ewalu makahiki a hiki aku i na keiki ano oo kupono, i kahalelaa, no ka bapetiso ana no ka poe make. Keia ka hana i hiki ke hana ia e na keiki a me na opio. O kela a me keia keiki i bapetiso ia, a i malama ka maikai o ka noho ana, a i hiki ke loaa ka pepa hoomaikai mai kona bihopa mai, ua kupono oia e hele i ka halelaa no ka bapetiso ana no ka poe make. Ua hiki hoi ka poe kanakamakua ke hana i keia hana aka he mea kupono loa e hana ia keia hana e na opio a me na keiki. O kela a me keia kane i hoopaa ia i ka Oihanakahuna Melekesideka, a me kela a me keia wahine i piha kona mau makahiki kupono, ua hiki ke hele i ka halelaa, no ka lawelake ana i ka hana no ka poe make.

Ka Lawelawe Ana No Na Kane Make. O ka hana ia ana o na bapetiso he hana maalahi no ia, no ka mea ua hiki ke bapetiso ia no ka poe lehulehu loa i ka la hookahi, aka o ka hana ia

ana o na pomaikai laa he hana lohi no ia, oiai ua hiki ke hana ia ka hana no ke kanaka hookahi wale no i ka halawai hookahi ana iloko o ka halelaa. O kekahi pilikia ano nui ma na halelaa a pau, oia no ke kakaikahi o na lawelawe pomaikailaa no na kane Ua lehulehu na lawelawe ana o na wahine, aka ua lohi loa ka lawelawe ia ana no na kane. Nolaila ua lilo keia he ninau ano nui iloko o na halelaa a pau. A ke imi mau ia nei he mau ala e ĥiki ai ke hoawiwi ia na endowment no na kane i make. He mea oiaio ua paa kekahi hapa o na kane i ka hana, ko lakou misiona a me kekahi o ka lakou mau hana nui, oia no ka imi ana i ka ai, ka ia, ka lole a me na mea e ae e pono ai no ka ohana, a no ia mea ua manao no lakou ua kala ia lakou no ko lakou hele pinepine ole i ka halelaa. Malie paha ua ano pololei keia, aka nae, aia hoi kekahi koikoi maluna o ko lakou mau poohiwi. Aole i hiki na wahine ke hana i ka hana no na kane mawaena o ko kakou mau kupuna, a ua paa oukou na kane i ka Oihanakahuna, a nolaila ua haawi ia ia oukou ka mana e hana i keia mau hana a pau, a ina aole oukou e hana, nawai e hana i ka hana no na makuakane i make, a nawai e hoola ia lakou. Heaha ka mea i oi aku, o ka ai a me na pomaikaj o ke kino, a i ole ka ai ame na pomaikai o ka uhane, Ke kali nei na wahine ma ke ao o na uhane, no ka lakou mau kane. Aole i hiki lakou ke hoola ia ke ole ka lakou mau kane. He mea maikai anei ko kakou hoohemahema ana ia lakou?

Ka Oihanakahuna. Ua ike no kakou o ka oihanakahuna o ka mana no ia o ke Akua i hooili ia maluna o kanaka. Ke kuleana no ia i haawi ia, e ke Akua, e lawelawe ma Kona inoa, ma na oihana lawelawepaa a pau o ka Euanelio. Ina aole he Oihanakahuna iloko o ka Ekalesia, alaila e make ka Ekalesia. Aole i hiki kekahi kanaka ke lawelawe no ke Akua ina aole hoamana mai ke Aku aiaia. O ka Oihanakahuna o ka mana ia e hoonee ai ka hana a ke Akua imua ma kona mau mahele a pau. Ina ua makaala ka Oihanakahuna o ka mana ia ehoonee ai ka hana

na, alaila ua makaala na hana a pau o ka Ekalesia. Ina ua makaala ole a ano make ka Oihanakahuna, pela no e makala ole ai, a e ano make ai ka hana o ka Ekalesia. Pehea, ua hiki anei oukou ka poe e paa nei ka mana o ka. Oihanakaĥuna ke hana i kekahi hana e mahuahua ai na hana iloko o ka halelaa? Ae ua hiki no. Ua hiki no oukou ke hana i na hana a pau e mahuahua ai na hana iloko o ka halelaa. Aia no i ko oukou mau lima keola a me ka make o ka hana. O ka oukou hana mua loa e malama i na kanawai a e hoomakaukau ia oukou iho e hele i ka halelaa e lawelawe i na hana oia hale hemolele, no oukou iho. Ina aia no ma Hawaii kekahi lunakahiko i makaukau ole e hele i ka halelaa, mamuli o kona malama ole i na kanawai, ano ka wa e mihi ai a e hoomakaukau ai. E hoolilo kėla a me keia lunakahiko iaia iho, i kauwa pono imua o ka Haku. Oiai ua haawi ia ka momi lua ole o ka Oihanakahuna ia kakou na kane, he mea pono loa e malama ia oihana me ka maemae a me ka oiaio imua o ke Akua, i ole e hoahewa ia kakou. He mea pono loa ia kakou na luna e hoomaopopo, aia no maluna o kakou ke koikoi o keia hana. Aia no ka pono o ka poe ola a me ka pono o ka poe make iloko o ko kakou mau lima. Ina aole ka oihanakahuna, aole loa i hiki ke hoola ia na keiki a kanaka, ma keia ao, a me kela ao e hiki mai ana. Aia anei ma ka honua nei kekahi hana i oia aku mamua o ka hana o ka Oihanakahuna? Aole, aole loa.

Pehea la i hiki ai kakou na kane e paa nei ka Oihanakahuna ke kokua ma na hana o ka halelaa? Ka haina; mamuli o ko kakou hele pinepine ana i kela hale e hana no ka poe kane i make. He mea pono loa e noonoo kela a me keia kolamu o ka Oihanakahuna, e pili ana i keia hana. Ke kali nei na kaukani inoa ma ka halelaa no oukou. E hele pinepine oukou ma ke ano he kolamu i ka halelaa. He mea no ia e lokahi ai oukou. He mea no ia e aloha ai oukou i ka pono a me ka oiaio. He mea no ia e ao ai ia oukou ka mano

piha a hohonu o ke ao ana o ka Euanelio. He mea no ia e kokua mau ai ia oukou i ka lanakila ana maluna o ka hewa a me ka hoowalewale. Ina ua makaala ka oihanakahuna o kekahi apana ma na hana o ka halelaa, alaila he mea maopopo, ua makaala na hana e ae o ka apana. Aole i hiki kekahi kanaka ke hooikaika ma na hana o ka halelaa, a e hiamoe ma na hana e ae. Ina ua komo maoli ka uhane o ka halelaa iloko o konapuuwai he uhane no ia e hoolalelale mau ana iaia e kupaa ma na pono a pau. Nolaila e ala oukou ka oihanakahuna, e alakai oukou i na lala ma ka hana, e kauoha aku oukou i na lala a pau, "E hahai mai oukou ia makou."

Ka Hana Kupono No Ka Poe Opiopio. Ua manao ia e kekahi poe aole ia he mea maikai ka hele ana o na opio i ka halelaa no ko lakou mau pomaikai iho. He ninau ano nui keia. He mea maopopo, o kela a me keia opio e manao ole ana ua hiki no iaia ke malama i na kanawai o ke Akua, mahope o kona komo ana iloko o ka halelaa, aole kupono ia e hele i ka halelaa, e berita ai me ke Akua. Aka o kela a me keia kanaka i hiki aku i na makahiki o ke oo ana, a i mare i ka wahie a i ole o ke kane, a i malama i na kanawai o ke Akua, a i piha kona naau meka manaoio o me ka iini e hookauwa no ke Akua, he mea maikai no, ina e kukakuka oia me kona bihopa, a me ka peresidena o kona stake, a i ole kona misiona e noonoo me lakou i ka mea kurch na e hana ai.

Ua aneane hiki mai ka la e make ai na makua, ua hana lakou i ka hapanui o ka lakou hana ma ka honua nei, ua kukulu lakou ke kumu o ka hale, ua kanu ia ka hua a ke ulu mai nei me ka maikai, aka ina e make lakou, nawai e hoomau ke kukulu ia ana o ka hale, nawai e ohi i ka hua i kanu ia, nawai e hoaahu ia mea iloko o ka halepapaa? Aole anei i aneane mai ka la e auamo ai na opio i ke koikoi o kea hana? Ina ua makaukau ole na opio e lawelawe ka hana i hoomaka ia e na makua, heaha ka hopena o ka hana?

Ua ao ia na keiki o kakou iloko o ke Kula Sabati, ka Huikamalii a me ka Hu Opio, ua ike no lakou i na kanawai a me na olelo ao o ka Euanelio. Ua ike hoi lakou na hana a lakou e hana ai, no ka malama ana i na kanawai me na kauoha o ke Akua. Ke hoomakaukau nei keia mau hui ia lakou no ke alakai ana a me ka hooko ana i ka hana. Ua naauao no lakou ma ne mea a pau e pili ana i ka Euanelio. Aka mamua o ko lakou lawe ana maluna o ko lakou mau kuahiwi i ke koikoi o ka hana, mamua o ko lakou alakai ana i ka hana, e hoamana ia lakou me ka mana o ka Oihanakahuna, e haawi ia ia lakou, e popo ai, i ke kuleana e lawelawe ma ka Inoa Hemolele o Iesu Karisto, a e hooili ia maluna o lakou i na mana a me na kuleana a pau o ka oihanakahuna. Nolaila ia oukou na opio kane a me na opio wahine, aia no ka holomua o ka hana o ka Euanelio maluna o ko oukou mau poohiwi, he manaolana no ko makou, na makua, aole loa oukou e haawi pio ana, aole loa oukou e hoole ana i ka auamo i kau ia maluna o oukou, aka e hilinai ana oukou i ke Akua, e aloha ana oukou iaia a e malama ana oukou i kana mau kanawai a me kona mau kauoha.

E hookamaaina oukou me ke Akua. hoolohe oukou i ka hawanawana ana o Kona Uhane, e ao oukou i na mea a pau e pili ana i Kona mau olelo, e malama oukou ia mau mea a pau, alaila e makaukau ana oukou no keia mau hana nui e ae a pau. E ao hoi oukou i ka malama ana i na mooolelo a me na mookuauhau. E hoao oukou e huli a e imi i ka naauao ma na mea a pau e pili ana i na mookuauhau o ko oukou mau kupuna. Oiai o oukou ka poe kupono e hana ia mau hana, no ka mea, ua ao ia oukou ma ka heluhelu, ma ke kakau a me na mea noeau e ae, nolaila, ua makaukau no oukou no ka malama ana i keia mau mookuauhau no ko oukou ohana. A mailoko mai o ko oukou huli ana i keia ike, a me ko oukou noonoo ana e pili ana i ko oukou poe make e komo ai iloko o ko oukou mau puuwai, ke aloha no lakou, a me ka iini

e hana kekahi hana no lakou e pomaikai ai, e pela ouko e hoolalelale ia ai e hoomakaukau ai ia oukou iho, no ka hele ana i ka Halelaa, e hana i keia mau hana laa no lakou. Aia no keia koikoi maluna o oukou e na opio, e ala e hoomakaukau, e hana aku, a na ka Mea Mana Loa e kokua ia oukou a e hoomakaukau ia oukou no ka lawelawe ana i keia hana hemolele.

E imi mua kakou no na mookuauha me ka luhi ole a me ka paupauaho ole; e hana i ko kakou mau buke mookuauhau a mooolelo me ka maikai a me ka pono loa; e malama kakou i na kanawai a me na kauoha a pau o ke Akua, alaila e ala kakou a e hele i ka Halelaa o ko kakou makua, a malaila kakou e hanaai ina hana laahia lua ole, no ko kakou pono iho, a no ka pono o ko kakou poe make a pau, pela no e hooko ia ai ka makemake o ke Akua, a pela hoi e hookiekie ia auanei kakou me ko kakou poe make, iloko o ke Aupuni o ko kakou Makua.

Date Due			
APR 2 0 1998			
APR 2 0 1998		,	\ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \
	<u> </u>		
BRODART, INC.	Cat. No.	23 233	Printed in U.S.A.

PRINTED IN THE UNITED STATES OF AMERICA